ANA FRANK

DIENORAŠTIS

Alma littera

SHOUT
SHARE
IT

Annotation

Ana Frank gimė 1929 m. birželio 12 dieną Vokietijoje, Frankfurte prie Maino. Atėjus į valdžią Hitleriui, Frankų šeima emigravo į Amsterdamą. Tačiau žydų persekiojimai prasidėjo ir čia. Iš pradžių Frankų šeima glaudėsi ankštoje slėptuvėje, įrengtoje palėpėje už Anos tėvo firmos kontoros. Čia Ana rašė dienoraštį, pasakodama apie savo kasdienybę, ateities svajones, pirmąją meilę. Kažkam išdavus slėptuvės vietą, šeima atsidūrė koncentracijos stovykloje. Ana mirė 1945 m., nesulaukusi šešioliktojo gimtadienio, Bergeno-Belzeno koncentracijos stovykloje. Jos dienoraštis virto nesenstančia knyga...

ANA FRANK

DIENORAŠTIS

Alma littera

ANA FRANK

DIENORAŠTIS

Iš anglų kalbos vertė
Audra Kairienė

Alma littera
VILNIUS / 2012

Copyright ©1982, 1991, 2001 by The ANNE FRANK-FONDS, Basel, Switzerland
HET ACHTERHUIS
DAGBOEKBRIEVEN 14 JUNI 1941 – 1 AUGUSTUS 1944
ONLY AUTHORIZED VERSION: OTTO H. FRANK UND MIRJAM

PRESSLER
© Vertimas į lietuvių kalbą, Audra Kairienė, 2010
© Leidykla „Alma littera“, 2010

ISBN 978-6090-10-502-3

Korektorės Gražina Stankevičienė, Indrė Petrėtytė
Viršelio dailininkė Judita Židžiūnienė
Maketavo Valdas Bautrėnas

Anos Frank dienoraštis – tai dvi istorijos.

Pirmoji – Holokausto paliudijimas. Naciai ir jų bendrininkai, užsibrėžę tikslą sunaikinti žydus, ėmė vykdyti šį kraupų planą devyniolikoje okupuotų šalių. Šeši milijonai žydų nusmerkti baisioms kančioms ir mirčiai koncentracijos stovyklose. Olandija buvo viena iš okupuotųjų šalių. Frankų šeimai ir dar keletui žydų pasisekė – jie turėjo gerus, patikimus bičiulius krikščionis. Jų padedami bent trumpam galėjo pasislėpti ankštoje namo – Oto Franko kontoros Amsterdame – mansardoje. Tačiau kažkas išdavė slėptuvės vietą, ir Frankų šeimą, taip pat kitus kartu gyvenusius žydus, suėmė, visi jie atsidūrė koncentracijos stovyklose. Ana mirė 1945 m. Bergeno-Belzeno koncentracijos stovykloje visai prieš pat sąjungininkams ją išvaduojant.

Kita istorija – mergaitės virsmo moterimi, jos nepalaužiamo optimizmo, tikėjimo gyvenimu, nors tas gyvenimas niūrus ir skurdus, istorija. Ana matė eižėjantį pasaulį, blogąją žmogaus prigimties pusę. Priešindamasi naciams, tamsiosioms aplinkos jėgoms, ji tikėjo ateisiant šviesias dienas, kai gyvenimas vėl sugrįš įpraston vagon, kai viršų paims geresnioji žmogaus prigimties pusė – tokia kaip Anos.

Skaitydami Anos dienoraščio įrašus, žvelgiame į protingos, pagaulios, ne pagal metus išmintingos paauglės sielą. Likimas nesuteikė Anai galimybės tapti suaugusia moterimi, mes galime tik įsivaizduoti ją įgijusią išsimokslinimą, ištekėjusią, apsuptą vaikų, paskui vaikaičių ir veikiausiai dirbančią visuomenės labui. Dienoraštis – sukrečiantis argumentas, kur veda prietarai, nepakanta ir akla neapykanta, kai neduodamas atsakas, kai elgiamasi be atodairos. Ana neišgyveno iki brandos metų, bet iš jos

trumpo gyvenimo galima tiek daug pasimokyti.

Danielis Mariašinas
Vašingtonas

ĮŽANGOS ŽODIS

Ana Frank rašė dienoraštį nuo 1942 m. birželio 12 d. iki 1944 m. rugpjūčio 1 d. Iš pradžių jis buvo skirtas vien sau pačiai. Paskui, 1944 m. pavasarį, Ana išgirdo Gerito Bolkešteino, Olandijos švietimo ministro tremtyje, kalbą per Londono radiją. Ministras sakė, kad po karo visi liudijimai apie Olandijos žmonių kančias per vokiečių okupaciją turi būti surinkti ir paskelbti. Kaip pavyzdį, be kitų, jis paminėjo ir dienoraščius.

Paskatinta tos kalbos, Ana Frank nutarė pasibaigus karui išleisti knygą. Dienoraštis turėsiąs būti pagrindas tai knygai. Ji ėmė perrašinėti, taisyti savo dienoraštį, braukė tas vietas, kurios, jos manymu, buvo nelabai įdomios, įterpė kai ką iš atminties. Drauge rašė ir ankstesnį dienoraštį, kurį dabar įprasta vadinti a variantu, o antrą, redaguotąjį – b variantu. Paskutinis Anos dienoraščio įrašas datuotas 1944 m. rugpjūčio 1 d. Rugpjūčio 4-ąją aštuonetas slėptuvės gyventojų buvo suimti.

Tą pačią dieną Mipė Gis ir Bepė Voskeil, dvi sekretorės, dirbusios tame pastate, rado Anos dienoraštį, išdraikytą ant grindų, ir gerai jį paslėpė. Mipė Gis laikė jį seife, kol pasibaigus karui paaiškėjo, kad Anos nėra gyvos. Tuomet Mipė net neperskaičiusi atidavė dienoraštį Anos tėvui Otui Frankui. Po ilgų dvejonių Otas Frankas nutarė įvykdyti dukters norą – paskelbti dienoraštį. Iš abiejų variantų jis sudarė naują (c), sutrumpintą. Dienoraštis turėjo būti išleistas kaip serijos knyga, todėl teksto dydį griežtai apribojo leidykla. Be to, 1947 m., kai pasirodė pirmasis knygos leidimas, buvo neįprasta laisvai kalbėti lyčių tema, ypač knygose jaunimui, taigi šios temos Anos dienoraštyje neliko. Kita priežastis, dėl kurios buvo ryžtasi praleisti kai kurias atkarpas ir išbraukti kai kuriuos pasakymus, – Otas Frankas norėjo išsaugoti šviesų savo žmonos ir kitų slėptuvės gyventojų atminimą. Ana Frank pradėjo rašyti dienoraštį trylikos metų, įrašai baigiasi, kai jai buvo penkiolika, – tokio amžiaus ji labai atvirai reiškė

simpatijas ir antipatijas.

Otas Frankas mirė 1980 m. Dukros dienoraščio originalą jis perdavė Amsterdamo valstybiniam karo archyvų institutui. Kadangi abejota dienoraščio autentiškumu, institutas atliko kruopščią ekspertizę. Patikrinti giminystės ryšiai, faktai, susiję su suėmimu ir trėmimu, medžiagos (rašalas, popierius) ir Anos Frank braižas. Tik neabejotinai įrodžius, jog dienoraštis tikras, jis drauge su tyrimų rezultatais buvo paskelbtas. Į leidinį sudėti visi trys dienoraščio variantai. Anos Frank fondas Bazelyje (Šveicarija), kuris paveldėjo dienoraščio autorines teises, nusprendė remdamasis naujais duomenimis parengti naują leidimą. Tas naujas leidimas nieku būdu nesumenkina Oto Franko – pirmojo redaktoriaus – nuopelnų; jis pateikė dienoraštį milijonams skaitytojų, knyga susilaukė politinio atgarsio. Parengti naująjį leidimą patikėta rašytojai ir vertėjai Mirjamai Presler. Ji netaisė Oto Franko parengtų tekstų, tik papildė juos iš a ir b variantų. Naujasis leidinys kur kas didesnis, iš jo skaitytojas geriau pažins vidinį Anos Frank pasaulį.

Rašydama antrąjį, b variantą Ana sugalvojo pseudonimus aprašomiems žmonėms. Pati iš pradžių norėjo pasivadinti Ana Aulis, paskui Ana Robin. Otas Frankas atsisakė pseudonimų savo šeimos nariams, bet, dukros pageidavimu, paliko juos kitiems. Pagalbininkų vardai ilgainiui tapo visiems žinomi. Naujajame leidime jie vadinami tikraisiais vardais – tokios pagarbos šie žmonės neabejotinai nusipelnė. Tais atvejais, kai žmogus nepanoro būti minimas, vartojami inicialai.

Tikrieji žmonių, gyvenusių slėptuvėje drauge su Frankų šeima, vardai ir pavardės:

Van Pelsų šeima (iš Vokietijos, Osnabriuko),
Augustė van Pels (g. 1900 m. rugsėjo 9 d.),
Hermanas van Pelsas (g. 1898 m. kovo 31 d.),
Peteris van Pelsas (g. 1926 m. lapkričio 8 d.);
Ana pavadino juos Petronela, Hansu ir Alfredu van Danais;
šioje knygoje – tai Petronela, Hermanas ir Peteris van Danai;

Fricas Pfeferis
(g. 1889 m., balandžio 30 d., Vokietijoje, Gysene);
Anos pavadintas Alfredu Diuseliu, taip vadinamas ir knygoje.

1942 m. birželio 12 d.

Viliuosi, kad tau galėsiu patikėti viską, net tai, ko nesu dar niekam patikėjusi. Tu būsi man didelė parama.

1942 m. rugsėjo 28 d. (papildymas)

Iki šiol didžiulė parama man buvai ir tu, ir Kitė, kuriai dabar nuolat rašau. Taip rašyti dienoraštį, man regis, daug smagiau ir dabar aš laukte laukiu valandos, kai galėsiu sėsti prie stalo.

O, kaip džiaugiuosi, kad pasiėmiau tave!

1942 m. birželio 14 d.

Pirmiausiai apie tai, kaip aš tave gavau, tai yra kaip pamačiau ant stalo tarp kitų dovanų (šiaip jau buvai nupirktas man dalyvaujant).

Penktadienį, birželio 12 dieną, pabudau jau šeštą, ir tai visai nekeista – juk buvo mano gimtadienis. Bet šeštą keltis negaliu, todėl turėjau tramdyti savo smalsumą iki be penkiolikos septynios. Ilgiau neištvėriau, nuėjau į valgomąjį. Murčė, mūsų katė, pasitiko mane glaustydamasi apie kojas.

Keletą minučių po septynių nuėjau pas tėtį su mama, o paskui į svetainę apžiūrėti dovanų ir pirmiausiai pamačiau tave, be abejonės, vieną geriausių dovanų. Dar buvo rožių puokštė, keletas bijūnų, gėlė vazonėlyje. Tėtis ir mama padovanojo žydrą palaidinukę, žaidimą, butelį vynuogių sulčių, kurios man primena vyną (vyną juk daro iš vynuogių), galvosūkį, kremo, pustrečio guldeno ir taloną dviem knygoms. Be to, gavau dar vieną knygą – *Camera obscura*, bet Margo jau ją turi, tai aš išsimainiau į kitą; lėkštę naminių sausainių (aišku, pati juos ir iškepiau, nes aš dabar esu beveik profesionali kepėja); daug saldėsių ir nuo mamos – braškinį tortą. Kaip tik tą dieną atėjo senelės laiškas, bet tai, žinoma, atsitiktinumas.

Paskui užsuko Hanelė ir mudvi išėjom į mokyklą. Per pertrauką pavaišinau vaikus ir mokytojus savo sausainiais, o paskui vėl kibom mokytis. Grįžau namo penktą, nes ėjau į fizinį lavinimą (nors šiaip aš atleista dėl to, kad kaipmat išsinarinu rankas ir kojas) ir savo gimtadienio proga parinkau bendraklasiams žaidimą – rankinį. Paskui dainuodami „Su gimimo diena“ jie ėjo aplink mane ratelį. Namie jau laukė Sana Lederman. Po fizinio lavinimo kartu su manimi ėjo bendraklasės Ilzė Vagner, Hanelė Goslar ir Žaklina van Marsen. Anksčiau dvi geriausios mano draugės buvo Hanelė ir Sana, ir mus drauge pamatę visi sakydavo: „Antai eina Ana, Hana ir Sana.“ Su Žaklina van Marsen susipažinau tik žydų licėjuje, ir dabar ji mano geriausia draugė. Ilzė – geriausia Hanelės draugė, o Sana eina į kitą mokyklą ir ten turi savų draugių.

Jos padovanojo man puikią knygą *Olandų sagos ir legendos*, bet per klaidą antrą tomą, todėl aš dvi kitas knygas išsimainiau į pirmąjį. Teta Helena atnešė dar vieną galvosūkį, teta Stefani – dailią segę, o teta Lenė – nuostabią knygą *Dezės atostogos kalnuose*.

Šįryt gulėjau vonioj ir galvojau, kad būtų puikumėlis turėti tokį šunį kaip Rintintinas. Aš irgi pavadinčiau šunį Rintintinu, jis mane

palydėtų į mokyklą. Palauktų manęs pas durininką, o kai oras geras – dviračių stoginėj.

1942 m. birželio 15 d., pirmadienis

Sekmadienį šventėm mano gimtadienį. Bendraklasiams labai patiko filmas apie Rintintiną. Man padovanojo dvi seges, juostelę knygai ir dvi knygas.

Bet pirmiausiai papasakosiu kai ką apie klasę ir apie mokyklą. Pradėsiu nuo mokinių.

Betė Blumendal atrodo iš vargingesnių, tikriausiai taip ir yra, ji gyvena Jano Klaseno gatvėje, kažkur vakarinėje miesto dalyje, ir niekas iš mūsų nežino, kur tai yra. Ji labai gerai mokosi, bet tik dėl to, kad tokia stropi, nes jos gabumai neypatingi. Ji tyli mergaitė.

Žaklina van Marsen laikoma mano geriausia drauge, nors tikros draugės aš niekad neturėjau. Iš pradžių maniau, kad Žaki bus tikra draugė, bet išėjo visai ne taip.

D. K. baisiai nervinga mergaitė, nuolat kažką pamiršta ir mokytojai už bausmę jai krauna papildomus darbus. Ji labai gera, ypač G. Z.

E. S. tokia pleputė, kad tiesiog neįmanoma ištverti. Jeigu ji ko nors paklaus, tai būtinai ims sukinėti tau sagą arba taršyti plaukus. Sako, kad E. S. manęs negali pakęsti, bet aš nė trupučio neimu į galvą, nes man ji taip pat nepatinka.

Henė Mets linksma ir miela mergaitė, bet siaubingai garsiai kalba ir žaisdama kieme elgiasi kaip maža.

Labai gaila, kad Henė draugauja su viena mergaite – Bepe, kuri jai daro blogą įtaką, todėl kad ta Bepė baisiausia sutrė ir begėdė.

Apie J. R. galėčiau parašyti visą knygą. J. – pagyrūnė, liežuvautoja, bjauri, vaidina suaugusią, klastūnė, veidmainė. Baisiai apmaudu, kad jai pavyko paimti į savo rankas Žaki. Dėl menkiausios priežasties J. verkia, bijo skausmo ir yra tikra pamaiva. Panelė J. visuomet teisi. Ji baisiausia turtuolė, spinta kimšte prikimšta dailių suknelių, bet jos pernelyg senamadiškos. Vaizduojasi esanti gražuolė, nors iš tikrųjų yra visai priešingai. Mudu su J. viena kitos tiesiog nekenčiam.

Ilzė Vagner – linksma ir puiki mergaitė, bet pernelyg smulkmeniška ir gali valandų valandas kvaršinti galvą. Ilzė prisirišusi prie manęs. Apskritai ji šaunuolė, bet tinginė.

Hanelė Goslar, arba Liza, kaip ją vadinam mokykloje, gana keista mergaitė: šiaip jau labai drovi, o namie siaubinga akiplėša. Ką jai papasakoji, viską išplepa motinai. Bet visada sako tiesą į akis, ir dėl to ji man patinka, ypač pastaruoju metu.

Nanė van Prag-Sigar – maža, smagi, protinga mergaitė. Man ji patinka. Visai graži. Daug apie ją nepasakysi.

Efjė de Jong man atrodo tiesiog siaubingai. Jai ką tik sukako dvylika, bet vaizduoja tikrą damą. Su manimi elgiasi tarsi būčiau kūdikis. Dar ji visuomet pasiryžusi padėti ir todėl man patinka.

G. Z. – pati gražiausia iš mūsų klasės. Veidelis mielas, bet ganėtinai buka. Manau, kad ją paliks antriems metams, bet jai to, žinoma, nesakau.

(papildymas)
G. Z., didelei mano nuostabai, antriems metams nepaliko.

Ir paskutinė iš mūsų dvylikos mergaičių esu aš, sėdžiu su G. Z.

Apie berniukus gali daug kalbėti, bet maža ką pasakyti.

Morisas Kosteris – vienas iš daugelio mano gerbėjų, prilipęs kaip šlapias lapas.

Salis Springeris – palaidūnas. Sklinda gandai, kad jis su kažkuo buvo susiporavęs. O man jis vis tiek patinka, nes baisiai linksmas.

Emilis Bonevitas – H. Z. gerbėjas, nors ją tai menkai jaudina. Nuobodokas.

Robas Kohenas irgi mane buvo įsimylėjęs, bet aš jo nebegaliu pakęsti. Jis melagis, veidmainis, verksnys, keistuolis ir nuobodybė, o vaizduojasi esąs kažin kas.

Maksas van de Veldė – fermerių iš Medembliko sūnus, bet, kaip pasakytų Margo, visai tinkamas.

Hermanas Kopmanas taip pat vulgaraus elgesio kaip ir Jopis de Bejeris. Jopis baisus flirtininkas ir mergišius.

Leo Blomas – ištikimas Jopio de Bejerio draugas, iš jo ir šlykščius įpročius perėmė.

Albertas de Meskvita perėjo iš 6-osios Montesori mokyklos ir peršoko per vieną klasę. Baisiausiai protingas.

Leo Slageris irgi perėjo pas mus iš šios mokyklos, bet jis ne toks protingas.

Ru Stopelmonas, mažas ir keistas berniukas iš Almelo, į mūsų mokyklą perėjo vidury metų.

K. N. daro visa, kas draudžiama.

Žakas Kokernotas su K. sėdi už mūsų, ir mudvi (G. ir aš) tiesiog mirštam juokais.

Haris Schapas – pats padoriausias iš mūsų klasės berniukų, visai mielas.

Apie Vernerį Jozefą būtų galima pasakyti tą patį, bet jis tikras tylenis ir todėl atrodo nuobodus.

Samas Solomonas – tarpuvarčių chuliganas, bjaurus vaikiščias. (Gerbėjas!)

Apis Rimas labai religingas, bet toks pat šlamštas.

1942 m. birželio 20 d., šeštadienis

Rašyti dienoraštį – keistas užsiėmimas tokiai kaip aš. Ir ne vien todėl, kad anksčiau niekuomet nerašiau. Man atrodo, kad vėliau nei man pačiai, nei kam kitam nebus įdomios trylikmetės mokinukės išpažintys. Nors iš tikrųjų tai nelabai svarbu, tiesiog aš noriu rašyti, maža to – atvirai pasakoti visa, kas guli ant širdies.

„Popierius atlaiko daugiau nei žmonės.“ Šis pasakymas atėjo man į galvą sėdint parimus vieną iš liūdnųjų dienų. Buvau tokia ištižusi, kad niekaip negalėjau nuspręsti, ar eiti pasivaikščioti, ar būti namie. Taip ir prasėdėjau nepajudėjusi ir niekaip neapsisprendžiau. Iš tikrųjų, popierius bet ką gali pakęsti, o kadangi aš neketinu niekam rodyti šio sąsiuvinio kartoniniais viršeliais ir skambiu pavadinimu „Dienoraštis“ – nebent mano gyvenime kada nors atsirastų draugas arba draugė ir taptų tikru draugu arba drauge, – tai kas kam rūpi.

Štai ir priėjau prie paties svarbiausio: kodėl kilo mintis rašyti dienoraštį. Aš neturiu tikros draugės.

Kad būtų visai suprantama, reikia paaiškinti, nes niekas nepatikės, kad trylikmetė gali būti vienui viena visam margam pasauly. Aišku, tai netiesa. Turiu mylinčius tėvus, šešiolikmetę seserį ir krūvon sudėjus apie trisdešimt vadinamųjų draugų. Galybę gerbėjų, jie nuo manęs akių nenuleidžia, o per pamokas, kai jau nieko daugiau nebeišgalvoja, stengiasi sugauti mano žvilgsnį kišeniniame veidrodėlyje. Turiu giminaičių, mielų tetulių ir gerus namus. Pažvelgus iš šalies – ko gi man betrūktų, išskyrus gerą draugę. Su visais mano draugais galima smagiai praleisti laiką, pasikalbėti apie kasdienes smulkmenas. Deja, artimiau bendrauti neįmanoma. Galbūt aš pati kalta, kad nerandam kalbos, bet tai faktas, ir nieko nepakeisi. Tai todėl ėmiau rašyti dienoraštį.

Bet kad prieš akis matyčiau tikrą draugę, apie kurią taip dažnai svajoju, neužrašinėsiu dienoraštin įvairiausių faktų, kaip visi daro; aš noriu, kad šitas sąsiuvinis taptų mano drauge – ir tą draugę aš vadinsiu Kite.

Niekas nieko nesupras, jei staiga nei iš šio, nei iš to pradėsiu rašyti laiškus Kitei, todėl trumpai papasakosiu savo gyvenimo istoriją, nors tai nėra malonu.

Tėtis, pats nuostabiausias iš visų tėčių, kokius esu mačiusi, vedė, kai jam jau buvo 36 metai, mano mamą, kuriai tada buvo 25-eri. Sesuo Margo gimė 1926 m. Frankfurte prie Maino, Vokietijoje. 1929 m. birželio 12 d. pasaulį išvydau aš. Mes žydai, todėl tėvas 1933 m. išvyko į Olandiją. Jis tapo Olandijos džemo bendrovės „Opekta“ direktoriumi. Mano mama, Edita Holender-Frank, rugsėjo mėnesį taip pat išvyko į Olandiją, o mudvi su Margo išvažiavom į Acheną, kur gyveno senelė. Gruodžio mėnesį Margo nuvyko į Olandiją, o mane atgabeno vasarį ir patupdė ant stalo kaip Margo gimtadienio dovaną.

Netrukus pradėjau lankyti darželį prie 6-osios Montesori mokyklos. Lankiau jį iki šešerių metų, paskui ėmiau mokytis pirmoje klasėje. Šeštoje klasėje mane mokė direktorė ponia Kuperus. Pasibaigus mokslo metams mudvi labai graudžiai atsisveikinom ir abi verkėm, nes man teko pereiti į žydų licėjų, kur jau mokėsi Margo.

Mūsų gyvenimas nebuvo lengvas. Vokietijoje pasilikusiems giminaičiams teko savo kailiu patirti Hitlerio įstatymus, nukreiptus prieš žydus. Po 1938 m. pogromų du mano dėdės, mamos broliai, bėgo ir sėkmingai pasiekė Šiaurės Ameriką. Senelė atvyko gyventi pas mus. Jai tada buvo septyniasdešimt treji metai.

Po keturiasdešimtųjų gegužės baigėsi geri laikai: iš pradžių karas, paskui kapituliacija, vokiečių įsiveržimas, ir mums, žydams, prasidėjo kančių keliai. Vieną po kito imta leisti įstatymus prieš žydus, mūsų laisvė dabar smarkiai suvaržyta. Žydai turi nešioti geltoną žvaigždę; žydai turi atiduoti dviračius; žydams draudžiama važiuoti tramvajumi; žydams draudžiama važiuoti automobiliais, net ir asmeniniais; žydams galima apsipirkti tik nuo trijų iki penkių; žydams leidžiama lankytis tik pas kirpėją žydą; po vakaro aštuntos ir iki šeštos ryto žydams draudžiama vaikščioti gatvėse; žydams draudžiama rodytis teatre, kine ir visose pasilinksminimų vietose; žydams draudžiama lankytis baseine, teniso kortuose, ledo ritulio aikštėje ir visose sporto aikštelėse; žydams negalima irkluoti ar kaip kitaip viešai sportuoti; po vakaro aštuntos žydams draudžiama sėdėti tiek savo, tiek bičiulių sode; žydams negalima svečiuotis pas krikščionis; žydų vaikai turi lankyti žydų mokyklas – ir kasdien vis kas nors nauja. Tai viena, tai kita uždraudžia, o gyventi vis tiek reikia. Žaki man sako: „Bijau ką nors daryti – o gal tai uždrausta?“

1941 metų vasarą senelė sunkiai susirgo. Ją reikėjo operuoti, ir mano gimtadienis beveik nebuvo švenčiamas. Taip pat ir 1940-ųjų vasarą, nes tuomet ką tik buvo pasibaigęs karas Olandijoje. Senelė mirė 1942-ųjų sausį. Nieks nė nenumano, kiek aš apie ją galvoju ir kaip stipriai iki šiol myliu. 1942-aisiais mes atšventėm ir ankstesnius gimtadienius, o senelės žvakutė degė greta kitų.

Mums keturiems kol kas viskas klojasi neblogai. Taigi priartėjau prie tos dienos, kai iškilmingai pradedu savo dienoraštį, tai yra 1942 metų birželio 20-osios.

1942 m. birželio 20 d., šeštadienis

Brangioji Kite!

Nedelsdama imuosi darbo. Dabar tylu ir ramu, mama su tėte išėjo, o Margo su kažkokiais bičiuliais išsiruošė žaisti teniso pas savo draugę Tresę. Pastaruoju laiku ir aš dažnai žaidžiu tenisą, taip dažnai, kad mes su penkiomis mergaitėmis net klubą įsteigėm. Klubas vadinasi „Mažieji Grįžulo Ratai minus dvi“. Tikrai kvailas pavadinimas, jis

atsirado per klaidą. Norėjom klubą pavadinti kaip nors nepaprastai ir sugalvojom, kadangi mes penkios, pavadinti jį Mažųjų Grįžulo Ratų žvaigždynu. Manėm, kad jį sudaro penkios žvaigždės, bet suklydom – jis, kaip ir Didieji Grįžulo Ratai, yra iš septynių žvaigždžių. Tai todėl ir „minus dvi“. Ilzė Vagner turi teniso stalą ir didžiajame Vagnerių valgomajame mums leista žaisti kada panorėjus. Kadangi mes, penketas tenisininkių, baisiai mėgstam ledus, ypač vasarą, ir pažaidusios sukaistam, tai paprastai kaskart žygiuojam į artimiausią užeigėlę, kurioj galima gauti ledų ir kurioj leista lankytis žydams, – į „Oazę“ arba į „Delfus“. Mes nė kiek nesukam sau galvos, turim pinigų ar ne, nes „Oazėje“ visada pilna žmonių ir būtinai atsiranda koks nors dosnuolis iš didelio mūsų pažįstamų būrio arba koks gerbėjas, vienas per kitą jie siūlosi mums nupirkti ledų – visų ir per savaitę nesuvalgytum.

Manau, tau keista, kad aš tokių metų kalbu apie gerbėjus. Deja, o kai kuriais atvejais – priešingai, laimei, – tai mūsų mokyklos liga. Vos kokiam berniukui paklausus, ar galima palydėti mane su dviračiu, ir užmezgus su manimi pokalbį, devyniais atvejais iš dešimties galiu būti tikra, kad tas jaunuolis turi blogą įprotį iškart iki ausų mane įsimylėti ir neatsitraukti nė per žingsnį. Palengva jis atvėsta, ypač jei nekreipiu dėmesio į jo liepsningus žvilgsnius ir smagiai minu savo keliu. Kartais, kai ima kalbėti apie tai, jog „reikėtų atsiklausti tėvų“, tyčia sumėtau vairą, nukrinta portfelis, o jaunuolis iš mandagumo turi nušokti ir jį paduoti. Kol jis paima portfelį, aš jau seniai pakeitusi pokalbio temą. Šitie dar patys nekenksmingiausi tipai, būna ir tokių, kurie siunčia oro bučinius arba stvarsto už rankos – na, bet jie tikrai ne į tas duris beldžiasi. Nulipu nuo dviračio ir atsisakau būti tokio tipo bendrijoje arba vaizduoju įsižeidusią ir sakau kuo suprantamiau, kad nešdintųsi, iš kur atėjęs.

Na štai – mūsų draugystės pamatas paklotas, iki rytojaus.

Tavo Ana

1942 m. birželio 21 d., sekmadienis

Brangioji Kite!

Visa mūsų klasė virpina kinkas. Žinoma, dėl artėjančio mokytojų posėdžio. Pusė klasės lažinasi: ką perkels, ką paliks antriems metams. G. Z. ir aš mirštam juokais iš dviejų berniukų, sėdinčių už mūsų – K. N. ir Žako Kokernoto: jie pralošė lažybose visus pinigus, uždirbtus per atostogas. „Perkels – neperkels, paliks – nepaliks, perkels...“ – taip nuo ryto iki vakaro, ir nei G. maldaujami žvilgsniai, nei mano pikti išpuoliai negali nuraminti to dvejeto. Man atrodo, kad paliks ketvirtadalį klasės – nes tai tikri bukagalviai, bet iš viso pasaulio žmonių būtent mokytojų elgesį sunkiausia nuspėti. Na, bet gal šį išimtinį kartą viskas pakryps mūsų pusėn.

Nesibaiminu dėl savęs ir savo draugių, mes kaip nors prasmuksim. Nesu tikra tik dėl matematikos. Ką gi, pagyvensim – pamatysim. Kol kas mes bandom kits kitam palaikyti ūpą.

Mano santykiai su visais mokytojais geri. Mes jų turim devynis – septynis vyrus ir dvi moteris. Ponas Kesingas, matematikos korifėjus, vienu tarpu ant manęs baisiausiai pyko, nes aš daug plepu. Pelniau iš eilės keletą pastabų, pagaliau už bausmę gavau darbą – rašinį tema „Plepalų maišelis“. Plepalų maišelis – ką apie tai gali parašyti? Bet tuo tarpu aš nesukau sau galvos, užsirašiau užduotį į užrašų knygelę, įsidėjau į krepšį ir užsičiaupiau.

Vakare, kai visus namų darbus jau buvau baigusi, pamačiau pastabą apie rašinį. Sėdėjau krimsdama parkerio galiuką ir galvojau. Parašyti, kas į galvą šauna, ir kiek įmanoma išplėsti eilutes – kiekvienas gudrus. O surasti nenuginčijamų įrodymų plepėjimo naudai – čia tai menas! Galvojau, galvojau ir staiga nušvito protas; prirašiau tris užduotus puslapius ir buvau savim patenkinta. Įrodžiau, kad moterims būdinga plepėti, ir parašiau, jog bandysiu šiek tiek tvardytis, bet tikriausiai niekuomet neatprasiu, nes mano mama kalba ne mažiau nei aš, gal net daugiau, o kovoti su prigimtimi beviltiškas reikalas.

Ponas Kesingas labai juokėsi iš mano įrodinėjimų, bet kai aš kitoj pamokoj vėl ėmiau plepėti, jis uždavė man antrą rašinį. Šįkart rašinys vadinosi „Nepataisomas plepalų maišelis“. Ir tą rašinį parašiau, paskui ištisas dvi pamokas Kesingas neturėjo kuo skųstis. O per trečią plepėjimas jį vėl įsiutino. „Ana Frank, kaip bausmė už plepėjimą rašinys tema „Kre-kre-kre“, – tarė ponia Antis!“

Klasė lūžo juokais. Aš irgi norom nenorom juokiausi drauge su visais, nors buvau išnaudojusi visus plepėjimo srities analitinius gebėjimus. Reikėjo sugalvoti ką nors naujo, labai originalaus. Mano draugė Sana, nusimananti apie poeziją, pasisiūlė padėti – parašyti visą rašinį eilėmis. Aš šokinėjau iš laimės, Kesingas norėjo pasišaipyti iš manęs tuo kvailu rašiniu, o aš savo eilėraščiu iš jo triskart labiau pasišaipysiu.

Poema išėjo priblokštanti! Ji buvo apie mamą antį, tėtį gaigalą ir apie tris ančiukus, kuriuos tėtis užkapojo mirtinai, nes jie per daug krekėjo. Laimei, Kesingui patiko pokštas, jis perskaitė eiles su komentarais mūsų klasėje ir net kitose klasėse. Nuo to laiko aš galiu plepėti kiek telpa ir jokių baudos darbų – priešingai, Kesingas dabar visuomet atleidžia pokštus.

Tavo Ana

1942 m. birželio 24 d.

Brangioji Kite!

Nepakeliamai karšta, visi pūtuoja, gaudo orą, ir tokiam pragare man visur reikia vaikščioti pėsčiai. Tik dabar supratau, koks vis dėlto

geras dalykas tramvajus, ypač atvirais vagonais, bet mums, žydams, tai uždrausta prabanga ir nieko daugiau nelieka, kaip pasikliauti savo dviem kojom. Vakar per didžiąją pertrauką man reikėjo pas dantų gydytoją į Jano Leikeno gatvę. Ji toli nuo mūsų mokyklos, esančios Stadstimerstiunene. Todėl paskui mokykloj popiet vos neužmigau. Laimei, žmonės patys siūlo atsigerti. Dantų gydytojo asistentė iš tikrųjų labai maloni.

Vienintelis dalykas, kuriuo dar galim naudotis, – tai keltas. Paprašius perkelti keltininkas Jozefo Izraelio prieplaukoj iškart mus paėmė. Olandai visai nekalti, kad mums, žydams, taip blogai.

Kad nors nereikėtų eiti į mokyklą, per Velykas man pavogė dviratį, o mamos dviratį tėtis atidavė saugoti pažįstamiems krikščionims. Bet, laimei, atostogos visai čia pat, dar savaitė – ir galas kančioms.

Vakar rytą atsitiko kai kas netikėta. Einant pro dviračių stovą mane kažkas šūktelėjo. Atsigręžiau ir pamačiau, kad už manęs stovi toks visai neprastas vaikinas – su juo susipažinau diena anksčiau pas Vilmą. Tai jos pusbrolis, o Vilma mano pažįstama. Iš pradžių ji man atrodė labai miela. Taip ir yra, bet ji ištisą dieną kalba vien tik apie berniukus ir tai ima nusibosti. Vaikinas šiek tiek drovėdamasis priėjo ir prisistatė: Helas Silberbergas. Aš kiek nustebau ir nelabai supratau, ko jam reikia, bet greitai viskas paaiškėjo. Jis norėjo palydėti mane į mokyklą. „Jei tau pakeliui, einam“, – atsakiau ir mes nuėjom drauge. Helui jau šešiolika metų, jis turi pasakotojo talentą ir žino daugybę istorijų.

Šįryt jis vėl laukė manęs. Tikriausiai dabar viskas megsis toliau.

Ana

1942 m. liepos 1 d., trečiadienis

Brangioji Kite!

Iki šiandienos tikrai neturėjau nė minutės laiko tau parašyti. Visą ketvirtadienį praleidau pas draugus, penktadienį pas mus atėjo svečių, ir taip kasdien.

Per šią savaitę mudu su Helu geriau susipažinom, jis man daug papasakojo apie savo gyvenimą. Helas atvyko iš Gelzenkircheno ir gyvena čia, Olandijoje, pas senelius. Tėvai gyvena Belgijoje, o jis ten nuvykti negali. Helas turėjo draugę – Ursulą. Aš ją irgi pažįstu, ji baisiai miela ir baisiai nuobodi. Susipažinęs su manimi Helas suprato, kaip jam iki žiovulio nuobodu su Ursula. Taigi esu tarsi tonizatorius – niekad nežinai, kam praversi!

Šeštadienį pas mane nakvojo Žaki. Dieną ji išėjo pas Hanelę, o aš vadavausi mirtim iš nuobodulio.

Vakare Helas turėjo ateiti, bet maždaug šeštą paskambino. Aš pakėliau ragelį, o jis pasakė:

– Čia Helmutas Silberbergas. Ar galėčiau pakalbėti su Ana?

– Taip, Helai, čia Ana.

– Labas, Ana. Kaip laikaisi?

– Ačiū, gerai.

– Norėjau tau pasakyti, kad šiandien, deja, negalėsiu pas tave ateiti, bet vis tiek norėčiau pasikalbėti. Ar galiu po dešimt minučių užeiti tavęs?

– Gerai, tai iki!

– Iki, aš tuoj.

Padėjusi ragelį, tuoj pat persirengiau ir pasitaisiau plaukus. Paskui nekantriai ėmiau dairytis pro langą. Pagaliau jis pasirodė. Stebuklų stebuklas – nepuoliau laiptais paknopstom, ramiai palaukiau, kol jis paskambins. Nusileidau žemyn, o jis, nedavęs man nė atsitokėti, išpyškino:

– Klausyk, Ana, senelė mano, kad tu per jauna man į drauges. Ji sako, kad turėčiau lankytis pas Lovenbachus, bet tu turbūt žinai, kad su Ursula jau nebesusitikinėju.

– Kodėl, argi jūs susipykę?

– Ne, visai ne. Pasakiau Ursulai, kad mes vis tiek skirtingi žmonės ir todėl mums geriau nesusitikinėti, bet ji mūsų namuose visuomet bus miela viešnia, o aš tikiuosi būti laukiamas svečias jų namuose. Aš maniau, kad Ursula draugauja su kitu berniuku, taip su ja ir elgiausi. Pasirodo, viskas ne taip. Ir dabar mano dėdė sako, kad turėčiau jos atsiprašyti, o aš, žinoma, taip nemanau ir todėl su ja nebedraugauju, bet tai tik viena iš priežasčių.

Mano senelė dabar nori, kad lankyčiausi pas Ursulą, o ne pas tave, bet aš nenoriu ir taip nedarysiu! Senų žmonių pažiūros kartais trenkia pelėsiais, ir aš nė nemanau jų paisyti. Aišku, priklausau nuo senelių, bet tam tikra prasme ir jiems reikia manęs. Trečiadieniais vakare dabar esu laisvas, nes seneliai mano, kad lankau medžio drožybos pamokas, o iš tikrųjų einu į sionistų partijos būrelį. Man ten draudžiama lankytis, nes seneliai griežtai nusistatę prieš sionizmą. Nesu to reikalo fanatikas, bet man įdomu. Dabar ten užvirė kažkokia neaiški košė, turbūt daugiau neisiu. Trečiadienį nueisiu paskutinį kartą. Taigi mudu galim susitikinėti trečiadieniais vakare, šeštadieniais dieną ir vakare, sekmadieniais dieną ir gal dar kitu laiku.

– Bet jei tavo seneliai nenori, tai nei šis, nei tas taip daryti už jų nugaros.

– Mylėti neužginsi.

Eidami pro Blankevorto knygyną pamatėm Peterį Šifą su dviem berniukais; pirmąkart po tiek laiko jis su manimi pasisveikino, aš labai apsidžiaugiau.

Pirmadienio vakarą Helas atėjo susipažinti su mano tėvais. Buvau nupirkusi tortą, saldainių, užplikėm arbatos, turėjom sausainių ir dar

šio bei to, bet mudviem su Helu buvo nuobodu taip sėdėti ant kėdžių išsitempusiems. Išėjom pasivaikščioti ir tik dešimt minučių po aštuonių jis mane parlydėjo namo. Tėtis siaubingai pyko, sakė, kad elgiuosi blogai, laiku negrįždama namo, turėjau pasižadėti, kad ateity pareidinėsiu namo be dešimt aštuonios. Šį šeštadienį mane pasikvietė Helas.

Vilma man papasakojo, kad vieną vakarą Helas viešėjo pas ją. Ji paklausė:

– Kas tau labiau patinka – Ursula ar Ana?

Jis atkirto:

– Ne tavo reikalas!

Bet išeidamas (jiedu visą vakarą daugiau nesikalbėjo) pasakė:

– Aišku, man labiau patinka Ana. Tik niekam nesakyk.

Ir nėrė pro duris.

Iš visko aišku, kad Helas dabar mane įsimylėjęs. Margo pasakytų: „Šaunus, mandagus ir malonus berniukas.“ Džiaugiuosi, kad Helas visiems patinka. Tik su mano draugėmis bendros kalbos neranda – jas laiko visai dar vaikais, ir jis teisus. Žaki amžinai man prikaišioja Helą; o aš visai neįsimylėjusi, tikrai. Bet juk galiu turėti draugų, be to, koks kieno reikalas.

Mama vis klausinėja, už ko ateity norėčiau ištekėti, bet manau, kad ji niekaip neatspėtų, kad už Peterio, nes aš neišsiduodu. Aš myliu Peterį taip, kaip dar niekad nieko nemylėjau, ir nuolat sau aiškinu, jog Peteris draugauja su kitomis mergaitėmis, kad paslėpčiau savo jausmus. Galimas daiktas, jam dabar atrodo, kad mes su Helu vienas kitą įsimylėję. Bet tai netiesa. Jis tik vienas iš mano draugų, kaip sako mama, kavalierius.

Tavo Ana

1942 m. liepos 5 d., sekmadienis

Mieloji Kite!

Metų baigimo aktas žydų teatre praėjo puikiai, mano pažymėjimas visai nėra toks blogas, tik vienas nepatenkinamas, algebros 5, visi kiti 7, du 8 ir du 6. Namiškiai patenkinti, bet mano tėvai į pažymius žiūri ne taip kaip kiti. Jiems nesvarbu, ar mano pažymiai geri, ar blogi. Jei esu sveika, linksma ir ne per daug plepu – vadinasi, viskas gerai. O kitkas savaime susiklostys.

Bet aš visai nenorėčiau būti bloga mokinė. Į licėjų mane priėmė tik kaip kandidatę, nes turėjau likti Montesori mokyklos 7-oje klasėje. Kai visiems žydų vaikams reikėjo pereiti į žydų mokyklas, ponas Eltė po ilgų įkalbinėjimų priėmė mane ir Lizą Goslar. Lizą irgi perkėlė į aukštesnę klasę, bet ji turėjo perlaikyti geometrijos egzaminą.

Vargšė Liza, namie jai nelengva mokytis; jos kambarėlyje kiaurą dieną žaidžia maža sesutė, išpaikintas dvejų metų kūdikis. Negavusi

ko nori, Gabė ima klykti, o jei Liza ir tada nekreipia į ją dėmesio, pradeda rėkti ponia Goslar. Lizai namų užduotys – tikras vargas; nors ji visąlaik ima papildomų pamokų, tokiomis aplinkybėmis jos irgi ne kažin kiek padeda. O jau tvarkelė Goslarų namuose! Ponios Goslar tėvai gyvena kaimynystėje, bet valgo pas juos. Paskui dar tarnaitė, mažoji sesutė, ponas Goslaras, amžinai skrajojantis padebesiais, ir ponia, visąlaik nervinga, sudirgusi ir vėl nėščia. Šiuose „Jano Steno namuose“1 ir šiaip jau nepaslanki Liza visiškai susipainioja.

Mano sesuo Margo irgi gavo pažymėjimą, kaip visada – nepriekaištingą. Jeigu pas mus būtų pažymėjimai „su pagyrimu“, ji tikrai gautų – baisiai protinga!

Pastaruoju laiku tėtis dažnai būna namie, kontoroje jam jau nėra ką veikti. Tikriausiai baisu staiga pasijusti nereikalingam! Ponas Kleimanas perėmė iš jo „Opektą“, o ponas Kiugleris – bendrovę „Gisas ir partneriai“, įsteigtą 1941 m. ir gaminančią prieskonius bei jų pakaitus.

Prieš keletą dienų, vaikštinėjant skverelyje, tėtis užvedė kalbą apie slėptuvę. Pasakė, kad bus labai sunku gyventi visiškai atskirtiems nuo pasaulio. Aš paklausiau, kodėl apie tai jis kalba jau dabar.

– Tu žinai, Ana, kad jau ilgiau nei metai nešam drabužius, baldus ir maistą pas pažįstamus. Mes nenorim palikti savo turto vokiečiams, o juo labiau pakliūti jiems į rankas. Todėl pasitrauksim patys, nelaukdami, kol mūsų ateis.

– O kada, tėti?

Mane apėmė baimė – tėtis buvo toks rimtas.

– Neimk į galvą. Mes viską sutvarkysim. Džiaukis nerūpestingu gyvenimu, kol gali.

Ir baigė kalbą. Kad nors šitie niūrūs žodžiai kuo ilgiau neišsipildytų!

Sučirškė skambutis – atėjo Helas. Baigiu.

Tavo Ana

1 Janas Stenas – XVII a. olandų dailininkas. Jo paveiksluose dažnai vaizduojami netvarkingi namai.

1942 m. liepos 8 d., trečiadienis

Mieloji Kite!

Tarp sekmadienio ryto ir šios dienos, atrodo, praėjo metų metai. Tiek visko nutiko, tarsi žemė būtų apsivertusi. Bet kaip matai, Kite, aš dar gyva, o tai, tėtės žodžiais, visų svarbiausia. Taip, iš tikrųjų gyvenu, tik verčiau neklausinėk, kur ir kaip. Tikriausiai tu nesupratai nė vieno mano žodžio, todėl teks papasakoti viską, kas atsitiko sekmadienio popietę.

Trečią valandą (Helas ką tik išėjo, bet ketino dar kartą ateiti) sučirškė skambutis – aš negirdėjau, nes drybsojau balkone atokaitoj ir

skaičiau. Po valandėlės virtuvės tarpdury pasirodė susirūpinusi Margo.

– SS tėčiui atsiuntė šaukimą, – pašnibždom pasakė ji. – Mama nuėjo pas poną van Daną. (Van Danas – geras tėvo pažįstamas ir bendradarbis.)

Suakmenėjau iš baimės. Šaukimas! Net mažas vaikas žino, ką tai reiškia. Iškart ėmiau vaizduotis koncentracijos stovyklas ir vienutes. Kaip galėtume tėtį palikti likimo valiai?

– Jis, aišku, neis, – pareiškė Margo, kai mudvi sėdėjom kambary, laukdamos mamos. – Mama nuėjo pas van Danus paklausti, ar galim rytoj pasitraukti į slėptuvę. Van Danai eis drauge. Taigi mes ten būsim septyniese.

Tylu. Daugiau mudvi neįstengėm nė žodžio ištarti. Galvojom apie tėvą, kuris nieko neįtardamas nuėjo į žydų ligoninę kažko aplankyti, nekantriai laukėm mamos, buvo karšta, nervai įtempti lyg styga – visa tai mums atėmė žadą.

Staiga vėl sučirškė skambutis.

– Čia Helas, – pasakiau aš.

– Neatidaryk! – bandė mane sulaikyti Margo. Bet išgirdom mamos ir pono van Dano balsus, jie apačioje kalbėjosi su Helu, paskui mama su ponu van Danu įėjo ir užrakino duris. Dabar vos suskambėjus skambučiui aš arba Margo turėjom nusėlinti žemyn ir pasižiūrėti, ar tai ne tėtis; nieko kito turėjom neleisti. Mudvi su Margo išprašė iš kambario, van Danas su mama norėjo pakalbėti vienu du.

Kai sėdėjom mudviejų miegamajame, Margo prisipažino, kad šaukimas atėjo ne tėčiui, o jai. Mane vėl persmelkė baimė, pravirkau. Margo šešiolika metų, vadinasi, jos amžiaus mergaites jie ketina atskirti nuo tėvų? Laimei, ji mūsų nepaliks, mama pati taip pasakė ir, matyt, tėtis mane tam rengė, kalbėdamas apie slėptuvę. Kokia gi ta slėptuvė? Kur mes pasislėpsim? Mieste, kaime, kažkokiame name, trobelėje – kada, kaip, kur?.. Negalima buvo uždavinėti tokių klausimų, bet jie visąlaik man sukosi galvoje.

Mudvi su Margo pradėjom krautis būtinus daiktus į mokyklines kuprines. Pirmiausiai aš pasiėmiau dienoraštį, paskui plaukų suktukus, nosinių, vadovėlius, šukas, keletą senų laiškų. Galvojau tik apie būsimą gyvenimą slėptuvėje, todėl be atrankos kimšau į kuprinę visokius niekus, bet nesigailiu. Atsiminimai man brangesni už drabužius.

Pagaliau penktą valandą grįžo tėtis, mes paskambinom ponui Kleimanui ir paprašėm vakare užeiti. Van Danas išėjo Mipės. Pasirodė Mipė, paėmė didžiulį lagaminą, prigrūstą batų, suknelių, striukių, baltinių ir kojinių, ir pažadėjo vakare dar kartą užeiti. Namuose įsitvyrojo tyla, niekas nenorėjo valgyti. Karštis neatlėgo, viskas rodėsi kaip sapne.

Didįjį viršutinį kambarį nuomojam tokiam ponui Goldšmitui, jis

išsiskyręs, jam daugiau nei trisdešimt. Matyt, jis šįvakar neturėjo ko veikti, nes ganksojo pas mus iki dešimtos ir nekreipė dėmesio į mandagias užuominas.

Vienuoliktą atėjo Mipė ir Janas Gisai. Mipė nuo 1933 m. dirba tėčio bendrovėj, jie su tėčiu geri draugai, kaip ir jos vyras Janas. Mipės krepšyje ir giliose Jano kišenėse vėl ėmė nykti batai, kojinės, knygos ir baltiniai; pusę dvylikos ir jie patys išnyko.

Pavargau mirštamai ir nors žinojau, kad tai paskutinė naktis savoj lovoj, užmigau akimirksniu ir miegojau kaip užmušta, kol pusę šešių pažadino mama. Laimei, buvo ne taip karšta kaip sekmadienį, visą dieną lijo šiltas lietus. Mes visi keturi apsirengėm kaip svogūnai, tarsi ketintume nakvoti šaldytuve, – taip galėjom nusinešti daugiau drabužių. Mumis dėtas nė vienas žydas nesiryžtų išeiti iš namų su pilnu lagaminu drabužių. Aš buvau su dvejais marškiniais, trejomis kelnaitėmis, su suknele, o ant viršaus – dar sijonas, švarkelis, lietpaltis; be to, dvejos kojinės, auliniai batai, kepurė, šalikas ir dar daugybė visko. Aš jau namie vos neuždusau, bet niekas į tai nekreipė dėmesio.

Margo prisikimšo kuprinę vadovėlių, pasiėmė dviratį ir išvažiavo paskui Mipę į nežinomas tolumas. Tai aš taip galvojau, nes vis dar nenutuokiau, kur ta paslaptingoji vieta.

Pusę aštuonių mes išėjom ir užrakinom iš paskos duris; vienintelis padaras, su kuriuo atsisveikinau, buvo Murčė, mano katytė. Ją turėjo priglausti kaimynai – to buvo prašoma raštelyje ponui Goldšmitui.

Sujauktos lovos, nenurinktas pusryčių stalas, svaras2 mėsos katei virtuvėje – iš visa ko galėjai manyti, kad bėgom strimgalviais. Bet mums nerūpėjo, ką pasakys žmonės. Viena, ko mes norėjom, – pasitraukti, išeiti iš čia ir laimingai nusigauti į vietą, daugiau nieko.

Rytoj pratęsiu.

Tavo Ana

2 Olandiškas svaras – 0,5 kg.

1942 m. liepos 9 d., ketvirtadienis

Brangioji Kite!

Taip ir ėjom pliaupiant lietui – tėtis, mama ir aš, kiekvienas su kimšte prikimštu portfeliu ir krepšiu. Žmonės, anksti rytą važiavę į darbą, žiūrėjo į mus užjaučiamai; buvo matyti, kaip jiems nesmagu, kad negali pasiūlyti pasinaudoti transportu; geltona žvaigždė visiems krito į akis ir viskas buvo aišku.

Tik beeinant iš tėvų žodis po žodžio viską sužinojau. Jau keletą mėnesių į saugią vietą buvo gabenami namų apyvokos reikmenys ir drabužiai. Liepos šešioliktą buvo sutarta pasitraukti į slėptuvę. Bet dėl to Margo šaukimo šį planą reikėjo įvykdyti dešimčia dienų anksčiau. Vadinasi, turėsim susitaikyti su tuo, kad kambariai dar ne visai sutvarkyti.

Slėptuvė yra tėčio kontoroje. Nieko nežinantiems suprasti gana sunku, todėl paaiškinsiu smulkiau. Tėčio tarnautojų nedaug; Kiugleris, ponas Kleimanas ir Mipė, dar Bepė Voskeijl, dvidešimt trejų metų mašininkė. Visi jie žinojo, kad mes ateisim. Ponui Voskeijliui, Bepės tėvui, ir sandėlio darbininkams nebuvo pasakyta.

Namo planas toks: pirmame aukšte didelis sandėlis, jame dar ir dirbama. Jis sudalytas į keletą mažesniųjų patalpų, pavyzdžiui, yra patalpa, kur malami gvazdikėliai, pipirų pakaitai, cinamonas; sandėlis.

Greta sandėlio durų yra kitos laukujės durys, atskiras įėjimas į kontorą. Praėjęs pro jas ir pro dar vienas, atsiduri prie laiptų. Laiptų viršuje – matiniu stiklu įstiklintos durys, ant jų juodomis raidėmis užrašyta „Kontora“. Tai didysis kontoros priimamasis, labai didelis, labai šviesus, prigrūstas visokio gero. Dieną ten dirba Bepė, Mipė ir ponas Kleimanas. Per nedidelį pereinamąjį kambarį su seifu, drabužių spinta ir didžiuliu bufetu, kuriame laikomos atsargos, patenki į mažą, tvankų, tamsoką kabinetą. Anksčiau jame sėdėjo ponas Kiugleris ir ponas van Danas, o dabar liko tik ponas Kiugleris. Iš koridoriaus taip pat yra išėjimas tiesiai į pono Kiuglerio kabinetą, bet per stiklines duris, kurios atsiveria tik iš vidaus – iš išorės jas vargiai atidarysi. Iš pono Kiuglerio kabineto pereini ilgu siauru koridorium, einančiu greta anglių podėlio, užkopi keturis laiptelius ir įeini į viso pastato pasididžiavimą – direktoriaus kabinetą. Jame tamsūs, solidūs baldai, linoleumas ir kilimais išklotos grindys, radijo imtuvas, prašmatni lempa – žodžiu, viskas aukščiausios klasės. Greta erdvi virtuvė, joje boileris, dujinė viryklė, o toliau – tualetas. Visa tai antrame aukšte.

Iš apatinio koridoriaus paprasti mediniai laiptai kyla į trečią aukštą. Viršuje nedidelė aikštelė, iš jos durys į dešinę ir į kairę. Kairiosios veda žemyn, į prieskonių sandėlį, mansardą ir pastogę priekinėje namo dalyje. Kitoje pastato pusėje – dar vieni aukšti, baisiai statūs, tipiški olandiški laiptai veda į gatvę.

Pro dešiniąsias aikštelės duris patenki į slėptuvę, esančią užpakaliniame name. Ir neįtartum, kad už šitų paprastų pilkai dažytų durų yra tiek kambarių. Pasilypėji ant laiptelio ir tu jau viduj. Tiesiai priešais – statūs laiptai. Kairėje siauras koridorėlis ir kambarys – Frankų šeimos svetainė ir miegamasis, greta dar vienas, mažesnis – tai panelių Frank miegamasis ir darbo kambarys. Į dešinę nuo laiptų – mažas belangis kambarėlis su praustuve. Kampe durys į tualetą ir dar vienos – į mudviejų su Margo kambarį. Kai užkopęs laiptais atidarai duris, tiesiog nustembi, tokiam senam name prie kanalo aptikęs didelį, šviesų ir erdvų kambarį. Šiam kambary yra viryklė (tai todėl, kad anksčiau čia buvo pono Kiuglerio laboratorija) ir plautuvė. Čia bus virtuvė ir drauge ponios ir pono van Danų miegamasis, be to, bendra svetainė, valgomasis ir darbo kambarys. Mažutis kambarėlis greta – Peterio van Dano miegamasis. Čia, kaip ir priekinėj namo daly, yra

mansarda ir pastogė. Na, štai aprašiau tau visą mūsų nuostabią slėptuvę!

Tavo Ana

1942 m. liepos 10 d., penktadienis

Brangioji Kite!

Labai galimas daiktas, kad tau baisiai įkyrėjo begaliniai mūsų būsto aprašymai. Betgi tu turi žinoti, kur aš įsikūriau; kaip įsikūriau, sužinosi iš tolesnių mano laiškų.

Bet iš pradžių pratęsiu savo istoriją, nes, kaip žinai, dar nebaigiau pasakoti. Kai mes atėjom į Prinsengrachto 263-iąjį namą, Mipė tuoj pat mus nuvedė ilgu koridorium, paskui mediniais laiptais tiesiai į viršų, į slėptuvę. Užrakino. Likom vieni. Margo buvo atvažiavusi dviračiu gerokai anksčiau ir jau laukė mūsų.

Svetainė ir kiti kambariai buvo taip prikimšti šlamšto, kad neįmanoma apsakyti. Kartoninėmis dėžėmis, kurios pastaraisiais mėnesiais buvo atsiųstos į kontorą, užverstos lovos ir grindys. Mažasis kambarys iki lubų užkrautas patalyne. Reikėjo iškart griebtis ruošos, jeigu vakare norėjom atsigulti į paklotas lovas. Mama ir Margo nepajėgė pajudinti nė piršto. Jodvi gulėjo ant plikų čiužinių, pavargusios, nusikamavusios ir dar vienas Dievas težino kokios, o mudu su tėčiu, svarbiausi šeimos tvarkdariai, tuoj pat griebėmės darbo.

Visą dieną kraustėm dėžes, dėliojom daiktus į lentynas, kalėm vinis, o vakare mirtinai nuvargę griuvom į švarius patalus. Visą dieną nevalgėm nieko karšto, bet mums buvo nė motais. Mama ir Margo buvo per daug pavargusios ir sudirgusios, o mudu su tėčiu per daug užsiėmę, kad rūpėtų valgis.

Antradienio rytą pradėjom nuo to, ko nepabaigėm pirmadienį. Bepė ir Mipė nupirko maisto pagal mūsų korteles, tėtis sutvarkė užtemdymą, mes šveitėm virtuvės grindis, dirbom nuo aušros iki tamsos. Iki trečiadienio beveik ir neturėjau laiko pagalvoti apie šitą didžiulį perversmą gyvenime. Ir tik trečiadienį suradau laiko pranešti tau viską ir drauge pabandyti suvokti, kas man atsitiko ir kas dar gali atsitikti.

Tavo Ana

1942 m. liepos 11 d., šeštadienis

Brangioji Kite!

Tėtis, mama ir Margo vis dar negali priprasti prie Vestertoreno laikrodžio, kuris muša kas ketvirtis valandos. O aš iškart pripratau, man labai patinka, ypač naktį – kažkaip ramina. Tikriausiai labai nori sužinoti, ar man patinka slėptuvėje. Tiesą sakant, pati dar nežinau. Man regis, čia niekuomet nesijausiu kaip namie, bet visai nenoriu

pasakyti, kad slėptuvėje nyku, jau greičiau man atrodo, kad patekau į labai savotišką pensioną atostogauti. Gana keistas požiūris į gyvenimą slapstantis, bet kol kas jis toks. Užpakalinė namo dalis – ideali vieta slėptuvei, nors čia drėgna ir sienos kreivos, vis dėlto visam Amsterdame, gal net ir Olandijoj nerastum patogesnės slėptuvės.

Iki šiolei mūsų kambarėlis tuščiomis sienomis atrodė nykiai. Laimei, tėtis dar anksčiau buvo paėmęs mano atvirukų ir kino žvaigždžių nuotraukų kolekciją. Nusitvėrusi klijų ir teptuką išlipdžiau visą kambario sieną. Vaizdas dabar kur kas linksmesnis. Kai ateis van Danai, iš lentų, sukrautų mansardoj, sukalsim lentynų ir kitokių mielų daikčiukų.

Margo ir mama jau šiek tiek atsigavo. Vakar mama nutarė išvirti žirnienės, bet kol šnekučiavo apačioje, užmiršo apie sriubą. Žirniai visiškai suanglėjo ir nieku būdu negalėjai jų nugremžti nuo dugno.

Vakar vakare mes keturiese nulipom žemyn į direktoriaus kabinetą ir klausėmės anglų radijo. Aš taip baisiai bijojau, kad kas nors mus gali išgirsti, jog melste meldžiau tėtį lipti į viršų. Ką bedarytume, labai baiminamės, kad neišgirstų arba nepamatytų kaimynai. Jau pačią pirmą dieną pasiuvom užuolaidas – iš tikrųjų vargiai gali jas pavadinti užuolaidomis: tai įvairiausių formų ir raštų skudurai, kuriuos mudu su tėčiu nemokšiškai sudaigstėm. Šitas prašmatnias draperijas prikalėm prie langų rėmų, ir kol mes čia, jų nenuimsim.

Į dešinę nuo mūsų namo yra Zandamo „Kego“ bendrovės filialas, kairėje – baldų dirbtuvė. Jos darbininkai išeina iškart po darbo, vis dėlto per sieną jie gali išgirsti menkiausią garsą. Todėl mes uždraudėm Margo naktį kosėti, nors ji baisiai persišaldė. Girdom ją didžiulėmis kodeino dozėmis.

Džiaugiuosi, kad antradienį atvyks van Danai. Bus daug linksmiau ir ne taip tylu. Dėl tos tylos aš labai nervinuosi vakarais ir naktį, atiduočiau kažin ką, kad bent vienas iš mūsų globėjų čia nakvotų.

Čia nėra jau taip blogai, nes mes patys galim virti valgyti ir klausyti radijo tėtės kabinete. Ponas Kleimanas ir Mipė, taip pat ir Bepė Voskeijl mums labai daug padėjo. Prigaminom rabarbarų, braškių ir vyšnių konservų, ir nemanau, kad mes čia, bent jau iš pradžių, nuobodžiausim. Turim ir ką paskaityti, dar nusipirksim daugybę žaidimų. Žinoma, negalim nė žvilgtelėti pro langą, negalim išeiti. Taip pat turim viską daryti labai tyliai, kad apačioj esantys žmonės mūsų neišgirstų.

Vakar turėjom aibes darbo, ponas Kiugleris paprašė išgvaldyti dvi dėžes vyšnių konservavimui. Iš tuščių vyšnių dėžių padarysim lentynėles knygoms.

Mane šaukia.

Tavo Ana

1942 m. rugsėjo 28 d. (papildymas)

Tai, kad mes negalim išeiti į lauką, taip slegia, jog sunku net apsakyti. Labai bijau, kad mus gali aptikti ir sušaudyti. Tokia perspektyva toli gražu nėra maloni.

1942 m. liepos 12 d., sekmadienis

Lygiai prieš mėnesį, per mano gimtadienį, visi jie buvo tokie geri, o dabar kasdien vis aiškiau jaučiu, kaip tolstu nuo mamos ir Margo. Šiandien labai daug dirbau, mane pagyrė, o po penkių minučių jau apibėrė priekaištais.

Visiškai akivaizdu, kad su Margo ir su manimi elgiamasi skirtingai. Pavyzdžiui, Margo sugadino dulkių siurblį, be to, visą dieną neturėjom elektros. Mama pasakė: „Ką gi, Margo, aišku, jog tu nepratusi prie darbo, antraip žinotum, kad siurblį reikia išjungti traukiant už šakutės.“ Margo kažką jai atsakė, ir viskas.

Bet šiandien popiet, kai norėjau perrašyti mamos produktų sąrašą – jos braižas sunkiai įskaitomas, – neleido. Vėl man buvo išrašyta porcija, prisidėjo visa šeima.

Esu tarsi ne šio lizdo paukštis ir aiškiai tai matau, ypač pastaruoju metu. Jų jausmai liejasi per kraštus, o aš viską slepiu širdy. Jie sako, kad mums keturiems labai gera, kad visi puikiai sutariam, jiems net netopteli, jog aš jaučiu visai ką kita.

Tėtis vienintelis mane supranta, nors dažniausiai jis palaiko mamą ir Margo. Kitas dalykas, kurio aš negaliu pakęsti, – kai pasakoja apie mane pašaliniams: kaip aš verkiau ar kaip gerai elgiuosi. Tai siaubinga. Kartais pasakoja apie Murčę, tai jau išvis pasibaisėtina. Murčė – mano silpna ir pažeidžiama vieta, jos aš ilgiuosi kas minutę, niekas nenutuokia, kiek aš apie ją galvoju. Kaskart ją prisiminus akys paplūsta ašaromis. Murčė tokia meili ir aš ją taip stipriai myliu, kad vis tikiuosi ją pas mus sugrįšiant.

Nuolat skrajoju svajose, deja, tikrovė tokia, kad turėsim čia būti iki pasibaigiant karui. Net laukan išeiti draudžiama ir ateiti pas mus tegali Mipė, jos vyras Janas, Bepė Voskeijl, ponas Voskeijlis, ponas Kiugleris, ponas ir ponia Kleimanai, bet ponia Kleiman neužeina, nes mano, kad tai pernelyg pavojinga.

1942 m. rugsėjis (papildymas)

Tėvelis visuomet toks geras. Jis mane puikiausiai supranta, norėčiau bent kartą su juo visai atvirai pasikalbėti, tik būtų gerai neapsipilti ašaromis kaip kaskart. Matyt, toks mano amžius. Norėčiau visąlaik tik rašyti ir daugiau nieko neveikti, bet tikriausiai būtų nuobodu.

Iki šiol dienoraščiui patikėdavau vien savo mintis, dar neteko imtis intriguojančių istorijų, kurias paskui galėčiau skaityti balsiai. Ateityje

ketinu mažiau laiko skirti jausmams ir daugiau – tikrovei.

1942 m. rugpjūčio 14 d., penktadienis

Mieloji Kite!

Buvau palikusi tave visą mėnesį, bet pas mus toli gražu ne kasdien atsitinka kas įdomesnio. Liepos 13-ą atėjo van Danai. Tikėjomės, kad ateis 14-ą, bet tarp liepos 13-os ir 16-os vokiečiai išdalijo tokias galybes šaukimų ir sukėlė tokį sąmyšį, kad van Danai nusprendė, jog verčiau ateiti diena anksčiau nei diena vėliau.

Rytą, pusę dešimtos (mes dar pusryčiavom), atėjo Peteris van Danas, nuobodus ir drovus dilba; jam dar nėra šešiolikos. Iš jo ne kažin kokios draugės gali tikėtis. Po pusvalandžio pasirodė ponas ir ponia van Danai. Ponia van Dan išvertė mus visus iš koto: skrybėlių dėžėj ji atsinešė didžiulį naktipuodį. „Be savo puodo niekur nesijaučiu jaukiai“, – paaiškino ji, ir puodas buvo pirmas daiktas, padėtas į vietą – po sofa. Ponas van D. naktipuodžio neatsinešė, bet po pažastimi laikė pasibrukęs sulankstomą arbatos staliuką.

Iš pradžių valgėm visi kartu ir po trijų dienų pasijutom tarsi mes septyni būtume viena didelė šeima. Savaime suprantama, van Danai turėjo daug naujienų apie tą savaitę, kai mes jau buvom pasitraukę nuo civilizacijos. Be visų kitų dalykų, buvo labai įdomu sužinoti, kas nutiko mūsų butui ir ponui Goldšmitui.

Ponas van Danas mus apšvietė: „Pirmadienį devintą ryto ponas Goldšmitas paskambino ir paprašė minutei užeiti. Aš tuoj pat užėjau ir radau jį baisiai susijaudinusį. Parodė laiškelį, kurį palikusi Frankų šeima, ir ketino, kaip buvo prašoma, nunešti katę kaimynams. Tam aš, be abejonės, pritariau. Jis baiminosi kratos, todėl mudu apėjom visus kambarius, šiek tiek aptvarkėm, nukraustėm stalą. Staiga ant ponios Frank rašomojo stalo aptikau bloknotą, kuriame buvo užrašytas Mastrichto adresas. Nors žinojau, kad ponia jį paliko sąmoningai, apsimečiau nustebęs ir išsigandęs ir ėmiau maldauti poną Goldšmitą, kad jis tuoj pats sudegintų tą nelemtąjį lapelį. Visą laiką kaip įmanydamas apsimetinėjau nieko nežinąs apie jūsų dingimą, bet pamačius tą popierėlį šovė į galvą mintis. „Pone Goldšmitai, – pasakiau, – aš supratau, ką reiškia tas adresas. Atsimenu, maždaug prieš pusmetį į mūsų kontorą atėjo aukšto rango karininkas – kaip paaiškėjo, tai buvo artimas pono Franko vaikystės draugas, – jis pažadėjo padėti prireikus. Tas karininkas tikrai gyveno Mastrichte. Tikriausiai jis ištesėjo žodį ir kokiu nors būdu nugabens poną Franką į Belgiją, o iš ten – į Šveicariją. Manau, nieko blogo pasakyti tai Frankų pažįstamiems, jei kas klausinės. Aišku, Mastrichto geriau neminėti.“ Tai išdėstęs išėjau. Dabar dauguma pažįstamų jau žino šitai, nes įvairūs žmonės ne kartą man perdavė šią naujieną.“

Istorija mus sužavėjo, bet ypač juokėmės iš žmonių vaizduotės

polėkio, kai ponas van Danas pasakojo apie mūsų pažįstamus. Štai viena šeima, gyvenanti mūsų aikštėj, matė mus visus keturis anksti rytą, važiuojančius prošal dviračiais, o kita dama tikino pati mačiusi, kaip mus vidurnaktį išvežusi kariška mašina.

Tavo Ana

1942 m. rugpjūčio 21 d., penktadienis

Mieloji Kite!

Mūsų priebėga pagaliau tapo tikra slėptuve. Kadangi visur vyksta kratos – ieško slepiamų dviračių, ponas Kiugleris nusprendė, kad dėl visa pikta reikėtų įtaisyti lentynas priešais įėjimą į slėptuvę, aišku, pritaisyti jas ant vyrių, kad atsidarinėtų kaip durys. Ponas Voskeijlis sumeistravo jas (jam papasakojo apie septynetą besislapstančių ir jis pasiryžęs kiek galėdamas padėti).

Dabar nusileidus žemyn iš pradžių reikia pasilenkti, paskui tiesiog nušokti. Per tris dienas mes visi užsidirbom daugybę gumbų, nes visi bumbsėjom į žemą staktą. Tada Peteris apkalė ją medžio drožlių prikimštu maišeliu. Pažiūrėsim, ar padės!

Mokausi nedaug. Pati save paleidau atostogų iki rugsėjo. Tada tėtė imsis mane mokyti, bet iš pradžių dar reikia nusipirkti naujų vadovėlių.

Gyvenimas čia vienodas. Šiandien Peteris išsiplovė plaukus, bet čia nieko ypatinga. Mudu su ponu van Danu nuolat kivirčijamės. Mama elgiasi su manimi kaip su kūdikiu, šito aš negaliu pakęsti. Visi kiti dalykai tarsi taisosi. Peteris man vis tiek nepatinka, jis bjaurus berniūkštis, kiaurą dieną druni lovoje, atsikelia tik pameistrauti iš medžio, o paskui vėl miega. Tikras durpė!

Šįryt mama atskaitė man dar vieną iš savo bjauriųjų pamokslų. Mudviejų nuomonės griežtai priešingos. Tėtis gerutis, jis kartais ant manęs supyksta, bet ne ilgiau nei penkioms minutėms.

Oras puikus ir nepaisant visko mes tuo sėkmingai naudojamės, gulėdami mansardoje ant sulankstomų lovelių.

Tavo Ana

1942 m. rugsėjo 21 d. (papildymas)

Pastaruoju metu ponas van Danas ėmė man gerintis. Nieko nesakau, bet man visai patinka.

1942 m. rugsėjo 2 d., trečiadienis

Brangioji Kite!

Ponas ir ponia van Danai baisiausiai susiriejo. Tokių dalykų gyvenime nesu mačiusi, nes tėtis su mama nieku gyvu taip nerėktų vienas ant kito. Dingstis tokia niekinga, kad net kalbėti apie ją neverta. Na, žinoma, pagal Jurgį ir kepurė!

Peteriui, aišku, labai dėl to nesmagu, jis atsiduria tarp kūjo ir priekalo, bet į Peterį niekas rimtai nežiūri, nes jis mimoza ir tinginys. Vakar jį apėmė panika dėl to, kad liežuvis ne raudonas, o mėlynas. Tačiau šitas ypatingas reiškinys pranyko taip pat greitai, kaip ir atsiradęs. Šiandien jis apsimuturiavo storu šaliku, nes į sprandą įsimetė dieglys. Jo didenybė taip pat skundžiasi strėnų skausmais. Jis gerai išmano, kas yra plaučių, širdies ir inkstų negalavimai. Jis tikras hipochondrikas (tikiuosi, pavartojau tinkamą žodį)!

Mama ir ponia van Dan nelabai sutaria. Kivirčams dingsčių – kiek tik širdis geidžia. Kaip menką pavyzdėlį noriu tau papasakoti, kad ponia van Dan pasiėmė iš bendros spintos visas savo paklodes, paliko tik tris. Ji įsitikinusi, kad abi šeimos turėtų naudoti mamos skalbinius. Ponia bus nemaloniai nustebinta, pamačiusi, jog mama pasekė geru jos pavyzdžiu.

Dar ponią van D. baisiai siutina, kad naudojam jos, o ne mūsų indus. Vis bando sužinoti, kurgi mūsų lėkštės; ji nė neįtaria, kad jos visai čia pat: mes supakavom jas į kartonines dėžes ir paslėpėm mansardoj, po „Opektos“ reklamomis. Kol mes čia, niekas jų neras. Juo geriau, nes man viskas krinta iš rankų. Vakar sudaužiau ponios van D. sriubinę.

Ji užriko: „Ak, ar negalėtum būti atsargesnė! Tai mano paskutinė sriubinė!“

Prašyčiau turėti galvoje, Kite, kad tos dvi damos kalba darkyta olandų kalba (apie ponus nieko nedrįstu sakyti, nes jie labai įsižeistų). Jei išgirstum tą darkalynę, mirtum iš juoko. Mes jau nebekreipiam dėmesio į klaidas, nes iš taisymų vis tiek jokios naudos. Perpasakodama mamos ir ponios van Dan žodžius nesistengsiu perteikti originalios kalbėsenos, o rašysiu normalia olandų kalba.

Praėjusią savaitę mūsų gyvenimo monotonija buvo šiek tiek sutrikdyta. Tai atsitiko dėl Peterio ir knygos apie moteris. Turėčiau paaiškinti, kad Margo ir Peteriui leista skaityti beveik visas knygas, kurias tik ponas Kleimanas atneša. Bet tą ypatingą knygą suaugusieji nutarė pasilaikyti sau. Tai iškart sužadino Peterio smalsumą. Koks gi ten uždraustas vaisius? Kol jo motina apačioje plepėjo, jis nudžiovė knygą ir pasislėpė su grobiu palėpėje. Dvi dienas buvo tylu ramu. Ponia van Dan seniai žinojo, ką jis ten veikia, bet neišdavė, kol ponas van Danas pats nesusekė. Jis įtūžo, atėmė iš Peterio knygą ir manė padėjęs tašką. Tačiau ponas van Danas nė neįtarė, koks nenugalimas smalsumas apėmė jo sūnų, kuris nė kiek nesutriko po tokio ryžtingo tėtušio poelgio, o ėmė sukti galvą, kaip čia pabaigti skaityti šią baisiai įdomią knygą.

Tuo tarpu ponia van D. paklausė mamos, ką ji apie tai mananti. Mama pareiškė, kad ta knyga vargu ar tinkama Margo, bet didžiumą knygų ji jau galinti skaityti.

– Margo ir Peteris labai skirtingi, – pasakė jai mama. – Pirmų pirmiausia, Margo yra mergaitė, o jos anksčiau subręsta. Antra, Margo jau perskaičiusi daug rimtų knygų ir neieško jose vien anksčiau draustų dalykų. Ir trečia – Margo toliau pažengusi tiek intelektualiai, tiek emociškai, ir tai visai suprantama, nes ketverius metus ji mokėsi puikioj mokykloj.

Ponia van Dan pritarė mamai, vis dėlto pareiškė, kad jaunimui neverta duoti suaugusiems skirtų knygų.

Tuo metu Peteris ieškojo patogios akimirkos, kai niekas nekreips dėmesio nei į jį, nei į knygą. Pusę aštuntos vakaro, kai visa šeimyna direktoriaus kabinete klausėsi radijo, pasičiupęs savo lobį jis vėl nusėlino į palėpę. Pusę devynių jam reikėjo nulipti žemyn, bet buvo taip įsitraukęs į skaitymą, kad nusileido palėpės laiptais tėvui jau einant į kambarį. Įvyko eilinė scenelė: antausis, dar vienas smūgis, drykstelėjimas – ir knyga ant stalo, o Peteris palėpėj.

Tokia padėtis išsilaikė iki vakarienės. Peteris tūnojo viršuj. Niekas apie jį nė neužsiminė ir jis turėjo likti nevakarieniavęs. Mes sau valgom linksmai šnekučiuodami ir staiga išgirstam šaižų švilpimą. Visi padedam šakutes ir pabalę iš siaubo įsistebeilijam kits į kitą.

Girdim Peterį šaukiant į kaminą:

– Nė nesitikėkit, kad nulipsiu!

Ponas van Danas stryktelėjo, servetėlė šleptelėjo ant grindų. Paraudęs kaip vėžys sušuko:

– Šito jau per daug!

Išsigandęs, kad nenutiktų kas negera, tėtis nutvėrė jį už rankos ir abu vyrai užlipo į viršų. Peteris ilgai priešinosi, gindamasis rankomis ir kojomis, bet vis tiek jį nuvedė į kambarį, užrakino, o mes toliau vakarieniavom.

Ponia van Dan norėjo palikti sūneliui sumuštinį, bet ponas van D. buvo nepermaldaujamas:

– Jei jis tučtuojau nepaprašys atleidimo, tegul miega palėpėj.

Mes ėmėm protestuoti, kad likti be vakarienės jau ir taip didelė bausmė. O jei Peteris persišaldys? Juk mes net daktaro pakviesti negalim.

Peteris neatsiprašė, sugrįžo palėpėn. Ponas van Danas nutarė daugiau nebesikišti, bet kitą rytą pastebėjo, kad Peterio lovoj nakvota. Septintą ryto Peteris vėl nuėjo į palėpę ir tik draugiškai pakalbintas tėvo sutiko nusileisti. Tris dienas visi vaikščiojo paniurę, atkakliai tylėjo, o paskui vėl viskas ėmė riedėti senomis vėžėmis.

Tavo Ana

1942 m. rugsėjo 21 d., pirmadienis

Brangioji Kite!

Šiandien papasakosiu tau slėptuvės naujienas. Virš mano kušetės

pritaisė lemputę, dabar, kai tik išgirstu šaudant, patraukusi už virvutės galiu įjungti šviesą. Tik kol kas draudžiama tuo naudotis, nes mūsų langas dieną naktį atviras.

Vyriškoji van Danų šeimos pusė sumeistravo labai patogią spintelę produktams, nudažė, įtaisė tinklelius nuo musių. Šitas prašmatnus baldas iš pradžių stovėjo Peterio kambary, o paskui buvo išneštas į viršų. Toj vietoj dabar pakabinta lentyna. Aš jam patariau perkelti ten stalą ir užtiesti jį dailia staltiese, o ten, kur dabar stovi stalas, pakabinti spintelę. Tada jo kambarėlis būtų visai jaukus, nors, tiesą sakant, pati ten nenorėčiau miegoti.

Ponia van Dan tiesiog nepakenčiama. Visą laiką man priekaištauja dėl plepėjimo. O man pro vieną ausį įeina, pro kitą išeina! Štai naujoji madam keistenybė: neplauti puodų ir keptuvių. Jei ant puodo dugno liko kokio maisto, palieka jį rūgti, užuot sudėjusi į stiklinį indą. O paskui popiet, kai Margo tenka išplauti krūvą rykų, ponia pareiškia užuojautą: „Ak, vargšė Margo, tau šitiek darbo!“

Ponas Kleimanas kas antrą savaitę atneša po keletą knygų mano amžiaus mergaitėms. Tiesiog sužavėjo serija *Joop ter Heul*. Labai patinka visos Sisi van Marksvfeldt knygos. *Kvailysčių vasarą* perskaičiau keturis kartus, bet vis tiek juokiuosi, kai prieinu juokingą vietą.

Mudu su tėčiu dabar sudarinėjam giminės genealogijos medį ir jis man apie kiekvieną žmogų vis ką nors papasakoja.

Pradėjau mokytis. Kibau į prancūzų kalbą, kasdien iškalu po penkis netaisyklingus veiksmažodžius. Bet baisiai daug užmiršau tų dalykų, kuriuos mokiausi mokykloje.

Peteris pūkšdamas mokosi anglų. Mes ką tik gavom kai kuriuos vadovėlius; iš namų atsinešiau dideles sąsiuvinių, pieštukų, lipdukų ir trintukų atsargas. Pimas (tai tėčio maloninis vardas) nori, kad jam padėčiau mokytis olandų. Suprantama, sutikau. Taip atsilyginsiu už pagalbą mokantis prancūzų kalbos ir kitų dalykų. Bet jis daro tiesiog neįtikėtinų klaidų!

Kartais klausausi olandų radijo laidų iš Londono. Ką tik princas Bernardas pranešė, kad jo žmona Juliana sausio mėnesį turėtų pagimdyti kūdikį. Aš labai džiaugiuosi, o čionykščiai atsistebėti negali, kad esu tokia karališkosios šeimos gerbėja.

Prieš keletą vakarų užėjo kalba apie mane, ir visi sutartinai nusprendė, kad aš nemokša. Todėl jau kitą dieną pradėjau kalti viską iš eilės, nes visiškai netrokštu būti keturiolikos ar penkiolikos metų pirmoke. Paskui kalbėjom apie tai, kad man maža kas leidžiama skaityti. Dabar mama skaito *Ponus, ponias ir tarnus* ir man, aišku, neduoda (o Margo – prašom!). Esą reikia būti tokiai išsilavinusiai kaip mano geniali sesulė. Paskui kalbėjom, kad visiškai neišmanau

filosofijos, psichologijos ir fiziologijos (tuoj pat pasiieškojau šių skambių žodžių žodyne). Tikra tiesa, nieko apie tai nežinau. Gal kitąmet būsiu protingesnė!

Pasirodo, žiemai teturiu tik vieną suknelę ilgomis rankovėmis ir tris vilnonius megztinius. Tai mane tiesiog pritrenkė. Tėtis leido man nusimegzti megztuką iš baltos vilnos. Tiesa, siūlai nelabai gražūs, bet svarbiausia bus šilta. Pas pažįstamus esam paslėpę dar kai kokių drabužių, tačiau juos galėsim pasiimti tik pasibaigus karui, jeigu išvis kas liks.

Kaip tik tuo laiku, kai kažką tau rašiau apie ponią van Dan, ji ėjo pro duris. Kaipmat užverčiau sąsiuvinį.

– Ei, Ana, ar galėčiau žvilgterėti?

– Ne, ponia van Dan.

– Tik paskutinį puslapėlį!

– Ne, nė paskutinio, ponia van Dan.

Mirtinai išsigandau, nes tame puslapyje apie ją buvo parašyti nelabai malonūs žodžiai.

Kasdien čia kažkas atsitinka, bet aš per daug tingi, kad viską aprašinėčiau, be to, pavargau.

Tavo Ana

1942 m. rugsėjo 25 d., penktadienis

Brangioji Kite!

Tėtis turi seną bičiulį, poną Dreherį, jam maždaug septyniasdešimt penkeri metai, vargeta, kurčias kaip kelmas ir ligotas. Tas ponas velka sunkią naštą – turi dvidešimt septyneriais metais jaunesnę žmoną, irgi vargetą, jos rankos ir kojos apmaustytos brangiais ir pigiais žiedais ir apyrankėmis – tai dar nuo senųjų laikų. Tas ponas Dreheris turėjo gerokai įkyrėti tėčiui, todėl aš visąlaik žavėjausi, su kokia angeliška kantrybe jis klausosi per telefoną šito apgailėtino bėdžiaus. Kol mes dar gyvenom namie, mama patarinėjo tėčiui prie telefono ragelio padėti gramofoną, kad tas kas trys minutės kartotų: „Taip, ponas Dreheri“ ir „Ne, ponas Dreheri“, nes senukas vis tiek neišgirsdavo išsamių tėčio atsakymų.

Šiandien ponas Dreheris paskambino į kontorą ir paprašė poną Kiuglerį užeiti kelioms minutėms. Ponas Kiugleris visai neturėjo ūpo eiti ir nutarė nusiųsti Mipę. Ši paskambino ir pranešė, kad negalės ateiti. Paskui ponia Dreher skambino dar tris kartus, bet Mipė Bepės balsu vis pranešdavo, kad jos nebus kontoroje visą popietę. Apačioj, kontoroj, ir viršuj visi plyšo iš juoko. Dabar kaskart suskambėjus telefonui Bepė sako: „Tai ponia Dreher!“, Mipę suima juokas ir ji kalba su žmonėmis telefonu labai nemandagiai kikendama. Tiesiog neįmanoma apsakyti! Tai tikriausiai nuostabiausia kontora visam plačiam pasauly, kurgi kitur šitaip drauge gali pokštauti bosai ir

sekretorės!

Vakarais kartkarčiais einu pas van Danus paplepėti. Valgom „naftalininius“ sausainius (jie iškepti su melasa, o dėžė stovi drabužių spintoj, pribarstytoj naftalino) ir smagiai leidžiam laiką. Neseniai buvo užvesta kalba apie Peterį. Pasakiau, kad Peteris vis tapšnoja man per skruostą ir kad man tai nepatinka. Jie manęs pasiteiravo, kaip visada suaugę klausia, ar negalėčiau pamilti Peterio kaip brolio, nes jis mane myli kaip seserį. Pasakiau: „Ak, ne!“, o pagalvojau, kad man į jį nusispjaut. Tik pamanyk! Paskui dar pridūriau, jog Peteris kažkoks nerangus ir tikriausiai dėl to, kad drovus. Taip būna berniukams, kurie nepratę prie mergaičių.

Turiu pasakyti, kad slėptuvės komitetas (vyriškoji pusė) gana išradingas. Paklausyk, ką jie sumanė, kad ponas Broksas, „Opektos“ firmos prekybos agentas, mūsų draugas ir turto saugotojas, gautų žinutę! Jie ketina mašinėle parašyti laišką krautuvininkui, netiesioginiam „Opektos“ klientui, prašydami jį užpildyti blanką ir, įdėjus į adresuotą voką, išsiųsti. Adresą ant laiško tėtis užrašys pats. Kai laiškas iš Zelandijos sugrįš, blanką išims iš voko ir įdės į jį tėčio ranka parašytą raštelį. Taip duos žinią, kad yra gyvas, o ponas Broksas galės tai perskaityti, nė neįtardamas, kur mes esame. Jie pasirinko būtent Zelandiją, kadangi ši provincija yra prie pat Belgijos sienos (vadinasi, laiškas gali būti nelegaliai perneštas per sieną) ir dėl to, kad ten nieko neįleidžia be specialaus leidimo. Toks eilinis prekeiva kaip ponas Broksas leidimo tikrai negautų.

Vakar tėtis vėl suvaidino komediją. Nuovargis jį tiesiog vertė iš kojų ir jis griuvo į lovą. Jo pėdos buvo šaltos, tai užmoviau savo naktines kojines. Po penkių minučių kojinės šleptelėjo šalia lovos. Užsitraukė ant galvos antklodę, kad šviesa nelįstų į akis. Kai tik išjungėm lempą, jis tylutėliai iškišo galvą iš po antklodės. Buvo labai linksma. Paskui kažkas užvedė kalbą apie tai, kad Peteris vadina Margo amžina sloga dėl jos įkyrumo. Staiga pasigirsta tėčio balsas: „Amžina sloga – bjauri ir bloga.“

Katė Mušė man vis meilesnė, bet vis tiek jos truputį prisibijau.

Tavo Ana

1942 m. rugsėjo 27 d., sekmadienis

Brangioji Kite!

Šiandien mudvi su mama „diskutavom“. Bjauriausia tai, kad iškart apsipilu ašarom. Niekaip negaliu savęs įveikti. Tėvelis visuomet man geras, mane jis daug geriau supranta. Ak, tokiomis minutėmis mamos tiesiog negaliu pakęsti. Visiškai aišku, kad esu jai svetima, jai net nerūpi, ką galvoju apie paprasčiausius dalykus.

Kalbėjom apie tarnaites, apie tai, kad jas reikėtų vadinti namų darbininkėms ir kad po karo, matyt, taip jas ir vadins. Aš su tuo

nesutikau. Tada ji ėmė man priekaištauti, kad pernelyg dažnai kalbu, kas bus paskui, ir apskritai vaizduojuosi esanti suaugusi. Viskas visai ne taip, be to, nemanau, kad statyti smėlio pilis yra baisus nusikaltimas, ir nereikia taip rimtai į viską žiūrėti. Gerai, kad dar tėvelis mane visuomet supranta. Be jo čia neištverčiau.

Ir su Margo ne kažin kaip sutariu. Nors mūsų šeimoje niekuomet nebūna tokių vaidų kaip viršutinių, vis tiek dažnai man nejauku. Aš visai kitokia nei mama ir Margo. Savo drauges suprantu geriau negu mamą. Kaip apmaudu!

Ponia van Dan vėl be ūpo. Ji baisiai aikštinga, renka, slapsto ir užrakinėja savo daiktus. Būtų neblogai, jeigu į van Danų daiktų „nykimo aktus“ mama atsakytų Frankų daiktų „nykimo aktais“.

Kai kuriems žmonėms didelis malonumas auklėti savo vaikus, o ypač – padėti tai daryti pažįstamiems. Van Danai kaip tik tokie. Margo auklėti nereikia, ji iš prigimties gera, miela ir protinga – tikras angelas, užtat aš turiu tiek ydų, kad abiem užtektų. Ne kartą van Danai puolė mane dėl įžūlumo. Tėtis ir mama stoja mano pusėn, be jų pagalbos negalėčiau šaltakraujiškai vėl eiti į mūšį. Nors van Danai be perstojo daro pastabas, kad mažiau kalbėčiau, nekiščiau visur savo nosies ir būčiau kuklesnė, atrodo, esu pasmerkta nesėkmėms. Jeigu tėvelis nebūtų toks kantrus, seniai nebeturėčiau vilties pateisinti tėvų lūkesčius, nors tie lūkesčiai ir nėra kažin kokie dideli.

Jei daržovių, kurių aš negaliu pakęsti, valgau mažai, o vietoj jų įsidedu bulvių, van Danai, ypač ponia van Dan, būtinai pasakys, kad esu išlepusi.

– Nagi, Ana, įsidėk daržovių, – bus iškart paliepta.

– Ačiū, ponia, – sakau, – aš valgysiu bulves.

– Daržovės labai naudingos, tavo mama irgi taip sako. Įsidėk šaukštą kitą.

Ji kimba, kol tėvelis įsikišęs apgina mano teisę nevalgyti nemėgstamo patiekalo.

Tada ponia van Dan praplyšta:

– Kad jūs būtumėt apsilankę mūsų namuose – štai ten vaikai iš tikrųjų buvo auklėjami. Argi čia auklėjimas? Ana yra be galo išlepinta, aš į tai nežiūrėčiau pro pirštus. Jei Ana būtų mano duktė...

Visos jos tirados prasideda ir baigiasi vienodai: „Jei Ana būtų mano duktė...“ Laimė, aš ne jos duktė.

Bet grįžkim prie auklėjimo temos – vakar po paskutinių ponios van Dan žodžių įsitvyrojo tyla. Paskui tėtis tarė:

– Aš manau, kad Ana labai gerai išauklėta. Šiaip ar taip, ji išmoko nekreipti dėmesio į jūsų pamokslus. O kai dėl daržovių, tai galiu pasakyti tik tiek: juokiasi puodas, kad katilas juodas.

Ponia van Dan buvo parguldyta ant menčių. Tas „juokiasi puodas“ buvo šūvis į dešimtuką, nes madam vakarais negali valgyti žirnių,

pupelių ar kopūstų, mat paskui leidžia dūlius. Tiesą sakant, aš irgi. Ji tikra kvėša, ar ne? Bet tikėkimės, kad pagaliau prikąs liežuvį.

Tikras malonumas stebėti, kaip ponia van Dan greitai rausta, o aš ne, ir dėl to ji slapta visąlaik širsta.

Tavo Ana

1942 m. rugsėjo 28 d., pirmadienis

Brangioji Kite!

Vakar turėjau atsitraukti nuo laiško, nors jis toli gražu nebuvo baigtas. Tiesiog mirštu iš nekantrumo, kaip noriu tau papasakoti apie dar vieną kivirčą, bet prieš pradėdama štai ką turiu pasakyti: man keista, kad suaugusieji taip greitai, taip dažnai ir dėl tokių niekų pykstasi. Iki šiol buvau įsitikinusi, kad ginčytis vaikiška ir kad iš to išaugama. Aišku, būna priežasčių „tikram“ barniui, bet čionykščiai apsisvaidymai žodžiais yra tik rietenos. Tos rietenos jau pasidarė kasdieninės, turėčiau, matyt, priprasti. Bet nepripratau ir nepriprasiu, nes kiekvienas pokalbis (jie vadina tai pokalbiu, o ne ginču, bet vokiečiai tų žodžių neskiria) nukrypsta į mane. Jie išnarsto mane po kaulelį, nuo galvos iki kojų, ir neranda manyje ničnieko teigiamo – nei elgesyje, nei charakteryje, nei manierose. Ant mano galvos griūte griūva bjaurūs žodžiai ir riksmai, o aš prie to visiškai nepratusi. Turiu išklausyti ir įsidėti į galvą – taip įsitikinusi visus įgaliojimus turinti pusė. Bet aš negaliu! Niekuomet nesileisiu įžeidinėjama. Aš jiems įrodysiu, kad Ana Frank ne iš kelmo spirta. Jiems dar akys ant kaktos išvirs, jie tuoj pat užsičiaups, kai aš parodysiu, kad derėtų pirmiausiai pasirūpinti ne mano auklėjimu, o savo elgesiu. Kaip jie drįsta taip elgtis! Tikri barbarai. Mane kaskart apstulbina toks šiurkštus elgesys ir ypač toks... bukumas (ponia van Dan). Bet kai tik aš prie viso to priprasiu – o tas laikas netruks ateiti, – tada tai aš jiems parodysiu, tada tai jie kitaip pagiedos! Argi aš iš tikrųjų tokia blogai išauklėta, užsispyrusi, priešgina, išsišokėlė, tinginė, kvailė ir t. t., kaip sako van Danai? Aišku, kad ne. Žinau, jog turiu trūkumų ir darau klaidų, bet jie viską išdidina iki begalybės! Kad tu žinotum, Kite, kaip aš kartais kunkuliuoju nuo tų priekaištų ir patyčių. Ilgai netversiu, kartą susikaupęs pyktis išsiverš paviršiun.

Na, užteks apie tai kalbėti. Jau seniai tau atsibodau su savo kivirčais, bet vis tiek turiu išdėstyti įdomų užstalės pokalbį.

Kažkaip kalba pakrypo link ypatingo Pimo kuklumo. Apie jo kuklumą visi žino, net didžiausias mulkis tuo nesuabejotų. Staiga ponia van Dan, kuriai visuomet knieti pasukti pokalbį prie savo asmens, išpyškina:

– Aš taip pat kukli ir santūri, daug kuklesnė ir santūresnė už savo vyrą!

Ar esi girdėjusi ką juokingesnio? Tas pareiškimas aiškiai parodo,

kokia ji iš tikrųjų kukli.

Ponui van Danui pasirodė, kad žodžius „kuklesnė ir santūresnė už savo vyrą“ dera paaiškinti, ir jis ramiai išdėstė:

– Aš visai neturiu noro būti kuklus ir santūrus. Iš savo patirties galiu pasakyti, kad išsišokėlis gyvenime gali pasiekti daug daugiau nei drovuolis.

Ir atsigręžęs į mane dar pridūrė:

– Verčiau nebūk kukli ir santūri, Ana. Taip nieko nepasieksi.

Jo požiūriui mama visiškai pritarė. Bet poniai van Dan, kaip paprastai, magėjo įterpti savo dvylekį auklėjimo tema. Tik šįkart ji kreipėsi ne tiesiai į mane, o į tėvus:

– Jūsų požiūris į gyvenimą labai savotiškas, kad taip galite sakyti Anai. Kai aš augau, buvo kitaip. Nors ir dabar maža kas pasikeitę, tik jūsų šiuolaikinėj šeimoj viskas aukštyn kojomis!

Čia buvo užuomina apie tai, kad mama nekart gynė šiuolaikinį auklėjimą. Ponia van Dan iš susijaudinimo liepsnote liepsnojo. Žmonės, kurie tuoj pat rausta, paprastai smarkiai įsiaudrina ir dėl to tik greičiau pralaimi priešininkui.

Mama, kuri niekuomet nerausta, norėjo užbaigti visą šią istoriją kuo greičiau, todėl sekundę pasvarsčiusi pasakė:

– Ponia van Dan, aš taip pat, tiesą pasakius, manau, kad geriau nebūti pernelyg kukliam. Mano vyras, Margo ir Peteris – visi nepaprastai kuklūs. Nepasakysi, kad jūsų vyras, Ana, jūs ir aš esam išsišokėliai, bet ir ne avinėliai, mūsų taip lengvai nenuskriausi.

Ponia van Dan:

– Ak, ponia Frank, jau nebesuprantu, ką jūs kalbate! Aš juk iš tikrųjų nepaprastai kukli ir santūri. Kaip jūs galėjot pamanyti priešingai?

Mama:

– Aš tikrai nesakiau priešingai, bet niekas ir nepavadintų tamstos kuklumo įsikūnijimu.

Ponia van D.:

– Labai norėčiau sužinoti, kaip tas mano nekuklumas pasireiškia! Jei nepasirūpinčiau savimi, tai niekas kitas nė iš tolo to nepadarytų, ir aš turėčiau badu numirti! Bet iš to dar negalima daryti išvados, kad nesu tokia kukli, kaip jūsų vyras.

Tokia kvaila savigyna mamą tik prajuokino. Ponia van Dan suirzo. Iš prigimties menka oratorė, ji baigė savo grakštų pasakojimą ilgiausia virtine puikių vokiškai olandiškų ir olandiškai vokiškų frazių. Pagaliau ji taip susipainiojo, kad neliko nieko kito, tik atsistoti ir išeiti iš kambario. Štai tada jos žvilgsnis užkliuvo už manęs. Kad tu būtum mačiusi! Nelaimei, kaip tik tą akimirką, kai ponia van D. nusigręžė nuo mūsiškių, palingavau galva, užjaučiamai ir kartu pašiepiamai, – įsitempusi sekiau pokalbį, todėl savaime taip išėjo. Ponia van Dan

grįžo atgal ir kaip puls ant manęs plūstis! Garsiai, vokiškai, piktai ir vulgariai, kaip tikra stora turgaus boba. Tiesiog negalėjai atsiklausyti! Jei mokėčiau piešti, tai pavaizduočiau ją būtent tą akimirką – tokia ji buvo juokinga, ta kvaila susitraukus išverstagerklė. Bet užtat dabar gerai žinau vieną dalyką: žmogų tikrai pažinsi tik kartą rimtai su juo susibaręs. Tik tuomet pamatysi tikrąjį jo būdą!

Tavo Ana

1942 m. rugsėjo 29 d., antradienis

Brangioji Kite!

Slapstantis būna keisčiausių dalykų! Įsivaizduok, mes prausiamės dubeny, nes nėra vonios, o kadangi karštas vanduo tik kontoroje (paprastai taip vadinu visą apatinį aukštą), tai visas mūsų septynetas eina ten iš eilės ir naudojasi tuo dideliu patogumu. Bet tas septynetas – tai tokie skirtingi žmonės ir kai kurie itin drovūs, todėl kiekvienas susiradom savą vietelę praustis. Peteris prausiasi virtuvėje, nors ten įstiklintos durys. Kai susitaiso maudynę, aplanko mus visus iš eilės ir praneša, kad artimiausią pusvalandį vaikščioti pro virtuvę draudžiama. Jo įsitikinimu, tokios atsargumo priemonės pakanka. Ponas van Danas prausiasi viršuje. Savo kambary jis saugus ir dėl to, mano jis, verta pavargti tampant laiptais karštą vandenį. Ponia van D. dar nesimaudė, vis dairosi patogios vietelės. Tėtis maudosi direktoriaus kabinete, mama virtuvėj, užkrosny. Mudvi su Margo pasirinkom tam reikalui kontoros priimamąjį. Šeštadieniais popiet ten užtraukiamos užuolaidos, ir mūsų maudynės vyksta tamsoj. Laukianti savo eilės pro užuolaidų tarpelį žiūri į gatvę ir stebi žmones.

Praėjusią savaitę ta vonia man ėmė nebepatikti, pradėjau ieškoti jaukesnės aplinkos. Peteris pakišo mintį įsitaisyti su dubeniu erdviame kontoros tualete. Ten galiu atsisėsti, įsijungti šviesą, užsikabinti duris, pati, be niekieno pagalbos išpilti vandenį ir nesibaiminti, kad kas užklups. Sekmadienį pirmąkart naudojausi savo puikiąja vonia. Gali pasirodyti keista, bet man ji patinka labiausiai.

Trečiadienį apačioj buvo santechnikas. Jis perklojo kontoros vandentiekio ir kanalizacijos vamzdžius į koridorių. Tai dėl to, kad šaltą žiemą jie neužšaltų. Santechniko apsilankymas visiems buvo labai nemalonus. Negalėjom ne tik atsukti vandens, bet ir naudotis tualetu. Aišku, begėdiška pasakoti, ką darėm bandydami susidoroti su šita problema. Bet aš ne kokia šventeiva, kad drovėčiausi apie tokius dalykus kalbėti. Mudu su tėčiu dar tremties pradžioje pasirūpinom improvizuotą naktipuodį – tam reikalui paskyrėm stiklainį. Santechniko lankymosi dieną gamtos reikmėms tenkinti buvo padėta keletas stiklainių. Tai dar tik pusė bėdos palyginti su tuo, kad aš turėjau sėdėti tyliai ir nekalbėti. Tu net negalėtum įsivaizduoti, koks tai buvo vargas panelei Kre Kre. Net paprastomis dienomis mes turim

šnabždėtis, bet visai nejudėti ir nekalbėti – tai dešimteriopai sunkiau.

Tris kiauras dienas pasėdėjus mano užpakalis sumedėjo ir paskaudo. Išgelbėjo vakarinė mankšta.

Tavo Ana

1942 m. spalio 1 d., ketvirtadienis

Mieloji Kite!

Vakar buvau baisiai persigandusi. Aštuntą vakaro sučirškė durų skambutis. Pamaniau, kad mūsų atėjo, pati supranti kas. Tuoj visi šoko man aiškinti, kad tai laiškanešys arba išdykėliai berniūkščiai. Kiek aprimau.

Dienomis čia baisiai tylu. Virtuvėje ponui Kiugleriui dirba ponas Levinsonas, nedidukas žydas, vaistininkas ir chemikas. Mes visąlaik drebam, kad tik jam nešautų į galvą užeiti į buvusią laboratoriją, mat jis puikiai pažįsta visą namą. Tūnom taip tyliai, lyg ką tik pasaulin atėję peliukai. Kas prieš tris mėnesius būtų galėjęs patikėti, kad Ana, tikras gyvasis sidabras, valandų valandas turės ramiai sėdėti, negana to – kad ištvers tokį kankinimą?

Dvidešimt devintą buvo ponios van Dan gimtadienis. Nekėlėm puotos, vis dėlto sukaktuvininkė buvo pagerbta gėlėmis, dovanėlėmis ir skanėstais. Atrodo, kad vyras jai tradiciškai dovanoja raudonus gvazdikus.

Noriu dar šiek tiek apsistoti prie ponios van Dan ir papasakoti tau, kaip mane siutina jos amžini flirtai su tėčiu. Čia paglostys jam skruostą, čia per plaukus brūkštelės, čia sijoną užsiplėš, čia šmaikštaudama bandys Pimo dėmesį patraukti. Viena laimė, Pimas jos nelaiko nei gražia, nei įdomia ir nekreipia dėmesio į viliones. Negaliu to pakęsti, nes, kaip žinai, esu pavydi. Be to, juk mama su ponu van D. taip nesielgia. Išrėžiau jai tai į akis.

Kartais su Peteriu visai smagu. Mudu turim vieną bendrą aistrą: abu mėgstam persirenginėti ir visus juokinti. Vieną vakarą pasirodėm taip apsirengę: Peteris – aptempta motinos suknele, aš – jo kostiumu. Ant galvos jis užsimaukšlinęs skrybėlę, o aš užsidėjusi kepę. Suaugusieji juokėsi pilvus susiėmę, mums irgi buvo labai linksma.

Bepė nupirko „Bijenkorfe“ man ir Margo po sijoną. Audinys bjaurus, kaip bulvinio maišo. Toks drabužis, kurį senais laikais parduotuvės nė parodyt nebūtų išdrįsusios, dabar kainuoja 7,75 guldeno (man) ir 24 guldenus (Margo).

Ir dar vienas siurprizas: Bepė užrašė Margo, Peterį ir mane į neakivaizdinius stenografijos kursus. Pamatysi, kokie puikūs stenografijos specialistai mes būsim kitąmet. Šiaip ar taip, aš manau, kad mokytis stenografijos labai įdomu.

Man baisiai skauda kairiosios rankos smilių, todėl dabar negaliu lyginti skalbinių. Tai bent sekasi!

Ponas van Danas nori, kad persėsčiau prie stalo šalia jo, nes pastaruoju metu Margo valgo per mažai ir jam neįtinka. Visai smagu – mėgstu permainas. Kieme vis slampinėja liesutė juoda katytė. Ji primena mano brangiąją Murčę. Mama be perstogės mane auklėja, ypač prie stalo, todėl džiaugiuosi atsisėdusi į kitą vietą. Dabar Margo turės atkentėti. Tikriau – jai neteks, nes mama niekuomet nesako Margo tokių kandžių pastabų. Juk ji tikras dorybės įsikūnijimas! Dabar erzinu ją, vadindama dorybės įsikūnijimu. Margo to negali pakęsti. Gal man pavyks ją perauklėti, būtų pats laikas.

Ir šios naujienų mišrainės pabaigai – šmaikštus pono van Dano pokštas:

„Kas devyniasdešimt devynis kartus daro „tip“ ir vienąkart – „top“? – šimtakojis su vienu protezu.“

Iki! Ana

1942 m. spalio 3 d., šeštadienis

Mieloji Kite!

Vakar visi ėmė traukti mane per dantį, mat gulėjau lovoje šalia pono van Dano. „Tu gi dar vaikas, gėdytumeisi!“ ir taip toliau panašiais žodžiais. Bjauru. Nė už ką nesutikčiau miegoti su ponu van Danu, kaip jie tą supranta.

Vakar mudvi su mama vėl susikirtom, ji taip įniršo, kad išpasakojo tėčiui visas mano nuodėmes, o paskui prapliupo verkti. Aš, aišku, irgi, o galvą jau ir prieš tai baisiai skėlė. Pagaliau pasakiau tėveliui, kad jį myliu daug labiau nei mamą. Jis atsakė, kad tai būdinga mano amžiui, kad paskui praeis, o aš taip nemanau. Mamos tiesiog nekenčiu, turiu prisiversti nebūti šiurkšti, nesinervinti, kai tiesiog ranka kyla suduoti jai per veidą. Pati nesuprantu, kodėl jos taip baisiai nekenčiu. Tėvelis sako, kad kai mama nesveikuoja ar jai skauda galvą, turėčiau pasisiūlyti padėti. Nė neketinu to daryti, nes jos nemyliu, be to, man tai nepatinka. Nesunku įsivaizduoti – ateis diena, ir mama mirs, o kad ir tėvelis kada nors mirs, negaliu nė pagalvoti. Niekšiška, bet taip jaučiu. Tikiuosi, kad mama *niekad* neperskaitys šitų žodžių, kaip ir visos mano rašliavos.

Dabar man jau leidžia skaityti kai kurias suaugusių knygas. Užguliau Niko van Suchteleno *Evos vaikystę*. Nematau didelio skirtumo tarp paauglių knygų ir šitos. Eva manė, kad vaikai auga ant medžių kaip obuoliukai, o kai sunoksta, gandras juos nuraško ir nuneša motinoms. Bet draugės katė kačiavosi, ir Eva matė, kaip kačiukai lenda iš po katės. Tai ji nusprendė, kad katė, panašiai kaip višta, deda kiaušinius ir juos peri, o motinos, belaukiančios kūdikio, pora dienų prieš jam atsirandant užlipa ant aukšto, padeda kiaušinį ir jį išperi. Kūdikiui atėjus į pasaulį, motinos būna nusilpusios nuo tupėjimo. Eva irgi užsimanė kūdikio. Ant grindų pasitiesė vilnonę skepetą, kad

kiaušinis kristų ant jos. Atsitūpė ir ėmė stangintis. Net sukudakavo, bet kiaušinio nėra, ir tiek. Pagaliau ilgai patupėjus kažkas išlindo, bet ne kiaušinis, o dešrelė. Eva niekaip negalėjo atsitokėti, pamanė, kad susirgo. Juokinga, ar ne? *Evos vaikystėj* dar pasakojama apie tai, kaip moterys gatvėj pardavinėja savo kūną ir ima už tai didelius pinigus. Jomis dėta numirčiau iš gėdos. Dar ten rašo, kad Evai prasidėjo mėnesinės. Ak, kaip aš šito laukiu – pagaliau tapčiau suaugusia!

Tėvelis bamba ir grasinasi atimti dienoraštį. O siaube juodžiausias! Nuo šios dienos pradėsiu jį slėpti.

Ana Frank

1942 m. spalio 7 d., trečiadienis

Įsivaizduoju...

Rengiuosi kelionei į Šveicariją. Mudu su tėveliu miegam vienam kambary, o berniukų3 kambarys virtęs svečių kambariu, jame priiminėju draugus. Man padarė siurprizą: nupirko naują baldų komplektą – arbatos stalelį, rašomąjį stalą, krėslus ir sofą. Viskas tiesiog neapsakomai gražu! Po poros dienų tėvelis duoda man 150 guldenų, aišku, Šveicarijos pinigais, bet vis tiek juos vadinsiu guldenais. Jis leidžia už tuos pinigus nusipirkti viską, ko man reikia. (Vėliau kas savaitę gausiu po guldeną. Už jį galėsiu pirkti, ką tik panorėsiu.) Mudu su Berndu einam per parduotuves ir aš perku:

3 medvilninius marškinėlius po 0,50 = 1,50;
3 medvilnines kelnaites po 0,50 = 1,50;
3 vilnonius marškinėlius po 0,75 = 2,25;
2 apatinius sijonus po 0,50 = 1,00;
2 liemenėles (mažiausio dydžio) po 0,50 = 1,00;
5 pižamas po 1,00 = 5,00;
1 vasarinį chalatą už 2,50 = 2,50;
1 žieminį chalatą už 3,00 = 3,00;
2 naktinius švarkelius po 0,75 = 1,50;
1 mažą pagalvėlę už 1,00 = 1,00;
1 porą vasarinių šlepečių už 1,00 = 1,00;
1 porą šiltų šlepečių už 1,50 = 1,50;
1 porą vasarinių batelių (mokyklinių) už 1,50 = 1,50;
1 porą vasarinių batelių (išeiginių) už 2,00 = 2,00;
1 porą žieminių batelių (mokyklinių) už 2,50 = 2,50;
1 porą žieminių batelių (išeiginių) už 3,00 = 3,00;
2 prijuostes po 0,50 = 1,00;
25 nosines po 0,05 = 1,25;
4 poras šilkinių kojinių po 0,75 = 3,00;
4 poras puskojinių po 0,50 = 1,00;
4 poras kojinaičių po 0,25 = 1,00;
2 poras šiltų kojinių po 1,00 = 2,00;

3 sruogas baltos vilnos (apatiniams, kepurei) = 1,50;
3 sruogas mėlynos vilnos (megztiniui, sijonui) = 1,50;
3 sruogas įvairių spalvų vilnos (šalikui, kepurei) = 1,50;
šalikų, diržų, apykaklaičių, sagų už 1,25.

Taip pat dar dvi mokyklines sukneles (vasarines), 2 mokyklines sukneles (žiemines), 2 išeigines sukneles (vasarines), 2 išeigines sukneles (žiemines), 1 vasarinį sijoną, 1 išeiginį žieminį sijoną, 1 mokyklinį žieminį sijoną, 1 lietpaltį, 1 vasarinį apsiaustą, 1 žieminį paltą, 2 skrybėles, 2 kepures. Iš viso už 108 guldenus.

2 rankinukus, 1 čiuožimo kostiumą, 1 porą pačiūžų su batais, 1 dėžutę (su pudra, vazelinu, skysta pudra, kremu veidui valyti, aliejumi nuo nudegimo, tamponais, vaistinėle, skaistalais, lūpų dažais, antakių pieštuku, vonios druska, pudra po maudymosi, odekolonu, muilu, pūkučiu).

Paskui dar 4 megztinius po 1,50; 4 palaidinukes po 1,00; įvairių daikčiukų už 10,00; knygų ir dovanėlių už 4,50.

3 Anos pusbroliai Bernardas (Berndas) ir Stefanas Elijasai.
1942 m. spalio 9 d., penktadienis
Mieloji Kite!

Šiandienos naujienos prastos ir slogios. Mūsų draugus ir pažįstamus žydus suiminėja būriais. Gestapas su jais nesiterlioja ir veža gyvuliniais vagonais tiesiai į Vesterborką, didelę žydų stovyklą Drente. Mipė pasakojo, kad kažkas pabėgo iš Vesterborko. Ten siaubinga. Žmonės beveik neturi ką valgyti, dar sunkiau gauti atsigerti. Vandens būna tik valandą per dieną, keliems tūkstančiams žmonių – vienas tualetas ir viena praustuvė. Vyrai ir moterys miega tam pačiam kambary. Moterims ir vaikams paprastai plikai nuskuta galvas. Pabėgti beveik neįmanoma. Žmones išduoda skustos galvos ir žydiška išvaizda.

Jeigu jau Olandijoje taip baisu, tai kaip jie gyvens tuose tolimuose barbariškuose kraštuose, kur juos tremia. Tikriausiai daugumą jų nužudo. Anglų radijas sako, kad jie nuodijami dujomis. Matyt, tai greičiausias būdas.

Man baisu. Mipė pasakoja apie visus tuos siaubus taip, kad širdis gali plyšti, ji ir pati labai sielojasi. Visai neseniai, pavyzdžiui, vieną seną paralyžiuotą žydę gestapininkai pasodino ant Mipės slenksčio ir paliko, o patys nuvažiavo mašinos jai išgabenti. Vargšė senutė buvo taip įbauginta griausmingo šaudymo į skrendančius anglų lėktuvus ir akinančių prožektorių. Vis dėlto Mipė neišdrįso jos įsileisti. Niekas nebūtų drįsęs. Vokiečiai garsėja dosnumu, kai reikalas pakrypsta link bausmių.

Bepė irgi prislėgta. Jos draugas turi vykti į Vokietiją. Ji vis bijo,

kad lėktuvai, skrendantys virš mūsų namų, numes ne mažiau nei milijoną kilogramų sveriančią bombą Bertui ant galvos. Tokie pokštai kaip „nesijaudink, visas milijonas ant jo neužgrius“ arba „ir vieno kilogramo užteks“, man regis, visai nedera. Ne vienintelį Bertą siunčia darbams į Vokietiją. Kasdien išveža pilnutėlius traukinius jaunimo. Pakeliui, jei traukinys sustoja kokioj mažoj stotelėj, jie kartais slapčia išsprunka iš vagono, bet tik vienam kitam pavyksta pasislėpti.

Rauda dar nesibaigė. Ar esi kada girdėjusi apie įkaitus? Dabar tai naujas būdas bausti tuos, kas kovoja prieš vokiečius. Tai baisiausias dalykas, kokį tik galima įsivaizduoti. Visiškai nekaltus gerbiamus žmones sodina į kalėjimus ir jie ten laukia mirties. Jeigu gestapas neranda maištininko, tai nieko nelaukęs stato prie sienos penketą įkaitų. Laikraščiai išspausdina skelbimus apie jų mirtį, tai vadinama „nelaimingais atsitikimais“.

Puikūs žmonės tie vokiečiai, ir geriau pagalvojus tai aš esu viena iš jų! Ne, netiesa, Hitleris jau seniai atėmė iš mūsų pilietybę. Ir nėra pasaulyje didesnių priešų nei vokiečiai ir žydai.

Tavo Ana

1942 m. spalio 14 d., trečiadienis

Mieloji Kite!

Esu apsikrovusi visokiais reikalais. Vakar pirmiausiai išverčiau *La belle Nivernaise*4 skyrių ir išsirinkau žodžius. Paskui išsprendžiau *koktų* uždavinį ir dar išverčiau tris prancūzų gramatikos puslapius. Šiandien – prancūzų gramatika ir istorija. Nė nemanau kasdien spręsti tuos bjaurius uždavinius. Tėvelis jų irgi negali pakęsti, man net beveik geriau išeina nei jam. Bet iš tikrųjų tai mudviem abiem paprastai nepavyksta, galop šaukiamės Margo. Užguliau stenografijos mokslus, man jie labai prie širdies. Padariau didžiausią pažangą iš visų trijų.

Perskaičiau *De Stormers*. Visai nebloga, bet toli gražu iki *Joop ter Heul*. Beje, abiejose knygose daug tų pačių žodžių, nors kai ta pati rašytoja, tai gal ir nieko keisto. Sisi van Marksveldt knygos verčia iš koto. Tikrai duosiu ir savo vaikams skaityti jos knygas.

Be to, perskaičiau daugybę Kernerio pjesių. Įspūdinga jo rašymo maniera. Patinka, pavyzdžiui, *Hedviga*, *Pusbrolis iš Brėmeno, Guvernantė, Žaliasis domino* ir kt.

Mama, Margo ir aš vėl gražiausiai bičiuliaujamės. Taip vis dėlto kur kas maloniau. Vakar vakare mudvi su Margo gulėjom mano lovoj. Buvo labai ankšta, bet užtat smagu. Ji paklausė, ar negalėtų paskaityti mano dienoraščio.

– Kai kurias vietas galima, – pasakiau ir pasiteiravau apie jos dienoraštį. Ji taip pat man leido skaityti.

Pokalbis pakrypo link ateities planų, ir aš paklausiau, kuo ji ketina būti suaugusi. Bet ji nenorėjo pasakotis, tai paslaptis. Esu

nuklausiusi, kad kažkas susiję su mokymu. Žinoma, nesu visai tikra, bet spėju, kad taip ir bus. Apskritai man derėtų mažiau visur kaišioti nosį.

Šįryt gulėjau ant Peterio lovos, prieš tai, žinoma, jį nuvijusi. Jis užpyko ant manęs, bet man nė motais. Galėtų ir draugiškiau su manimi elgtis – vakar vakare jam obuolį daviau.

Kartą paklausiau Margo, ar, jos manymu, aš siaubingai bjauri. Ji pasakė, kad esu miela ir kad mano gražios akys. Gana miglota, ar ne?

Na, tai iki kito karto!

Ana Frank

P. S. Šįryt mes visi vėl pasisvėrėm. Margo dabar sveria 120 svarų, mama – 124, tėtis – 141, Ana – 87, Peteris – 134, ponia van Dan – 150. Per tris mėnesius čia priaugau 17 svarų. Nemažai, ar ne?

4 *Gražioji Nivernietė* (pranc.), Alfonso Dodė romanas.

1942 m. spalio 20 d., antradienis

Brangioji Kite!

Man vis dar dreba ranka, nors nuo to įvykio praėjo jau daugiau nei dvi valandos. Turiu tau paaiškinti, kad mūsų namuose yra penki „Minimakso“ gesintuvai. Tie gudruoliai iš apačios pamiršo mus perspėti, kad dailidė, ar kaip jis vadinamas, ateina tų gesintuvų pripildyti. Todėl mes visiškai nesisaugojom, kol laiptų aikštelėj priešais mūsų duris su lentynomis neišgirdau kaukšint plaktuką. Tuoj sumečiau, kad tai dailidė, ir perspėjau tuo metu pietavusią Bepę, jog žemyn leistis negalima. Mudu su tėčiu stojom sargybon prie durų klausytis, kada tas žmogus išeis. Penkiolika minučių pasidarbavęs, jis (mums taip pasirodė) pasidėjo plaktuką ir kitus įrankius ant lentynos ir pabeldė į duris. Mes pablyškom iš baimės. Gal jis tikrai kažką išgirdo ir dabar nori patikrinti tas paslaptingas lentynas? Taip ir atrodė, nes jis vis stukseno, bilsnojo, bandė traukti ir stumti.

Vos nenualpau iš baimės, kad šitas svetimas žmogus gali aptikti mūsų puikiąją slėptuvę. Tik spėjusi pagalvoti, jog mano dienelės jau suskaičiuotos, išgirdau pono Kleimano balsą: „Atidarykit, čia aš!“

Tuojau pat atidarėm. Kas atsitiko? Kabliukas, kuriuo užkabinamos durys su lentynomis, užstrigo, todėl niekas negalėjo mūsų perspėti dėl dailidės. O kai jau jis išėjo, ponas Kleimanas norėjo užeiti Bepės, bet niekaip negalėjo atidaryti durų. Negaliu tau net papasakoti, su kokiu dideliu palengvėjimu atsidusau. Tas žmogus, norėjęs, kaip aš maniau, pas mus įsiveržti, mano vaizduotėje vis didėjo, kol pavirto milžinu ir pačiu žiauriausiu iš viso pasaulio fašistų. Fu, laimei, viskas baigėsi gerai, bent jau šįkart.

Pirmadienis buvo puikus. Mipė ir Janas pas mus nakvojo. Mudvi su Margo miegojom pas tėtį ir mamą, kad Gisai galėtų atsigulti mūsų

lovose. Jų garbei valgiaraštis buvo ypatingas. Puotą kiek sutrikdė trumpasis jungimas – mes visi staiga atsidūrėm tamsoje. Ką daryti? Kamščiai name yra, bet pačiam tamsaus sandėlio gale, taigi juos tvarkyti vakare nedidelis malonumas. Vis dėlto vyrai ryžosi tai padaryti ir po dešimties minučių žvakes galėjom užpūsti.

Šįryt atsikėliau anksti. Janas jau buvo apsirengęs. Pusę devynių jam reikėjo išeiti, todėl aštuntą jau pusryčiavo viršuje. Mipė rengėsi, užėjusi aptikau ją su apatiniais. Važiuodama dviračiu Mipė mūvi tokias pat vilnones apatines kelnes kaip ir aš. Mudvi su Margo taip pat paskubom apsirengėm ir užlipom viršun gerokai anksčiau nei paprastai. Po smagių pusryčių Mipė nulipo žemyn. Pylė kaip iš kibiro, ir ji apsidžiaugė, kad nereikės važiuoti dviračiu į kontorą. Mudu su tėveliu paklojom lovas, o paskui išmokau penkis netaisyklingus prancūzų kalbos veiksmažodžius. Koks uolumas, ar ne?

Margo ir Peteris skaitė mūsų kambaryje, o Mušė drybsojo susirangiusi šalia Margo ant sofos. Po savo prancūziškų netaisyklingųjų aš irgi prie jų prisidėjau, skaičiau *Ošia miškai per amžius*. Tai graži, bet neįprasta knyga. Jau beveik baigiau.

Kitą savaitę Bepė liks pas mus nakvoti.

Tavo Ana

1942 m. spalio 29 d., ketvirtadienis

Mano Brangioji Kite!

Man baisiausiai neramu, nes susirgo tėtis. Jis labai karščiuoja, išbertas – panašu į tymus. Tikrai nelinksma, o mes net gydytojo negalim iškviesti! Mama įsitikinusi, kad jam reikia gerai išprakaituoti, ir temperatūra nukris.

Šįryt Mipė papasakojo, kad iš van Danų buto Amstelande išnešti visi baldai. Dar nepasakėm apie tai poniai van D., ir taip pastaruoju laiku tokia nervinga, o mes visai netrokštam išklausyti dar vienos raudos apie paliktą jos puikųjį porcelianą ir prašmatnias kėdes. Mes irgi turėjom palikti beveik visus gražius daiktus, bet ką padės dabar tos raudos?

Tėtis nori, kad imčiausi Hebelio ir kitų garsių vokiečių rašytojų knygų. Vokiškai skaityti man jau visai nesunku, bet paprastai skaitau pašnibždom, o ne mintyse. Bet tai praeis. Iš didžiosios knygų spintos tėtis paėmė Gėtės ir Šilerio knygas, jis nori kas vakarą man kažką garsiai paskaityti. Pradėjom nuo *Don Karlo*. Užkrėsta tėtės pavyzdžio mama įbruko man savo maldaknygę. Iš mandagumo perskaičiau kai kurias maldas vokiškai. Man jos gražiai skamba, bet maža ką reiškia. Ir kodėl ji verčia mane būti tokia dievobaiminga ir religinga?

Ryt pirmąkart pakursim krosnį. Kaminas šimtą metų nevalytas, matyt, prirūks visas kambarys. Vis dėlto tikėkimės, kad kaminas trauks!

Tavo Ana

1942 m. lapkričio 2 d., pirmadienis

Mieloji Kite!

Penktadienio vakarą pas mus pasiliko Bepė. Buvo smagu, bet ji prastai išsimiegojo, nes išgėrė šiek tiek vyno. Daugiau nieko ypatinga. Vakar man tiesiog plyšo galva, anksti nuėjau miegoti. Margo vėl mane erzina.

Šįryt pradėjau rūšiuoti kontoros kartotekos dėželę, nes ji iškrito, apvirto ir viskas susijaukė. Vos protas nepasimaišė betvarkant, paprašiau Margo ir Peterį pradėti. Bet jie tingėjo, tai aš ir vėl viską atgal sugrūdau. Nesu dar tokia pamišėlė, kad viską viena daryčiau!

Ana Frank

P. S. Užmiršau tau pasakyti svarbią naujieną, kad man tikriausiai greitai prasidės mėnesinės. Aš taip manau, nes kelnaitėse visąlaik būna kažkokių lipnių išskyrų, be to, ir mama taip sako. Laukiu nesulaukiu. Tai toks svarbus įvykis, tik gaila, kad negalėsiu naudoti įklotų, nes jų dabar niekur negausi, o tie mamos tamponai tinka tik gimdžiusioms moterims.

1944 m. sausio 22 d. (papildymas)

Dabar negalėčiau tokių dalykų rašyti.

Po pusantrų metų skaitydama dienoraštį stebiuosi savo vaikiška nekaltybe. Kad ir kaip norėčiau, tokia jau nebebūsiu. Galiu gerai suprasti nuotaikų permainas, Margo, mamos ir tėtės vertinimus – regis, vakar visa tai esu parašiusi. Bet kad taip nesidrovėdama būčiau dėsčiusi apie visa kita – sunku patikėti. Tikrai gėdijuosi skaitydama puslapius apie tuos dalykus, kuriuos norėčiau vaizduotis esant kur kas gražesnius. Taip prasčiokiškai juos aprašiau. Tiek jau to, gana apie tai.

Gerai suprantu ir namų, taip pat Murčės pasiilgimą. Nesąmoningai – o tarpais ir sąmoningai – visą tą laiką, kai čia esu, ilgėjausi meilės ir glamonių. Tas ilgesys kartais stipresnis, kartais silpnesnis, bet jaučiu jį visąlaik.

1942 m. lapkričio 5 d., ketvirtadienis

Mieloji Kite!

Pagaliau anglams pavyko atlikti keletą sėkmingų operacijų Afrikoje, o Stalingradas vis dar nepasidavė, todėl ponai labai laimingi. Ta proga šįryt pusryčiams gėrėm kavą ir arbatą. Daugiau nieko ypatinga.

Šią savaitę daug skaičiau ir mažai dirbau. Taip visuomet turėtų būti. Garantuotas kelias į sėkmę.

Pastaruoju metu mudviejų santykiai su mama pasitaisė, bet

atvirai vis tiek nesišnekam. Tėtis irgi slapukauja, bet jis visada labai geras. Prieš keletą dienų pakūrėm krosnį, kambary dar ir dabar yra dūmų. Vis dėlto man labiau patinka centrinis šildymas, tikriausiai ne man vienai. Margo nenaudėlė, negaliu jos gražiau pavadinti, ji mane dieną naktį nervina.

Ana Frank

1942 m. lapkričio 7 d., šeštadienis

Mieloji Kite!

Mamos nervai įtempti, tai ir aš nieko gero negaliu tikėtis. Ar atsitiktinai nei tėtis, nei mama niekuomet nebara Margo, o dėl visko puola mane? Pavyzdžiui, vakar vakare Margo skaitė knygą su labai gražiomis iliustracijomis; atsistojo ir padėjo ją, ketindama paskui vėl skaityti. Kaip tik neturėjau ką veikti, tai paėmiau tą knygą pasklaidyti. Margo grįžo, pamatė „savo“ knygą mano rankose, suraukė kaktą ir piktai pareikalavo atiduoti. O aš norėjau trupučiuką pavartyti. Margo dar labiau įpyko, tada įsikišo mama: „Knygą skaito Margo, atiduok jai.“

Į kambarį įėjo tėtis. Net neišsiaiškinęs, kas vyksta, nusprendė, jog Margo yra skriaudžiama, ir užsipuolė mane: „Pažiūrėčiau, kaip tu elgtumeisi, jei Margo vartytų tavo knygą!“

Nusileidau, padėjau knygą ir išėjau iš kambario, jų manymu, įsižeidusi. Bet visai neįsižeidžiau ir nesupykau, tik labai nuliūdau.

Nederėtų tėčiui spręsti neišsiaiškinus, kas vyksta. Pati būčiau atidavusi knygą Margo, ir net greičiau, jei tėtis su mama nebūtų kišęsi ir nebūtų puolę ginti Margo, tarsi ją kas baisiai skriaustų.

Suprantama, kad mama užtaria Margo, – jos visada viena kitą palaiko. Aš taip prie to pripratau, kad nebekreipiu dėmesio nei į mamos išpuolius, nei į Margo nervus. Myliu jas tik kaip Margo ir mamą, o kaip žmonės jos man tuščia vieta. Dėl manęs tegul jos kad ir nusiskandina. Kas kita tėtis. Kai jis palaiko Margo, pritaria viskam, ką ji daro, skatina ją, būna jai švelnus, man viduj kažką gelia, nes tėtis – man viskas! Aš seku juo ir nieko visam pasauly taip nemyliu kaip tėtį. Jis nė nesupranta, kad su manimi elgiasi kitaip nei su Margo. Juk Margo yra pati protingiausia, mieliausia, gražiausia ir geriausia. Bet ir su manimi derėtų rimtai elgtis, aš irgi turiu tokią teisę. Šeimoje visada buvau klounas, išdykėlė, už visus prasižengimus man reikėjo mokėti dukart; pirmiausiai išklausyti priekaištus, o paskui dar ir savimi nusivilti. Man jau nebepatinka nei apsimestinis švelnumas, nei vadinamieji rimti pokalbiai. Trokštu to, ko tėtis man nepajėgia duoti. Nepavydžiu Margo, niekada nepavydėjau, nereikia man nei jos grožio, nei jos proto, tik norėčiau, kad tėtis mane iš tikrųjų mylėtų – ne vien dėl to, kad esu jo dukra, bet ir kad esu Ana.

Kabinuosi į tėtį, nes neapykanta mamai kasdien vis auga, vienas

tėtis palaiko dar ne visai išblėsusią mano meilę šeimai. Jis nesupranta, kad kartais turiu išsikalbėti apie mamą. Jis nenori kalbėti, vengia net užuominų apie mamos ydas.

O kaip tik dėl mamos su visais jos trūkumais labiausiai ir vargstu. Nežinau, kaip man elgtis, negaliu garsiai išlieti savo apmaudo dėl jos šiurkštumo, sarkazmo ar kietaširdiškumo, bet ne visada galiu sau prisiimti kaltę.

Esu mamos priešingybė, taigi mudvi ir nesutariam. Nesiimu jos teisti, tai ne mano nosiai, kalbu apie ją tik kaip apie motiną. Bet ji nėra tokia motina, kokios man reikėtų. Turiu pati sau būti motina. Atsiskyriau nuo jų, skinuosi savo kelią, pamatysim, kur jis mane nuves. Kitos išeities nėra. Žinau, kokia privalo būti mama ir žmona, bet tai neturi nieko bendra su moterimi, kurią turiu vadinti motina.

Visąlaik stengiuosi nekreipti dėmesio į blogąsias mamos savybes, noriu matyti tik tai, kas gera, ir ieškoti savy to, ko trūksta mamai. Deja, nepavyksta. Blogiausia, jog nei mama, nei tėtis nesupranta, kad negali man duoti to, ko reikia, ir kad juos dėl to kaltinu. Ar išvis yra tokių tėvų, kurių vaikai laimingi?

Kartais galvoju: Dievas man siunčia išbandymus, taip, matyt, bus ir ateity. Pati turiu stengtis tapti gera, be niekieno pavyzdžio ir įkalbinėjimų, tik taip įgysiu stiprybės.

Kas gi, be manęs, kada skaitys šituos laiškus? Kas gi paguos mane, jei pati nepasiguosiu? Man dažnai reikia paguodos, dažnai nukabinu nosį, tankiau pasirodau kaip nevykėlė nei kaip šaunuolė. Aš tai žinau, ir kasdien, diena iš dienos, stengiuosi pasitaisyti.

Su manimi elgiamasi čia vienaip, čia kitaip. Vieną dieną Ana – protinga mergaitė, ir jai viską galima žinoti, o kitą dieną girdžiu sakant, kad Ana dar maža kvaila avelė, kuri nieko neišmano ir vaizduojasi stebėtinai daug išmokusi iš knygų! Bet aš jau ne kūdikis ir ne lepūnėlė, kad iš visų mano poelgių būtų galima juoktis. Turiu savo idealus, idėjas ir planus, tik jų nemoku žodžiais išsakyti.

Tiek to. Vakarais, kai būnu viena, visokios mintys mane užplūsta, o kartais ir dieną, kai turiu ištverti bendriją žmonių, kurių negaliu pakęsti ir kurie manęs visai nesupranta. Todėl galop aš vis tiek grįžtu prie savo dienoraščio – juo pradedu ir baigiu, nes Kitė kantriai mane išklauso. Aš pažadu jai, kad ir kas nutiktų, ištversiu iki galo, prasiskinsiu sau kelią, o ašaras užgniaušiu. Tik labai jau norėčiau pamatyti bent kokius rezultatus arba kad nors kartą mane padrąsintų mylintis žmogus.

Nesmerk manęs, suprask, kad kartais tiesiog trūksta kantrybė!

Tavo Ana

1942 m. lapkričio 9 d., pirmadienis

Brangioji Kite!

Vakar buvo Peterio gimtadienis, jam sukako šešiolika. Aštuntą jau buvau viršuj, ir mudu su Peteriu ėmėm apžiūrinėti jo dovanas. Be kitų dalykėlių, jis gavo biržos žaidimą, skustuvą ir žiebtuvėlį, bet ne todėl, kad daug rūkytų – tai tiesiog prašmatnus daikčiukas!

Didžiausią siurprizą padarė ponas van Danas: pirmą dienos pranešė, kad anglai išsilaipino Tunise, Alžyre, Kasablankoje ir Orane.

„Tai pabaigos pradžia“, – sakė visi, bet anglų ministras pirmininkas Čerčilis, tikriausiai išgirdęs taip kalbant ir pačioj Anglijoj, pareiškė: „Tai nepaprastai svarbus įvykis, bet nemanykit, kad tai pabaigos pradžia. Aš būčiau linkęs sakyti, kad tai pradžios pabaiga.“ Ar junti skirtumą? Bet vis tiek galima nusiteikti optimistiškai. Stalingradas, Rusijos miestas, kuris ginasi jau tris mėnesius, vis dar nepasidavė vokiečiams.

Kad pajustum slėptuvės aplinką, papasakosiu, kaip mus aprūpina produktais. (Žinok, kad mūsų viršutiniam aukšte gyvena tikri rajūnai!)

Duoną kasdien tiekia labai malonus kepėjas, pono Kleimano bičiulis. Žinoma, mes gaunam mažiau nei namie, bet užtektinai. Maisto korteles mums perka juodojoj rinkoj. Kainos visąlaik auga – kainavo 27 guldenus, o dabar jau 33. Tai tik popieriaus skiautelės, ant kurių kažkas parašyta!

Kad namuose būtų negendančio maisto atsargų, be šimto konservų skardinių, nusipirkom 300 svarų pupelių. Tai ne tik mums, bet ir kontorai. Pupelių maišai kabojo ant kablių mūsų koridorėlyje, prie slaptųjų durų, bet nuo svorio pradėjo irti siūlės. Todėl nutarėm perkelti atsargas į palėpę, ir Peteris turėjo sunešioti maišus. Penki iš šešių maišų sėkmingai pasiekė palėpę, Peteris kaip tik ėmėsi šeštojo, kai apatinė jo siūlė iširo, ir liūtis, ką ten liūtis – lavina pupelių pažiro ant laiptų. Maiše maždaug 50 svarų, taigi grumėjo kaip per Paskutinįjį teismą. Apačioje buvusieji tikriausiai pamanė, kad ant jų galvų griūva namas. Peteris iš pradžių išsigando, bet ant apatinio laiptelio pamatęs mane, skalaujamą pupelių bangų tarsi salelę jūroj, praplyšo kvatoti. Mudu griebėm jas rinkti, bet pupelės tokios smulkios ir slidžios, lenda į mažiausius plyšelius ir skylutes. Dabar kaskart lipdami viršun surenkam po saują pupelių ir pristatom poniai van Dan.

Vos nepamiršau pranešti, kad tėtis pasveiko.

Tavo Ana

P. S. Ką tik per radiją pranešė, kad paimtas Alžyras. Marokas, Kasablanka ir Oranas jau keletas dienų anglų rankose. Liko Tunisas.

1942 m. lapkričio 10 d., antradienis

Brangioji Kite!

Didi naujiena! Į slėptuvę priimsim aštuntą asmenį!

Tikrai! Visąlaik manėm, kad čia užteks vietos ir maisto aštuntam,

tik nenorėjom apsunkinti pono Kiuglerio ir pono Kleimano. Bet pranešimai apie susidorojimus su žydais kasdien darosi vis baisesni, todėl tėtis pasitarė su tais dviem gerbiamais žmonėmis. Jų nuomone, planas puikus. „Septyniems čia slėptis taip pat pavojinga kaip ir aštuoniems“, – jie pasakė tikrą tiesą. Kai jau buvo nuspręsta, mes ėmėm mintyse rikiuoti pažįstamus ir ieškoti kokio vienišo žmogaus, kuris gražiai pritaptų prie šitos gausios šeimynos. Pasirodė, kad visai nesunku rasti tokį žmogų. Kai tėtis atmetė visus van Danų pažįstamus, pasirinkom dantų gydytoją Alfredą Diuselį. Jis gyvena su viena miela gerokai jaunesne krikščione. Jie veikiausiai nesusituokę, bet tai nesvarbu. Jį visi pažįsta kaip ramų ir mandagų žmogų. Sprendžiant iš paviršutiniškos pažinties, ir mums, ir van Danams jis pasirodė simpatingas. Mipė irgi jį pažįsta, taigi ji gali padėti įgyvendinti pasitraukimo slėptuvėn planą. Kai ponas Diuselis ateis, miegos mano kambary vietoj Margo, o ji turės tenkintis sulankstoma lovele5. Paprašysim, kad jis atsineštų ko nors užplombuoti mūsų kiauriems dantims.

Tavo Ana

5 Diuseliui atėjus Margo miegojo tėvų miegamajame.

1942 m. lapkričio 12 d., ketvirtadienis

Brangioji Kite!

Mipė atėjo pasakyti, kad jau apsilankė pas daktarą Diuselį. Vos Mipei įėjus į kambarį, Diuselis tiesiai paklausė, ar nežino kokios vietos jam pasislėpti. Buvo labai laimingas išgirdęs, kad Mipė jam gali kai ką pasiūlyti ir kad jis turi kuo greičiau ten pasitraukti, geriausiai būtų jau šeštadienį. Jam tai pasirodė kebloka, mat reikėjo sutvarkyti kartoteką, priimti du pacientus ir apmokėti sąskaitas. Šįryt Mipė mums apie tai pranešė. Mūsų nuomone, geriau taip ilgai netempti. Dėl visų šitų pasirengimų reikės aiškintis žmonėms, o geriau, kad niekas nieko nežinotų. Mipė paklausė, ar nebūtų įmanoma susitvarkyti iki šeštadienio. Diuselis sakė nesuspėsiąs, ateisiąs pirmadienį.

Keista, kad jis ne iškart pasinaudojo pasiūlymu. Jei jį suims tiesiog gatvėj, tai negalės nei kartotekos sutvarkyti, nei pacientams padėti. Kam atidėlioti? Jei manęs kas klaustų, pasakyčiau, kad jam nusileidęs tėtis pasielgė kvailai.

Daugiau naujienų nėra.

Tavo Ana

1942 m. lapkričio 17 d., antradienis

Brangioji Kite!

Atvyko ponas Diuselis. Viskas susiklostė kuo puikiausiai. Mipė jam prisakė vienuoliktą ryto būti sutartoj vietoj priešais paštą, ten jo lauksiąs toks ponas. Sutartu laiku ponas Diuselis stovėjo sutartoj

vietoj. Prie jo priėjo ponas Kleimanas ir pasakęs, kad žmogus, kuris paskyrė jam susitikimą, kol kas negalįs ateiti, paklausė, ar nenorėtų užeiti minutei kitai pas Mipę į kontorą. Ponas Kleimanas įlipo į tramvajų ir nuvažiavo į kontorą, o ponas Diuselis nuėjo pėsčias.

Dvidešimt po vienuoliktos ponas Diuselis pasibeldė į kontoros duris. Mipė pasiūlė jam nusivilkti paltą, kad nesimatytų geltonos žvaigždės, ir nulydėjo į direktoriaus kabinetą. Ten ponas Kleimanas su juo šnekučiavosi, kol išėjo valytoja. Pasakiusi, kad kontoroje kažkas netrukus vyks, Mipė užlipo su ponu Diuseliu į viršų, atidarė duris su lentynomis ir apstulbusio pono Diuselio akivaizdoj žengė vidun.

Tuo metu mūsų septynetas sėdėjo viršuj prie stalo ir laukė naujojo gyventojo su kava ir konjaku. Pirmiausiai Mipė jį atvedė į Frankų kambarius. Jis iškart pažino mūsų baldus, bet jam nė netoptelėjo, kad visa mūsų šeima yra tiesiai virš galvos. Kai Mipė jam tai pasakė, vos neapalpo iš nuostabos. Laimei, Mipė nelaukusi, kol atsitokės, iškart palydėjo į viršų. Ponas Diuselis klestelėjo ant kėdės ir neįstengdamas ištarti nė žodžio žiūrėjo į mus visus, tarsi bandydamas tiesą perskaityti iš mūsų veidų. Paskui šiaip ne taip atgavo žadą: „*Aber*... bet ar jūs *nicht* Belgijoje? Karininkas, automobilis – ar jų nebuvo? Ar jums nepavyko pabėgti?“

Viską jam išaiškinom: mes patys skleidėm gandus apie karininką ir mašiną, kad suklaidintume žmones, taip pat ir vokiečius, kurie tikriausiai mūsų ieškos. Ponui Diuseliui atėmė kalbos dovaną išgirdus apie tokį išradingumą, jis tik su nuostaba apžiūrinėjo mūsų mielą ir superpraktišką slėptuvę. Visi drauge pavalgėm, paskui jis nusnūdo, o atsikėlęs išgėrė su mumis arbatos ir, išsidėstęs savo kuklius reikmenis, dar anksčiau atneštus Mipės, pasijuto beveik kaip namie. Ypač po to, kai jam buvo įteiktos šios spausdintos slėptuvės taisyklės, kurias sukūrė van Danas.

SLĖPTUVĖS VADOVAS

Ypatingosios žydų ir kitų persekiojamų žmonių priebėgos taisyklės

Veikia ištisus metus. Graži, rami, miškų apsupta vietovė pačiam Amsterdamo centre. Greta nėra jokių kitų gyventojų. Susisiekimas 1-u ir 17-u tramvajumi, taip pat mašinomis ir dviračiais. Ypatingais atvejais, kai vokiečių valdžia draudžia naudotis šiomis transporto priemonėmis, einama pėsčiomis. Jūsų paslaugoms – butai bei kambariai su baldais arba be jų, su maitinimu arba be jo.

Nuomos mokestis. Nėra.

Dieta. Neriebus maistas.

Tekantis vanduo. Vonios kambaryje (deja, pačios vonios nėra), taip pat ant įvairių išorės ir vidaus sienų. Puikūs boileriai jam pašildyti.

Erdvios patalpos laikyti visokiems daiktams. Du dideli šiuolaikiniai seifai.

Nuosavas radijas. Tiesioginis ryšys su Londonu, Niujorku, Tel Avivu ir daugeliu kitų miestų. Nuo šeštos valandos vakaro gali naudotis visi gyventojai, nėra jokių draudžiamų stočių, nekalbant apie tai, kad tik išimtiniais atvejais galima klausytis vokiečių stočių, pavyzdžiui, kai jos transliuoja klasikinę muziką ar ką nors panašaus. Griežtai draudžiama klausytis žinių vokiečių kalba (nesvarbu, iš kur transliuojama) ir perpasakoti jas kitiems.

Poilsio valandos. Nuo 10 val. vakaro iki 7.30 val. ryto, sekmadieniais – iki 10.15 val. Direkcija, atsižvelgusi į aplinkybes, poilsio valandas gali paskirti ir vidury dienos. Kad būtų garantuotas saugumas, poilsio valandų privaloma griežtai laikytis!!!

Pramogos. Kol nebus kitokių nurodymų, ne slėptuvės teritorijoje draudžiamos.

Kalbos vartojimas. Bet kuriuo paros metu kalbama tyliai. Galima vartoti visų kultūringų tautų kalbas, vadinasi, tik ne vokiečių.

Skaitymas ir laisvalaikis. Draudžiama skaityti vokiškas knygas, išskyrus mokslines ir klasiką, visa kita – pagal pageidavimą.

Mankšta. Kasdien.

Dainavimas. Labai tyliai ir po 6 val. vakaro.

Filmai. Pagal atskirą potvarkį.

Mokymasis. Kassavaitinės stenografijos pratybos. Anglų ir prancūzų kalbos, matematika, istorija – bet kuriuo dienos metu. Apmokama mainais kitomis pamokomis, pavyzdžiui, olandų kalbos.

Atskira patalpa smulkiems naminiams gyvūnams, garantuojama gera priežiūra (parazitai į šią kategoriją neįeina, jiems reikia atskiro leidimo).

Valgymo laikas

Pusryčiai. Šiokiadieniais – 9 val., sekmadieniais ir švenčių dienomis – maždaug 11.30 val.

Pietūs. Lengvi. Nuo 1.15 iki 1.45 val.

Vakarienė. Šalti ir / ar karšti patiekalai, įvairiu metu, priklausomai nuo radijo žinių laidų.

Įsipareigojimai maisto tiekimo padaliniui. Būti nuolat pasirengusiems padėti atlikti kontoros darbus.

Maudymasis. Sekmadieniais nuo 9 val. visų gyventojų paslaugoms yra dubuo. Maudytis galima pasirinktoj vietoj – tualete, virtuvėje, direktoriaus kabinete ar kontoros priimamajame.

Alkoholis. Tik gydymo tikslais.

Pabaiga.

Tavo Ana

1942 m. lapkričio 19 d., ketvirtadienis

Brangioji Kite!

Kaip mes ir manėm, ponas Diuselis – malonus žmogus. Jis, aišku, mielai sutiko gyventi drauge su manimi; tiesą pasakius, nelabai smagu, kad svetimas naudojasi mano daiktais, bet juk turi aukotis kilniam tikslui, ir aš laiminga, kad galiu tai daryti. „Jei galim išgelbėti nors vieną bičiulį, tai visa kita yra smulkmenos“, – pasakė tėtis, ir jis visiškai teisus.

Jau pirmą dieną čia pakliuvęs ponas Diuselis smulkiai išklausinėjo manęs apie įvairiausius dalykus, pavyzdžiui: kada ateina valytoja, kada mes prausiamės, kada galima naudotis tualetu. Gal tau juokinga, bet kai slapstaisi, tai viskas darosi sudėtinga. Dieną mes turim netriukšmauti, kad neišgirstų esantys apačioje, o jei yra kas svetimas, pavyzdžiui, valytoja, turim būti ypač atsargūs. Smulkiai viską išaiškinau, bet mane nustebino tai, kaip sunkiai ponas Diuselis susigaudo. Viską po du kartus perklausia ir vis tiek neatsimena.

Gal tai praeis, gal jis tiesiog neatsitokėjo. Visa kita klostosi gerai.

Ponas Diuselis mums daug papasakojo apie tą pasaulį, kurio mes taip ilgai nematėm. Naujienos liūdnos. Daugybė draugų ir pažįstamų dingo, jų likimas baisus. Kas vakarą gatvėmis važinėja žalios arba pilkos kariškos mašinos. Beldžiasi į kiekvienas duris ir klausinėja, ar ten negyvena žydai. Jei gyvena, tuoj pat paima visą šeimą, jei ne – važiuoja toliau. Niekas negali išvengti jų gniaužtų, nebent pasislėptų. Dažnai vaikšto su sąrašais ir beldžia tik ten, kur žino esant didelį laimikį. Siūlo net užmokestį – kažkiek pinigų už vieną žmogų. Tai panašu į vergų medžioklę senovėj. Ir visai nejuokauju – dedasi pernelyg tragiški dalykai, kad galėčiau juoktis. Dažnai matau gretų gretas gerų, niekuo nenusikaltusių žmonių, vedinų verkiančiais vaikais, jie eina ir eina, o varo juos keletas tų tipų. Žmones muša, kankina, kol jie pargriūva. Nieko nepasigaili. Seneliai, vaikai, kūdikiai, nėščios moterys, ligoniai – visi eina drauge į mirtį.

Kaip mums čia gera ir ramu. Mes negalvotume apie tas kančias, jei nesibaimintume dėl visų mums brangių žmonių, kuriems jau nebegalime padėti. Man gėda, kad guliu šiltoj lovoj, kai kažkur mano mylimiausios draugės galbūt susmuko išsekusios ar griuvo nuo smūgio.

Baisu pagalvoti apie tuos žmones, su kuriais jaučiausi taip tvirtai susijusi ir kurie dabar pakliuvo į rankas nuožmiausių budelių – tokių dar pasaulis nebuvo regėjęs.

Ir tik dėl to, kad tie žmonės žydai.

Tavo Ana

1942 m. lapkričio 20 d., penktadienis

Brangioji Kite!

Niekas iš tikrųjų nežino, kaip gyventi. Iki šiol mus pasiekdavo

mažai žinių apie žydų likimą ir atrodė, kad reikia būti kuo linksmesniems. Būdavo, retsykiais Mipė prasitars apie siaubingą kokio pažįstamo likimą, ir mama su ponia van Dan prapliupdavo verkti. Todėl Mipė nusprendė, kad geriau išvis nieko nepasakoti. Dabar poną Diuselį visi užpuolė su klausimais, o jo pasakojimai tokie siaubingi, kad niekaip negali pro vieną ausį įėję pro kitą išeiti. Ir vis tiek, kai apsiprasim su tomis naujienomis, vėl imsim juoktis ir erzintis. Nei mums, nei jiems ten jokios naudos, jei mes būsim tokie niūrūs kaip dabar. Ir kokia prasmė slėptuvę – slaptąją priebėgą paversti liūdnąja?

Kad ir ką daryčiau, vis galvoju apie dingusius. Besijuokdama susizgrimbu – gėda šitaip linksmintis. Bet ar turėčiau visą dieną verkti? Ne, negaliu, tas liūdesys praeis.

Be šitų liūdnų dalykų, radosi dar viena problema, asmeninė; tiesa, palyginti su tomis kančiomis, apie kurias pasakojau, tai tikra smulkmena. Vis dėlto negaliu nepapasakoti, kad pastaruoju metu jaučiuosi visų apleista, aplink mane kažkokia baisi tuštuma. Anksčiau apie tai beveik ir negalvodavau – visos mano mintys sukosi apie drauges ir malonumus. Dabar galvoju arba apie nelaimes, arba apie save pačią. Pagaliau padariau išvadą, kad tėtis, kad ir koks mielas, negali atstoti viso buvusio pasaulio. Mama ir Margo jau seniai man nieko nereiškia.

Bet kam tau įkyrėti su visomis tomis kvailystėmis? Esu baisiai nedėkinga, Kite, pati žinau, bet tiesiog galva sukasi, kai viskas griūte griūva ant jos ir dar negaliu užmiršti visų tų košmarų!

Tavo Ana

1942 m. lapkričio 28 d., šeštadienis

Brangioji Kite!

Per daug išdeginom elektros, viršijom savo normą. Pasekmės tokios: ypatingas taupymas, o perspektyva – elektra gali būti išjungta. Dvi savaitės be šviesos – malonumas, ar ne? Bet nežinia, gal dar išsisuksim! Nuo keturių ar pusės penktos jau per tamsu skaityti. Mes visaip bandom trumpinti laiką: menam mįsles, mankštinamės tamsoje, kalbamės angliškai ir prancūziškai, aptarinėjam knygas, kol pagaliau viskas nusibosta. Vakar vakare sugalvojau kai ką nauja: žiūrėti per stiprų žiūroną į kaimynų langus. Dieną mums negalima atitraukti užuolaidų nė per centimetrą, užtat vakare ne taip pavojinga.

Niekuomet nebūtų atėję į galvą, kad kaimynai, bent jau mūsų, tokie įdomūs žmonės. Kai kuriuos užtikau vakarieniaujančius, viena šeima žiūrėjo filmą, o dantų gydytojas priešais taisė dantį senai baikščiai poniai.

Ponas Diuselis, žmogus, apie kurį visi sakydavo, kad jis puikiai sutaria su vaikais ir labai juos myli, pasirodė esąs baisiai senamadiškas auklėtojas. Jis amžinai skaito moralus apie gerą elgesį. Kadangi mane ištiko tokia nepaprasta laimė (!) į savo, deja, labai ankštą kambarį

priimti Jo Didenybę ir kadangi esu pripažinta nemandagiausia iš visų trijų jaunuolių, tai man gana sunku išvengti nuolatinių seniokiškų priekaištų bei pamokymų ir apsimesti kurčia. Dar kažkaip ištverčiau, jei jis nebūtų siaubingas skundikas ir nenukreiptų savo skundų mamos adresu. Vos gaunu nuo jo porciją, tuoj pat ir mama, įsitikinusi, kad to maža, prideda dar, o jei man ypač gerai sekasi, tai po penketo minučių pasikviečia ponia van D. ir savo ruožtu atskaito moralą.

Nemanyk, kad taip lengva būti blogų manierų įsikūnijimu priekabioj mūsų nelegalų šeimynėlėj.

Vakare, gulėdama lovoje, galvoju apie nesuskaičiuojamas savo nuodėmes, nepelnytus priekaištus ir visiškai susipainioju toj gausybėj dalykų, kuriuos turiu apsvarstyti. Pradedu juoktis arba verkti – priklauso nuo nuotaikos. Ir užmiegu galvodama, jog noriu būti ne tokia, kokia esu, ir ne tokia, kokia noriu, galbūt ne taip elgtis, kaip elgiuosi ar kaip noriu.

Ak, brangioji, dabar jau ir tau galvą susukau. Atleisk, nemėgstu braukyti, o išmesti popierių šiais laikais, kai jo taip trūksta, griežčiausiai draudžiama. Todėl galiu tau tik patarti štai ką: tik jau neskaityk ankstesnės pastraipos dar kartą ir jokiu būdu į ją nesigilink, nes vis tiek nesusigaudysi!

Tavo Ana

1942 m. gruodžio 7 d., pirmadienis

Brangioji Kite!

Šiemet Chanuka6 ir Šv. Mikalojaus diena7 beveik sutapo, tik viena diena jas skyrė. Nelabai varginomės rengdamiesi Chanukai, padovanojom vienas kitam mielų niekučių ir uždegėm žvakes. Kadangi žvakių trūksta, tai uždegėm tik dešimčiai minučių, bet užteko, nes dar giesmę sugiedojom. Ponas van Danas padarė medinę menorą8, taigi ir tuo buvo pasirūpinta.

Šv. Mikalojaus dieną, šeštadienį, buvo daug linksmiau. Mums labai knietėjo išgirsti, apie ką Bepė, Mipė ir tėtis šnibždasi per pietus, turėjom įtarimų, kad jie kažką rezga. Ir tikrai – vakare aštuntą visi nusileidom laiptais žemyn ir per aklinai tamsų koridorių (man buvo baisu, mieliau būčiau ramiai pasilikusi viršuj) atėjom į pereinamąjį kabinetą. Čia galima uždegti šviesą, nes nėra langų. Įjungus elektrą, tėtis atidarė didįjį bufetą.

– Ach, kaip puiku! – sušukom.

Kampe stovėjo didžiulė pintinė, apsukta dovanų popieriumi, o ant jos viršaus šypsojosi Juodojo Petro9 kaukė.

Pačiupom pintinę ir nusinešėm viršun. Joje buvo įdėta kiekvienam po mažą dovanėlę su specialiai parinktomis eilėmis. Tu, be abejonės, pati žinai, kokias eiles vienas kitam rašo Šv. Mikalojaus dieną, tai ir nenurašinėsiu.

Gavau mažą storulę lėlę, tėtis – atramų knygoms ir t. t. Šiaip ar taip, viskas puikiai sugalvota, ir kadangi mūsų aštuonetas niekuomet anksčiau nėra šventęs Šv. Mikalojaus dienos, tai puiki pradžia.

Tavo Ana

P. S. Pirmajam aukštui mes, aišku, irgi turėjom dovanų – šiokių tokių daikčiukų iš senų gerų laikų; be to, Mipė ir Bepė visada džiaugiasi gavusios pinigų.

Šiandien sužinojom, kad peleninę ponui van Danui, rėmelius ponui Diuseliui ir knygų atramas tėčiui padarė ne kas kitas, o ponas Voskeijlis. Man tai tikras stebuklas – kaip galima rankomis padaryti tokius dalykus!

6 Chanuka – žydų šventė.

7 Šv. Mikalojaus diena – gruodžio 6-oji, tą dieną vaikai ir suaugusieji gauna dovanų.

8 Menora – ritualinė žvakidė.

9 Juodasis Petras – juodaodis šv. Mikalojaus pagalbininkas.

1942 m. gruodžio 10 d., ketvirtadienis

Brangioji Kite!

Ponas van Danas anksčiau vertėsi mėsos, dešrų ir prieskonių prekyba. Jis buvo pasamdytas kaip prieskonių žinovas, o dabar mums visiems didžiai naudingas jo, kaip dešrų specialisto, išmanymas.

Užsisakėm didelį kiekį mėsos (iš po prekystalio, aišku), norim pasiruošti atsargų juodai dienai. Ponas van Danas nusprendė pagaminti trejopų dešrų. Tikras malonumas stebėti, kaip jis mala mėsą – kartą, antrą, trečią. Paskui į faršą primaišo prieskonių ir per vamzdelį prikemša žarnas. Jau per pietus valgėm keptos dešros su raugintais kopūstais, o tą, kuri skirta ilgiau laikyti, reikia iš pradžių gerai apdžiovinti, todėl pakabinom palubėj, ant lazdos. Kas tik ateina į kambarį, pradeda juoktis, pamatęs karančias dešras. Atrodo tikrai juokingai.

Virtuvėj viskas aukštyn kojomis. Ponas van Danas su žmonos prijuoste, iš pažiūros net pastorėjęs, terliojasi su mėsa. Kruvinomis rankomis, raudonu veidu ir mėsuota prijuoste – jis panašus į tikrą mėsininką. Ponia van D. bando daryti keletą dalykų iš karto: mokytis olandų kalbos iš knygos, maišyti sriubą, prižiūrėti mėsą, dūsauti ir skųstis dėl sulaužyto šonkaulio. Štai kas nutinka, kai pagyvenusios (!) damos daro idiotiškus pratimus, kad numestų lašinius nuo riebių užpakalių! Diuseliui paraudonijusi akis, jis sėdi prie krosnies ir laiko uždėjęs ramunėlių kompresą. Pimas malasi ant kėdės, bandydamas išsilenkti siauro spindulių pluošto, sklindančio nuo lango. Gal jį vėl kamuoja reumatas, nes sėdi susirietęs ir skausmingu veidu stebi, kaip dirba ponas van Danas. Panašus į invalidą senuką iš prieglaudos.

Peteris daužosi po kambarį su Muše, mama, Margo ir aš lupam virtas bulves. Bet, tiesą pasakius, niekas nedirba atsidėjęs, nes visi žiūri, ką daro ponas van Danas.

Diuselis ėmėsi dantų gydytojo praktikos. Juoko dėlei papasakosiu tau, kaip buvo aptarnautas pirmasis pacientas.

Mama lygino skalbinius, o ponia van D., kuriai kliuvo laimė būti pirmąja paciente, atsisėdo ant kėdės kambario vidury. Diuselis oriai išsitraukė iš savo dėželės įrankius, paprašė odekolono dezinfekavimui ir vazelino – jis turėsiąs atstoti vašką. Apžiūrėjęs ponios van D. burną, aptiko du dantis, kuriuos liečiant ji vis krūpčiojo ir leido neaiškius garsus. Po ilgos apžiūros – taip atrodė poniai van D., nors iš tikrųjų ta apžiūra tetruko pora minučių, – Diuselis ėmė valyti danties ertmę. Bet ponia van D. nė nemanė leisti jam tai daryti! Ji gynėsi rankomis ir kojomis, kol Diuseliui išsprūdo instrumentas ir... įstrigo ponios van D. danty. Tada tai prasidėjo! Ponia van D. blaškėsi į visas puses, rėkė – kiek įmanoma su tokiu instrumentu burnoj, bandė jį ištraukti, bet riestas galas tik dar giliau smigo. Ponas Diuselis stovėjo priešais, įsirėmęs į šonus ir visiškai ramus, o tuo tarpu visi kiti leipo juokais. Taip elgtis, aišku, niekšiška: tikrai žinau, kad pati rėkčiau šimtąkart garsiau. Gerokai pasidaužiusi ir parėkavusi ponia van D. pagaliau ištraukė instrumentą, ir ponas Diuselis lyg nieko nebuvę ėmėsi darbo. Dabar jis dirbo taip greitai, kad ponia van D. nebesuspėjo nieko iškrėsti. Bet tikriausiai jis niekad nebuvo turėjęs tiek pagalbininkų: du asistentai – ponas van D. ir aš – dirbom išsijuosę. Visa scena priminė viduramžių raižinį „Šundaktaris gydo ligonį“. Vis dėlto pagaliau pacientės kantrybė baigėsi, jai skubiai prireikė pažiūrėti, kaip „jos“ sriuba ir „jos“ pietūs. Vieną dalyką galima tikrai pasakyti: į dantų gydytoją ji negreit kreipsis!

Tavo Ana

1942 m. gruodžio 13 d., sekmadienis

Brangioji Kite!

Patogiai įsitaisiau kontoros priimamajame prie lango ir per storų užuolaidų plyšį stebiu, kas vyksta gatvėj. Čia prieblanda, bet rašyti šviesos gana.

Labai keista žiūrėti į praeinančius žmones. Atrodo, kad jie visi taip greitai eina, jog kojos vos nesusipina beskubant. Dviratininkai švilpte prašvilpia, negaliu net įžiūrėti, kas mina paminas. Šiaip jau šios apylinkės žmonės neatrodo itin patraukliai, ir ypač vaikai – jie tokie purvini, kad net su dešimties pėdų ilgio kartimi nenorėtum jų paliesti. Tikri valkatos snarglėtomis panosėmis. Vargiai besuprantu, ką jie kalba.

Kai vakar dieną mudvi su Margo čia maudėmės, pasakiau: „O jeigu mudvi pasiimtume meškerę ir vieną po kito išgaudytume visus

čia slampinėjančius vaikus, įkištume juos į vonią, išskalbtume ir sulopytume jų drabužius...“

Margo atšovė: „Jau rytojaus dieną jie būtų tokie pat purvini ir nuskurę.“

Bet ką čia plepu, už lango dar tiek daug visokių įdomybių: mašinos, baržos, lietus. Girdžiu bildant tramvajų, šūkaujant vaikus ir man gera.

Mūsų mintys lygiai taip pat lėtai kinta kaip ir mes patys. Jos sukasi nelyginant karuselėje: žydai – maistas – politika ir vėl iš pradžios. Beje, kad jau užsiminiau apie žydus – vakar, spoksodama pro užuolaidų plyšį, mačiau du. Tartum būčiau išvydusi vieną iš septynių pasaulio stebuklų. Apėmė keistas jausmas: tarsi tuos du žmones būčiau išdavusi ir dabar stebėčiau jų likimą.

Tiesiai priešais namą – barža. Joje gyvena kapitonas su žmona ir vaikais. Jis turi mažą amsintį šunytį. Pažįstam jį iš lojimo ir iš uodegos, styrinčios šunyčiui lakstant deniu.

Kaip apmaudu – prapliupo lyti, ir beveik visi pasislėpė po skėčiais, nieko nematau, vien lietpalčius ir tarpais kokį pakaušį, nepridengtą kepurės. Nors man daugiau ir nereikia, ilgainiui kuo puikiausiai įsidėmėjau visas moteris – išstorėjusias nuo bulvių, vilkinčias žalius ar raudonus apsiaustus, nudrengtais batais, su krepšiais, piktas ar geraširdes, nelygu kaip nusiteikę jų vyrai.

Tavo Ana

1942 m. gruodžio 22 d., antradienis

Mieloji Kite!

Visa slėptuvė džiaugsmingai sutiko žinią, kad Kalėdoms gausim papildomai po ketvirtį svaro sviesto. Tiesa, laikraštyje parašyta – po pusę svaro, bet tai tie laimingieji, iš valdžios gaunantys maisto korteles, o ne vargšai besislapstantys žydai, kurie tas korteles perka juodojoj rinkoj, ir ne aštuonias – kiek reikėtų, o tik keturias, nes labai brangu. Kiekvienas kažką su tuo sviestu nori iškepti. Šįryt iškepiau du pyragus ir skardą sausainių. Viršuj baisus šurmulys, todėl mama man liepė nesimokyti ir neskaityti, kol bus baigti visi namų ruošos darbai.

Ponia van Dan guli lovoje – vis dėl to šonkaulio. Ji kiaurą dieną dejuoja, nuolat reikalauja perrišti ir apskritai viskuo nepatenkinta. Džiaugsiuosi, kai ji vėl galės atsikelti ir pati apsiruošti, nes turiu pripažinti, kad ji tikra darbštuolė ir švaruolė, o kai jos dvasia ir kūnas sveiki, tai dar ir linksmuolė.

Negana, kad visą dieną tik ir girdžiu „šš, šš“, nes atseit visada „per daug triukšmauju“, – mano kambario kaimynui šovė į galvą ir naktį mane tramdyti. Pagal jį išeitų, kad negaliu nė ant kito šono persiversti. Nė nemanau į tai kreipti dėmesio, kitą kartą pasakysiu, kad pats nekeltų triukšmo.

Kasdien jis darosi vis bjauresnis ir savanaudiškesnis. Dosniai pažadėtų sausainių, išskyrus pirmą savaitę, taip ir nemačiau. Ypač jis mane siutina sekmadieniais, kai apyaušriu įjungia šviesą ir dešimt minučių mankštinasi.

Man atrodo, kad tas kankinimas trunka valandų valandas, nes kėdės, kurias pristačiusi pasiilginu lovą, visąlaik juda po mano apsunkusia nuo miego galva. Baigęs lankstumo pratimus keliais energingais rankų mostais, Jo Didenybė ima rengtis. Apatiniai pakabinti ant kablio, todėl pirmiausiai persisveria per mano lovą jų pasiimti. Kaklaraištis guli ant stalo. Stumdydamas kėdes ir už jų kliūdamas iriasi jo link, o paskui taip pat vikriai atgal.

Bet kam aušinu burną skųsdamasi senais bjauriais žmonėmis. Nuo to geriau nebus. Visi mano kerštо planai – išsukti lemputę, užrakinti duris, paslėpti drabužius, – deja, turi būti atšaukti taikos labui.

Ak, aš tampu tokia supratinga! Kiekvieną žingsnį čia turi pasverti: mokytis, klausyti, laikyti liežuvį už dantų, padėti kitiems, būti gera, nusileisti – ir dar dievažin ką! Bijau tik, kad greitai išeikvosiu savo ne kažin kokio didumo protą ir karui pasibaigus nebeturėsiu nė trupinėlio.

Tavo Ana

1943 m. sausio 13 d., trečiadienis

Brangioji Kite!

Šįryt man visąlaik trukdė, todėl negalėjau nieko kaip reikiant užbaigti.

Mes turim naujos veiklos – fasuoti padažo miltelius. Tas padažas – „Giso ir partnerių“ gaminys. Ponas Kiugleris niekaip nesuranda darbininkų, be to, jei mes tai darom, išeina daug pigiau. Kalinių darbas. Baisiausiai nuobodu, svaigsta galvos ir ima juokas.

Išoriniame pasaulyje dedasi baisūs dalykai. Vargšus žmones dieną ir naktį varo iš namų ir tremia. Leidžia pasiimti tik nedidelį ryšulėlį ir šiek tiek pinigų, bet ir tai pakeliui atima. Išskiria šeimas, vyrus, moteris, vaikus atplėšia vieną nuo kito. Vaikai pareina iš mokyklos ir neranda savo tėvų. Moterys grįžta apsipirkusios ir aptinka tuščius užantspauduotus namus. Bijosi ir olandai krikščionys – jų sūnus gabena į Vokietiją. Visi bijo. Kasnakt šimtai lėktuvų skrenda per Olandiją į vokiečių miestus ir bombarduoja Vokietijos žemę. Kas valandą Rusijoje ir Afrikoje žūsta šimtai, net tūkstančiai žmonių. Niekas negali likti nuošaly. Visas pasaulis kariauja, ir nors sąjungininkams sekasi geriau, galo dar nematyti.

O mes gyvenam gerai, geriau nei milijonai kitų. Čia saugu ir ramu, turim pinigų maistui. Pasirodom kaip tikri savanaudžiai kalbėdami apie tai, kas bus po karo. Mes neturim teisės norėti naujų drabužių ir batų, kai reikėtų taupyti kiekvieną penį, kad po karo galėtume padėti kitiems žmonėms, išgelbėti, ką įmanoma.

Vaikai čia laksto apsirengę plonais marškinėliais, apsiavę medpadžiais. Neturi apsiaustų, kepurių, kojinių, ir niekas jiems nepadeda. Tuščią skrandį apmaldę morka, iš šaltų butų šaltomis gatvėmis jie eina į dar šaltesnes klases. Net Olandijoje prigyventa iki to, kad gaujos vaikų gatvėse kimba prie praeivių ir prašinėja duonos kąsnio.

Galėčiau valandų valandas pasakoti apie karo baisumus, bet tai labai slegia. Mes tegalime kaip įmanoma kantriau laukti, kol ateis šitų nelaimių galas. Ir žydai, ir krikščionys, ir visas pasaulis to laukia, o ne vienas laukia mirties.

Tavo Ana

1943 m. sausio 30 d., šeštadienis

Brangioji Kite!

Pyktis mane tiesiog sprogdina, tačiau negaliu išsiduoti. Norėčiau rėkti, verkti, trypti kojomis, bent kartą papurtyti mamą ir net nežinau, ką dar jai padaryti už piktus žodžius, pašaipius žvilgsnius, kaltinimus, kuriais ji mane kasdien apiberia tarsi strėlėmis iš įtempto lanko; tas strėles man taip sunku išsitraukti. Norėčiau sušukti mamai, Margo,

van Danams, Diuseliui, net ir tėčiui: „Palikite mane ramybėj, leiskit man bent vieną naktį pamiegoti taip, kad pagalvė nebūtų šlapia nuo ašarų, kad man neperšėtų akys ir neplyštų galva. Paleiskit mane, aš nenoriu nieko matyti, nenoriu išvis būti šiam pasauly!“ Bet negaliu. Negaliu pasakoti jiems savo abejonių, parodyti žaizdų, kurias jie patys padarė. Neatlaikyčiau jų užuojautos ar geraširdžių pašaipėlių. Nuo to tik dar garsiau norėčiau rėkti.

Vos prabylu, visiems ima rodytis, kad maivausi, jei tyliu – esu juokinga, jei atsakau – akiplėša, jei į galvą šauna gera mintis – gudri, jei pavargstu – tinginė, jei atkandu kąsnelį viršaus – savanaudė, kvaila, bailė, viską apskaičiuojanti ir t. t. Visą dieną girdžiu, koks nepakenčiamas aš vaikas, ir nors aš tik juokiuosi ir apsimetu neimanti širdin, iš tikrųjų man ne vis tiek. Būtų gerai, jei galėčiau paprašyti Dievo mane pakeisti taip, kad nesukelčiau visų žmonių priešiškumo.

Deja, tai neįmanoma. Su tokiu charakteriu gimiau. Vis dėlto jaučiu, kad nesu blogas žmogus. Iš visų jėgų stengiuosi visiems įtikti, daug labiau, nei kas kada galėtų tikėtis. Viršuj būdama bandau viską nuleisti juokais, nes nenoriu parodyti savo nerimo.

Ne kartą po nepelnytų priekaištų griūties mamai tiesiai į akis rėžiau: „Man visai tas pat, ką sakai. Verčiau paliktum ramybėj – aš esu beviltiškas atvejis.“ Aišku, tada man priekaištaudavo, kad atsikalbinėju, ir keletą dienų iš tikrųjų palikdavo ramybėj. Paskui staiga viskas užsimiršdavo ir su manimi imdavo elgtis kaip ir su visais kitais.

Neįmanoma vieną dieną būti mielai, o kitą dieną lieti pyktį. Jau geriau rinksiuos aukso vidurį, nors jis visai ne auksinis, o savo mintis pasilaikysiu sau. Elgsiuos su kitais taip pat niekinamai, kaip ir jie su manimi. Ak, kad tik man tai pavyktų!

Tavo Ana

1943 m. vasario 5 d., penktadienis

Brangioji Kite!

Nors jau šimtą metų nerašiau apie kivirčus, bet iš tikrųjų niekas nepasikeitė. Iš pradžių ponas Diuselis labai rimtai žiūrėdavo į tuos kaipmat pamirštamus susidūrimus, bet dabar jau ima priprasti ir nesistengia tarpininkauti.

Margo ir Peterį sunku pavadinti jaunais – tokie jie nuobodūs ir nepaslankūs. Greta jų esu tikra išsišokėlė, tik ir tegirdžiu: „Margo ir Peteris taip nedaro. Kodėl gi tu iš sesers neimi pavyzdžio!“ Negaliu pakęsti!

Pasakysiu tau kaip paslaptį, kad visai netrokštu būti kaip Margo. Man ji atrodo silpnavalė ir pasyvi, kiekvienas ją gali palenkti savo pusėn, ji visiems nusileidžia. Norėčiau būti kur kas tvirtesnė! Bet tokias idėjas geriau pasilaikysiu sau. Jie iš manęs tik pasišaipytų, jei

pabandyčiau taip apsiginti.

Už stalo dažnai tvyro įtampa. Laimei, kai kada tą įtampą numalšina sriubos valgytojai – kontoros darbuotojai, ateinantys pas mus suvalgyti puodelio sriubos.

Šiandien perpiet ponas van Danas vėl davė pastabą, kad Margo per mažai valgo. Ir pasišaipė: „Matai, stengiasi išlaikyti figūrą!“

Mama, visuomet užstojanti Margo, užriko: „Daugiau nė minutės nepakęsiu jūsų kvailų plepalų!“

Ponia van D. išraudo kaip vėžys. Ponas van D. tylėjo įsmeigęs akis į sieną.

Vis dėlto mes dažnai smagiai pasijuokiam. Neseniai ponia van D. pripasakojo visokių niekų: apie senus laikus, kaip jiedu puikiai sutarę su tėvu ir kokia ji kadaise buvusi flirtininkė. Tėvas jai pataręs: „Jei koks ponas elgiasi pernelyg nekukliai, jam reikia priminti: „Pone, aš dama“, ir jis supras, kas turima galvoje.“ Raitėmės iš juoko, tarsi ji būtų šauniai papokštavusi.

Net šiaip jau tylus Peteris kartais mus pralinksmina. Savo nelaimei, jis pakvaišęs dėl svetimų kalbų žodžių, nors dažnai nežino, ką jie reiškia. Vieną vidurdienį negalėjom naudotis tualetu, nes kontoroj buvo lankytojų. Bet jį taip prispyrė reikalas, kad neištvėrė; vandens, aišku, nenuleido. Norėdamas perspėti mus dėl nelabai malonaus kvapo, ant durų pakabino raštelį „SVP10 – dujos“. Aišku, jis norėjo parašyti: „Atsargiai – dujos“, bet SVP jam atrodė elegantiškiau. Jam nė į galvą netoptelėjo, kad tai reiškia „prašau“.

Tavo Ana

10 SVP – *s’il vous plait* – prašau (*pranc.*).

1943 m. vasario 27 d., šeštadienis

Brangioji Kite!

Pimas kasdien laukia sąjungininkų įsiveržimo. Čerčiliui buvo plaučių uždegimas, bet dabar jis palengva sveiksta. Gandis, kovotojas už Indijos laisvę, jau kažkelintą kartą paskelbė bado streiką.

Ponia van D. tikina esanti fatalistė. Bet kas gi labiausiai bijo, kai šaudo? Ne kas kitas, o Petronela van Dan.

Janas mums atnešė vyskupų kreipimąsi į tikinčiuosius. Gražus ir įkvepiantis kreipimasis. „Nyderlandų žmonės, pakilkite. Tegul kiekvienas savomis priemonėmis kovoja už tautos, šalies ir tikėjimo laisvę. Jūsų pagalba reikalinga dabar, šią minutę!“ Tokius žodžius jie sako tiesiai iš bažnyčios sakyklos. Ar tai padės? Mūsų tikėjimo broliams, aišku, padėti negali – per vėlu.

Atspėk, kas mums atsitiko! Ogi namo savininkas jį pardavė, neperspėjęs nei pono Kiuglerio, nei pono Kleimano. Vieną rytą naujasis šeimininkas drauge su architektu atėjo apžiūrėti namo. Laimei, kontoroj buvo ponas Kleimanas ir parodė ponams viską,

išskyrus mūsų slėptuvę. Apsimetė pamiršęs raktą namie, o naujasis savininkas pernelyg atkakliai nereikalavo. Kad tik jis negrįžtų apžiūrėti flygelio, nes mums būtų riesta.

Mudviem su Margo tėtis ištuštino vieną kartotekos stalčiuką ir sudėjo ten korteles, kurių viena pusė tuščia. Tai bus mūsų knygų kartoteka. Pasakysiu tau, kad mudvi užsirašinėjam perskaitytų knygų pavadinimus, jų autorius ir datą. Sužinojau du žodžius: bordelis ir kokotė. Tokiems žodžiams dabar turiu atskirą knygelę.

Pas mus įsigaliojo nauja sviesto ir margarino skirstymo tvarka. Kiekvienas turi pasiimti porciją į savo lėkštę. Labai neteisingas skirstymas. Van Danai, kurie visuomet gamina pusryčius, sau pasiima pusantro karto daugiau. Mano tėvai tyli, norėdami išvengti kivirčo. Gaila! Manau, kad tokius žmones reikia gydyti jų pačių vaistais.

Tavo Ana

1943 m. kovo 4 d., ketvirtadienis

Brangioji Kite!

Ponia van D. turi naują pavardę – vadinam ją ponia Biverbruk. Aišku, tau tai nieko nereiškia. Tuoj viską paaiškinsiu. Per anglų radiją kažkoks ponas Biverbrukas tolydžio kartoja, kad Vokietija per mažai bombarduojama. Ponia van D. paprastai visiems prieštarauja, net Čerčiliui ir naujienų agentūroms, bet ponui Biverbrukui pritaria be jokių išlygų. Todėl mes nusprendėm, kad būtų visai neblogai jai ištekėti už pono Biverbruko. Ji pasijuto pamaloninta, todėl dabar ir vadinam ponia Biverbruk.

Gausim naują sandėlininką, nes ankstesnįjį siunčia į Vokietiją. Gaila jo, bet mums tik į naudą, nes naujasis nežinos, kaip atrodo namas. Vis dar baiminamės dirbančių sandėly.

Gandis vėl pradėjo valgyti.

Juodoji rinka tiesiog klesti. Jei turėtume iš ko mokėti absurdiškai didelius pinigus, galėtume kimšti kiek tik telpa. Mūsiškis daržovių pardavėjas bulves perka „vermachte“ ir maišais atgabena į direktoriaus kabinetą. Jis numano, kad mes slapstomės, todėl visuomet ateina tik per pietų pertrauką, kai sandėlyje nėra žmonių.

Šiomis dienomis malami pipirai – kiekvienąkart įkvėpę oro kostim ir čiaudim. Visi užkopę laiptais pasisveikina: „apči“. Ponia van D. sakosi nieku gyvu negalėtų leistis žemyn, iškart susirgtų, jei įkvėptų dar daugiau pipirų.

Manau, kad tėčio verslas ne iš maloniųjų. Vieni pipirai ir želatina. Jau jeigu kas prekiauja maistu, tai būtinai reikėtų turėti ir saldumynų!

Tikra žodžių lavina vėl užgriuvo ant mano galvos šįryt. Lyg žaibo kirčiai mane čaižė „Ana bloga“, „van Danai geri“. Kad jie visi prasmegtų!

Tavo Ana

1943 m. kovo 10 d., trečiadienis

Brangioji Kite!

Vakar vakare ištiko trumpasis jungimas, be to, šaudymas netilo iki pat aušros. Niekaip negaliu įveikti salvių ir lėktuvų gausmo baimės, beveik kasnakt atsėlinu į tėčio lovą nusiraminti. Žinau, tau atrodys, kad tai vaikiška, jei pačiai taip nėra buvę. Taip šaudo, kad savo žodžių negirdi. Fatalistė ponia Biverbruk, tramdydama ašaras, baugščiu balseliu guodėsi: „Ak, kaip baisu! Šitaip garsiai šaudo!“ – tai reiškė: „Aš labai bijau.“

Degant žvakėms dar neatrodė taip baisu, kaip paskui, visiškoj tamsoj. Drebėjau lyg karščiuodama ir meldžiau tėtį uždegti žvakelę. Bet jis buvo nepermaldaujamas: jokios šviesos. Staiga prapliupo kulkosvaidžiai, o tai dešimtkart baisiau nei patrankos. Mama pašoko iš lovos ir, baisiam Pimo nepasitenkinimui, uždegė žvakę. Štai ką ji atkirto į tėčio bambėjimą: „Ana nėra atsargos karė!“ Kaip kirviu nukirto.

Ar tau pasakojau apie kitas ponios van D. baimes? Regis, ne. Papasakosiu, kad žinotum viską, kas vyksta slėptuvėje. Vieną naktį poniai van D. pasigirdo, kad palėpėje vaikšto vagys. Išgirdusi jų sunkius žingsnius, ji taip išsigando, kad tuoj pat pažadino vyrą. Kaip tik tą akimirksnį vagys dingo, ir ponas van D. išgirdo tik garsų fatalistės žmonos širdies plakimą.

– Ak, Puti (taip ponia van D. švelniai vadina savo vyrą), jie tikriausiai pavogė visas mūsų dešras ir pupeles. O Peteris? Ar jis tikrai gyvas ir sveikas guli lovoj?

– Na, jau Peterio tai jie tikrai nepavogė. Nurimk ir leisk man miegoti!

Bet viskas ne taip paprasta – ponia van D. taip persigandusi, kad užmigti jau nebegali.

Praėjus kelioms naktims visą van Danų šeimą pažadino keistas triukšmas. Peteris, pasiėmęs kišeninį žibintuvėlį, užlipo viršun ir, kaip tu manai, kas nušiureno išbaidytas? Ogi milžiniškų žiurkių būrys!

Šitaip sužinoję, kas gi tie vagys, palikom palėpėj nakčiai Mušę. Nekviestos viešnios daugiau nebepasirodė, bent jau naktį.

Prieš kelias dienas vakare (buvo tik pusė aštuntos ir dar šviesu) Peteris užlipo viršun senų laikraščių. Nulipant žemyn jam reikėjo stipriai įsitverti liuko. Apčiuopom įsikibo ir vos nenukrito žemyn iš skausmo ir išgąsčio. Pasirodo, tai didžiulė žiurkė įkando jam į ranką. Kai jis atėjo pas mus, visas baltas kaip popierius ir drebančiomis kinkomis, per jo pižamą sruvo kraujas. Nenuostabu, kad jį ištiko toks šokas – net liesti žiurkę nelabai malonu, o kai ji atsikanda tavo rankos...

Tavo Ana

1943 m., kovo 12 d., penktadienis

Brangioji Kite!

Norėčiau tau pristatyti: mama Frank, vaikų teisių gynėja! Paaugliams – papildoma sviesto porcija; šiandieninio jaunimo problemos – taip pat mamos sritis. Ji visada užstos jaunimą ir po vieno kito susirėmimo būtinai pasieks savo tikslą.

Sugedo konservuotų liežuvių skardinė. Puota Mušei ir Bošei.

Su Boše tu dar nepažįstama, nors čia ji gyveno jau prieš mums atsikraustant. Tai sandėlio ir kontoros katė, ji vaiko žiurkes. Vienu metu „Gisas ir partneriai“ turėjo dvi kates – vieną sandėly, kitą palėpėj. Vos jodvi susitiks, tuoj įsiliepsnodavo baisios pjautynės. Sandėlininkė visuomet puldavo, bet laimėdavo palėpininkė. Lygiai kaip politikoj. Todėl sandėlio katė buvo pavadinta Vokiete, arba Boše, o palėpės – Angle, arba Tome. Šios katės atsikratė, o Bošė mums visiems teikia linksmybės, kai tik nulipam žemyn.

Suvalgėm tiek pupų ir pupelių, kad daugiau jų nė matyti nenoriu. Vos apie jas pagalvojus darosi bloga.

Vakarinė duonos porcija atšaukta.

Ką tik tėvelis pasakė, kad jo nuotaika bloga. Jo akys vėl tokios liūdnos. Vargšelis!

Tiesiog negaliu atsitraukti nuo Inos Budjė-Baker knygos *Beldimas į duris*. Ši šeimos istorija gana gerai parašyta, tik ne tos dalys, kur pasakojama apie karą, rašytojus ir moterų emancipaciją. Atvirai pasakius, tie dalykai man nelabai įdomūs.

Baisūs bombonešių antskrydžiai Vokietijoje. Ponas van Danas surūgęs. Priežastis: nėra rūkalų.

Ginčas dėl to, ar pradėti valgyti konservuotą maistą, baigėsi mūsų naudai.

Išaugau visus batus, išskyrus slidžių, o su jais vaikščioti namie labai nepatogu. Šiaudinių sandalų pora už 6,50 guldeno nuavėta iki šapelių per savaitę. Gal Mipė ką nors gaus juodojoj rinkoj. Tėčiui reikia pakirpti plaukus. Pimas sako, kad po karo niekada neis pas jokį kirpėją – taip gerai aš atlieku tą darbą. Jei dar pavyktų ne taip dažnai įkirpti jam į ausį!

Tavo Ana

1943 m. kovo 18 d., ketvirtadienis

Mano Brangioji Kite!

Į karą įsitraukė Turkija. Visi labai susijaudinę. Nekantraudami laukiam radijo pranešimų.

1943 m. kovo 19 d., penktadienis

Brangioji Kite!

Netruko nė valandos, kai džiaugsmas išsisklaidė ir apėmė neviltis. Turkija dar neįsitraukė į karą. Jų ministras kalbėjo tik apie tai, kad greitai bus atšauktas neutralitetas. Laikraščių pardavėjas Damo aikštėje šaukė: „Turkija Anglijos pusėj!“ Laikraščius jam plėšte plėšė iš rankų. Taip džiugus girdas pasiekė ir mūsų ausis.

Tūkstančio guldenų banknotai paskelbti negaliojančiais. Tai kilpa ant kaklo visokiems prekeivoms ir spekuliantams, o juo labiau besislapstantiems ar turintiems nelegalių uždarbių. Jei nori pasikeisti tūkstantį guldenų, reikia smulkiai išaiškinti ir pateikti įrodymus, iš kur jie gauti. Kol kas galima tais banknotais mokėti mokesčius, bet ir tai tik iki kitos savaitės. Kartu bus atšaukti penkių šimtų guldenų banknotai. „Gisas ir partneriai“ turėjo nelegalių tūkstantinių, jomis apmokėjo mokesčius toli į priekį, taigi nuostolių nėra.

Diuselis gavo senovinį koja minamą dantų gręžtuvą. Taigi, matyt, netolimoj ateity manęs laukia kruopšti apžiūra.

Diuselis labai atsainiai žiūri į slėptuvės taisykles. Jis rašo laiškus ne tik savo Šarlotei, bet siunčia visokius tauškalus įvairiausiems žmonėms. Margo, slėptuvės olandų kalbos mokytoja, turi jam taisyti tuos laiškus. Tėtis jam griežtai uždraudė šitą veiklą. Margo nebereikia plūktis su klaidomis, bet manau, kad netrukus jis vėl ims rašyti.

Fiureris kreipėsi į sužeistus karius. Klausėm per radiją, skambėjo graudžiai. Maždaug taip buvo klausinėjama ir atsakinėjama:

– Aš Heinrichas Šepelis.

– Kur sužeistas?

– Prie Stalingrado.

– Kokie sužalojimai?

– Nušalusios abi pėdos, sulaužyta kairė ranka.

Tokį lėlių teatro spektaklį transliavo radijas. Atrodė, kad sužeistieji didžiuojasi savo negaliomis – juo daugiau, juo geriau. O vienas iš susijaudinimo, kad galėjo fiureriui ištiesti ranką (manau, kad ją dar turėjo), negalėjo nė žodžio pasakyti.

Netyčia numečiau Duselio muilą ant grindų ir ant jo užlipau. Sutraiškiau visiškai. Iškart paprašiau tėčio atlyginti Diuseliui žalą, nes jis gauna tik vieną gabalėlį per mėnesį.

Tavo Ana

1943 m. kovo 25 d., ketvirtadienis

Brangioji Kite!

Mama, tėtis, Margo ir aš ramiai sau sėdėjom ant sofos. Staiga Peteris įsmuko į kambarį ir ėmė šnabždėti tėčiui į ausį. Išgirdau tik nuotrupas: „sandėly nukrito statinė“ ir „kažkas laužiasi į duris“.

Margo irgi tą patį išgirdo, bandė mane raminti, nes aš, aišku, išblyškau kaip drobė ir ėmiau baisiai nervintis. Tėtis su Peteriu nulipo žemyn, o mes trys laukėm. Nepraėjus nė porai minučių pasirodė ponia

van Dan, kuri apačioje klausėsi radijo. Ji pasakė, kad Pimas paprašęs išjungti imtuvą ir tylutėliai lipti viršun. Bet jei stengiesi eiti kuo tyliau, senų laiptų pakopos būtinai girgždės dvigubai garsiau. Po penketo minučių atėjo Peteris ir Pimas, abu balti kaip popierius, ir papasakojo, kas nutikę.

Jie palindo apačioj po laiptais ir ėmė laukti. Tylu ramu. Bet ūmai pasigirdo du kurtinantys smūgiai, tarsi kas būtų stipriai trinktelėjęs dvejas namo duris. Pimas skriste užskriejo laiptais, o Peteris nuėjo įspėti Diuselį, galop ir tas pasirodė viršuj, prieš tai sukėlęs nemenką sąmyšį. Dabar jau mes visi vienomis kojinėmis tylutėliai užlipom aukštyn pas van Danus. Ponas van D. buvo smarkiai persišaldęs ir jau gulėjo lovoj, todėl mes susispietėm aplink jį ir pašnibždom aptarinėjom savo spėliones. Ponui van D. garsiai užsikosėjus, mane ir ponią van D. vos neištikdavo nervų priepuolis. Pagaliau kažkam iš mūsų šovė į galvą puiki mintis duoti jam kodeino. Kosulys tuoj pat apmalšo.

Mes vis laukėm ir laukėm, bet nieko nebeišgirdom. Tada visi vieningai nutarėm, kad vagys, išgirdę žingsnius šiaip jau labai tyliam name, paspruko. Nelaimei, radijas apačioje buvo nustatytas ties Anglijos stotimi, o aplink patį aparatą tvarkingai sustatytos kėdės. Jeigu vagys išlaužė duris, tai šitai pastebės priešlėktuvinės gynybos patruliai ir iškvies policiją. Pasekmės gali būti labai apgailėtinos. Todėl ponas van Danas atsikėlė, apsimovė kelnes, apsivilko apsiaustą, užsidėjo skrybėlę ir nusekė paskui tėtį apačion, o jam iš paskos ir Peteris, dėl visa ko apsiginklavęs kūjeliu. Damos viršuj (su jomis ir mudvi su Margo) nutirpusios laukė. Po penketo minučių pasirodę ponai pranešė, kad name tylu ramu. Mes susitarėm neatsukti čiaupo ir nenuleidinėti vandens tualete; bet visiems nuo įtampos susuko pilvus, todėl tu gali įsivaizduoti, koks kvapelis ten tvyrojo, kai mes visi iš eilės atlikom savo reikalus.

Bet teisingai sakoma, kad bėda viena nevaikšto. Ir šįkart taip pat. Pirmas dalykas: nebemuša Vestertoreno laikrodis, o jis taip mane nuramindavo. Antras: ponas Voskeijlis vakar vakare išėjo anksčiau, ir mes nebuvom tikri, ar jis perdavė Bepei raktą ir ar ši neužmiršo užrakinti durų.

Nors dabar tai nebuvo labai svarbu. Vakaras tik prasidėjo, o mes nežinojom, ko tikėtis. Vis tiek galop lengviau atsidusom: maždaug nuo ketvirčio devintos, kai vagis įsilaužė ir mūsų gyvybės atsidūrė pavojuj, iki pusės vienuoliktos nieko įtartino neišgirdom. Juo ilgiau mes aptarinėjom, juo mums buvo aiškiau, kad vagis nebūtų laužęs durų tokį ankstyvą vakarą, kai gatvėse pilna žmonių. Be to, kažkam toptelėjo į galvą, kad veikiausiai greta esančiam „Kego“ bendrovės sandėly darbavosi meistras, o kai virš mūsų nuolat kybo grėsmė ir dar sienos visai plonos, nekeista, jog klaidingai supratom garsus. Tiesą

pasakius, ir vaizduotė pavojaus akimirkom paprastai krečia pokštus.

Galop mes atsigulėm, tik niekaip negalėjom užmigti. Tėtis, mama ir ponas Diuselis būdravo beveik visą naktį, o aš visai neperlenkdama galiu pasakyti, kad bemaž nesumerkiau akių. Šįryt ponai nulipo žemyn pažiūrėti, ar durys iš lauko užrakintos. Niekas neliesta.

Aišku, visai kontorai ryškiomis spalvomis buvo nupieštas paveikslas šio toli gražu ne malonaus įvykio. Šiek tiek laiko praėjus galima ir pasijuokti iš tokių dalykų. Vienintelė Bepė nesijuokė.

Tavo Ana

P. S. Šįryt užsikimšo tualetas, ir tėčiui teko ilga kartimi išmeškerioti keletą kilogramų išmatų su braškių valgių receptais (pastarosiomis dienomis tai mūsų tualetinis popierius). Paskui kartį sudeginom.

1943 m. kovo 27 d., šeštadienis

Brangioji Kite!

Stenografijos kursus baigėm, dabar stengiamės įvaldyti kuo didesnį tempą. Argi mes ne šaunuoliai! Papasakosiu tau apie „dienos trumpinimo priemones“ (taip vadinu savo užsiėmimus, nes čia tą ir teveikiam, kad stengiamės sutrumpinti dienas, visokiais būdais priartinti slapstymosi pabaigą). Žaviuosi mitologija, ypač graikų ir romėnų dievais. Visi mano, kad šitas susižavėjimas laikinas, jie dar nėra girdėję, kad paauglė taip domėtųsi mitologija. Ką gi, vadinasi, esu pirmoji!

Ponas van Danas persišaldęs. Tiksliau pasakius, jam kiek peršti gerklę, bet iš to jis išpučia didžiulį burbulą. Gerklę skalauja ramunėlių arbata, gomurį tepa mira, krūtinė jam trinama eukaliptų aliejumi, tuo pačiu aliejumi tepasi nosį, dantis ir liežuvį. Ir vis tiek surūgęs.

Rauteris, vienas iš vokiečių tūzų, neseniai rėžė kalbą: „Visi žydai iki liepos pirmos turi išvykti iš vokiečių žemių. Nuo balandžio pirmos iki gegužės pirmos bus išvalyta (tarsi kalbėtų apie tarakonus) Utrechto provincija, nuo gegužės pirmos iki birželio pirmos – Šiaurės ir Pietų Olandijos provincijos.“ Kaip suvargusių, ligotų, apleistų galvijų bandą gainioja tuos žmones į purvinas skerdynių vietas. Geriau apie tai daugiau nekalbėsiu. Nuo minčių apima toks košmaras!

Viena gera naujiena – padegta darbo birža. Keletui dienų praėjus, užsiliepsnojo apygardos administracinis centras. Vokiečių policininkų uniformomis apsirengę vyrai surišo sargus ir sunaikino keletą svarbių dokumentų.

Tavo Ana

1943 m. balandžio 1 d., ketvirtadienis

Brangioji Kite!

Nuotaika visai netinkama pokštams (atkreipk dėmesį į datą). Visai priešingai, šiandien turiu visas teises sakyti: nelaimė viena nevaikšto.

Pirmų pirmiausia, tai mūsų gelbėtojui ponui Kleimanui vakar prasidėjo skrandžio kraujoplūdis ir mažiausiai tris savaites jam teks gulėti lovoje. Turi žinoti, kad panašūs negalavimai jį dažnai vargina, ir, matyt, tai nepagydoma. Antras dalykas, Bepė susirgo gripu. Trečias, ponas Voskeijlis kitą savaitę gulasi ligoninėn. Matyt, jam skrandžio opaligė, teks operuoti. Ir ketvirta, iš Frankfurto atvyko „Pomozino“ bendrovės atstovai aptarti žaliavų tiekimo „Opektai“. Tėtis aptarė svarbiausius dalykus su ponu Kleimanu, o nuodugniai viską apsvarstyti su ponu Kiugleriu nebuvo laiko.

Atvyko ponai iš Frankfurto; tėtis dar neprasidėjus deryboms drebėjo iš baimės. „Ak, jei galėčiau ten dalyvauti, ak, jeigu galėčiau būti apačioj!“ – dūsavo jis.

„Atsigulk, prispausk ausį prie grindų – juos nulydės į direktoriaus kabinetą, ir tu viską girdėsi.“

Tėčio veidas iškart nušvito, tad vakar pusę vienuoliktos rytą Margo ir Pimas užėmė savo postą ant grindų (dvi ausys išgirs daugiau nei viena). Derybos iki pietų nepasibaigė, o paskui tėtis jau nebeįstengė tęsti klausymosi operacijos. Dėl neįprastos ir nepatogios padėties jam maudė visus kaulus. Pusę trijų, kai išgirdom balsus koridoriuje, aš užėmiau jo vietą, o Margo palaikė man draugiją. Pokalbis buvo toks ilgas ir nuobodus, jog staiga užsnūdau ant šalto ir kieto linoleumo. Margo neišdrįso manęs pajudinti iš baimės, kad neišgirstų apačioje; negalėjo būti ir kalbos, kad kažkaip mane perspėtų. Prasnaudžiau gerą pusvalandį, paskui šokau iš miego, pamiršusi visą svarbų pokalbį. Laimei, Margo buvo dėmesingesnė.

Tavo Ana

1943 m. balandžio 2 d., penktadienis

Brangioji Kite!

Ak, mano nuodėmių sąrašas vėl papildytas. Vakar vakare gulėjau lovoje ir laukiau, kol tėtis ateis su manimi pasimelsti ir pasakyti labanakt. Į kambarį įėjo mama, atsisėdo ant mano lovos ir labai maloniai paklausė:

– Ana, tėtis kol kas negali ateiti. O jeigu šiandien aš su tavim pasimelsčiau?

– Ne, mamaite.

Mama atsikėlė, pastovėjo prie mano lovos ir iš lėto nuėjo durų link. Staiga atsigręžė ir skausmo perkreiptu veidu prabilo:

– Nenoriu su tavimi pyktis. Negaliu tavęs priversti mylėti!

Jai einant pro duris skruostais ritosi ašaros.

Gulėjau nė nekrusteldama, galvodama, kaip niekšiška buvo ją taip žiauriai atstumti, bet drauge labai gerai žinojau, kad nebūčiau

įstengusi atsakyti kaip nors kitaip. Negaliu veidmainiauti ir melstis su ja, kai nenoriu. Negaliu, ir viskas. Man gaila mamos, labai labai gaila – pirmąkart pamačiau: jai ne vis vien, kad aš tokia atšiauri. Jos veidas buvo liūdnas, kai sakė, kad mylėti nepriversi. Tiesa nemaloni, bet tokia jau yra: ji pati mane nuo savęs atstūmė, ji pati mane padarė nejautrią visoms jos meilės man apraiškoms, nuolat puldama netaktiškomis pastabomis ir negailestingais juokais tuos dalykus, iš kurių, man regis, nedera šaipytis. Man suspaudžia širdį kiekvienąkart girdint jos šiurkščius žodžius, o dabar lygiai taip pat jai buvo baisu supratus, kad mes tikrai nemylim viena kitos.

Ji verkė iki vidurnakčio, per naktį nesudėjo bluosto. Tėtis vengia mano akių, o jei jau į mane pažvelgia, tai tarsi priekaištaudamas: „Kaip drįsai taip elgtis? Kaip galėjai taip įskaudinti mamą?“

Visi tikisi, kad atsiprašysiu, bet man nėra už ką atsiprašyti, nes pasakiau tiesą, o tą tiesą anksčiau ar vėliau mama turi sužinoti. Atrodau abejinga mamos ašaroms ir tėčio žvilgsniams – taip ir yra; jie abu dabar jaučia tai, ką aš nuolat išgyvenu. Galiu tik užjausti mamą, o ji pati turi apsispręsti, kaip elgtis. Aš tylėsiu, būsiu nepajudinama ir nė per nago juodymą nesitrauksiu, nes juo ilgiau nutyli, juo paskui tiesa skaudesnė atrodo!

Tavo Ana

1943 m. balandžio 27 d., antradienis

Brangioji Kite!

Namas tiesiog kilnojasi nuo barnių. Mama ir aš, ponas van Danas ir tėtis, mama ir ponia van D. – visi vienas ant kito pyksta. Smagi aplinka, ar ne? Dar kartą buvo išnarstytas Anos pražangų sąrašas.

Praėjusį šeštadienį vėl apsilankė svečiai iš Vokietijos. Viešėjo iki šeštos, o mes viršuj visi kliūtojom tylutėliai ir neišdrįsom nė krustelėti. Kai name ar šalimais niekas nedirba, kontoroj girdisi kiekvienas žingsnis. Man nutirpo sėdynė – ne juokas taip ilgai išsėdėti.

Ponas Voskeijlis paguldytas į ligoninę, o ponas Kleimanas jau dirba. Jo skrandis nustojo kraujavęs greičiau nei kitais kartais. Jis papasakojo, kad apygardos administracinį centrą labiau nei gaisras nuniokojo patys ugniagesiai, užlieję visą pastatą vandeniu. Tokie dalykai džiugina širdį!

Sugriautas „Karltono“ viešbutis. Du anglų lėktuvai didelį padegamųjų bombų krovinį numetė tiesiai ant karininkų namų. Liepsnojo visa Vijzelio ir Singelio gatvė. Oro antskrydžių ant vokiečių miestų vis daugėja. Naktį nėra jokio poilsio, nuo nemigos po akimis man atsirado juodi ratilai.

Mūsų maistas labai prastas. Pusryčiams – tik duona su kavos pakaitalu. Pastarąsias dvi savaites pietums būdavo arba špinatai, arba troškintos salotos su milžiniškomis salstelėjusiomis ir papuvusiomis

bulvėmis. Jei norit laikytis dietos, prašom į slėptuvę! Viršutiniai baisiai skundžiasi, bet mums tai neatrodo tragiška.

Visi olandai vyrai, kurie kariavo 1940-aisiais ar buvo mobilizuoti, gauna šaukimus dirbti fiureriui karo belaisvių stovyklose. Tai tikriausiai atsargumo priemonė artėjant sąjungininkų įsiveržimui!

Tavo Ana

1943 m. gegužės 1 d., šeštadienis

Brangioji Kite!

Vakar buvo Diuselio gimtadienis. Iš pradžių jis tarsi nenorėjo švęsti, bet kai atėjo Mipė su didžiuliu pirkinių krepšiu, iš kurio virste virto ryšulėliai, jis nudžiugo kaip kūdikis. Jo brangioji Lotė atsiuntė jam kiaušinių, sviesto, sausainių, limonado, duonos, konjako, meduolį, gėlių, apelsinų, šokolado, knygų ir laiškų popieriaus. Jis sukrovė savo dovanas ant stalo, dabar mažiausiai tris dienas visi turės grožėtis. Kvailas senas ožys!

Nemanyk, kad jis badauja. Jo spintoj radom duonos, sūrio, uogienės ir kiaušinių. Tai didžiausia gėda, kad jis, priimtas čia su tokia meile stengiantis išgelbėti gyvybę, dabar kemša už mūsų nugaros ir niekuo nesidalija. Juk mes viskuo su juo pasidalijom! Dar bjauriau, mums atrodo, kad jis toks smulkmeniškas bendraudamas su ponu Kleimanu, ponu Voskeijliu ir Bepe. Jis visiškai nieko jiems neduoda. Diuselio manymu, apelsinai, kurių būtinai reikia nesveikam pono Kleimano skrandžiui, ne mažiau naudingi ir jam pačiam.

Beveik visą naktį šaudė, aš keturis kartus kroviausi savo daiktelius. Šiandien pasiėmiau lagaminėlį, į jį susidėjau visa, kas būtų reikalinga traukiantis iš čia. Bet teisingai mama sako: „Kurgi tu nubėgsi?“

Už darbininkų streiką nubausta visa Olandija. Pagal karo padėties įstatymus visi gaus vienu sviesto talonu mažiau. Ak, kokie neklaužados!

Vakar vakare išploviau mamai galvą – dabar ir tai jau nėra paprasta. Mes turim tenkintis tąsiu žaliu muilu, nes šampūnas baigėsi, o antras dalykas – mamaitė negali gerai išsišukuoti plaukų, nes mūsų šeimyninės šukos teturi tik dešimt dantų.

Tavo Ana

1943 m. gegužės 2 d., sekmadienis

Galvodama apie tai, kaip mes čia gyvenam, paprastai prieinu išvadą, kad palyginti su kitais, nesislapstančiais žydais, mes kaip rojuje. Bet vis tiek vėliau, kai viskas sugrįš į savo vietas, stebėsiuos, kaip mes, kadaise labai rūpestingai prižiūrėję namus, dabar taip apsileidom. Ant stalo vis dar ta pati klijuotė kaip ir atvykimo dieną. Tiek laiko klojėjusią ją vargiai begalėtum pavadinti švaria. Ne kartą

bandžiau trinti mazgote, kurioje tiek skylių, kad vos beprimena audinio skiautelę, nes nauja ji buvo neatmenamais laikais, todėl tai tuščios pastangos. Visą žiemą van Danai guli ant flanelinės paklodės, kurios išskalbti nėra kaip, nes milteliai tik pagal korteles; iš tikrųjų jų beveik nebūna. O jei būna – tokie prasti, kad vis tiek jokios naudos. Tėtis mūvi nutrintomis kelnėmis, ryši toli gražu nebe pirmos jaunystės kaklaraištį. Šiandien perplyšo mamos korsetas, jo jau niekaip nesutaisysi, o Margo nešioja dviem dydžiais mažesnę liemenėlę. Mama su Margo visą žiemą dalijosi trejais apatiniais marškiniais, o manieji tokie maži, kad nė bambos nesiekia. Visa tai galima iškęsti, bet kartais man tiesiog įdomu, kaip mes, sunešioję ir sunaudoję iki paskutinio siūlelio viską – nuo mano kelnaičių iki tėtės barzdos šepetėlio, – galėsim atgauti prieš karą turėtą padėtį.

1943 m. gegužės 2 d., sekmadienis

Slėptuvės gyventojų požiūris į karą

Ponas van Danas. Visų bendra nuomone, šis gerbiamas ponas yra puikus politikos žinovas. Vis dėlto jis pranašauja, kad turėsim čia likti iki pat 1943-iųjų pabaigos. Siaubingai ilgai. Ką gi, kaip nors ištversim. Bet kas duos kokią garantiją, kad šitas karas, teikiantis vien kančias ir skausmą, tada tikrai baigsis? Kas duos garantiją, kad mums ir slėptuvės kaimynams iki to laiko nieko neatsitiks? Niekas! Todėl kiekviena mūsų diena pilna nerimo ir įtampos. Viliamės, laukiam ir bijom – išsigąstam kaskart išgirdę triukšmą name ar šalia jo, kai ima smarkiai šaudyti ar kai laikraštis išspausdina naujus „pranešimus“ – mūsų pagalbininkams gali patiems tekti slapstytis. Šiomis dienomis visi kalba tik apie slapstymąsi. Mes nė nežinome, kiek iš tikrųjų žmonių dabar slapstosi. Aišku, palyginti su visu gyventojų skaičiumi, jų nėra taip daug, bet vis tiek kada nors mes apstulbsim sužinoję, kiek daug Olandijoj gerų žmonių, priglaudusių (už pinigus ar veltui) bėglius – žydus ir krikščionis. Neįtikėtina daugybė turi padirbtus asmens dokumentus.

Ponia van Dan. Ši žavi (jos pačios nuomone) dama, vos sužinojusi, kad šiomis dienomis tapo lengviau gauti padirbtus asmens dokumentus, tuoj pat pasiūlė visiems juos įsitaisyti. Tarsi tai nieko nekainuotų, o tėtis su ponu van Danu čiaudėtų pinigais.

Ponia van Dan nuolat tauškia visokius niekus, ir jos Pučiui vis trūksta kantrybė. Ir nenuostabu, nes vieną dieną Kerli pareiškia: „Kai viskas pagaliau baigsis, aš apsikrikštysiu!“, o kitą dieną jau guodžiasi: „Visą laiką norėjau nuvykti į Jeruzalę. Gerai jaučiuosi tik būdama su žydais!“

Pimas didelis optimistas, ir visuomet randa priežastį optimizmui.

Ponas Diuselis prisigalvoja visokių nesąmonių, bet jei kas sumanys

Jo Didenybei paprieštarauti, tegul prieš tai gerai pasvarsto. Manau, kad pono Alfredo Diuselio namuose jo žodis yra įstatymas, tačiau bent jau Anai Frank tokia tvarka visai netinka.

Ką kiti slėptuvės gyventojai mano apie karą, visai nesvarbu. Kalbant apie politiką, paisoma vien šio ketverto nuomonės. Tikrieji politikuotojai tik du, bet ponia van Dan ir Diuselis save taip pat prie jų priskiria.

1943 m. gegužės 18 d., antradienis

Brangioji Kit!

Stebėjau atkaklų oro mūšį tarp vokiečių ir anglų lakūnų. Deja, porai sąjungininkų lakūnų teko iššokti iš degančių lėktuvų. Mūsų pienininkas, gyvenantis Halfvege, matė šalikelėj sėdint keturis kanadiečius, vienas iš jų laisvai kalbėjo olandiškai. Jis paprašė pienininką prisidegti cigaretę ir užtraukęs pasakė, kad jų ekipažą sudarė šeši žmonės. Pilotas sudegė, o penktasis komandos narys pasislėpė. Vokiečių slaptoji policija atvyko ir paėmė juos, gyvus ir sveikus. Kaip išlaikyti tokią dvasios tvirtybę, ištrūkus iš degančio lėktuvo?

Nors jau šilta, kas antrą dieną kuriam krosnį – deginam daržovių nuoliekas ir šiukšles. Nieko negalima mesti į šiukšlių kibirą, nes sandėlio darbininkai gali ką negera įtarti. Tik vienas neatsargus žingsnis, ir mums baigta!

Visi studentai turi pasirašyti raštą, kad jie „išvien su vokiečiais ir yra lojalūs dabartinei valdžiai“. Aštuoniasdešimt procentų nutarė elgtis, kaip reikalauja sąžinė, bet jų laukia griežta bausmė. Visi nepasirašę studentai bus išvežti į Vokietiją priverstiniams darbams. Kas ištiks olandų jaunimą, jei visus išsiųs darbams į Vokietiją?

Šiąnakt taip smarkiai šaudė, kad mama net uždarė langą: aš tūnojau Pimo lovoj. Staiga tiesiai mums virš galvų ponia van D. šoko iš savo lovos, tarsi Mušės įkąsta. Tuoj pat pasigirdo garsus bumpt – lyg prie mano lovos būtų nukritusi padegamoji bomba. „Šviesą! Šviesą!“ – sušukau.

Pimas uždegė šviesą. Maniau, kad kambarys tą pat minutę suliepsnos. Bet nieko neįvyko. Visi nuskubėjom į viršų pažiūrėti, kas gi atsitiko. Ponas ir ponia van D. pro atvirą langą pamatė pašvaistę; jis manė, kad dega pastatas kaimynystėje, o ji – kad liepsnoja mūsiškis. Pasigirdus smūgiui gerbiamoji ponia jau stovėjo drebindama kinkas. Diuselis liko viršuj surūkyti cigaretės, o mes smukom į lovas. Nė penkiolikai minučių nepraėjus vėl pasigirdo salvės. Ponia van D. iškart atsikėlė ir nulipo į Diuselio kambarį ieškoti paguodos, kurios jai nesuteikė nuosavas vyras. Diuselis pasitiko ją tokiais žodžiais: „Eikš į mano lovą, vaikeli!“

Mes prapliupom nesutramdomu juoku. Nė motais ir šautuvų

salvės, baimės kaip nebūta.

Tavo Ana

1943 m. birželio 13 d., sekmadienis

Brangioji Kite!

Mano gimtadieniui tėtis parašė eilėraštį, tokį gražų, kad negaliu tau nepasigirti.

Pimas rašo eiles vokiečių kalba, taigi Margo tą eilėraštį išvertė. Spręsk pati, argi ne puikus Margo savanoriškai atliktas darbas. Iš pradžių vardijami šių metų įvykiai, o paskui jau eina štai kas:

Jau nebe kūdikis, nors visų jauniausia,
Tau iš apmaudo plyšta širdis –
Nes kiekvienas vis mokyti baudžias:
Tik tas nesuklys,
Kas mūsų, teisuolių, šaunuolių,
Žodžių klausys.
Diena po dienos šitos kalbos kartojas –
Nors kito aky ir krislą įžiūri,
Savoj – ne kliūtis net sienojas.
Tėvų pareiga, – tai jie žmogų kuria –
Tvarkyti, rikiuoti ir spręsti teisingai.
O klusnūs vaikai? Na, tai kur jie?
Būtų mažiau rimties sujauktos,
Jei nutylėtum, nors pikta ir bloga.
Laikas čia ėjo ne be naudos –
Skaityt ir mokytis tokia proga.
Tik vienas akmuo sunkiai slegia mus –
Kuo tave aprengti kasdieną?
Ką besivilktum – viskas per maža
Arba suplyšę. Vargų vakarienė!
Batai seniai valgyt prašo,
Kelnės – ir tos galudienės.

To gabalėlio, kuriame rašoma apie valgį, Margo nesugebėjo išversti rimuotai, tai visai išmečiau. Argi ne gražus eilėraštis?

Išvis mane labai palepino – gavau tokių gražių daiktų. Be kitų, dar storą knygą mano mėgstamiausia tema – iš graikų ir romėnų mitologijos. Negaliu skųstis, kad trūktų saldumynų, kiekvienas patuštino paskutines savo atsargas. Kaip jauniausiai slėptuvės gyventojai man iš tikrųjų kliuvo daugiau, nei tikėjausi.

Tavo Ana

1943 m. birželio 15 d., antradienis

Brangioji Kite!

Atsitiko daugybė dalykų, bet dažnai pagalvoju, kad savo nuobodžiais plepalais tau baisiausiai įkyrėjau ir kad norėtum kuo rečiau gauti laiškus. Taigi naujienas papasakosiu trumpai.

Vis dėlto ponui Voskeijliui skrandžio neišoperavo. Kai jį paguldė ant operacinio stalo ir atvėrė skrandį, gydytojai pamatė, kad jam vėžys ir jau iškilusi grėsmė gyvybei – liga užleista, operuoti neverta. Todėl skrandį vėl užsiuvo, tris savaites liepė nesikelti iš lovos, gerai maitino, o paskui išsiuntė namo. Bet jie padarė nedovanotiną kvailystę – vargšui žmogui smulkiai papasakojo, kas jo laukia. Jis nebegali dirbti, tūno namie, apsuptas savo aštuonių vaikų, kankinamas minčių apie artėjančią mirtį. Kaip jį užjaučiu! Ir baisiai apmaudu, kad mums draudžiama išeiti, jei ne, tai aš būtinai dažnai jį lankyčiau ir bandyčiau prablaškyti. Mums tikra katastrofa, kad gerasis Voskeijlis jau nebegali pranešinėti apie tai, kas vyksta sandėly, ką ten žmonės kalba. Jis buvo geriausias mūsų pagalbininkas, mūsų ramstis, visada perspėdavo apie gresiantį pavojų. Mums be jo labai sunku.

Kitą mėnesį mūsų eilė priduoti radijo imtuvą valdžiai. Kleimanas turi užslėpęs namie mažą imtuvėlį, jis turės atstoti mūsų didįjį „Filipsą“. Aišku, gaila tos dailios dėžės, bet namas, kuriame slapstomasi, nieku būdu negali užsitraukti valdžios pykčio. Mažąjį radiją, aišku, pasistatysim viršuj. Tiek tos bėdos – jeigu jau slapstosi žydai ir dar slepia pinigus, tai radijas greta to tik niekniekis.

Kiekvienas vis ieško senų aparatų, kad galėtų priduoti vietoj savo „dvasios ramsčio“. Ir tikrai – kai žinios iš išorės pasaulio darosi vis blogesnės, tai radijas savo stebuklingu balsu padeda mums nepamesti galvos ir vis guostis: „Nenukabink nosies, laikykis, dar ateis geresni laikai!“

Tavo Ana

1943 m. liepos 11 d., sekmadienis

Mieloji Kite!

Dar kartą – jau gal kokį šimtąjį – grįždama prie auklėjimo temos, pasakysiu tau, kad labai stengiuosi būti paslaugi, nuoširdi ir maloni, viską daryti taip, kad priekaištų liūtis virstų tik dulksna. Visai nelengva elgtis taip pavyzdingai su žmonėmis, kurių negali pakęsti, ir ypač negali apie tai net užsiminti. Bet iš tikrųjų matau, kad šiek tiek veidmainiaudama daug daugiau pasiekiu, negu pagal seną įprotį rėždama visiems į akis savo nuomonę (juolab kad tos mano nuomonės niekas ir nesiteirauja, į ją net dėmesio nekreipia). Žinoma, dažnai pamirštu savo vaidmenį ir nesutramdau pykčio, kai jie neteisūs. Tada vėl mėnesį kalbama, kad esu įžūliausia mergaitė pasaulyje. Ar nemanai, kad tarpais reikėtų manęs pagailėti? Gera dar, kad nesu paniurėlė, antraip užsiraukčiau visiems laikams ir niekas neįstengtų manęs pralinksminti. Į visus išlydžius stengiuosi žvelgti iš juokingosios

pusės, bet tai geriau išeina, kai puola ką nors kitą, nei kai aš pati tampu auka.

Dar nusprendžiau (po ilgų svarstymų) kol kas nutraukti stenografijos mokslus. Pirmiausiai dėl to, kad daugiau laiko galėčiau skirti kitiems dalykams, o antra – dėl akių. Tikrai liūdna istorija. Tapau trumparegė, jau seniai turėčiau nešioti akinius. (Būsiu panaši į pelėdą!) Bet, kaip supranti, besislapstantys žmonės negali...

Vakar visi ir tekalbėjo apie Anos akis, nes mama mano, kad aš su ponia Kleiman turėčiau apsilankyti pas akių gydytoją. Kai išgirdau šitai, net kinkos ėmė virpėti – juk tai ne smulkmena. Išeiti iš čia! Tik pamanyk – eiti gatve! Negaliu net įsivaizduoti. Iš pradžių mirtinai išsigandau, o paskui apsidžiaugiau. Klausimas sudėtingas, ir ne visos instancijos galėjo greitai priimti sprendimą. Pirmiausiai reikėjo gerai pasverti visus sunkumus ir pavojus, nors ir Mipė tuoj pat nutarė eiti su manimi. Netgi išsitraukiau iš spintos savo pilkąjį paltą, bet jis man toks mažas, lyg būtų jaunesniosios sesers. Atlenkė, bet užsisegti vis tiek neįmanoma. Labai įdomu, kas iš viso to sąmyšio išeis. Nemanau, kad planas bus įgyvendintas, nes tuo tarpu anglai išsilaipino Sicilijoje, ir tėtis vėl nusiteikė „greitai pabaigai“.

Bepė duoda mudviem su Margo daug kontoros darbo. Mudvi dėl to jaučiamės svarbios, o jai nuo pečių nukrinta nemaža našta. Išdėlioti korespondenciją ir tvarkyti išlaidų knygą galėtų kiekvienas, tačiau mudvi šiuos darbus atliekam labai kruopščiai.

Mipė velka tokią naštą, kad kartais primena nešulinį mulą. Bemaž kasdien ji kažkur nuperka daržovių ir visa tai sukrovusi į didžiulius krepšius atgabena dviračiu. Be to, kas šeštadienį atneša iš bibliotekos po penkias knygas. Visada labai laukiam šeštadienio, nes šeštadienis – tai knygos. Paprasti žmonės nežino, kokios svarbios knygos, kai esi atskirtas nuo pasaulio. Skaitymas, mokymasis ir radijas – vienintelės mūsų pramogos.

Tavo Ana

1943 m. liepos 13 d., antradienis

Pats geriausias stalelis

Vakar dieną tėčiui leidus paklausiau pono Diuselio, gal jis neprieštarautų ir būtų toks malonus (matai, kokia aš mandagi!) leisti man naudotis mūsų staleliu dukart per savaitę nuo ketvirtos iki pusės šešių. Dabar ten sėdžiu kasdien nuo pusės trijų iki keturių, kol Diuselis miega pokaičio, o kitu laiku ir kambarys, ir stalelis man yra draudžiama zona. Gretimam kambary dieną pernelyg daug žmonių, ten neįmanoma mokytis. Be to, tėtis dažnai popietėm dirba prie stalo.

Taigi prašymas atrodė pagrįstas, pasiteiravau labai mandagiai. Kaip tu manai, ką atsakė mokytas ponas? „Ne!“ Tiesiog „ne“ – ir viskas.

Mane tai pribloškė, bet neketinau pasiduoti, todėl paklausiau, dėl kokios priežasties jis atsisako leisti. O jau šitas dalykas neišėjo man į sveikatą. Paklausyk, kaip jis praplyšo:

– Man taip pat reikia mokytis! Jei negalėsiu dieną, tai išvis nebeliks laiko. Turiu pabaigti disertaciją, antraip jos ir nevertėjo pradėti. Tu vis tiek nesimokai rimtai, koks gi čia darbas – studijuoti mitologiją? Ką ir kalbėti apie mezgimą ar skaitymą. Stalelis mano ir tau jo neužleisiu!

Atsakiau:

– Ponas Diuseli, mano darbas visai rimtas. Gretimam kambary dieną negaliu mokytis ir būčiau labai dėkinga, jei atsižvelgtumėte į mano prašymą.

Tardama šiuos žodžius įsižeidusi Ana nusigręžė ir apsimetė tarsi mokslingasis daktaras jai nieko nereikštų. Virte viriau iš įtūžio, mintyse vadinau Diuselį stuobriu (toks jis iš tikrųjų ir yra), o save mandagumo įsikūnijimu.

Vakare, kai tik pavyko trumpam pačiupti Pimą už rankovės, papasakojau apie pokalbį, mudu aptarėm, kaip man toliau elgtis, nes, aišku, pasiduoti neketinau ir norėjau pati sutvarkyti reikalą. Pimas apytikriai paaiškino, ką reikėtų daryti, bet primygtinai patarė palaukti iki rytdienos, nes aš tiesiog kunkuliavau. Pastarąjį patarimą praleidau pro ausis ir vakare, kai jau indai buvo suplauti, patykojau Diuselio. Pimas sėdėjo gretimam kambary, man tai teikė savikliovos.

Pradėjau šitaip:

– Ponas Diuseli, regis, jūs manote, jog tolesnis pokalbis minėtu klausimu yra tuščias, bet aš labai prašyčiau jūsų dar kartą tai pasvarstyti.

Žavingai šypsodamasis Diuselis atsakė:

– Aš visada pasiryžęs svarstyti visus klausimus, net jeigu tie klausimai jau išspręsti!

Kalbėjau toliau, nors Diuselis vis pertraukinėjo.

– Iš pradžių, jums atėjus, buvo sutarta, kad šitas kambarys bus mūsų abiejų. Taigi jeigu dalijamės teisingai, jūs turite priešpietę, o aš – popietę! Bet aš net to neprašau, todėl man atrodo, kad dvi popietės per savaitę – visai teisėtas reikalavimas.

Diuselis pašoko nuo kėdės kaip įgeltas.

– Apie teisėtumą tau apskritai nėra ko kalbėti! Kurgi turėčiau dingti? Gal paprašyti pono van Dano, kad atitvertų man palėpėj kampelį. Ne tu viena neturi ramios vietos darbui. Tik visus pasiryžusi pulti. Jeigu to paties manęs paprašytų Margo, kuri turi daugiau teisių į erdvę darbui, man į galvą nešautų atsakyti, bet tau...

Ir pradėjo iš naujo apie mitologiją, apie mezgimą. Ana vėl įsižeidė. Bet neišsidaviau ir leidau Diuseliui baigti:

– Bet su tavim išvis nėra apie ką kalbėti, tu begėdiška savanaudė,

tu sugebi sau viską išsireikalauti, o kitiems – kas liks. Dar nesu matęs tokio vaiko. Aišku, galų gale aš vis tiek turėsiu nusileisti, nes nenoriu, kad žmonės kalbėtų, jog Ana Frank susikirto per egzaminą dėl to, kad ponas Diuselis atsisakė jai užleisti stalelį!

Jis vis kalbėjo ir kalbėjo, pagaliau žodžiai ėmė lietis srautu, ir aš nebesusigaudžiau, ką jis kalba. Vieną akimirką pagalvojau: „Aš jam taip trenksiu į marmūzę, kad kartu su savo melagystėmis jis lipte prilips prie sienos!“ Bet jau kitą akimirką sudraudžiau save: „Ramiai, dėl to tipo neverta taip jaudintis!“

Pagaliau ponas Diuselis baigė lieti pyktį. Triumfuodamas ir drauge pasipiktinęs, maisto prikimštomis apsiausto kišenėmis jis išvairavo iš kambario.

Nudūmiau pas tėtį ir perpasakojau visą istoriją, bent tas vietas, kurių jis pats negirdėjo. Pimas nutarė pasikalbėti su Diuseliu dar tą patį vakarą, ir jie kalbėjosi ilgiau nei pusvalandį. Iš pradžių aptarė, ar gali dabar Ana naudotis staleliu. Tėtis pasakė, kad jiedu su Diuseliu jau kartą apie tai kalbėjo, ir tada jis buvo linkęs palaikyti Diuselio pusę, nes nenorėjo griauti vyresnio žmogaus autoriteto, nors nemanė, kad tai teisinga. Diuselis tvirtino, esą aš neturinti teisės taip sakyti, tarsi jis būtų koks viską susiglemžęs įsibrovėlis. Bet čia jau tėtis ryžtingai užprotestavo, nes pats girdėjo, kad aš nė žodžiu apie tai neužsiminiau. Taip jie ir kalbėjosi – tėtis gynė mano „egoizmą“ ir mano „darbus“, o Diuselis bambėjo.

Pagaliau jis vis tiek turėjo nusileisti, ir man buvo paskirtas laikas dukart per savaitę dirbti be jokių trukdymų. Diuselis vaikščiojo pasipūtęs, dvi dienas su manimi nesikalbėjo ir sėdėjo prie stalelio nuo penktos iki pusės šešių – visai kaip vaikas.

Jei žmogui penkiasdešimt ketveri metai, o jis toks pedantiškas ir smulkmeniškas, tai jau nepasikeis iki dienų galo.

1943 m. liepos 16 d., penktadienis

Brangioji Kite!

Vėl buvo įsilaužimas, šįkart jau tikras! Ryte septintą kaip paprastai Peteris nuėjo į sandėlį ir pamatė, kad ir laukujės, ir vidaus durys atviros. Tuojau pat viską pranešė Pimui, o šis nuėjo į kontorą, į direktoriaus kabinetą, nustatė vokiečių radijo stotį ir užrakino duris. Paskui jiedu užkopė laiptais. Tokiais atvejais galioja šios taisyklės: nesiprausti, laikytis tyliai, aštuntą valandą būti apsirengusiems, nesinaudoti tualetu. Ir šįkart mes jų griežtai laikėmės. Visas aštuonetas labai džiaugėmės, kad naktį gerai miegojom ir nieko negirdėjom. Tik šiek tiek stebėjomės, kad visą rytą niekas iš kontoros žmonių pas mus neatėjo. Iki pusės dvyliktos ponas Kleimanas laikė mus nežinioj. Tada jau jis papasakojo, kad įsibrovėliai laužtuvu išlaužė duris, o nieko vertinga neradę, nutarė paieškoti laimės kitame aukšte. Jie pavogė dvi

dėželes, kuriose buvo 40 guldenų ir – tai liūdniausia – visas mūsų cukraus korteles, iš viso 150 kilogramų. Naujų gauti nebus lengva.

Ponas Kiugleris mano, kad šitas vagis iš tos pačios šutvės, kaip ir tas, prieš šešias savaites bandęs prasiskverbti vidun per trejas duris (sandėlio ir dvejas laukujes). Tiesa, tada jam nepavyko.

Po šio įvykio vėl visi mūsų name sunerimo. Bet slėptuvės gyventojai, regis, neleido nerimui pernelyg suvešėti. Mes, aišku, labai džiaugiamės, kad rašomosios mašinėlės ir kasos aparatas patikimai paslėptas mūsų drabužių spintoj.

Tavo Ana

P. S. Išsilaipinimas Sicilijoj. Dar vienas žingsnis į...!

1943 m. liepos 19 d., pirmadienis

Brangioji Kite!

Šeštadienį labai smarkiai bombardavo šiaurinį Amsterdamą. Tikriausiai beveik viską ir sugriovė. Ištisos gatvės vienų griuvėsių. O kiek praeis laiko, kol atkas visus kūnus! Iki šiol paaiškėjo, kad žuvo 200 žmonių, sužeista nesuskaičiuojama daugybė. Ligoninės perpildytos. Mums pasakojo apie tai, kaip vaikai rusenančiuose griuvėsiuose ieško savo mirusių tėvų. Šiurpas nukrečia vien prisiminus apie slopų tolimą grumėjimą, pranašaujantį baisius sugriovimus.

1943 m. liepos 23 d., penktadienis

Bepė jau vėl gali gauti bloknotų, net raštinės knygų, kurias pildo mano raštininkė sesuo. Sąsiuvinių irgi galima nusipirkti, bet verčiau neklausk, kokie jie ir kiek ilgai tokie bus. Ant sąsiuvinių užrašyta: „Parduodama be kortelių“. Kaip ir viskas, ką galima įsigyti be kortelių, tai baisus šlamštas. Juose dvylika pilkų, tankiai ir kreivai suliniuotų lapų. Margo svarsto, ar imtis kaligrafijos mokslų. Patariau jai nedvejoti. Mama nieku gyvu nenori, kad aš to imčiausi. Tai dėl mano akių. Vieni niekai. Kad ir ką veikčiau, niekas nuo to nepasikeis.

Tu, Kite, niekuomet nematei karo ir nors rašau tau laiškus, vis tiek maža žinai, ką reiškia slapstytis. Taigi dėl visa ko papasakosiu, ko kiekvienas iš mūsų pirmiausiai norėtų išėjęs laisvėn.

Margo ir ponas van Danas labiausiai svajoja apie karštą vonią, pilnut pilnutėlę vandens; jie gulėtų joje ilgiau nei pusvalandį. Ponia van Dan tuoj pat eitų valgyti pyragaičių. Diuseliui nereikia nieko daugiau, be jo Šarlotės, o mamai – be puodelio tikros kavos. Tėtis aplankytų poną Voskeijlį, Peteris drožtų į miestą ir į kiną, o aš iš laimės net nežinočiau, ko griebtis.

Labiausiai ilgiuosi savų namų, laisvės vaikščioti kur nori ir kad kas nors man vėl padėtų mokytis. Kitaip tariant, noriu į mokyklą!

Bepė pasiūlė mums vaisių labai mažomis kainomis: vynuogės – 2,5 guldeno už svarą, agrastai – 70 centų už svarą, vienas persikas –

50 centų, svaras melionų – 75 centai. O laikraščiai vis tiek kas vakarą didžiulėmis raidėmis reikalauja: „Sumažinti kainas!“

1943 m. liepos 26 d., pirmadienis

Mieloji Kite!

Vakar buvo karšta dienelė, dar ir šiandien mes išmušti iš vėžių. Tiesa, galėtum paklausti, ar bent viena diena čia praeina ramiai.

Pirmą pavojaus sireną išgirdom ryte, pusryčiaudami, bet nekreipėm dėmesio, nes tai tereiškė, kad lėktuvai netoli kranto. Po pusryčių nutariau valandėlę pagulėti, nes labai skaudėjo galvą, o paskui nuėjau į kontorą. Buvo maždaug antra valanda. Pusę trijų Margo baigė kontoros darbą ir buvo betvarkanti stalą, kai vėl sukaukė sirenos. Tuoj pat abi nulėkėm į viršų. Pačiu laiku: nepraėjus nė penkioms minutėms prapliupo taip smarkiai šaudyti, kad teko slėptis koridoriuje. Drebėjo visas namas, bombos vis krito ir krito. Spaudžiau prie savęs pavojaus lagaminėlį, labiausiai todėl, kad turėjau kažko įsitverti; pasitraukti iš čia mes vis tiek negalim, nes gatvė mums taip pat pavojinga gyvybei kaip ir bombos. Po pusvalandžio viskas kiek aprimo, name visi atkuto. Peteris nulipo iš stebėjimo punkto. Diuselis buvo kontoros priimamajam, ponia van D. saugiausiai jautėsi direktoriaus kabinete. Ponas van Danas dairėsi iš palėpės, o mes, buvę koridoriuj, išlindom pažiūrėti, kaip nuo įlankos kyla dūmai. Netrukus prasismelkė gaisro kvapas, ir atrodė, kad miestą apgobė tirštas rūkas.

Toks didžiulis gaisras nėra malonus reginys, bet mums jau, laimei, viskas buvo baigęsi ir kiekvienas vėl ėmėsi savo. Vakare, valgant – oro pavojus. Vakarienė buvo skani, bet nuo sirenos kaipmat dingo apetitas. Nieko neatsitiko, ir po keturiasdešimt penkių minučių pavojus buvo atšauktas. Vos išplovus indus – vėl oro pavojus, kanonada, daugybė lėktuvų. „Dieve mano, – visi guodėmės, – dukart per dieną tikrai per daug.“ Tačiau nuo to nepalengvėjo, vėl pažiro bombos, dabar jau kitoj pusėj. Kaip pranešė anglų radijas, bombardavo Šipholo oro uostą. Lėktuvai nardė, dūzgė varikliai, buvo labai baisu. Nė minutei neatstojo mintis: „Tuoj vienas nukris, ir tau bus galas.“

Galiu tau pasakyti, kad devintą, jau einant miegoti, mano kojos tebedrebėjo. Laikrodžiui mušant vidurnaktį pabudau. Lėktuvai! Diuselis nusirengė, bet man tas nerūpėjo, sulig pirmu šūviu šokau iš lovos; miego kaip nebūta. Iki pirmos pratūnojau tėčio kambary, pusę pirmos grįžau į lovą, antrą vėl pas tėtį. O lėktuvai vis skrido ir skrido. Daugiau nebešaudė, ir aš vėl galėjau eiti „namo“. Pusę trijų užmigau.

Septynios. Pašokau iš miego ir atsisėdau lovoje. Van Danas buvo pas tėtį. Pirmiausiai toptelėjo į galvą, kad vėl kažkas laužiasi. „Viskas“, – išgirdau van Daną sakant, ir pamaniau, kad viskas pavogta. Bet šįkart naujiena buvo puiki, tokios mes jau mėnesių mėnesius, gal net per visą karą nebuvom girdėję. Musolinis atsistatydino ir valdžią

perėmė Italijos karalius.

Šokinėjom iš džiaugsmo. Po vakarykščio siaubo pagaliau atsitiko kažkas gera ir... suteikė mums vilčių! Vilčių, kad baigsis karas, kad bus taika.

Minutėlei buvo užsukęs Kiugleris, jis papasakojo, kad Fokerio lėktuvų gamykla smarkiai sugriauta. O šįryt vėl buvo oro pavojus, lėktuvų antskrydžiai, paskui dar kartą įspėjamasis pavojus. Tiesiog smaugte smaugia nuo tų pavojų, neišsimiegu ir neturiu jokio noro mokytis. Bet dabar mes neužmiegam nerimaudami dėl Italijos ir vildamiesi, kad karas pagaliau baigsis...

Tavo Ana

1943 m. liepos 29 d., ketvirtadienis

Brangioji Kite!

Ponia van Dan, Diuselis ir aš plovėme indus. Tylėjau kaip liežuvį prarijusi. Taip būna labai retai, ėmiau būgštauti, kad jie atkreips dėmesį. Bandydama užbėgti už akių klausimams, pasirinkau neutralią temą, manydama, kad geriausiai užvesti kalbą apie knygą *Henris, kuris gyvena kitapus gatvės*. Bet smarkiai prašoviau pro šalį. Jau jeigu pračiuožiu neužkliuvusi pro ponią van Dan, tai nepavyksta išvengti Diuselio. Reikalas toks: ponas Diuselis karštai rekomendavo šią knygą Margo ir man kaip nepaprastai gerą. Bet mudvi nieko ypatinga joje neradom. Tiesa, vaikinukas pavaizduotas gerai, bet jau visa kita... Geriau patylėti. Kažką panašaus ir pasakiau plaunant indus. Na, ir užsitraukiau rūstybę ant savo galvos.

– Kaip tu gali suprasti vyriškio psichologiją! Vaiko psichologiją lengviau suprasti (!). Bet tu dar per maža skaityti tokias knygas, net dvidešimtmečiui jos sunkiai įkandamos. (Tai kodėl gi jis taip piršo tą knygą man ir Margo?)

Toliau jau Diuselis ir ponia van D. traukė dviese:

– Per daug išmanai apie dalykus, kurių tau išvis nederėtų žinoti. Esi labai blogai išauklėta. Vėliau, kai jau užaugsi, tu niekuo nebegalėsi džiaugtis, sakysi: apie tai jau prieš dvidešimt metų skaičiau knygose. Turi paskubėti – jei nori ištekėti arba įsimylėti, tau tikriausiai niekas neįtiks. Teoriją tu išmanai skersai išilgai, tik dar praktikos kiek trūksta!

Ar gali įsivaizduoti, kaip jaučiausi? Pati apstulbau, su kokia ramybe atrėžiau:

– Gal jūs ir manote, kad esu blogai išauklėta, bet toli gražu ne visi su jumis sutiktų!

Jie tikriausiai mano, kad geras auklėjimas – tai nuteikinėti mane prieš tėvus, nes tik tuo ir teužsiima. Be to, įsitikinę, kad mano amžiaus mergaitei nereikia pasakoti apie suaugusiųjų reikalus. Galima akivaizdžiai pamatyti, kas būna, kai žmonės taip auklėjami.

Tą akimirką vos nesudaviau iš manęs besišaipančiai porelei.

Buvau nesava iš įtūžio. Būčiau pradėjusi skaičiuoti dienas, kiek dar liko su jais kentėti, bet nežinau, kur tų dienų galas.

Ta ponia van Dan geras tipas! Tai ją turėčiau laikyti pavyzdžiu – pavyzdžiu, kokiai nereikia būti! Visi žino, kokia ponia van Dan nekukli, savanaudė, gudri, viską apskaičiuojanti ir niekuo nepatenkinta. Prie šių dorybių dar reikia pridėti tuštybę ir koketavimą. Negali būti jokių abejonių – tai niekinga persona. Apie madam van Dan galėčiau rašyti knygas. Kas žino, gal kada ir parašysiu. Kiekvienas panorėjęs gali būti išoriškai patrauklus. Ponia van D. labai maloni pašaliniams, ypač vyrams, todėl tie, kas neseniai ją pažįsta, gali suklysti vertindami.

Mama mano, jog ponia van D. pernelyg kvaila, kad būtų apie ką kalbėti, Margo – kad ji visai nesvarbi, Pimas – kad bjauri (tiesiogine ir perkeltine prasme!). O aš po ilgų stebėjimų – nieko nesprendžiu iškart ir nesivadovauju išankstinėmis nuostatomis, – priėjau išvadą, kad tai dar ne visi jos trūkumai. Ji turi tiek blogų bruožų, kad nežinai, nuo kurio ir pradėti.

Tavo Ana

P. S. Prašytume skaitytoją turėti omeny, kad istorija buvo parašyta dar neatvėsus rašytojos įtūžiui.

1943 m. rugpjūčio 3 d., antradienis

Brangioji Kite!

Politikos fronte reikalai klostosi kuo puikiausiai. Italijoje uždrausta fašistų partija. Daugelyje vietovių žmonės kovoja prieš fašistus, net kariuomenė prie jų prisijungia. Kaip tokia šalis dar gali kariauti su Anglija?

Praėjusią savaitę netekom savo puikaus radijo. Diuselis baisiausiai pyko, kad, vos atėjus nurodytai dienai, Kiugleris tuoj pat jį pridavė. Diuselio autoritetas mano akyse vis krinta ir krinta, jis jau žemiau nulio. Ar kalbėtų apie politiką, istoriją, geografiją, ar apie ką kita, tauškia tokius niekus, kad net nedrįstu pakartoti: Hitleris dings iš istorijos; Roterdamo uostas didesnis už Hamburgo; anglai idiotai, kad dabar nesubombarduoja Italijos į šipulius ir t. t. ir pan.

Trečiąkart bombardavo. Sukandau dantis ir ugdžiau ištvermę.

Ponia van Dan, vis tvirtinusi: „Tegul tik jie pasirodo“ ir „Verčiau galas tuoj pat negu jokios pabaigos“, dabar bijosi labiausiai iš visų. Šįryt ji virpėjo kaip drebulės lapas, net ašaromis apsipylė. Vyras, su kuriuo ji savaitę pykosi ir tik dabar susitaikė, guodė kaip mokėdamas. Vos nesusijaudinau.

Mušė aiškiai įrodė, kad katės ne vien naudą teikia. Visas namas pilnas blusų, antplūdis kasdien vis didėja. Ponas Kleimanas visuos kampuos pribarstė geltonų miltelių, bet blusoms jie nė motais. Mes visi sudirgę, atrodo, kad vis kažką niežti – čia ranką, čia koją ar kitą

kūno dalį, todėl dauguma šeimos narių daro mankštos pratimus, norėdami pamatyti, kas vyksta ant kojos ar ant kaklo. Dabar atsiliepia tai, kad mes mažai judam: esam labai sustingę, net kaklo negalim pasukti. Tikros mankštos senų seniausiai nedarom.

Tavo Ana

1943 m. rugpjūčio 4 d., trečiadienis

Brangioji Kite!

Mes slapstomės jau ilgiau kaip metus, ir tu daug žinai apie mūsų gyvenimą. Vis dėlto visko tau negaliu papasakoti, nes gyvenam ne taip kaip normaliais laikais ir ne taip kaip normalūs žmonės. Tačiau kad galėtum nors akies krašteliu žvilgtelėti į mūsų gyvenimą, retsykiais aprašinėsiu eilinės dienos nuotrupas. Šiandien pradėsiu nuo vakaro ir nakties.

Vakaras, artėja devinta valanda. Pasirengimas miegui slėptuvėj visąlaik sukelia sumaištį. Stumdomos kėdės, traukomos lovos, klojamos antklodės – viskas išjudinama iš tų vietų, kur būna dieną. Miegu ant trumpos kušetės, nebus nė pusantro metro, todėl pristumiu kėdes, kad užtektų ilgio. Vatinė antklodė, paklodė, pagalvės, pledai – viską reikia nusiimti nuo Diuselio lovos, nes dieną ten sukrauta.

Iš gretimo kambario girdėti baisus girgždesys – tai Margo sulankstoma lovelė. Klojami pledai, dedamos pagalvės, kad mediniai grebėstai kiek mažiau badytų šonus. Viršuje, atrodo, griaustinis gruma, bet viso labo tai ponios van D. lova. Ji traukiama arčiau lango, kad Jos Didenybė, pasidabinusi rožiniu vakariniu chalatėliu, pro subtilias šnerves galėtų traukti nakties gaivą.

Devynios valandos. Po Peterio į vonią einu aš. Prausiuosi kruopščiai, nuo galvos iki kojų, neretai dubeny pamatau plaukiant kokią susitraukusią blusikę (tik šiltuoju metų laiku). Paskui valau dantis, susuku garbanas, susitvarkau nagus, patepu plaukelius virš viršutinės lūpos peroksido tirpalu – kad pabaltų. Tai trunka mažiau nei pusvalandį.

Pusė dešimtos. Kuo skubiausiai velkuosi vonios chalatą. Į vieną ranką paimu muilą, į kitą – naktipuodį, segtukus, kelnaites, suktukus ir vatą. Šaunu iš vonios. Tas, kas eina po manęs, dažnai dar sugrąžina, kad susirinkčiau praustuvėje grakščiai išsivingiavusius plaukus.

Dešimta valanda. Metas praskleisti temdomąsias užuolaidas ir sakyti labanakt. Dar penkiolika minučių girdėti lovų girgždėjimas, sulūžusių spyruoklių aimanos, o paskui stoja tyla, jei tik viršutiniai nesibara lovoje.

Pusė dvyliktos. Sugirgžda vonios durys. Kambarin įsprūsta siaurutis šviesos ruoželis. Girgžda batai, įvirsta didžiulis paltas, gerokai didesnis už žmogų jame... Diuselis grįžo po vakarinio darbo pono Kiuglerio kontoroj. Gerą dešimtį minučių šiurena, šlamina popierius (traukia maistą iš savo spintelės ir kemša), klojasi lovą. Tada

šešėlis vėl išnyksta, tik retsykiais iš tualeto girdi įtartinus garsus.

Maždaug trečia valanda. Turiu atsikelti atlikti mažą reikaliuką į skardinę, esančią po mano lova. Po ja dar padėtas guminis takelis – jei prakiurs. Stengiuosi kaip įmanoma tyliau, net nekvėpuoju, vis tiek toks triukšmas lyg kalnų upelio. Po procedūros skardinė sugrįžta į savo vietą, o figūra baltais naktiniais marškiniais (jie kas vakarą sukelia Margo nepasitenkinimą) šmurkšteli į lovą. Ketvirtį valandos klausausi nakties garsų. Pirmiausia, ar negirdėti vagies, paskui – lovų girgždesių viršuj, gretimam ir savo kambary; iš to galima sužinoti, kaip miega ar pusiausnūda praleidžia naktį namo gyventojai. Ir tai visai nelinksma, ypač kas susiję su šeimos nariu, pavarde Diuselis. Pirmiausiai girdžiu, tarsi žuvis gaudytų orą, tai pasikartoja devynis ar dešimt kartų. Paskui laižosi lūpas, čepsi, galop ima maltis lovoj ir taisytis pagalves. Penkias minutes visiškai tylu, paskui procedūra kartojama dar trejetą kartų, kol pagaliau trumpam užsiliūliuoja.

Kartais naktį, maždaug nuo pirmos iki ketvirtos, šaudo. Regis, negirdžiu ir nesuvokiu, bet ūmai pasijuntu stovinti greta savo lovos. Kartais net gerai neatsibudusi, galvoju apie netaisyklingus prancūzų kalbos veiksmažodžius arba viršutiniųjų barnius. Tik pasibaigus suvokiu, kad šaudė, o aš ramių ramiausiai tūnojau kambary. Vis dėlto dažniausiai atsibundu. Akimirksniu susigriebiu pagalvę, nosinę, užsimetu chalatą, įsispiriu į šlepetes ir sprunku pas tėtį, lygiai taip, kaip Margo rašė mano gimtadieniui skirtose eilėse:

Nakties tamsoj vos pasigirdus šūviams
Sugirgžda durys. Su pagalve ir nosine
Mergaitė čia kur buvus, kur nebuvus...

Vos atsiduriu didelėj lovoj, ir baimės kaip nebūta, jeigu tik šaudo ne baisiai smarkiai.

Šešios keturiasdešimt penkios. Čirrr... Žadintuvas, kuris gali pakelti balsą bet kuriuo paros metu (jei tik paprašysi, o kartais ir prašyti nereikia). Čekšt... Bum... Tai ponia van D. jį išjungė. Girgžt... Atsikėlė ponas van D., atsuka vandenį vonioj.

Septynios penkiolika. Vėl sugirgžda durys. Dabar Diuselis gali eiti į vonią. Pagaliau viena, atitraukiu užuolaidas... Slėptuvėje prasideda nauja diena.

Tavo Ana

1943 m. rugpjūčio 5 d., ketvirtadienis

Brangioji Kite!

Šiandien pakalbėsim apie pietų pertrauką.

Pusė pirmos. Visa kontora atsikvepia su palengvėjimu: ponas van Marenas, neaiškios praeities žmogus, ir ponas de Kokas išėjo užkąsti

namo. Viršuje girdėti ponios van D. dulkių siurblio burzgimas – ji valo savo vienintelį puikųjį kilimėlį. Margo pasibruka po pažastimi pora vadovėlių ir eina mokyti „atsilikusių mokinių“ – tai yra Diuselio. Pimas įsispraudžia į kampą su savo nepamainomu Dikensu, tikisi pabūti tyloje ir ramybėje. Mama skuba į viršų padėti uoliajai šeimininkei, o aš einu į vonią – sutvarkyti, kartu ir pati susitvarkyti.

Be penkiolikos pirma. Eina ir eina vienas po kito: iš pradžių ponas Gisas, paskui arba ponas Kleimanas arba ponas Kiugleris, jiems iš paskos Bepė, o kartais ir Mipė.

Pirma. Visi įsitempę klausosi Bi-Bi-Si radijo. Tai tos retos akimirkos, kai slėptuvės gyventojai, suvienyti mažo radijo aparato, nepertraukinėja kits kito, nes kalba kažkas kitas, kam net ponas van Danas negali paprieštarauti.

Penkiolika po pirmos. Išduodamas maistas. Kiekvienas kontoros darbuotojas gauna puodelį sriubos, o jeigu yra – ir ko nors saldaus. Ponas Gisas laimingas sėda ant sofos arba palinksta prie rašomojo stalo su laikraščiu ir puodeliu, šalimais susirango katė. Jei ko nors iš įprastų priedų trūksta, kaipmat ima reikšti nepasitenkinimą. Ponas Kleimanas pasakoja paskutines miesto naujienas, šiuo atžvilgiu jis neišsenkamas šaltinis. Ponas Kiugleris skriete užskrieja laiptais, garsiai bilsteli į duris ir įeina trindamas delnus, linksmas ir triukšmingas, arba grąžydamas rankas, tylus ir niūrus, – nelygu kaip nusiteikęs.

Be penkiolikos dvi. Valgytojai pakyla ir eina prie savo darbų. Margo ir mama – plauti indų, ponia ir ponas van D. – gulėti ant sofos, Peteris – į palėpę, tėtis – ant sofos, o Ana – mokytis.

Ateina pats ramiausias laikas, kai visi miega ir niekas niekam netrukdo. Sprendžiant iš veido, Diuselis sapnuoja valgymą. Bet negaliu į jį ilgai spoksoti, nes laikas švilpte švilpia, ir ketvirtą pedantas daktaras jau stovi su laikrodžiu rankoje – girdi, minutę vėluoju patuštinti jo stalą.

Tavo Ana

1943 m. rugpjūčio 7 d., šeštadienis

Brangioji Kite!

Prieš porą savaičių pradėjau rašyti apsakymą, istorija išgalvota nuo pradžios iki pabaigos. Smagu, kad mano „plunksnos kūdikių“ vis daugėja.

Tavo Ana

1943 m. rugpjūčio 9 d., pirmadienis

Brangioji Kite!

Pratęsiu eilinės slėptuvės dienos aprašymą. Taigi jau esam papietavę, dabar metas aprašyti vakarienę.

Ponas van Danas. Jam patiekiama pirmiausia, jam tenka

didžiausia porcija visko, ko pageidauja. Paprastai dalyvauja pokalbyje, visuomet išdėsto savo nuomonę. Jau jei ką pasako, tai jo žodis turi būti paskutinis. Geriau nebandyti jam prieštarauti, nes prisišauksi tokią audrą ant savo galvos! Ima purkštauti kaip katinas... Et, verčiau jau šito vengti. Kartą išbandžius ant savo kailio daugiau nebesinori. Jo nuomonė pati teisingiausia, jis viską išmano geriausiai. Na, sakykim, jo smegeninė tikrai nekvaila, bet pasipūtimas viršija visus proto išteklius.

Madam. Geriausia, aišku, būtų patylėti. Kai kuriomis dienomis, ypač kai artėja blogos nuotaikos debesys, jos veido neįmanoma perprasti. Ji visų ginčų kaltininkė, bet ne subjektas. Tikrai ne, nes visi čionykščiai stengiasi su ja prasilenkti. Vis dėlto tai tikra kurstytoja. Ką nors sukiršinti – štai didžiausias jos malonumas. Kiršinti ponią Frank ir Aną. Su Margo ir ponu Franku nėra paprasta.

Bet grįžkime prie stalo. Ponia van D. tikriausiai mano esanti skriaudžiama, bet taip toli gražu nėra. Rinktinės bulvytės, sultingiausias ir gardžiausias kąsnelis – toks madam gyvenimo šūkis. Ateis ir kitų eilė, bet svarbiausia aš pirma pasiimsiu kas geriausia. (Kaip tik tai ji prikiša Anai Frank.) Antras poreikis – kalbėti. Kad tik būtų kas klauso, jos visai nejaudina, įdomu tai kam ar ne. Ji, matyt, įsitikinusi: ponios van Dan pasakojimai įdomūs visiems.

Koketiškai šypsosi, vaizduoja visažinę – kiekvienam ras ką patarti, motiniškai pasirūpins; ir įsitikinusi, kad padarys gerą įspūdį. Bet pasižiūrėjus atidžiau gero įspūdžio kaip nebūta. Pirma, ji darbšti, antra – linksma, trečia – koketė, kartais jos veidelis visai žavingas. Štai tokia yra Petronela van Dan.

Trečias stalo kaimynas. Beveik nieko nekalba. Jaunasis ponas van Danas sėdi tyliai, vos pastebimas. Jei kalbėtume apie apetitą – tai niekad nepripildoma danaidžių statinė. Net labai sočiai visiems pavalgius jis nė kiek nesivaržydamas duoda užuominų, kad suvalgytų dar dukart tiek.

Numeris ketvirtas – Margo. Valgo kaip pelytė, išvis nekalba. Vienintelis jos maistas – vaisiai ir daržovės. Van Danų nuomone – išlepusi. Mūsų nuomone – jai per maža gryno oro ir judėjimo.

Šalia jos – mama. Jos apetitas visada neblogas ir kalba ji be paliovos. Niekam nesusidaro įspūdis kaip apie ponią van Dan, kad ji namų šeimininkė. Kuo jos skiriasi? Taigi ponia van Dan gamina maistą, o mama tvarko indus ir šveičia baldus.

Numeris šeštas ir septintas. Apie tėtį ir apie save daug nekalbėsiu. Tėtis pats kukliausias iš užstalėj sėdinčių. Jis visada pirmiau pasidomės, ar kiti jau įsidėjo. Jam nieko nereikia, visa, kas geriausia, – vaikams. Gerumo įsikūnijimas, o greta jo – slėptuvės nervų kamuoliukas.

Diuselis. Ima nesidairydamas, valgo nekalbėdamas. Jau jei būtinai

reikia kalbėti, tai, dėl Dievo, kalbėkite tik apie maistą. Tuomet nekils jokių ginčų, bus vien giriamasi. Jam sutelpa krūvos maisto, jo žodyne nėra žodžio „ne“ – neatsisakys nei gero, nei prasto valgio.

Kelnės užtrauktos iki krūtinės, raudonas švarkas, juodos lakuotos šliurės ir raginiai akiniai – tokį jį pamatysi prie stalelio, nuolat dirbantį, bet nė per žingsnį nepasistūmėjusį. Viena pertrauka po kitos – čia popietės miegas, čia valgymas, čia reikia aplankyti mėgstamiausią vietelę – tualetą. Tris, keturis ar penkis kartus per dieną vis kas nors nekantriai trypčioja priešais tualeto duris. Manot, kad Diuseliui tai rūpi? Ką jau ten! Nuo septynių penkiolika iki pusės aštuonių, nuo pusės pirmos iki pirmos, nuo antros iki penkiolika po dviejų, nuo ketvirtos iki penkiolikos po keturių, nuo šeštos iki penkiolikos po šešių ir nuo pusės dvylikos iki dvyliktos valandos. Galima laikrodį sutikrinti, taip tiksliai vyksta „posėdžiai“. Jis niekuomet neišsimuša iš ritmo, nesutrikdo net maldaujami balsai kitapus durų, perspėjantys apie artėjančią katastrofą.

Numeris devintas nėra slėptuvės šeimos narys, vis dėlto būna ir slėptuvėj, ir prie stalo. Bepės apetitas kaip sveiko žmogaus. Ji suvalgo viską, kas yra lėkštėj, neišranki. Bepę taip lengva pradžiuginti, o kai ji džiaugiasi, visiems gera. Linksma, visada smagiai nusiteikusi, švelni ir gera – štai kokia ji.

1943 m. rugpjūčio 10 d., antradienis

Brangioji Kite!

Nauja idėja: valgant kalbu daugiau pati su savim nei su kitais, tai patogu dviem atžvilgiais. Pirmiausia, jie visi patenkinti, kad nemalu be perstogės, o antra, man nereikia nuolat irzti dėl jų išvedžiojimų. Sava nuomonė man visai nekvaila, o kitiems atrodo priešingai, todėl geriau jau pasilaikyti ją sau. Tiksliai taip elgiuosi ir tada, kai turiu valgyti kažką nepakenčiama. Prisitraukiu lėkštę arčiau, įsivaizduoju, kad tai kažkas be galo skanaus, stengiuosi kaip įmanydama nežiūrėti į patiekalą ir nepastebimai viską suvalgau. Keltis ryte irgi baisiai nemalonus dalykas. Šokdama iš lovos galvoju: „Greitai vėl atsigulsiu.“ Einu prie lango, pastumiu tamsias užuolaidas ir traukiu pro plyšelį gryną orą tol, kol atsibundu. Kuo skubiausiai pakloju lovą, kad nebūtų jokių pagundų vėl į ją šmurkštelėti. Žinai, kaip tai vadina mama? Gyvenimo menu. Ar tau neatrodo, kad tai juokingas pasakymas?

Šią savaitę mes visi netekom orientacijos, nes mūsų mielus ir mylimus Vestertoreno varpus, matyt, nukabino ir perlydė karo reikmėms. Taigi nei dieną, nei naktį mes nežinom, kiek valandų. Vis dar tikiuosi, kad kažką suras, kad mūsų apylinkės žinotų laiką – gal kokį alavinį ar varinį varpą, ar dievai žino dar ką.

Kur aš būčiau – viršuj, apačioj ar kur kitur – visi su pasigėrėjimu žiūri į mano kojas, kurios išpuoštos reto mūsų laikais grožio batais.

Mipei pavyko juos gauti už 27,50 guldeno. Vyšniniai, iš zomšos ir odos, su gana aukšta plačia pakulne. Vaikštau su jais kaip su kojokais ir atrodau gerokai aukštesnė nei esu iš tikrųjų.

Vakar man buvo nesėkmių diena. Adomosios adatos bukuoju galu įsidūriau dešinės rankos nykštį. Todėl Margo turėjo už mane nuskusti bulves (nėra to blogo, kad neišeitų į gera!), o mano rašysena buvo kreiva šleiva. Paskui taip smarkiai bumptelėjau galva į spintos duris, kad atsitrenkusi vos neišsitiesiau ant nugaros. Gavau pylos, kad triukšmauju. Be to, man neleido atsukti čiaupo ir sudrėkinti kaktos, todėl dabar virš dešinės akies milžiniškas gumbas. Ir galiausiai užsigavau mažąjį kojos pirštelį į dulkių siurblį. Skaudėjo ir bėgo kraujas, bet kai jau tiek esu iškentėjusi, tai į šitą žaizdą nekreipiau dėmesio. Pasielgiau kvailai – dabar pirštelis sutinęs. Jis išteptas, aptvarstytas, dar apklijuotas pleistru, todėl negaliu avėti savo naujųjų batų.

Per Diuselį jau nebe pirmą kartą mūsų gyvybei iškilo pavojus. Paprašė Mipės gauti jam uždraustą knygą, kritikuojančią Musolinį. Grįžtančią su knyga Mipę užkabino SS motociklas. Ji nesusitvardė – šūktelėjo: „Niekšai!“ ir nuvažiavo savo keliu. Verčiau negalvoti, kas būtų atsitikę, jei būtų ją nusivedę į poskyrį.

Tavo Ana

Visuomenei naudingas darbas: skusti bulves!

Vienas atneša laikraščių, kitas – peilius (aišku, sau pasilieka geriausią), trečias – bulvių, o ketvirtas – vandens.

Pradeda ponas Diuselis. Ne visada jam pavyksta švariai nuskusti, bet skuta jis įnirtingai, vis dirstelėdamas kairėn ir dešinėn, ar visi taip stropiai darbuojasi kaip jis. Betgi ne!

– Ana, štai pažiūrėk: aš paimu peilį taip, skutu nuo viršaus žemyn. *Nein...* ne taip, o šitaip!

– Man taip lengviau, ponas Diuseli! – nedrąsiai pareiškiu.

– Vis dėlto tai pats geriausias būdas ir tu galėtum iš manęs pasimokyti. Na, bet daryk kaip nori.

Skutam sau toliau. Vogčiomis dairausi į savo kaimyną. Apniktas sunkių minčių linguoja galvą (tikriausiai dėl manęs nerimsta), bet nesako nė žodžio.

Vis dar skutu. Imu žvilgčioti kiton pusėn, kur sėdi tėtis; jam bulvių skutimas – subtilus darbas, o ne rutina. Kai jis skaito knygą, kaktoj susimeta gili raukšlė, o kai pradeda skusti bulves, aižyti pupas ar valyti kitas daržoves, regis, nieko aplink nemato. Jis pasikeičia veidą į specialų bulvių skutamąjį ir niekuomet nėra įmetęs į vandenį prastai nuskustos bulvės – taip ir negali būti, jeigu toks veidas.

Dirbu. Žvilgteliu vieną akimirką, bet ir tiek pakanka sužinoti, kas man rūpi. Ponia van D. stengiasi patraukti Diuselio dėmesį. Iš pradžių

mėto žvilgsnius, bet Diuselis apsimeta nieko nematąs. Paskui ima merkti akį. Diuselis toliau skuta bulves. Ji pradeda kvatoti. Diuselis vis tiek nepakelia akių. Tada ima juoktis ir mano mama. Bet Diuseliui nė motais. Ponia van D. nieko nepešė, todėl dabar jai reikia keisti taktiką. Keletą akimirkų tylim. Ji neištveria:

– Puti, kodėl gi tu be prijuostės? Rytoj vėl turėsiu valyti tavo kostiumo dėmes!

– Aš neišsitepsiu!

Neilgai patylėjus vėl:

– Puti, kodėl gi tu neatsisėdi?

– Man taip patogu, man smagiau stovėti!

Pauzė.

– Puti, žiūrėk, *du spritzt schon!*11

– Žinau, mamyt, bet aš netyčia.

Ponia van D. bando rasti kitą temą.

– Pasakyk man, Puti, kodėl anglai dabar nebombarduoja?

– Todėl, kad blogas oras, Kerle!

– Bet juk vakar buvo geras oras, o jie vis tiek neskrido.

– Verčiau apie tai nekalbėkim.

– Kodėl gi? Ar negalima žmogui apie tai kalbėti ir dėstyti savo nuomonės?

– Negalima!

– Kodėl gi negalima?

– Patylėk, mamyt.

– Ponas Frankas visada atsako į savo žmonos klausimus.

Ponas van D. stengiasi susitvardyti. Tokios pastabos užgauna jo jautrią vietą. O ponia van D. tęsia toliau:

– Tie sąjungininkai niekuomet neįsiverš!

Ponas van D. blykšta, o ponia van D., tai pastebėjusi, išrausta, bet vis tiek tęsia:

– Tie anglai nieko nepeš!

Dabar jau pono van D. kantrybė trūksta:

– Po velnių, ar tu kada nors užsičiaupsi!

Mama vos laikosi nesusijuokusi, o aš stengiuosi žiūrėti tiesiai priešais savo nosį.

Tokios scenos kartojasi mažne kasdien, nebent jie būtų smarkiai susikivirčiję. Tada tai ir ponas, ir ponia van D. sėdi lyg vandens burnon prisisėmę.

Turiu atnešti dar šiek tiek bulvių. Einu į palėpę, o ten Peteris katę blusinėja. Jis pasižiūri į mane, o katė, nutaikiusi akimirką, sprunka – per langą, lietvamzdžiu, ir tiek ją tematei.

Peteris bamba, o man juokas. Maunu atgal.

Laisvė slėptuvėje

Pusė šeštos. Kai pasirodo Bepė – tai ženklas, kad prasideda vakarinė laisvė. Tuoj pat užverda darbas. Pirmiausiai aš su Bepe dar kartą užlipu aukštyn, ji ten dažniausiai pirm visų gauna ko nors saldaus, kas pagaminta vakarienei.

Dar nespėja Bepė atsisėsti, o ponia van D. ima kloti savo pageidavimus. Jos sąrašas paprastai prasideda šiais žodžiais: „Beje, Bepe, turiu vieną prašymą...“ Bepė mirkteli man. Ponia van D. nepraleis progos supažindinti su savo pageidavimais nė vieno, užlipusio viršun. Tai, matyt, viena iš priežasčių, kad niekas nenori čia lipti.

Be penkiolikos šešios. Bepė išeina. Nulipu du aukštus žemyn. Pirmiausiai įkišu nosį virtuvėn, paskui į direktoriaus kabinetą, tada einu į anglių sandėliuką ir atidarau Mušei kačių dureles.

Po netrumpos apžiūros ateinu į pono Kiuglerio kabinetą. Van Danas tikrina visus aplankus ir stalčius – ieško šios dienos pašto. Peteris ima Bošę ir sandėlio raktą; Pimas tempia viršun rašomąsias mašinėles; Margo ieško ramios vietelės, kad galėtų sėsti prie kontoros darbų; ponia van D. užkaičia virdulį ant dujinės viryklės; mama lipa žemyn nešina bulvių puodu. Kiekvienas turi savo darbą.

Peteris netrukus sugrįžta iš sandėlio. Pirmas klausimas jam – ar jis neužmiršo duonos. Priešais kontoros priimamojo duris jis atsitupia, šliaužte nušliaužia prie plieninės spintos, pasiima duonos ir dingsta. Šiaip ar taip, bando dingti, bet dar nespėjus suvokti, kas atsitiko, per jį peršoka Mušė ir pasislepia po rašomuoju stalu, pačiam giliausiam kampely.

Peteris ieško užsimušdamas. Aha, štai kur ji! Prisėlinęs čiumpa katę už uodegos. Mušė kniaukia, Peteris šnopuoja. Ką gi jis pasiekė? Mušė dabar tupi ant palangės ir laižosi kailiuką, labai patenkinta, kad pabėgo nuo Peterio. Peteris neturi kitos išeities, kaip panaudoti paskutinį jauką – riekelę duonos. Užkibo – Mušė nuseka paskui jį, durys užsidaro.

Stebėjau visą sceną per durų plyšį.

Ponas van Danas piktas, trankosi durimis. Margo ir aš susižvalgom, abi galvojam tą patį – jį tikriausiai vėl išmušė iš pusiausvyros kokia pono Kiuglerio kvailystė, ir jam visai išdulkėjo iš galvos, kad kaimynystėje „Kego“ bendrovės kontora.

Vėl girdžiu žingsnius koridoriuje. Įeina Diuselis, pilnas pasipūtimo prieina prie lango, šnypščia nosį... kosti, čiaudi ir krenkščia. Nepasisekė vargšeliui – pauostė pipirų. Dabar jis juda į kontoros priimamąjį. Užuolaidos neužtrauktos, o tai reiškia, kad rašomojo popieriaus nepavyks pasiimti. Išeina užsirūstinęs.

Mudvi su Margo vėl susižvalgom. „Rytoj jo brangutė gaus vienu lapu mažiau“, – girdžiu ją sakant. Linkteliu pritardama.

Laiptais girdim kopiant dramblį. Tai Diuselis, jis ieško paguodos

vienoj vietelėj, kurią užvis labiausiai garbina.

Mudvi tęsiam darbą. Tuk, tuk, tuk... Beldžia triskart, vadinasi, jau vakarienė.

11 Tu jau apsitaškei (*vok.*).

1943 m. rugpjūčio 23 d., pirmadienis

Wenn die Uhr halb neun schlägt...12

Margo ir mama nervinasi. „Ša, tėti, tyliau, Otai, ša... Pimai! Jau pusė devynių. Eikš čia, nebeatsukinėk vandens. Vaikščiok tyliai!“ Kol tėtis vonioj, nuolat drausminamas. Lygiai pusę devintos jis turi būti kambary, jokio prausimosi, jokio tualeto, jokių vaikščiojimų – mirtina tyla. Kol neatėjo kontoros darbuotojai, sandėly viskas labai gerai girdėti.

Dvidešimt minučių po aštuonių viršuj atsidaro durys ir triskart pabeldžiama į duris... tai košė Anai. Ropščiuosi laiptais ir pasiimu šuns dubenėlį.

Nulipusi žemyn, imu suktis greitai kaip voverė: susišukuoju, išpilu naktipuodį, sutvarkau lovą. Tylos! Muša laikrodis! Ponia van D. nusiauna batus ir šliurinėja po kambarį su šlepetėmis, ponas Čarlis Čaplinas, t. y. ponas van D., irgi su šlepetėmis. Tylu.

Ištobulintas idealios šeimos paveikslėlis. Noriu skaityti arba mokytis, Margo irgi, lygiai kaip tėtis su mama. Tėtis sėdi (aišku, su Dikensu ir su žodynu) ant įdubusios girgždančios lovos krašto, ant jos net padoraus čiužinio nėra. Jį atstoja dvi viena ant kitos sudėtos pagalvės. „Man nieko nereikia, apsieisiu!“

Įsitraukęs į knygą, jis net galvos nepakelia. Ima juoktis ir bando mamą priversti išklausyti ištrauką.

„Neturiu dabar laiko!“

Jis atrodo nusivylęs, bet paskui ima skaityti toliau. Neilgai trukus, kai pasitaiko smagus gabalėlis, vėl bando: „Tu turi paklausyti, mama!“

Mama sėdi ant sulankstomos lovelės ir skaito, siuva, mezga arba mokosi – nelygu kam dabar eilė. Staiga kažkas jai šauna į galvą ir kad neužmirštų tuoj pat prašo: „Žinai, Ana... Užsirašyk, Margo...“

Ir vėl tylu. Margo garsiai užverčia knygą. Tėtis suraukia kaktą, jo antakiai juokingai išlinksta, o ant kaktos iš susitelkimo vingiuoja raukšlė. Ir vėl įsikniaubia į knygą. Mama ima plepėti su Margo, man smalsu, aš irgi klausausi. Įtraukia ir Pimą... Devynios! Pusryčiai!

12 Kai laikrodis muša pusę devintos... (*vok.*).

1943 m. rugsėjo 10 d., penktadienis

Brangioji Kite!

Kas kartą, kai tau rašau, būna atsitikę kas nors ypatinga, ir dažniausiai tai nėra malonūs nutikimai. Tačiau šįkart naujiena puiki.

Rugsėjo 8-ą, trečiadienį, septintą valandą sėdėjom prie radijo ir

pirmiausiai išgirdom štai ką: „O dabar viena džiugiausių karo meto naujienų: kapituliavo Italija.“ Italija galutinai kapituliavo!

Olandijos radijas iš Anglijos penkiolika po aštuonių pradėjo skaityti žinias: „Radijo klausytojai, prieš valandą ir penkiolika minučių, kai buvau vos baigęs dienos įvykių apžvalgą, atėjo puiki žinia apie Italijos kapituliavimą. Galiu jums prisipažinti, kad dar niekad su tokiu malonumu nesu grūdęs savo popierių į šiukšlių dėžę kaip šiandien!“

Paleido „Dieve, saugok karalių“, Amerikos himną ir Rusijos „Internacionalą“. Kaip ir visada, Olandijos radijas buvo paguoda širdžiai, nors optimizmas nesiliejo per kraštus.

Anglai išsilaipino Neapolyje. Šiaurės Italija okupuota vokiečių. Penktadienį, rugsėjo trečią, buvo pasirašyta sutartis – tai būtent tą dieną, kai anglai išsilaipino Italijoje. Vokiečiai visuose laikraštpalaikiuose plūstasi ir kelia triukšmą dėl Badoljo ir italų karaliaus išdavystės.

Vis dėlto turim ir nemalonių žinių, ir jos susijusios su ponu Kleimanu. Tu žinai, kad mes visi jį labai mylim. Nors jis amžinai nesveikuoja, jį kankina skausmai, negali daug valgyti ir vaikščioti, vis tiek visąlaik žvalus ir stebėtinai ištvermingas. „Kai ponas Kleimanas įeina į kambarį, regis, saulė nušvinta“, – pasakė mama, aš jai visiškai pritariu.

Dabar jam reikia gultis ligoninėn labai nemaloniai žarnyno operacijai, ir turės ten gulėti ne mažiau kaip keturias savaites. Kad būtum mačiusi, kaip jis su mumis atsisveikino – taip paprastai, tarsi eitų apsipirkti.

Tavo Ana

1943 m. rugsėjo 16 d., ketvirtadienis

Brangioji Kite!

Juo toliau, juo blogesni darosi mūsų santykiai. Prie stalo niekas nebeišdrįsta nė išsižioti (nebent reikia atkąst maisto), nes visa, ką pasakysi, bus suprasta kaip įžeidimas arba šiaip neteisingai. Kartais ateina į svečius ponas Voskeijlis. Labai gaila, kad jo popieriai prasti. Jo šeimai irgi nelengva, nes jis gyvena viena mintimi – man niekas neberūpi, vis tiek greit numirsiu! Galiu labai gerai įsivaizduoti, kokia atmosfera Voskeijlių namuose, kai pagalvoju, kad jau ir čia visi kaip nesavi.

Kasdien geriu valerijono nuo baimės ir depresijos, bet kitą dieną būna dar bjauresnė nuotaika. Kad galėčiau bent kartą garsiai, kaip reikiant nusijuokti – tai padėtų labiau nei dešimt valerijono tablečių. Bet juoktis mes jau beveik pamiršom. Kartais imu galvoti, kad mano veidas nuo rimtumo suakmenės, o lūpų kampučiai amžiams nukars žemyn. Kiti irgi ne ką geriau laikosi. Visi su baime žvelgia į artėjantį

siaubą, vadinamą žiema.

Dar vienas faktas, kuris toli gražu neskaidrina mums nuotaikos, – sandėlio darbininkas van Marenas įtaria esant slėptuvę. Tam, kas turi bent kiek košės galvoj, negali nekristi į akį, kad Mipė vaikšto į laboratoriją, Bepė – į archyvą, Kleimanas – į „Opektos“ sandėlį, o Kiugleris apskritai teigia, kad flygelis priklauso ne šiam, o gretimam namui.

Mums visiškai nerūpėtų, ką ponas van Marenas mano apie visa tai, jeigu jis negarsėtų kaip nepatikimas ir be galo smalsus žmogus, kurio sunku atsikratyti.

Vieną dieną ponas Kiugleris, laikydamasis ypatingo atsargumo priemonių, dvidešimt minučių po dvyliktos apsivilko paltą ir išėjo į vaistinę už kampo. Nepraėjus nė penkioms minutėms, jis vėl sugrįžo, kaip vagis užsliūkino laiptais ir atėjo pas mus. Penkiolika po pirmos norėjo išeiti, bet laiptų aikštelėje susitiko Bepę, o ši perspėjo, kad van Marenas sėdi kontoroje. Ponas Kiugleris grįžo atgal ir prasėdėjo pas mus iki pusės antros. Paskui pasiėmęs batus, vienomis kojinėmis (nepaisydamas savo persišaldymo) nuėjo prie palėpės durų priekinio išėjimo pusėje, pamažu ėmė leistis laiptais žemyn, penkiolika minučių užtruko, kol įveikė girgždančias pakopas. Tik paskui saugiai įžengė kontoron pro priekines duris.

Tuo tarpu Bepė, ištrūkusi nuo van Mareno, atėjo pas mus išsivesti pono Kiuglerio, bet šis buvo jau seniai išėjęs, tuo metu sėdėjo vienomis kojinėmis ant laiptų. Ką pamanė praeiviai, kai direktorius gatvėje ėmė autis batus? Ei, tamsta, vienomis kojinėmis!

Tavo Ana

1943 m. rugsėjo 29 d., trečiadienis

Brangioji Kite!

Ponia van Dan švenčia gimtadienį. Be kortelių sūriui, mėsai ir duonai, mes jai padovanojom tik indelį uogienės. Nuo savo vyro, Diuselio ir kontoros ji irgi gavo vien maisto ir gėlių. Štai kokie dabar laikai!

Šią savaitę Bepei trūko nervai – neišlaikė tokio krūvio visokiausių pavedimų. Ji gaudavo po dešimtį užduočių per dieną ir visi ją skubindavo, dažnai reikėdavo eiti dar kartą arba ji nupirkdavo ne tai, kas pageidauta. O dar reikia turėti galvoje, kad apačioj, kontoroj, ji turi savo darbą, be to, Kleimanas serga, Mipė irgi tūno namie persišaldžiusi, o pati Bepė pasitempė koją, išgyvena meilės kančias, namie turi nuolat bambantį tėvą – visa tai sudėjus draugėn, nesunku bus įsivaizduoti, kad ji nežino, kaip toliau gyventi. Mes ją paguodėm ir nuraminom, kad reikia porą kartų ryžtingai pasakyti, jog ji neturi laiko, ir tada pavedimų sąrašas savaime sutrumpės.

Šeštadienį čia buvo baisi drama, jai lygių mes dar nematėme.

Prasidėjo nuo kalbos apie van Mareną, o baigėsi visuotiniu barniu ir ašaromis. Diuselis pasiguodė mamai, kad su juo elgiamasi kaip su raupsuotuoju, kad visi mes jam nedraugiški, nors jis nieko bloga nepadaręs. Paskui ėmė meiliai čiulbėti mamai, bet, laimei, šįkart ji neužkibo ant meškerės. Ji pasakė, kad Diuselis visus mus labai nuvylė, kad ne kartą dėl jo kilo nesantaika. Diuselis žadėjo aukso kalnus, bet kaip visada tiek tų kalnų ir tematėm.

Su van Danais geruoju nesibaigs, galiu prisiekti. Tėtis pyksta, nes jie mus visąlaik apgaudinėja; jie slapsto mėsą ir panašius dalykus. Kokia gi audra telkiasi virš mūsų galvų? O kad galėčiau tų susidūrimų neimti į galvą, kad galėčiau iš čia ištrūkti! Jie išvarys mus iš proto!

Tavo Ana

1943 m. spalio 17 d., sekmadienis

Brangioji Kite!

Laimei, pagaliau sugrįžo Kleimanas. Jis dar išblyškęs, bet žvaliai imasi darbo – parduoti kai kuriuos pono van Dano drabužius.

Nemalonus dalykas – ponui van Danui baigėsi pinigai. Paskutinę guldenų šimtinę jis pametė sandėly, o tai dvigubas nemalonumas. Kokie vėjai galėjo atpūsti šimtą guldenų į sandėlį pirmadienio rytą? Gali rastis visokių įtarimų. Be to, šimtą guldenų pavogė. Kas?

Taigi apie pinigų stoką. Ponia van D. nenori skirtis nė su vienu iš savo aibės paltų, suknelių ir batų. Pono van D. kostiumus iš rankų sunku parduoti, Peterio dviratį parstūmė atgal, niekas nepanoro jo įsigyti. Bet tai dar ne pasakos galas. Poniai van D. vis dėlto teks skirtis su kailiniais. Jos nuomone, kontora turi mus išlaikyti, bet tai tiesiog juokinga. Jie ką tik baisiai dėl to pykosi, o susitaikymo periodas prasidėjo tokiais atodūsiais: „ak, mielas Puti“ ir „brangioji Kerle“.

Man galva sukasi, prisiminus, kiek šiuose garbiuose namuose buvo plūstamasi šį mėnesį! Tėtis vaikšto sukandęs dantis. Vos išgirdęs tariant savo vardą, jis su išgąsčiu pakelia akis, tarsi baimindamasis, kad jam teks glaistyti dar vieną nemalonų reikalą. Mama nuo susijaudinimo išmušta raudonomis dėmėmis, Margo skauda galvą, Diuseliui nemiga, ponia van D. kiauras dienas skundžiasi, aš irgi kaip nesava. Teisybę pasakius, kartais pamirštu, su kuo mes pykstamės, o su kuo jau susitaikėm.

Vienintelis būdas atitrūkti – mokytis, ir dabar labai daug skiriu tam laiko.

Tavo Ana

1943 m. spalio 29 d., penktadienis

Mano Brangioji Kite!

Pono Kleimano vėl nėra, skrandis jam neduoda ramybės. Jis ir pats nežino, ar jau nebekraujuoja. Atėjo mums pasakyti, kad blogai

jaučiasi ir eis namo. Pirmąkart jį mačiau tokį prislėgtą.

Ponas ir ponia van D. vėl aršiai pykosi. Priežastis paprasta: jie nebeturi pinigų. Norėjo parduoti pono van D. žieminį paltą ir kostiumą, bet šiems drabužiams pirkėjo neatsirado – mat per daug užsiprašė.

Vieną kartą, jau seniai, ponas Kleimanas pasakojo apie pažįstamą kailininką. Ponui van D. dabar dingtelėjo mintis parduoti ponios van D. kailinius. Kailiniai pasiūti iš triušių kailiukų ir ponia van D. vilkėjo juos septyniolika metų. Gavo 325 guldenus – tai dideli pinigai. Ji norėjo pasilaikyti visus sau, kad po karo galėtų nusipirkti naujų drabužių. Ponas van D. turėjo gerokai paprakaituoti, kol įrodė, kad tų pinigų būtinai reikia dabar išgyventi.

Tau būtų sunku įsivaizduoti, kaip buvo klykiama, trepsima ir raudama. Siaubinga. Mūsų šeima stovėjo laiptų apačioje ir užgniaužusi kvapą laukė, ar nereikės skirti besipešančių. Tie barniai, verksmai, nervinimasis taip išvargina, kad vakare apsiašarojusi krintu į lovą ir dėkoju Dievui, kad galiu bent pusvalandėlį pabūti viena.

Jaučiuosi visai gerai, vienintelė bėda – visai neturiu apetito. Tik ir tegirdžiu: „Kaip tu prastai atrodai!“ Turiu pripažinti, kad jie daro visa, kas įmanoma, kad būčiau sveika: kemša man gliukozę, žuvų taukus, mielių tabletes, kalcį. Ne visada galiu suvaldyti savo nervus, ypač būna bjauru sekmadieniais. Tada atmosfera namie slogi, mieguista ir sunki kaip švinas. Nesigirdi paukščių čiulbėjimo, mirtina dusinanti tyla kybo ore, ji nepakeliama, ji traukia mane žemyn, tarsi norėtų nutempti į požeminio pasaulio gelmes. Tokiomis valandomis tėtis, mama ir Margo man pasidaro nesvarbūs. Slampinėju iš kambario į kambarį, sliūkinu laiptais žemyn, o paskui vėl viršun. Jaučiuosi tarsi paukštė giesmininkė, kuriai pakirpo sparnus ir kuri daužosi į savo ankšto narvo grotas. Noriu sušukti: „Išleiskit mane! Man reikia oro ir juoko!“ Net nesivarginu atsakinėti, tik atsigulu ant sofos. Miegas padeda: laikas, tyla ir baisi baimė praeina greičiau, nes visa tai sunaikinti neįmanoma.

Tavo Ana

1943 m. lapkričio 3 d., trečiadienis

Brangioji Kite!

Kad prasiblaškytume ir sužinotume ką nauja, tėtis užsakė neakivaizdinio Leideno instituto katalogą. Margo tris kartus pervertė storą knygą, bet nieko nerado pagal savo skonį ir kišenę. Tėtis greičiau surado kai ką įdomaus, sumanė parašyti institutui ir užsakyti lotynų kalbos pagrindų bandomąją pamoką. Pasakyta – padaryta. Pamoką atsiuntė. Margo su įkarščiu griebėsi darbo ir kursas, nors brangiai kainuoja, buvo užsakytas. Man jis per sunkus, nors mielai mokyčiausi lotynų kalbos.

Kad ir aš turėčiau naują užsiėmimą, tėtis paprašė pono Kleimano gauti vaikų Bibliją. Pagaliau galėsiu šį tą sužinoti apie Naująjį Testamentą.

– Ar ketini Chanukos proga Anai padovanoti Bibliją? – sutrikusi paklausė Margo.

– Taigi... Manau, kad Šv. Mikalojaus diena – tinkamesnė proga, – atsakė tėtis.

Jėzus ir Chanuka vienas su kitu nedera.

Sugedo siurblys, dabar kas vakarą turiu valyti kilimą senu šepečiu. Langas uždarytas, šviesa įjungta, dega krosnis, o aš šiūruoju šepečiu. Nesibaigs geruoju, pamaniau jau pirmą kartą, tuoj pat visi ims skųstis. Mamai ėmė skaudėti galvą nuo tirštų dulkių debesų, sklandančių kambary, storas dulkių sluoksnis nugulė naująjį Margo lotynų kalbos žodyną, o Pimas bambėjo, kad grindys vis tiek neatrodo geriau nei pirma. Tai štai koks atlygis už kančias.

Nutarta sekmadieniais rytą krosnį užkurti kaip ir paprastomis dienomis – pusę aštuntos, o ne pusę šešių. Manau, kad tai rizikinga. Ką gi pagalvos kaimynai, pamatę mūsų rūkstantį kaminą?

Tas pat ir dėl užuolaidų. Jos nuo pirmų dienų slėptuvėj tvirtai prikaltos. Bet kartais kai kas iš ponų ar ponių negali atsispirti norui žvilgterėti laukan. Užsidirba krūvą priekaištų. Atkerta: „Vis tiek niekas nemato.“ Taip prasideda ir baigiasi kiekvienas neatsargus veiksmas. Vis tiek niekas nematys, vis tiek niekas neišgirs, vis tiek niekas nepastebės. Bepiga pasakyti, bet ar tikrai taip bus?

Šiuo metu audringi vaidai aprimo, vien Diuselis susipykęs su van Danais. Kai kalba apie ponią van D., tik ir tegirdi „ta kvaila karvė“ arba „ta sena telyčia“, o ponia van D. savo ruožtu mokslingąjį džentelmeną vadina „sena merga“, „pasipūtusia sena pana“ ir pan.

Juokiasi puodas, kad katilas juodas!

Tavo Ana

1943 m. lapkričio 8 d., pirmadienis, vakaras

Brangioji Kite!

Jei galėtum iš eilės perskaityti mano laiškus, nustebtum, kokia skirtinga nuotaika jie parašyti. Pati labai nepatenkinta dėl to, kad čia, slėptuvėje, lengvai pasiduodu nuotaikai. Beje, ne aš viena – visi. Jei skaitau knygą, kuri man daro įspūdį, prieš rodydamasi žmonėms turiu gerokai pasistengti, kad atgaučiau pavidalą, antraip visi pamanytų, jog esu trenkta. Šiuo metu, kaip supranti, man slogus laikas. Negaliu tiksliai pasakyti kodėl, bet manau, kad kaltas mano bailumas, amžinai trukdantis gyventi.

Šį vakarą, dar viešint Bepei, pasigirdo ilgas ir garsus skambutis. Iškart išblyškau, suskaudo pilvą ir ėmė smarkiai plakti širdis – taip išsigandau.

Naktį gulėdama lovoj matau save kalėjimo kameroj, vieną, be tėtės ir be mamos. Kartais blaškausi mieste, regiu degančią slėptuvę arba vaizduojuosi, kaip naktį ateina mūsų išvesti ir aš iš nevilties lendu palovin. Matau taip aiškiai, tarsi tikrai ten būčiau. Kai pagalvoju, kad tai gali atsitikti bet kurią minutę...

Mipė dažnai sako mums pavydinti, nes pas mus ramu. Gal tai ir tiesa, bet ji nepagalvoja apie mūsų baimę.

Neįmanoma įsivaizduoti, kad pasaulis mums vėl kada nors bus koks buvęs. Teisybė, kartais kalbu apie „po karo“, bet tai tarsi kalbėčiau apie smėlio pilį, apie svajonę, kuri niekada nevirs tikrove.

Matau mūsų slėptuvės aštuonetą lyg žydro dangaus lopinėlį, apsuptą juodų debesų. Ratas, kuriame mes esame, dar tebėra saugus, bet debesys vis artėja, ir apskritimas, skiriantis nuo artėjančios negandos, mąžta. Mes apsupti debesų ir tamsos, beviltiškai ieškom išsigelbėjimo ir savo kely nuolat atsitrenkiam vienas į kitą. Visi žiūrim žemyn, kur žmonės kariauja vienas su kitu, visi žiūrim į viršų, kur ramu ir gera, bet negalim patekti nei viršun, nei apačion, nes niūri neganda atkirtusi mums kelią, ji stovi prieš akis kaip nepajudinama siena, ji nori mus sutraiškyti, tik negali. Kol kas. O man belieka šaukti ir maldauti: „O nelemtasis apskritime, išsiplėsk ir atsiverk!“

Tavo Ana

1943 m. lapkričio 11 d., ketvirtadienis

Brangioji Kite!

Sugalvojau gerą pavadinimą šiam skyreliui:

Odė mano automatiniam plunksnakočiui

In memoriam

Automatinis plunksnakotis visada man buvo brangi nuosavybė; jį labai vertinau, ypač dėl storos plunksnos, nes tikrai tvarkingai rašyti galiu tik stora plunksna. Mano plunksnakočio gyvenimas ilgas ir įdomus, apie tai dabar ir norėčiau trumpai papasakoti.

Kai man buvo devyneri metai, automatinis plunksnakotis (įvyniotas į vatą) atvyko dėžutėje su užrašu „nemokamas pavyzdys“ iš paties Acheno, kur gyveno dosnioji močiutė. Sirgau gripu ir gulėjau lovoj, o už lango stūgavo vasario vėjai. Puikusis plunksnakotis raudoname odos dėkle dar tą pačią dieną buvo parodytas visoms mano draugėms. Aš, Ana Frank, išdidi automatinio plunksnakočio savininkė.

Kai man sukako dešimt, galėjau neštis plunksnakotį į mokyklą ir, mano nuostabai, mokytoja net leido juo rašyti. Vienuolikos metų turėjau paslėpti savo turtą, nes šeštos klasės mokytoja leido naudotis tik paprastais plunksnakočiais ir rašalinėmis. Kai man sukako dvylika ir pradėjau eiti į žydų licėjų, automatinis plunksnakotis buvo pagerbtas nauju dėklu, į kurį tilpo dar ir pieštukas ir kuris buvo su

užtrauktuku, todėl atrodė daug įspūdingiau. Kai man buvo trylika, plunksnakotis drauge su manimi pakliuvo į slėptuvę, čia mudu drauge perbėgom per daugybę dienoraščio ir rašinių puslapių. Sukakus keturiolikai, prasidėjo paskutinieji plunksnakočio ir mano draugystės metai...

Viskas atsitiko penktadienį popiet, apie penktą valandą. Išėjusi iš savo kambario norėjau sėsti prie stalo, bet buvau šiurkščiai nustumta šalin, buvo liepta užleisti vietą Margo ir tėčiui, kurie mokėsi savo lotynų kalbos. Plunksnakotis nenaudojamas liko gulėti ant stalo, o jo savininkė atsidususi turėjo pasitenkinti labai siauru stalo ruoželiu ir imtis pupų trynimo. Trinti pupas – reiškia valyti supelijusias rudąsias pupas. Be penkiolikos šešios ėmiau šluoti grindis, ir šiukšles, drauge su sugedusiomis pupomis suvyniojusi į laikraštį, įmečiau į krosnį. Pakura skaisčiai suliepsnojo, o aš pasigrožėjau, kad ugnis, vos žioravusi, taip nuostabiai atsigavo.

Įsitvyrojo ramybė. Lotynistai susirinko savo daiktelius, o aš atsisėdau prie stalo, norėdama užrašyti tai, ką jau pirma ketinau. Bet savo plunksnakočio niekur negalėjau rasti. Pati visur apieškojau, Margo ieškojo, mama ieškojo, tėtis ieškojo, Diuselis ieškojo, bet tas daikčiukas dingo be pėdsakų.

– Gal jis atsidūrė krosny drauge su pupomis? – Margo kilo įtarimas.

– To negali būti! – atšoviau aš.

Bet kai mano plunksnakotis ir vakare nepanoro būti surastas, visi nusprendėm, kad jis sudegė, juo labiau, kad celuloidas labai degus. Ir tikrai – liūdna prielaida pasitvirtino, kai kitą rytą tėtis, semdamas pelenus, aptiko plunksnakočio gnybtuką, kuriuo plunksnakotis prikabinamas prie kišenės. Iš auksinės plunksnos neliko nė pėdsakų. „Matyt, prisilydė prie kokio akmenėlio“, – tokia buvo tėčio nuomonė.

Galiu pasiguosti tik vienu, nors tai menka paguoda: mano plunksnakotis kremuotas, to ir pati norėčiau, kai ateis mano diena!

Tavo Ana

1943 m. lapkričio 17 d., trečiadienis

Brangioji Kite!

Įvykiai drebina namą iki pat pamatų. Bepės namuose siaučia dizenterija, todėl jai šešias savaites negalima su mumis turėti jokių kontaktų. Sunku bus apsipirkti, jau nekalbant apie tai, kad jos pačios labai ilgėsimės. Ponas Kleimanas vis dar nekyla iš patalo, jau tris savaites minta tik skysta koše ir pienu. Ponui Kiugleriui darbo iki kaklo.

Margo siunčia savo lotynų kalbos pamokas paštu ir gauna atgal, jau ištaisytas mokytojo. Ji rašo Bepės vardu. Mokytojas labai mielas ir, be to, aštrialiežuvis. Jis tikriausiai džiaugiasi gavęs tokią protingą

mokinę.

Diuselis kaip nesavas ir niekas nežino kodėl. Prasidėjo nuo to, kad jis neištarė nė žodžio būdamas viršuj – nei ponui, nei poniai van Dan. Visi tai pastebėjom. Taip tęsėsi keletą dienų, pagaliau mama prisitaikė įspėti jį, kad ponia van D. jam galinti net labai apkartinti gyvenimą. Diuselis pasakė, kad tai ponas van Danas pirmas pradėjo nekalbėti, todėl neketinąs žengti pirmo žingsnio. Turėk omeny, kad vakar buvo lapkričio šešiolikta, jo buvimo slėptuvėje metinės. Ta proga mama gavo gėlę vazonėlyje, o ponia van Dan, dariusi daugybę užuominų dėl šios datos jau keletą pastarųjų savaičių ir net tiesiai sakiusi, kad Diuselis turįs pavaišinti visus pietumis, negavo nieko. Užuot pasinaudojęs proga ir padėkojęs mums – pirmą kartą – už nesavanaudišką poelgį, jis apskritai užsiraukė. O kai šešioliktosios rytą jo paklausiau, ar jį reikia užjausti, ar pasveikinti, jis atsakė, kad priima ir viena, ir kita. Mama, troškusi suvaidinti puikų taikdarės vaidmenį, nieko nepešė, ir galiausiai atmosfera liko, kokia buvusi.

Nebus perdėta sakyti, jog Diuseliui smegenyse trūksta vingio. Mes kartais patyliukais juokiamės, kad jis neturi nei atminties, nei nuomonės, nei blaivaus proto. Ne kartą jis mus linksmino, kai ką tik išgirstas naujienas perpasakodavo visai atvirkščiai, painiodamas įvairius dalykus. Be to, bet kokius priekaištus ir kaltinimus jis sutinka lavina puikių pažadų, kurie niekada neįvykdomi.

Der Mann hat einen grossen Geist
und ist so klein von Taten![13]
Tavo Ana

13 Žmogaus dvasia didi, bet jo darbai menki (*vok.*).

1943 m. lapkričio 27 d., šeštadienis

Brangioji Kite!

Vakar vakare, prieš užmigdama staiga pamačiau Hanelę.

Tarsi stovėjo priešais, sudriskusiais rūbais, išvargusiu ir sulysusiu veidu. Žiūrėjo į mane didžiulėmis akimis liūdnai ir priekaištingai, akyse perskaičiau žodžius: „Ak, Ana, kodėl tu mane palikai? Padėk, padėk man, išgelbėk mane iš šito pragaro!“ Negaliu jai padėti, tik žiūriu, kaip kiti žmonės kenčia ir miršta. Viskas, ką įstengiu, – melsti Dievą grąžinti ją mums. Mačiau Hanelę, ne ką nors kitą, ir žinau kodėl. Neteisingai apie ją galvojau, buvau per maža, kad suprasčiau jos sunkumus. Ji buvo prisirišusi prie savo draugės, aš tarsi bandžiau jas atskirti. Vargšė, jai tikriausiai buvo labai nemalonu. Žinau, pati pažįstu tą jausmą. Tarpais pabandydavau atsidurti jos kailyje, bet tuojau vėl savanaudiškai puldavau į savų problemų ir malonumų sūkurį.

Negražiai su ja elgiausi, o dabar ji žvelgia į mane, ak, taip bejėgiškai! Kad galėčiau jai padėti! Dieve mano, čia turiu visa, ko tik

noriu, o jai skirta tokia negailestinga dalia. Ji buvo tokia pat pamaldi kaip aš, gal net pamaldesnė, taip pat stengėsi daryti gera. Kodėl gi aš buvau išrinkta gyventi, o jai tikriausiai teko mirti? Koks skirtumas tarp mūsų? Kodėl mudvi dabar taip toli viena nuo kitos?

Teisybę pasakius, jos neprisiminiau ištisus mėnesius, beveik metus. Neišmečiau Hanelės iš atminties, vis dėlto neįsivaizdavau visų jos kančių.

Ak, Hanele, tikiuosi, kad tu išgyvensi iki karo pabaigos ir sugrįši, kad galėčiau būti su tavimi ir atlyginti nors už dalį padaryto blogio.

Bet jeigu kada nors ir galėsiu padėti, tada jai mano pagalba nebus taip reikalinga kaip dabar. Ar ji kada galvoja apie mane? Ką tuomet jaučia?

Maloningasis Dieve, padėk jai, padaryk taip, kad ji bent jau nebūtų viena. O jeigu tu bent galėtum jai pasakyti, kad galvoju apie ją su meile ir užuojauta – gal ji įgautų daugiau jėgų ir stiprybės.

Geriau jau liautis apie tai galvojus, kai nėra jokios išeities. Nuolat matau jos dideles akis, tos akys mane tiesiog persekioja. Ar Hanelė tikrai nuoširdžiai tiki Dievą, ar tas jos tikėjimas neprimestas jai kitų? Net šito nežinau. Nesivarginau paklausti.

Hanele, Hanele, kad galėčiau paimti tave iš ten, kur dabar esi, kad galėčiau pasidalyti su tavim visu tuo, kuo pati naudojuosi. Jau per vėlu, nebegaliu padėti, nebegaliu ištaisyti savo klaidų. Bet niekuomet jos neužmiršiu ir kasdien už ją melsiuos!

Tavo Ana

1943 m. gruodžio 6 d., pirmadienis

Brangioji Kite!

Juo labiau artėjo Šv. Mikalojaus diena, juo dažniau visi prisimindavo pernykštį prašmatniai papuoštą krepšį. Aš labiausia iš visų buvau įtikėjusi, kad būtų baisu šiemet nešvęsti. Ilgai galvojau, pagaliau kažkas man toptelėjo į galvą, kažkoks juokingas dalykas. Pasitariau su Pimu, ir jau prieš savaitę mudu ėmėmės darbo, kad visiems aštuoniems suspėtume sukurti po posmelį.

Sekmadienio vakarą, penkiolika po septynių mes pasirodėm viršuj su didžiuliu skalbinių krepšiu, papuoštu rožiniais ir žydrais kalkinio popieriaus kaspinais ir figūrėlėmis. Krepšys buvo uždengtas rudu vyniojamuoju popierium, o prie jo priklijuotas laiškas. Visi buvo sužavėti dovanos dydžiu. Nuplėšiau nuo vyniojamojo popieriaus laišką ir garsiai perskaičiau:

Ir šiemet šv. Mikalojus pasibeldė
Į mūsų prieglobsčio duris.
Deja, negalim puotos kelti
Ir linksmintis vargu ar kas išdrįs.

Vos prieš metus, pilni vilties,
Kad neilgi tie mėnesiai tremties,
Mes linksminomės, sveikinom viens kitą,
Dabar mums liūdna, dovanų nėra,
Bet manom, kad šią dieną prisakyta:
Liūdėti draudžiama, lai nuotaika gera
Kiekvieną puošia. Kaip paprastai,
Patikrinti savo batelį privalai.

Kiekvienam imant iš krepšio savo batą, juokėmės iš viso pilvo. Batuose buvo įdėta po mažą ryšulėlį, adresuotą savininkui.

Tavo Ana

1943 m. gruodžio 22 d., trečiadienis

Brangioji Kite!

Sunkiai sirgau gripu, todėl negalėjau tau anksčiau parašyti. O sirgti čia bjauru. Kai tik pajusdavau kutenant gerklę, tuoj pat lįsdavau po antklode ir stengdavausi visais būdais malšinti kosulį. Gerklės perštėjimas niekaip nenorėjo praeiti, todėl turėjau gerti pieną su medumi, čiulpti cukrų ir pastiles. Man bloga vos prisiminus, kaip buvau gydoma: prakaitavimas, garų vonios, drėgni kompresai, sausi kompresai, karšti gėrimai, gerklės skalavimas ir tepimas, gulėjimas nė nekrustelint, šiltos pagalvės, šildytuvai, citrinų gėrimas ir dar prie viso šito – kas dvi valandos termometras. Argi įmanoma tokiomis sąlygomis pasveikti? Baisiausia buvo, kai ponas Diuselis, vaizduodamas daktarą, padėjo savo pomaduotą galvą man ant nuogos krūtinės paklausyti ūžesių. Jo plaukai kuteno, be to, aš drovėjausi, nors jis kažkada prieš trisdešimt metų baigė mokslus ir gavo daktaro vardą. Ko tas tipas glaudžia galvą man prie širdies? Jis juk ne mano mylimasis! Juo labiau kad kaip ten viduj – viskas gerai ar ne, – jis ir negalėjo išgirsti, jam seniai metas prakrapštyti ausis, nes gerokai neprigirdi. Bet jau gana apie tą ligą. Dabar aš vėl sveika kaip ridikas, paaugau centimetru, priaugau du svarus, išblyškau ir trokštu mokytis.

Ausnahmsweise 14 (geresnio žodžio nerandu) santykiai čia geri, niekas su niekuo nesipyksta, bet taip vargu ar gali ilgai trukti – tokios taikos pas mus gerą pusmetį nėra buvę.

Bepė vis dar nuo mūsų atskirta, bet jau greitai jos sesutė bus nebeužkrečiama.

Kalėdoms gausime papildomą davinį – aliejaus, saldainių ir melasos. Chanukos dieną ponas Diuselis padovanojo poniai van Dan ir mamai puikų tortą. Diuselio prašymu jį iškepė Mipė. Be visų kitų darbų, Mipė dar ir tai turėjo padaryti! Margo ir aš gavom po segę, padarytą iš penso, nušveisto iki spindesio. Nemoku tau nupasakoti, bet jos tikrai mielos.

Jau turiu kalėdines dovanas Mipei ir Bepei. Visą mėnesį taupiau

cukrų, kurį gaudavau pasisaldyti košei, dabar ponas Kleimanas atidavė jį perdirbti į saldainius.

Oras apniukęs, krosnis rūksta, maistas slegia mums skrandžius ir iš visų pusių girdi grumėjimą.

Kare padėtis be išeities, nuotaika bjauri.

Tavo Ana

14 Tuo tarpu (*vok.*).

1943 m. gruodžio 24 d., penktadienis

Mieloji Kite!

Jau daug kartų rašiau, kad visi mes čia pasiduodam nuotaikai, o kalbant apie mane, šitas blogis pastaruoju metu vis didėja. *Himmelhoch jauchzend, zu Tode betrübt*15 – regis, tai apie mane parašyta. *Himmelhoch jauchzend* būnu tada, kai galvoju, kaip mums čia gera, ir gretinu save su kitais žydų vaikais, o *Tode betrübt* užgula mane tada, kai mus aplanko ponia Kleiman ir pasakoja apie Jopio ledo ritulio klubą, apie baidarių žygius, apie mėgėjų spektaklius ir arbatėles su draugais.

Nemaniau, kad pavydžiu Jopiui, bet man, tiesą pasakius, taip pat norisi linksmintis ir raičiotis juokais. Ypač dabar, žiemą, laisvomis Kalėdų ir Naujųjų metų dienomis – atrodo, tarsi mes raupsuotieji ir todėl atskirti nuo visų. Vis dėlto aš neturiu teisės taip rašyti, nes pasirodysiu nedėkinga. Bet negaliu visko laikyti savy, taigi dar kartą kartoju tai, ką jau sakiau iš pradžių: „Popierius viską iškęs.“

Kai kas nors įeina pas mus tiesiai iš gatvės, vėju prakvipusiais drabužiais ir šalčio nurausvintais skruostais, noriu pakišti galvą po antklode, kad negalvočiau: „Kada ir mums bus galima įkvėpti gaivaus oro?“ O kadangi pasislėpti negaliu, turiu būti žvali, aukštai iškelta galva, tai tos mintys vis ateina, ir ne vieną, o nesuskaičiuojamą daugybę kartų.

Patikėk, po pusantrų metų įkalinimo būna dienų, kai visko, regis, jau per daug. Gal tai visai suprantama, o gal ir nedėkinga, bet jausmų jėga nepakeisi. Trokštu važinėti dviračiu, šokti, švilpauti, stebėti pasaulį, jaustis jauna ir laisva, bet negaliu net užsiminti apie tai. Tik pabandyk įsivaizduoti, kas atsitiktų, jei visas mūsų aštuonetas imtų savęs gailėtis ir vaikščioti persikreipusiais veidais? Pati kartais pagalvoju: ar kas nors supras mane kada, ar galės nepaisyti mano nedėkingumo, nekreipti dėmesio į tai, ar aš žydė, ar ne, ir laikyti mane tiesiog paaugle, kuriai taip pat būtina linksmintis, kaip ir kvėpuoti. Tikriausiai negalėčiau net pasikalbėti apie tai, nes vos žodį ištarus tuoj pravirkčiau. Nuo ašarų gali labai palengvėti, jeigu tik yra kam išsiverkti. Nepaisant visko – visų teorijų ir pastangų, – kiekvieną dieną ir kiekvieną valandą man trūksta motinos, kuri mane suprastų. Todėl visą laiką, kad ir ką daryčiau, kad ir ką rašyčiau, galvoju apie tai,

kokia mamytė norėčiau būti savo vaikams. Tokia, kuri neima giliai širdin, ką žmonės kalba, kuriai svarbiausia esu aš. Jaučiu, kad negaliu papasakoti, bet gana ir žodžio „mamytė“. Žinai, ką sugalvojau, kad galėčiau ir į savo mamą kreiptis žodžiu, panašiu į „mamytę“? Dažnai ją vadinu *Mansa*, tas žodis sutrumpėja į *Mans*. Tai ne visai *mams*16, ir aš labai norėčiau prilipdyti prie n dar vieną kojelę, kad išeitų m. Laimei, *Mans* to nesupranta, antraip pasijustų nelaiminga.

Na, gana apie tai. Kol rašiau, *Tode betrübt* šiek tiek aprimo.

Tavo Ana

Praėjo diena po Kalėdų, o aš vis galvoju apie Pimą ir tą istoriją, kurią jis papasakojo man pernai tokiu laiku. Tada negalėjau taip gerai suvokti jo žodžių kaip dabar. Kad jis dar kartą apie tai prakalbėtų, galbūt galėčiau parodyti, jog jį suprantu!

Manau, Pimas prakalbo apie tai todėl, kad jam patikėta daug svetimų paslapčių, ir pačiam panūdo vieną kartą išsipasakoti. Paprastai Pimas nekalba apie save. Tikriausiai Margo nė į galvą neateina, kad ir Pimą kažkas slegia. Vargšas Pimas, jis neapgaus manęs, esą pamiršęs tą mergaitę. Jis niekuomet jos nepamirš. Jis tapo nuolankus, nes mato mamos trūkumus. Tikiuosi būti panaši į jį, tik nenorėčiau išgyventi to, ką jam teko.

Ana

15 Gėtės eilutė: nuo didžiausio džiaugsmo iki mirtinos širdgėlos (*vok.*).

16 Mamytė (*oland.*).

1943 m. gruodžio 27 d., pirmadienis

Penktadienio vakarą pirmąkart savo gyvenime gavau Kalėdų dovaną. Ponas Kleimanas, ponas Kiugleris ir mergaitės padarė mums tikrą siurprizą. Mipė iškepė puikų kalėdinį pyragą, ant kurio buvo išrašyta „Taika 1944“. Bepė atnešė krepšį beveik ikikarinės kokybės sausainių.

Peteriui, Margo ir man teko po jogurto indelį, o kiekvienam suaugusiam – po butelį alaus. Ir vėl viskas buvo taip gražiai supakuota, ant paketėlių užklijuoti dailūs paveikslėliai. Kalėdų dienos mums pralėkė labai greitai.

Ana

1943 m. gruodžio 29 d., trečiadienis

Vakar vakare man vėl buvo labai liūdna. Vėl mačiau senelę ir Hanelę. Ak, mieloji mano senele! Kaip mažai mes turėjom nuovokos apie tai, ką jai teko išgyventi! Kokia ji mums buvo gera, kaip domėjosi visais mūsų reikalais. Ir visą laiką ji labai rūpestingai saugojo savo baisią paslaptį17.

Senelė buvo labai artima, geros širdies. Niekada nebūtų mus palikusi likimo valiai. Kad ir kas atsitiktų, kad ir kokia neklusni būčiau, senelė mane visada užstodavo. Senele, ar mylėjai mane, o gal ir tu manęs nesupratai? Nežinau. Tikriausiai ji buvo vieniša, nors ir turėdama mus. Žmogus gali būti vienišas, net ir mylimas daugelio, jei jis kam nors nėra „vienintelis“.

O Hanelė? Ar ji gyva? Ką ji veikia? O Dieve, globok ją ir sugrąžink ją mums. Hanele, tu man primeni, koks galėjo būti ir mano likimas, aš nuolat regiu save tavo vietoje. Tai kodėl man dažnai būna liūdna dėl to, kas vyksta čia? Argi neturėčiau visada būti patenkinta, laiminga ir linksma, išskyrus tas minutes, kai galvoju apie ją ir jos likimo draugus? Aš bailė ir savanaudė. Kodėl mano mintyse vien patys baisiausi dalykai, kodėl vien tai sapnuoju, kodėl iš siaubo man norisi rėkti? Todėl, kad vis dėlto, nepaisant visko, per silpnai tikiu Dievą. Jis man davė daugybę dalykų, kurių neužsitarnavau, ir vis tiek kasdien darau tiek klaidų!

Pagalvojus apie artimų žmonių kančias, tvenkiasi ašaros; verktum ir verktum kiaurą dieną. Gali tik melstis, kad Dievas padarytų stebuklą ir užstotų bent kai kuriuos iš jų. Tikiuosi, kad meldžiuosi ne per mažai.

Tavo Ana

17 Anos senelė sirgo nepagydoma liga.

1943 m. gruodžio 30 d., ketvirtadienis

Brangioji Kite!

Po paskutinių baisių barnių čia įsitvyrojo taika – ir tarp mūsų, Diuselio ir „viršutinių“, ir tarp ponios ir pono van Danų. Bet dabar vėl artėja tamsūs audros debesys ir viskas dėl... valgio. Poniai van D. šovė į galvą rytais kepti mažiau bulvių ir taip jas taupyti. Mama, Diuselis ir visi kiti nenorėjo su tuo sutikti, todėl bulves išsidalijom. O dabar atrodo, kad aliejus ir taukai irgi kažkaip keistai skirstomi. Mamai vėl teks įsikišti. Jei šios istorijos pabaiga bus įdomi, parašysiu. Pastaruoju metu pasiskirstėm mėsą (jiems su riebalais, mums – be), sriubą (jie valgo, mes – ne), bulves (jiems nuskustos, mums – ne), papildomus pirkinius, o dabar ir keptas bulves.

Kad galėtume visai atsiskirti!

Tavo Ana

P. S. Bepė užsakė man padaryti karališkosios šeimos atviruko kopiją. Julijona ten atrodo labai jauna, kaip ir karalienė. Trys mažos mergytės tiesiog žavingos. Tai puikus Bepės poelgis, ar ne?

1944 m. sausio 2 d., sekmadienis

Brangioji Kite!

Šįryt, neturėdama ką veikti, sklaidžiau savo dienoraštį ir radau krūvą laiškų, kuriuose „mamos“ tema aptariama tokiais rinktiniais žodžiais, kad amo netekau. Klausinėjau savęs: „Ak, Ana, ar tai tu kalbėjai apie neapykantą? Kaip galėjai, Ana?“

Sėdėjau su atverstu dienoraščiu rankose ir galvojau, kaipgi galėjo atsitikti, kad pagieža, neapykanta many liejosi per kraštus ir turėjau visa patikėti tau. Pabandžiau suprasti tą Aną, kokia buvo prieš metus, ir už ją atsiprašyti, nes kol nepaaiškinsiu, kas pastūmėjo mane išsakyti šitiek kaltinimų, tol negalėsiu nurimti. Mane kamavo (ir tebekamuoja) nuotaikos, verčiančios, perkeltine prasme, laikyti galvą panardinus į vandenį ir matyti viską labai asmeniškai, užuot ramiai apgalvojus priešingos pusės, – kurią aš su savo kunkuliuojančiu temperamentu užgavau ir kuriai suteikiau skausmo, – žodžius ir pabandžius atsidurti jos vietoj.

Pasislėpiau savy, žiūrėjau tik pati į save, ir visus savo džiaugsmus, patyčias ir širdgėlą negalvodama liejau dienoraštin. Daugeliu atžvilgių jis yra memuarų knyga, todėl man labai svarbus; bet dabar ant kai kurių puslapių galėčiau užrašyti „praėjo“.

Pykau ant mamos (ir dabar dažnai pykstu). Ji manęs nesuprato, tas tiesa, bet ir aš nesivarginau jos suprasti. Ji mane mylėjo, buvo man gera, bet dažnai per mane pakliūdavo į nemalonias situacijas. Dėl to ir dėl kitų liūdnų aplinkybių buvo nervinga ir sudirgusi, todėl ir rėkė ant manęs.

Aš įsižeisdavau, viską imdavau pernelyg giliai į širdį, buvau jai

šiurkšti ir priešiška, o tai ją dar labiau liūdindavo. Apskritai mudvi abi buvom įsisukusios į užburtą piktumų ir nuoskaudų ratą. Malonumo nepatyrė nė viena, bet pagaliau tai praeina. Galima suprasti ir tai, kad nė matyt nenorėjau, kas iš tikrųjų vyksta, vien savęs gailėjausi.

Tie šiurkštūs išpuoliai ant popieriaus – tik pykčio išlydžiai, su kuriais įprastinėmis sąlygomis susidoročiau, užsirakinusi kambary ir keletą kartų treptelėjusi arba išsiplūdusi mamai negirdint.

Laikotarpis, kai aš springdama ašaromis smerkiau mamą, baigėsi, tapau protingesnė, be to, ir mamos nervai kiek aprimo. Kai sudirgstu, dažniausiai tylomis praryju nuoskaudą. Ji elgiasi taip pat, todėl, regis, sutariam geriau. Bet vieno dalyko neįstengiu – mylėti mamą iš tikrųjų, kaip vaikas.

Raminu savo sąžinę mintimi, kad verčiau jau šiurkštiems žodžiams likti popieriuje negu nugulti mamos širdin.

Tavo Ana

1944 m. sausio 6 d., ketvirtadienis

Brangioji Kite!

Šiandien turiu tau prisipažinti du dalykus. Turbūt užtruks gana ilgai, betgi reikia kažkam išsipasakoti, ir geriausia tau, nes saugosi paslaptį, kad ir kas atsitiktų.

Pirmiausiai apie mamą. Tu žinai, kad ne kartą skundžiausi mama, o paskui vėl stengiausi būti jai maloni. Staiga man paaiškėjo, ką ji daro ne taip. Mama pati prasitarė, kad laiko mus veikiau draugėmis nei dukterimis. Tai, aišku, labai malonu, bet draugė negali atstoti motinos. Mama man turi būti sektinas pavyzdys, turiu ją gerbti. Daugeliu atžvilgių mama ir yra pavyzdys, bet pasimokyti iš jos galiu, kaip nedera elgtis. Man regis, Margo mano kitaip, ir ji nesuprastų manęs, jei pasakyčiau tai, ką tau papasakojau. O tėtis vengia bet kokių kalbų apie mamą.

Mano akimis, mama pirmiausiai turi būti labai taktiška, ypač su savo vaikais ir ypač tokio amžiaus, kokio dabar mudvi. Bet Mansa garsiai juokiasi, kai aš verkiu, jei tik ašaros man byra ne dėl fizinio skausmo, o dėl ko kito.

Gal ir kvaila, bet vieno dalyko jai taip ir neatleidau. Tą dieną turėjau apsilankyti pas dantų gydytoją. Mama ir Margo ketino eiti su manimi ir neprieštaravo, kad aš pasiimsiu dviratį. Kai išėjom iš dantų gydytojo kabineto į gatvę, jodvi maloniai man pareiškė, kad štai dabar eis į centrą kažko pasižvalgyti ar kažką nusipirkti, jau nebeprisimenu ką. Aišku, norėjau eiti su jomis, bet negalėjau, nes buvau su dviračiu. Mano akis užplūdo pykčio ašaros, o mama su Margo praplyšo kvatoti. Taip įtūžau, kad čia pat gatvėj parodžiau joms liežuvį. Pro šalį ėjusi senučiukė buvo tiesiog sukrėsta. Nuvažiavau dviračiu namo ir dar ilgai verkiau. Keista, kad iš visų nesuskaičiuojamų žaizdų, kurias man

padarė mama, būtent šią ima mausti vos prisiminus, kaip tada buvau supykusi.

Prisipažinti antrą dalyką man sunku, nes jis apie mane pačią. Aš ne šventeiva, Kite, bet kai jie su visomis smulkmenomis pasakoja, ką kiekvienas daro tualete, man viduriai persiverčia.

Vakar skaičiau Sisės Heister straipsnį apie tai, kodėl žmonės rausta. Atrodo, kad tą straipsnį ji rašė man. Tiesa, aš neraustu, bet visa kita tikrai apie mane. Heister rašo maždaug taip: kai mergaitė virsta paaugle, pasidaro tyli ir uždara, ima galvoti apie nuostabius pokyčius savo kūne. Man kaip tik taip ir yra, todėl pastaruoju metu ėmiau drovėtis mamos, tėtės ir Margo. Kita vertus, Margo gerokai drovesnė už mane, bet ji taip nesivaržo.

Manau, kad tai, kas darosi man, yra nuostabu, turiu omeny ne vien išorines kūno permainas, bet ir tai, kas dedasi viduj. Niekuomet ir su niekuo nekalbu apie save ir apie tuos dalykus, todėl turiu bent sau išsipasakoti. Kas kartą, kai man būna mėnesinės (jos buvo jau tris kartus), nepaisydama skausmų, nepatogumų ir nešvaros, jaučiuosi tarsi nešiočiausi savy kažkokią saldžią paslaptį. Todėl, nors tai ir apsunkina gyvenimą, vis tiek laukiu tų dienų, kai vėl galėsiu pajusti savy tą paslaptį.

Toliau Sisė Heister rašo, kad mano amžiaus mergaitei paprastai stinga savikliovos, kad ji atranda savy atskirą, savarankišką asmenybę, su savomis pažiūromis, mintimis ir įpročiais. Pakliuvau čia būdama vos trylikos metų, ėmiau galvoti ir tapau „savarankišku žmogumi“ anksčiau nei kitos mergaitės. Kartais naktį gulėdama lovoj taip noriu paliesti savo krūtis ir pajusti, kaip ramiai ir pastoviai plaka mano širdis.

Panašūs dalykai su manimi vyko ir prieš pakliūnant čia, tik aš nesuvokiau. Prisimenu, kaip kartą nakvojau pas Žaki ir negalėjau sutramdyti savo smalsumo, kurį kėlė jos kūnas, rūpestingai slepiamas ir niekad nematytas. Pasiūliau kaip draugystės mostą paliesti viena kitos krūtis. Žaki atsisakė.O kartais taip norėdavau pabučiuoti Žaki, ir pabučiuodavau. Matant apnuogintą moters figūrą, pavyzdžiui, Venerą meno istorijos vadovėly, mane visuomet apima ekstazė. Kartais nežemiškas tos Veneros grožis man net ašaras išspaudžia. Ak, kad turėčiau draugę!

1944 m. sausio 6 d., ketvirtadienis

Brangioji Kite!

Noras su kuo nors pakalbėti tapo tiesiog nepakeliamas, man net toptelėjo į galvą, pati nežinau kodėl, pasirinkti šiam vaidmeniui Peterį. Kartais šviesiu dienos metu užeinu į jo kambarėlį, ir jis man atrodo mielas ir jaukus. Bet Peteris per daug mandagus, kad parodytų duris įkyrėjusiam žmogui, todėl neišdrįstu ten užsibūti, kad jam

neįkyrėčiau. Dabar ėmiau ieškoti progos tarsi nejučia pasilikti jo kambary ir paplepėti. Vakar kaip tik buvo tokia proga. Mat Peteris dabar pasimaišęs dėl kryžiažodžių, ištisomis dienomis daugiau nieko ir nedaro. Aš jam šiek tiek padėjau, ir netrukus mudu jau sėdėjom prie jo stalelio vienas priešais kitą, jis ant kėdės, o aš ant sofos.

Nuostabus jausmas aplankė, žvelgiant į jo mėlynas akis ir matant, kaip sutrikdė mano neįprastas apsilankymas. Regis, skaičiau iš jo veido, kas dedasi viduj – mačiau jo bejėgiškumą, mačiau, kad jis nežino, kaip elgtis, spėjau, jog jis ima susivokti esąs vyras. Žiūrėjau, koks jis susidrovėjęs, ir tiesiog tirpau. Norėjau pasakyti: „Papasakok apie save. Prasiskverbk pro šituos nelemtus plepalus.“ Bet pasirodė, kad tokius dalykus lengviau sumanyti nei pasakyti.

Vakaras praėjo ir nieko neįvyko, aš tik papasakojau jam apie Heister straipsnį ir paaiškinau, kodėl jis rausta. Ne taip kaip tau parašiau, tiesiog paaiškinau, kad metams bėgant jis įgis pasitikėjimo. O atsigulus vakare negalėjau susiturėti ir ilgai ilgai verkiau, labai tyliai, kad niekas neišgirstų. Man atrodė tiesiog pasibaisėtina, jog tarsi prašausi Peterio palankumo. Bet žmogus padarys visa, kad patenkintų savo troškimus – štai, tarkim, nutariau dažniau aplankyti Peterį ir vienaip ar kitaip jį prakalbinti.

Nemanyk, kad įsimylėjau Peterį, visai ne. Jeigu van Danai turėtų ne sūnų, o dukterį, tai su ja irgi bandyčiau susidraugauti.

Šįryt prabudau maždaug be penkių septynios ir iškart labai gerai prisiminiau sapną. Sapnavau, kad sėdžiu ant kėdės, o priešais mane sėdi Peteris... Peteris Šifas. Mudu vartom knygą su Merės Bos piešiniais. Toks aiškus sapnas, kad kai kuriuos piešinius prisimenu ir dabar. Bet tai dar ne viskas, sapnas tęsėsi toliau, mūsų žvilgsniai susitiko ir aš ilgai žiūrėjau į gražias aksomines rudas jo akis. Paskui Peteris švelniai ištarė: „Jei būčiau žinojęs, jau seniai būčiau pas tave atėjęs.“ Nusigręžiau, negalėdama suvaldyti jaudulio. Ir staiga pajutau, kaip jo švelnus, ak, toks vėsus, toks malonus skruostas prigludo prie mano skruosto, ir buvo taip gera, taip gera...

Tada pabudau, ant savo skruosto tebejausdama Peterio skruostą, o jo rudos akys, regis, žvelgė į mano sielos gelmes ir matė, kaip stipriai aš jį mylėjau ir tebemyliu. Paplūdau ašaromis, labai nuliūdau, jį vėl praradusi, bet kartu ir nudžiugau įsitikinusi: Peteris kaip ir anksčiau mano vienintelis.

Keista, dažnai sapnuoju tokius aiškius sapnus. Vieną naktį sapne mačiau senelę, taip ryškiai, kad įžiūrėjau raukšlėtą jos odą, panašią į storą minkštą aksomą. Paskui pasirodė kita senelė, tarsi angelas sargas, paskui Hanelė, kuri man tapo visų mano draugų ir apskritai visų žydų negandų simboliu. Kai meldžiuosi už ją, meldžiuosi už visus žydus ir už visus nelaiminguosius.

O dabar štai pamačiau Peterį, mieląjį Peterį. Dar niekad mintyse

nesu regėjusi tokio aiškaus jo paveikslo. Man nereikia jo nuotraukos, matau jį ir taip...

Tavo Ana

1944 m. sausio 7 d., penktadienis

Brangioji Kite!

Ak, esu tikra idiotė: visai pamiršau papasakoti savo vienintelės meilės istoriją.

Kai dar buvau visai maža, lankiau vaikų darželį, įsimylėjau Salį Kimelį. Jis neturėjo tėvo, gyveno su motina pas tetulę. Apis, Salio pusbrolis, aukštas dailus brunetas, ilgainiui tapo tikra kino žvaigžde, visi juo žavėjosi daug labiau nei mažu mielu storuliu Saliu. Ilgą laiką mes drauge visur vaikščiodavom, bet mano meilė liko be atsako, kol savo kely sutikau Peterį. Įsimylėjau iki ausų. Aš jam irgi patikau, ir visą vasarą mes nesiskyrėm. Tarsi matau, kaip mes vaikščiojom susikibę už rankų, Peteris baltu drobiniu kostiumu, o aš trumpa vasarine suknele. Po vasaros atostogų jis pradėjo lankyti septintą pagrindinės mokyklos klasę, o aš buvau šeštoj pradinės. Kartais jis manęs palaukdavo po pamokų, kartais aš jo. Peteris atrodė kaip nulietas: aukštas, lieknas, rimto, ramaus ir protingo veido. Jo plaukai tamsūs, nuostabios rudos akys, rausvi skruostai ir siaura nosis. Mane ypač varė iš proto jo juokas: juokdamasis jis pavirsdavo smagiu išdykėliu berniūkščiu.

Vėl atėjo atostogos, išvažiavau iš miesto, o grįžusi Peterio pagal senąjį adresą neradau; pasirodo, per tą laiką jis išsikraustė ir dabar gyveno viename name su kitu, gerokai vyresniu berniuku. Matyt, kaip tik jis įtikino Peterį, kad aš dar kūdikis, ir jis mane paliko. Aš jį taip mylėjau, jog negalėjau pažvelgti tiesiai į akis, bandžiau jį sulaikyti. Pagaliau man tapo aišku, kad jei ir toliau taip bėgiosiu jam iš paskos, žmonės laikys mane pasimaišiusia dėl berniukų.

Ėjo mėnesiai. Peteris susitikinėjo su savo bendraamžėmis, o su manimi dabar net nesisveikino. Pradėjau lankyti žydų licėjų, ir keletas klasės berniukų mane įsimylėjo. Man tai patiko, jų dėmesys glostė savimeilę, bet šiaip buvau abejinga. Vėliau Helas mane įsimylėjo iki ausų, bet, kaip jau sakiau, aš niekad daugiau neįsimylėjau.

Sako, laikas gydo žaizdas. Taip ir man buvo. Vaizdavausi užmiršusi Peterį, jis man visai neatrodė ypatingas. Vis dėlto jo atminimas buvo gyvas many, todėl turėjau sau prisipažinti: aš tiesiog pavyduliauju jo kitoms mergaitėms, tik todėl jis man nebeatrodo patrauklus. Šįryt įsitikinau: nesilioviau jo mylėjusi, priešingai, dabar, kai tapau vyresnė ir labiau subrendusi, drauge subrendo ir mano meilė. Dabar gerai suprantu Peterį: tada aš tikrai buvau kūdikis, vis dėlto skaudu pagalvoti, kad jis mane visai užmiršo. Aiškiai matau jo veidą ir be abejonės žinau, kad niekas kitas man taip neįsirėš į atmintį.

Šiandien aš visai pametusi galvą. Rytą tėtis mane pabučiavo, o aš

vos nesušukau: „Ak, kaip gaila, kad tu ne Peteris!“ Visą laiką tik apie jį tegalvoju ir kiaurą dieną kartoju: „Ak, Peteri, mano mielas Peteri...“

Kaipgi man gelbėtis? Turiu gyventi kaip gyvenusi ir melsti Viešpatį, kad išėjus iš čia suvestų mane su Peteriu ir kad Peteris, išskaitęs iš mano akių, kaip jį myliu, pasakytų: „Ak, Ana, jei būčiau žinojęs, jau seniai būčiau pas tave atėjęs.“

Kartą mudu su tėčiu kalbėjom apie seksą. Jis pasakė, kad esu per jauna suprasti, kas yra geismas. Bet aš ir tada jau supratau, o dabar juo labiau. Nieko man nėra brangesnio pasaulyje už Peterį!

Pasižiūrėjau į veidrodį – veidas visai pasikeitęs. Akys skaisčios ir gilios, skruostai rausvi – tokie nebuvo daugelį savaičių, lūpos švelnios. Atrodau laiminga, vis dėlto veidą temdo liūdesio šešėlis, ir šypsena kaipmat dingsta nuo lūpų. Nesu laiminga, nes iš tikrųjų žinau, kad Peteris negalvoja apie mane. Vis dėlto jaučiu jo puikių akių žvilgsnį, jaučiu, kaip vėsus ir švelnus jo skruostas priglunda prie manojo... Ak, Peteri, Peteri, kaipgi man išsivaduoti nuo tavo paveikslo? Juk niekas man tavęs neatstos, kitas bus tik apgailėtinas pakaitalas. Aš myliu tave, mano meilė tokia didžiulė, kad jau nebegali augti širdy, ji turi išsiveržti ir apsireikšti visa savo didybe.

Prieš savaitę, netgi dar vakar, paklausta, kas iš pažįstamų man geriausiai tiktų į vyrus, būčiau atsakiusi – Salis, su juo man bus gera, ramu ir saugu. O šiandien sušukčiau: Peteris! Myliu jį visa širdimi, visa siela, myliu ištikimai ir nuolankiai! Tik vieno dalyko jam neleisiu – liesti mano kūno, galima liesti tik veidą.

Šįryt vaizdavausi, kaip mudu su Peteriu sėdim mansardoj prie lango ant grindų ir kiek pasikalbėję abu apsipilam ašarom. Paskui pajutau, kaip jo lūpos ir nuostabus skruostas palytėjo veidą. Ak, Peteri, ateik pas mane, galvok apie mane, mano mielas, mano brangus Peteri!

1944 m. sausio 12 d., trečiadienis

Brangioji Kite!

Jau dvi savaitės, kai Bepė pas mus sugrįžo, nors jos sesutė eis į mokyklą tik kitą savaitę. Pati ji buvo smarkiai persišaldžiusi ir dvi dienas išgulėjo lovoj. Mipė ir Janas irgi dviem dienoms buvo palikę savo postus – abiem buvo pakrikęs skrandis.

Man dabar šokių ir baleto šišas, kas vakarą stropiai mankštinuosi, išdarinėdama įvairius pa. Iš mamos alyvinio apatinio sijono su nėriniais susikurpiau supermadingą šokių suknią. Viršuj įvėriau juostelę, ji surišama po krūtine. Rožinė kokarda – svarbiausias akcentas. Bet iš savo sportbačių, kad ir labai stengiausi, niekaip nesugebėjau padaryti baleto batelių. Į mano sumedėjusias rankas ir kojas grįžta ankstesnis lankstumas. Pats geriausias pratimas – atsisėdus

ant grindų suimti rankomis kojų pirštus ir kelti kojas aukštyn. Turiu sėsti ant pagalvėlės, antraip tai būtų pernelyg sunkus išbandymas mano užpakaliui.

Visi čionykščiai iš eilės skaito knygą *Giedras dangus*. Mama sako, kad tai labai gera knyga, nes kalbama apie daugelį jaunimo problemų. Pati sau galvoju, kiek ironiškai: verčiau jau tu labiau domėtumeisi savo pačios jaunimu!

Man atrodo, kad mama įsitikinusi, jog artimesnių santykių tarp vaikų ir tėvų kaip mūsų šeimoj negali būti ir kad nė viena motina taip nesigilina į savo dukterų problemas kaip ji. Matyt, ji turi omeny ne mane, o Margo, kuriai, manau, niekuomet nekyla tokių minčių ir tokių problemų kaip man. Visai netrokštu, kad mama suprastų, jog viena jos dukra ne tokia, kaip ji vaizduojasi. Ją tai priblokštų, bet kitaip elgtis ji vis tiek nesugebėtų; kam ją skaudinti, juk man dėl to, šiaip ar taip, niekas nepasikeistų. Mama tikriausiai jaučia, kad Margo ją myli labiau nei aš, bet dėl to kaltina mano amžių.

Margo pasidarė daug geresnė. Ji dabar visai kitokia nei anksčiau, beveik nebesako man pastabų ir tapo tikra drauge. Dabar jau nežiūri į mane kaip į kūdikį, kurio galima nepaisyti.

Keista – kartais matau save tarsi kito žmogaus akimis. Neskubėdama tyrinėju asmenį, vardu Ana Frank, vartau gyvenimo puslapius, tarsi tai būtų svetimas gyvenimas.

Anksčiau namie, kai dar ne tiek daug galvodavau kaip dabar, tarpais pasijusdavau lyg būčiau svetimas vaikas mūsų šeimoj, man atrodė, kad niekuomet nebūsiu panaši į Mansą, Pimą ir Margo. Kartais pusmetį vaizduodavausi esanti našlaitė. Paskui imdavau krimstis, kam apsimetu auka, nors viskas kuo puikiausiai klojasi. Tuomet bent neilgam prisiversdavau būti maloni. Kas rytą, išgirdusi žingsnius laiptuose, vildavausi, kad tai mama ateina man pasakyti labas rytas; džiugiai sveikindavausi ir laukdavau jos malonaus žvilgsnio. Bet paskui ji šiurkščiai atrėždavo į mano žodžius arba padarydavo netaktišką pastabą, ir aš išeidavau į mokyklą visiškai nusiminusi. Grįždama namo iš mokyklos surasdavau jai pateisinimą – juk ji turi tiek rūpesčių. Pareidavau linksma, plepėdavau be perstogės, kol vėl pasikartodavo tai, kas buvo rytą, ir aš, pasiėmusi kuprinę, liūdna išeidavau iš kambario. Kartais nutardavau jai neatleisti, bet iš mokyklos parsinešdavau tiek naujienų, jog užmiršdavau savo priesaiką, man trūks plyš reikėjo, kad mama mane išklausytų. O paskui vėl ateidavo metas, kai imdavau nebesiklausyti žingsnių laiptuose, jausdavausi vieniša ir verkdavau, įsikniaubusi į pagalvę.

Čia viskas dar pablogėjo. Bet tu jau tai žinai. Dabar Dievas man atsiuntė pagalbon Peterį. Sugniaužiu savo pakabutį, paskui prispaudžiu jį prie lūpų ir galvoju: „Ko aš einu iš proto? Peteris su manimi, ir tai paslaptis.“ Ir man jau nebeskaudu, kad ir kaip kas

skriaustų. Kuris iš čia esančių galėtų įsivaizduoti, kad paauglės sieloj vyksta tokie dalykai?

1944 m. sausio 15 d., šeštadienis

Brangioji mano Kite!

Nėra prasmės smulkmeniškai aprašinėti visų mūsų ginčų ir barnių. Pakaks pranešti, kad pasidalijom daugelį produktų, pavyzdžiui, taukus, aliejų ir mėsą, atskirai kepamės bulves. Dabar papildomai valgom po riekelę juodos duonos, nes jau ketvirtą valandą laukiam nesulaukiam vakarienės ir niekaip negalim apraminti gurguliuojančių pilvų.

Mamos gimtadienis jau čia pat. Iš pono Kiuglerio ji gavo papildomai cukraus, dėl to van Danai pajuodo iš pavydo – per ponios van D. gimtadienį tokių vaišių nebuvo. Bet jau verčiau tau neįkyrėsiu, aprašinėdama visus tuos pykčio išlydžius, ašaras ir šiurkščius žodžius, nes puikiai žinai, kaip jie mums atsibodo.

Mama pareiškė pageidavimą, kuris, regis, greitai nebus įvykdytas: nematyti van Dano veido ištisas dvi savaites. Įdomu, ar visada ilgai kartu gyvenantys žmonės galop pradeda pyktis. Ar mums tiesiog nepasisekė? Kai valgant Diuselis susipila sau ketvirtadalį padažo iš padažinės, kitiems išvis nepalikdamas, man prapuola apetitas, norėčiau pašokti ir išgrūsti jį už durų. Argi visi žmonės tokie – godūs ir šykštūs? Aišku, neblogai, kad čia aš kiek geriau pažinau žmones, bet man jau pakaks. Peteris sako tą patį.

Tačiau karui visai nerūpi mūsų barniai, kaip ir mūsų laisvės ir gryno oro troškimas, todėl neturim kito pasirinkimo, tik kuo geriau susitvarkyti gyvenimą čia.

Aišku, pamokslauti lengva, bet iš tikrųjų, jeigu dar ilgai čia teks tūnoti, tai virsiu sausa pupelės virkščia. O kaip norėčiau būti normali paauglė!

1944 m. sausio 19 d., trečiadienis, vakaras

Brangioji Kite!

Aš (ir vėl aš!) nežinau, kas man darosi, bet pastebiu, kad po ano sapno pasikeičiau. Beje, vėl sapnavau Peterį, jis žiūrėjo į mane skvarbiu žvilgsniu, bet šitas sapnas nebuvo toks puikus kaip ankstesnis ir neįsiminiau jo taip gerai.

Tu žinai, kad visąlaik pavydėjau Margo santykių su tėčiu. Dabar ano pavydo nebeliko nė pėdsako. Tiesa, man iki šiolei nemalonu, kad tėtis elgiasi su manimi neteisingai dėl to, jog nervinasi. Bet tada aš sau galvoju: nereikia ant jūsų pykti, kad jūs tokie, kokie esate; jūs taip dažnai postringaujat apie vaikų ir jaunuolių mintis ir jausmus, o iš tikrųjų tai jums tamsus miškas. Iš tėvo man reikia ne vien bučinių ir glamonių. Argi ne pasibaisėtina, kad esu susitelkusi tik į save?

Norėčiau būti gera ir meili, ir tikriausiai man pirma reikia išmokti atleist. Aš ir mamai atleidžiu, bet kai ji sviedžia man sarkastišką pastabą ar iš manęs juokiasi, daugių daugiausia tegaliu susitvardyti.

Žinau, kad dar toli gražu nesu tokia, kokia turėčiau būti; ar man kada pavyks?

Ana Frank

P. S. Tėtis klausia, ar parašiau tau apie tortą. Mama gimtadieniui gavo tikrą, prieškarinį mokos tortą nuo kontoros darbuotojų. Buvo smagi diena! Bet šiuo metu tokie dalykai man maža berūpi.

1944 m. sausio 22 d., šeštadienis

Brangioji Kite!

Gal tu man galėtum paaiškinti, kodėl visi žmonės taip rūpestingai slepia nuo kitų vidinį pasaulį? Arba kodėl aš elgiuosi visai kitaip, kai esu žmonėse? Kodėl žmonės taip nepasitiki vienas kitu? Suprantu, kad tikriausiai ne be priežasties, bet mane gąsdina, kad niekuo, net pačiais artimiausiais žmonėmis, negali pasikliauti.

Man regis, kad po tos nakties, kai susapnavau sapną, labiau subrendau, tapau savarankiškesnė. Tikriausiai išpūsi akis išgirdusi, kad pasikeitė ir mano požiūris į van Danus. Lioviausi vertinusi visus ginčus ir barnius pagal išankstines mūsų šeimos nuostatas. Paklausi, kas atsitiko, kad taip smarkiai pasikeičiau? Matai, man staiga toptelėjo į galvą: jeigu mano motina būtų kitokia, jeigu ji būtų tikra mama, mudviejų santykiai irgi būtų visai kitokie. Aišku, ponios van Dan negali laikyti simpatinga, nė nesiginčiju, bet jei mūsų motina nebūtų tokia užsispyrusi, kai kalbama apie opius dalykus, pusės barnių būtų išvengta. Mat ponia van Dan turi vieną gerą savybę – girdi, kas jai sakoma. Nors ir egoistė, gobšuolė ir intrigantė, ji nesunkiai leidžiasi įtikinama, jei tik jos nepykdysi ir neišprovokuosi elgtis nelogiškai. Tiesa, ši taktika gali nepasiteisinti, bet reikia kantrybės, reikia bandyti dar kartą – o gal pasiseks.

Visi ginčai apie auklėjimą, apie mūsų išlepimą, apie valgį ir dar apie daugelį dalykų visai kitaip klostytųsi, jei kalbėtume atvirai ir draugiškai, o ne tik ieškotume vienas kito trūkumų.

Gerai žinau, ką tu man nori pasakyti, Kite: „Ana, ar tie žodžiai tikrai iš tavo lūpų? Juk ko tik neprisiklausei iš savo kaimynų! Ar tikrai taip sakai tu, patyrusi tiek skriaudų?“

Vis dėlto tai mano žodžiai. Noriu savaip viską pamatyti ir pati viską išsiaiškinti, o ne aklai sekti tėvus, kaip toj patarlėj – obuolys nuo obels netoli terieda. Noriu susidaryti savo nuomonę apie van Danus ir nuspręsti, kur mano tėvai teisūs, o ką jie perdeda. Jeigu nuomonė bus prasta, visada galiu vėl atsistoti tėvų pusėn. O jeigu ne, pasistengsiu jiems įrodyti savo tiesą, net jeigu ir neįstengsiu, vis tiek laikysiuosi

savo. Pasitaikius progai atvirai aptarinėsiu įvairius ginčytinus klausimus su ponia van Dan. Tegul ji vadins mane visažine, bet vis tiek sakysiu savo nešališką nuomonę. Kritikuoti savo šeimos visai neketinu, ir jeigu kas juos puls, būtinai ginsiu, be to, nuo šiandienos niekados nieko neapkalbinėsiu.

Iki šiolei buvau įsitikinusi, kad dėl visų barnių kalti van Danai, bet dabar manau, kad tai ir mūsų kaltė. Mes būnam teisūs iš esmės, bet iš protingų žmonių (tokių kaip mes) galėtum tikėtis didesnio takto ir sugebėjimo bendrauti.

Tikiuosi, aš to šiek tiek išmokau ir rasiu progą savo sugebėjimus pritaikyti.

Tavo Ana

1944 m. sausio 24 d., pirmadienis

Brangioji Kite!

Man atsitiko labai keistas dalykas. (Iš tikrųjų „atsitiko“ ne visai tinkamas žodis.)

Prieš atsiduriant čia, namie ar mokykloj apie vyrų ir moterų intymius santykius buvo kalbama arba slapta, arba bjauriai. Žodžiai, susiję su tais dalykais, buvo tariami pašnibždom, o iš to, kas ko nors nežinojo, buvo šaipomasi. Mane tai stebino, dažnai galvodavau, kodėl apie tai kalbama arba mįslėmis, arba nešvankiai. Nieko negalėdama pakeisti, stengiausi kalbėti kuo mažiau arba pasiteiraudavau draugių.

Kai jau nemažai pati buvau susižinojusi, mama pasakė: „Ana, duosiu tau gerą patarimą. Niekuomet nepradėk kalbėti ta tema su berniukais ir neatsakyk užkalbinta.“

Gerai prisimenu savo atsakymą, šūktelėjau: „Ką tu, negalėčiau net įsivaizduoti!“ Tuo kalba ir baigėsi.

Pirmaisiais buvimo slėptuvėje mėnesiais tėtis dažnai pasakodavo man apie tuos dalykus, apie kuriuos mieliau būčiau išgirdusi iš mamos. O visa kita sužinojau iš knygų, nusiklausiau iš pokalbių.

Peteris van Danas niekuomet nelindo prie manęs su bjauriomis kalbomis kaip berniukai mokykloje. Na, galbūt tik kartelį kitą iš pat pradžių, bet ir tai visai nebandydamas įvelti manęs į pokalbį. Ponia van D. kartą pasakė, kad ji niekuomet nėra kalbėjusi su Peteriu šia tema, ir, kiek jai žinoma, vyras taip pat. Atrodo, ji net neturėjo nuovokos, ką Peteris žino ir iš kur jis gavo informacijos.

Vakar, Peteriui, Margo ir man skutant bulves, pokalbis kažkaip pakrypo prie Bošės. Aš paklausiau:

– Tai mes iki šiol nežinom, Bošė katinas ar katė, argi ne?

– Kodėl gi – žinom, – atsakė Peteris. – Bošas – katinas.

Ėmiau juoktis:

– Neblogas katinas – netrukus ir kačiukų atsives.

Peteris ir Margo irgi pradėjo juoktis. Mat prieš porą mėnesių

Peteris nustatė, esą Bošė netrukus apsikačiuosianti, nes jos pilvas neįtikėtinai išsipūtė. Bet pasirodė, kad pilvą Bošei išpūtė nukniaukti gardūs kąsneliai, kačiukai, kuriuos ji tariamai nešiojo, liovėsi augę, nėra ką ir kalbėti, kad Bošė būtų atsivedusi kačiukų.

Bet dabar Peteris panūdo atitaisyti savo klaidą.

– Einam, pati pamatysi. Kartą, žaisdamas su Bošu, aiškiai pamačiau, kad tai katinas.

Niekaip negalėjau atsispirti smalsumui ir nuėjau su Peteriu į sandėlį. Bet tuo metu Bošas nepriėmė lankytojų, mes jo neradom. Palūkėjom, o paskui užkopėm nesuskaičiuojama daugybe laiptelių į viršų.

Po kiek laiko išgirdau Peterį vėl leidžiantis žemyn. Sukaupiau visą drąsą, kad viena pereičiau per tylius namus, ir atsidūriau sandėly. Bošas buvo ant pakavimo stalo, Peteris su juo žaidė. Dabar kaip tik bandė patupdyti katiną ant svarstyklių.

– A, sveika! Ar nori pažiūrėti?

Be jokių įžangų Peteris pagriebė katiną, paguldė ant nugaros, mikliai suėmė letenas ir snukį, ir pamoka prasidėjo.

– Matai, čia vyriškas lyties organas, čia jam auga keletas plaukelių, o štai čia – išeinamoji anga.

Katinas mikliai persivertė ir vėl atsistojo ant keturių mažų baltų pėdelių.

Į jokį kitą berniuką, kuris man būtų parodęs „vyrišką lyties organą“, paskui būčiau negalėjusi net pažiūrėti. Bet Peteris lyg niekur nieko tęsė kalbą šia keblia tema. Jis neturėjo jokių slaptų minučių, galop ir aš nurimau, pasijutau visai normaliai. Mudu žaidėm su Bošu, plepėjom, buvo linksma, net pasivaikščiojom ilgam sandėly – nuo galo iki durų.

– Ar tu matei, kaip kastravo Bošą?

– Aišku. Viskas truko tik keletą minučių. Katinui, suprantama, padarė vietinį nuskausminimą.

– Ar jam kažką išpjovė?

– Ne, gydytojas tik perrišo sėklų kanalus. Iš išorės nieko nematyti.

Turėjau įveikti savo jaudulį, kad galėčiau, kaip man atrodė, užduoti „normalų“ klausimą:

– Peteri, vokiškas žodis *Geschlechtsteil* reiškia lyties organą, ar ne? Bet juk patinų ir patelių organai vadinasi skirtingai.

– Žinau.

– Patelės, atrodo, vadinasi makštis, o kaip patino – neprisimenu.

– Mhm.

– Aišku, – tęsiau aš, – iš kur mes galim sužinoti tuos žodžius, nebent atsitiktinai nugirstume.

– Ne, nėra ko laukti. Paklausiu tėvų. Jie žino daugiau ir turi daugiau patirties nei aš.

Mudu jau kopėm laiptais, todėl pokalbis nutrūko.

Na, matai, niekad nesu net su mergaitėmis taip paprastai kalbėjusi šia tema. Esu tikra, kad kai mama persergėjo dėl kalbų su berniukais, ji visai ne tai turėjo omeny.

Vis tiek visą dieną buvau kaip nesavam kaily. Vis prisimindavau mūsų pokalbį, jis man neatrodė visai įprastas. Vienas dalykas man tikrai paaiškėjo: pasirodo, jauni žmonės, ir net priešingų lyčių, gali laisvai ir nekrizendami apie tai kalbėti.

Ar tikrai Peteris ketina paklausti savo tėvų? Ar jis iš tikrųjų taip laisvai gali kalbėti šia tema?

Ak, kaip maža aš žinau!

Tavo Ana

1944 m. sausio 28 d., penktadienis

Brangioji Kite!

Keletą pastarųjų savaičių domiuosi karališkųjų šeimų genealogijos medžiais ir lentelėmis. Žinai, kai jau pradedi raustis, tai ir traukia vis gilyn į amžių glūdumas, ir tam kely laukia vis įdomesni atradimai.

Nors labai stropiai mokausi – pavyzdžiui, anglų kalbos taip pramokau, kad galiu klausytis Bi-Bi-Si radijo transliacijų ir beveik viską suprantu, – daug laiko sekmadieniais praleidžiu tvarkydama kino žvaigždžių kolekciją, o ji jau įspūdingo didumo. Ponas Kiugleris kiekvieną pirmadienį pradžiugina mane atnešdamas eilinį *Kino ir teatro* žurnalo numerį. Mažiau pasaulietiški mūsų slėptuvės gyventojai dažnai burba dėl tokio lepinimo ir pinigų švaistymo, bet kaskart apstulbsta, kai aš, net praėjus metams, nesuklysdama išvardiju bet kokio filmo aktorius. Laisvalaikiu Bepė su savo draugu dažnai eina į kiną. Ji man sako, į kokį filmą ketina eiti ateinantį šeštadienį, o aš tuoj pat atraportuoju, kokie aktoriai jame atlieka pagrindinius vaidmenis, taip pat ką apie tą filmą rašo kritikai. Neseniai Mansa pasakė, kad man paskui nebereikės vaikščioti į kiną – juk savo galvoj jau turiu visus siužetus, žinau visas kino žvaigždes ir recenzentų nuomones.

Kai pasirodau naujai susišukavusi, matau nepritarimą jų veiduose. Kas nors būtinai paklaus, kokią kino žvaigždę dabar mėgdžioju. Sakau, kad pati sugalvojau šukuoseną, bet jie manimi netiki. Nauja šukuosena išsilaiko vos pusvalandį, nes kiekvienas taip ir taikosi pasakyti ką nors kandaus. Pagaliau man taip nusibosta, kad sprunku į vonią ir mano garbanos įgauna įprastą pavidalą.

1944 m. sausio 28 d., penktadienis

Brangioji Kite!

Rytą pagalvojau, ar nesijauti esanti karvė, kuriai vis tenka gromuliuoti senas naujienas, ar neplėšė žiovulys tau skruostų nuo tokio vienodo maisto ir ar neklausinėji savęs, kada gi ta Ana atkas ką

nors naujesnio?

Atleisk, aišku, tau neapsakomai nuobodu, bet pabandyk įsivaizduoti, kaip man pačiai iki gyvo kaulo įgriso klausytis senų istorijų. Jeigu valgant kalbama ne apie politiką arba maistą, tada mama arba ponia van D. ima pasakoti šimtąkart girdėtas istorijas apie jaunas dieneles arba Diuselis pradeda postringauti apie savo Šarlotės garderobą, apie ristūnus, apie irklines valtis, apie berniukus, ketverių metų išmokusius plaukti, apie raumenų skausmą ir bailius pacientus. Jau prigyvenom, kad pakanka vienam iš aštuonių išsižioti, o kiti septyni gali patys baigti pasakoti istoriją. Visi mintinai žinom visus anekdotus, todėl juokingi jie atrodo tik pačiam pasakotojui. Visi pienininkai, bakalėjininkai ir mėsininkai dviejų buvusių namų šeimininkių tokią daugybę kartų iškelti į padanges ir sutrinti į miltus, kad mūsų vaizduotėj jie Metušelaho18 amžiaus; išgirsti ką nors nauja, negirdėta slėptuvėje neįmanoma.

Visa tai dar būtų pakenčiama, jei suaugusieji neturėtų netikusio įpročio po dešimt kartų perpasakoti naujienas, kurias atneša ponas Kleimanas, Janas ir Mipė, kaskart papuošiant tas istorijas vis naujomis išmonėmis. Dažnai turiu gnybti sau į ranką po stalu, kad susiturėčiau nesugrąžinusi įkvėpimo apimto pasakotojo istorijos vagon. Maži vaikučiai, tokie kaip Ana, nieku būdu negali nurodinėti suaugusiųjų klaidų, nesvarbu, kokie paklydimai būtų ir kokios istorijos būtų laužiamos iš piršto.

Ponas Kleimanas ir Janas dažniausiai kalba apie žmones, besislapstančius nuo persekiojimų, gyvenančius nelegaliai. Jie žino, kad visa, kas susiję su mūsų nelaimės draugais, mums labai rūpi, kad mes gerai suprantam ir suimtų pogrindininkų sielvartą, ir laisvėn išleistų kalinių džiaugsmą.

Slapstymasis ir pogrindis mums tapo tokiu įprastu dalyku, kaip anksčiau tėtės šliurės, būtinai turėjusios būti prie krosnies. Veikia daug organizacijų, tokių kaip „Laisvieji Nyderlandai“, kurios padirbinėja dokumentus, duoda besislapstantiems pinigų, įrengia slėptuves, o pogrindin pasitraukusiems jauniems krikščionims padeda gauti darbo. Kokie kilnūs ir nesavanaudžiai žmonės – statydami pavojun savo gyvybę, jie padeda kitiems, jie gelbsti kitų gyvybę!

Geriausias pavyzdys – mūsų pagalbininkai. Tik jų dėka mes įstengėm taip ilgai išsilaikyti ir, tikėsimės, laimingai pasieksim kitą krantą. Bet jei kas atsitiktų, jų likimas būtų toks kaip ir mūsų. Niekada nesam girdėję nė žodelio, net užuominos, kad mes jiems našta, nors iš tikrųjų taip ir yra. Niekas niekuomet mums nepriekaištavo dėl papildomų vargų ir rūpesčių, kuriuos mes jiems teikiam. Jie kasdien užlipa pas mus viršun, kalbasi su vyrais apie bendrovės reikalus ir apie politiką, su moterimis – apie maistą ir karo netektis, su vaikais – apie knygas ir laikraščius. Jie stengiasi ateiti pas mus linksmais veidais, per

gimtadienius ir šventes atneša gėlių ir dovanų, visada pasirengę padėti kaip galėdami. To mes negalim nė akimirkai pamiršti – mūsų pagalbininkų meilė ir gera nuotaika yra ne mažesnis didvyriškumas, nei kautis mūšy ar užnugary kovoti su vokiečiais.

Pačių keisčiausių istorijų gali prisiklausyti, ir jos, pasirodo, iš gyvenimo. Pavyzdžiui, ponas Kleimanas pasakojo, kad Gelderlande vyko futbolo varžybos tarp pogrindininkų ir Nyderlandų karo policijos komandų. O štai kaip Hilversiume išdavinėjo naujas registracijos korteles. Kad gausybė nelegalų taip pat galėtų gauti normuojamų produktų (kortelės arba išduodamos pateikus registracijos kortelę, arba perkamos už 60 guldenų), vietos valdžia visiems apskrities nelegalams nurodė laiką, kada jie turi susirinkti ir prie atskiro stalo pasiimti savo pažymėjimus.

Vis dėlto reikia būti labai atsargiems, kad tokios istorijos nepasiektų vokiečių ausų.

Tavo Ana

18 Metušelahas – Adomo palikuonis, gyvenęs 969 metus (Senasis Testamentas, Pr 5,27).

1944 m. sausio 30 d., sekmadienis

Mano Brangioji Kite!

Na, štai ir vėl sekmadienis. Tiesa, dabar aš jau nebe taip kankinuosi kaip anksčiau, vis tiek nemaloni diena.

Kol kas dar nėjau į sandėlį, bet dabar jau tikriausiai pavyks. Vakar vakare, jau sutemus, ėjau ten visai viena, o prieš tai kartą su tėte. Vakar stovėjau ant viršutinio laiptelio, danguje siuvo vokiečių lėktuvai, jaučiau, kad esu visai viena ir negaliu tikėtis jokios pagalbos. Baimė išnyko, aš pažvelgiau į dangų ir patikėjau save Dievui.

Man būtinai reikia pabūti vienai. Tėtis pastebi, kad esu ne tokia kaip paprastai, bet negaliu jam pasakoti, kas mane kankina. Norėčiau sušukti: „Palikit mane ramybėj!“

Ką gali žinoti, gal kada nenorėsiu, bet turėsiu būti viena!

Ana Frank

1944 m. vasario 3 d., ketvirtadienis

Brangioji Kite!

Sąjungininkų įsiveržimo karštinė krečia visą šalį, kasdien vis labiau. Jei būtum čia, tu tikriausiai pasiduotum visuotinei nuotaikai, o kita vertus, veikiausiai pasijuoktum, kad keliame tokią sumaištį dėl įvykio, kurio gal ir nebus.

Laikraščiuose pilna straipsnių apie įsiveržimą, ir kiekvienas kraustosi iš proto radęs tokius išvedžiojimus: „Anglams išsilaipinus Olandijoje, vokiečių valdžia turės dėti visas pastangas, kad apgintų šalį, net užtvindydama, jei reikės.“ Spausdinami specialūs žemėlapiai –

ten pažymėtos Olandijos sritys, kurioms gresia pavojus būti užtvindytoms. Kadangi pažymėti ir ištisi Amsterdamo rajonai, iškart kyla klausimas, ką mes darysim, jei vanduo gatvėse pakils iki krūtinės. Į šitą klausimą gali išgirsti pačių įvairiausių atsakymų:

– Kadangi mes negalim važiuoti dviračiais ir bėgti, teks bristi.

– Nekvailiok, turėsim plaukti. Visi apsivilksim maudymosi kostiumus, užsidėsim kepuraites ir stengsimės plaukti po vandeniu, kad nesimatytų, jog mes žydai.

– Kokie niekai! Įsivaizduoju, kaip mūsų damos plaukia, o žiurkės kramto joms kojas! (Aišku, tai pasakė kažkuris iš vyrų. Dar pažiūrėsim, kas visų garsiausiai spiegs!)

– Mes net iš namo neišsikrapštysim. Sandėlis vos laikosi, vanduo jį kaipmat nuplukdys.

– Klausykit, žmonės, gana juokų. Reikia gauti valtį.

– Kam? Galiu pasiūlyti kai ką geriau – kiekvienas pasiimam iš palėpės po dėžę ir po medinį šaukštą vietoj irklo.

– Aš eisiu su kojokais. Kai buvau jaunas, lėkdavau su jais kaip vėjas.

– Janui Gisui nereikės kojokų, žmoną jis užsisodins ant sprando. Kas jau kas, o Mipė tikrai turės kojokus.

Dabar, Kite, gali įsivaizduoti, kas pas mus vyksta. Labai smagu šmaikštauti, bet tikrovė atrodys ne tokia juokinga. Yra dar vienas klausimas: ką daryti, jei vokiečiai sugalvos evakuoti Amsterdamą?

– Užsimaskuoti kaip tik įstengsim ir pasitraukti kartu su visais.

– Nieku gyvu neiti iš čia! Geriausia pralaukti! Vokiečiai įmanytų visus Olandijos gyventojus nuginti į Vokietiją, o ten jų laukia tik mirtis.

– Žinoma, liksim čia. Tai pati saugiausia vieta. Prikalbinsim Kleimaną persikelti čia su visa šeima. Gausim maišą medžio drožlių ir galėsim miegoti ant grindų. Tegul Mipė ir Kleimanas jau dabar suneša antklodes. Turim šešiasdešimt penkis svarus grūdų, reikės užsakyti dar. Janas galėtų pabandyti gauti dar šiek tiek pupelių. Dabar turim maždaug šešiasdešimt penkis svarus pupelių ir dešimt svarų išaižytų žirnių. Dar reikėtų penkiasdešimt indelių daržovių konservų.

– Motin, paskaičiuok, kiek dar turim atsargų.

– Dešimt indelių žuvies, keturiasdešimt indelių pieno konservų, dvidešimt svarų pieno miltelių, trys buteliai aliejaus, keturios skardinės konservuoto sviesto, keturi indeliai konservuotos mėsos, du dideli indai žemuogių, du aviečių, dvidešimt pomidorų sulčių, dešimt svarų avižinių dribsnių, devyni svarai ryžių. Ir viskas.

Mūsų maisto atsargos visai padorios. Bet turint omeny, kad dar turim maitinti kontoros darbuotojus, vadinasi, jos kas savaitę gerokai mažėja, tai ne tiek jau visko daug, kaip atrodo iš pirmo žvilgsnio. Anglių ir malkų turim užtektinai, taip pat ir žvakių.

– Pasisiūkime maišelius, kad prireikus juose po drabužiais galėtume paslėpti pinigus.

– Reikia sudaryti sąrašą, ką pirmiausia pasiimti, ir jau dabar susikrauti kuprines.

– Kai ateis metas, du žmones pastatysim į sargybą – vieną priekinio namo, o kitą – užpakalinio namo palėpėj.

– O ką darysim su ta krūva produktų, jei nebus vandens, dujų ir elektros?

– Teks virti ant krosnies. Vandenį filtruosim ir virinsim. Išplausim didžiuosius apipintus butelius ir juose laikysim vandenį. Dar galima vandenį pilti į tris konservavimui naudojamus katilus ir praustuvę.

– Be to, prieskonių sandėly turim apie du šimtus trisdešimt svarų bulvių.

Tokias kalbas girdžiu diena iš dienos. Įsiveržimas ir tik įsiveržimas. Nuolatinės pokalbių temos – alkis, mirtis, bombos, gesintuvai, miegmaišiai, žydiški dokumentai, nuodingosios dujos ir t. t. ir pan. Tikrai nelabai linksma.

Dabar persakysiu mūsų ponų pokalbį su Janu – tai geras pavyzdys, kaip jie mus baugina.

Slėptuvė: Mes baiminamės, kad atsitraukdami vokiečiai išvarys ir visus miesto gyventojus.

Janas: Neįmanoma. Jiems neužteks traukinių.

Slėptuvė: Traukinių? Ar tik nemanote, kad jie parūpins piliečiams kupė vagonus? Kaipgi! Teks keliaut savom kojom. (*Per pedes apostolorum*19, – visąlaik priduria Diuselis).

Janas: Niekaip nepatikėsiu. Jūs matote tik blogus dalykus. Kokia prasmė jiems tampytis su visais miesto gyventojais?

Slėptuvė: Argi jau užmiršote, ką pasakė Gebelsas – esą, jei mums teks trauktis, mes labai garsiai trinktelėsim duris atsisveikindami.

Janas: Daug ką jie šneka.

Slėptuvė: Jūsų nuomone, vokiečiai pernelyg kilnūs ir žmoniški tokiam poelgiui? Jie samprotaus taip: jau jeigu mums lemta žūti, tai težūsta drauge ir visi mūsų galioj esantys.

Janas: Sakykit, ką norit, bet aš tuo netikiu.

Slėptuvė: Vis ta pati sena istorija. Niekas nenori patikėti, kad gresia pavojus, kol tas pavojus nepažvelgia tiesiai į veidą.

Janas: Juk jūs nieko tikra nežinote, tai vis prasimanymai.

Slėptuvė: Bet juk mes visa tai išgyvenom, iš pradžių Vokietijoj, o paskui ir čia. Kaip manot, kas dedasi Rusijoj?

Janas: Nekalbėkim dabar apie žydus. Manau, kad niekas iš tikrųjų nežino, kas vyksta Rusijoj. Anglai ir rusai, kaip ir vokiečiai, viską išdidina propagandos tikslais.

Slėptuvė: Na, ne. Bi-Bi-Si radijas visuomet sako tiesą. Bet net jei pranešimai dešimčia procentų neatitinka tikrovės, vis tiek faktai

pasibaisėtini. Juk turbūt neneigsite, kad Lenkijoj ir Rusijoj nužudyta arba numarinta dujų kamerose milijonai taikių piliečių.

Nepasakosiu tau pokalbio tęsinio. Aš rami ir nepasiduodu visuotinei panikai. Man jau beveik vis tiek, ar mirsiu, ar liksiu gyva. Žemė ir be manęs suksis, aš nieko negaliu pakeisti. Kad ir kas nutiktų, turiu mokytis ir tikėti, kad viskas baigsis gerai.

Tavo Ana

19 Apaštalų pėdomis, t. y. pėsčiomis (*lot.*). Jėzaus Kristaus mokiniai apaštalai skelbdami krikščionybę vaikščiojo pėsti.

1944 m. vasario 8 d., antradienis

Mieloji Kite!

Negaliu net apsakyti tau, kaip jaučiuosi. Nuotaika keičiasi kas minutę – čia noriu tylos ir ramybės, čia linksmybės. Mes pamiršom juoktis – kalbu apie tikrą juoką, iki nukritimo.

Tiesa, šį rytą buvau prarijusi juokų kauliuką, žinai, kaip kartais būdavo mokykloj. Mudvi su Margo sėdėjom ir kikenom, kaip ir dera paauglėms.

Vakar vakare vėl susikivirčijau su mama. Štai kaip viskas buvo. Margo gulė miegoti, užsiklojo savo vilnone antklode ir staiga kad šoks iš lovos! Dieną mama siuvo lopą prie antklodės. Tėtis reikšmingai pakinknojo galva ir padejavo, kad mama išsiblaškiusi. Netrukus iš vonios atėjo mama ir aš juokais jai papriekaištavau: „Tu esi tiesiog *Rabenmutter*20“.

Aišku, ji paklausė, kodėl taip sakau, ir mes papasakojom apie smeigtuką. Ji ūmai pasipūtė ir atskaitė man:

– Apie išsiblaškymą jau verčiau patylėtum, kai tu siuvi, tai visi namai pilni smeigtukų. Žiūrėk, mėtosi manikiūrinis rinkinys, niekad jo nepadedi į vietą.

Pasakiau, kad jo nenaudojau, įsikišo Margo – pasirodo, ji kalta.

Mama toliau vanojo mane už netvarkingumą, kol neištvėriau ir praplyšau:

– Apie tavo išsiblaškymą kalbėjau visiškai ne aš! Ir apskritai, kas ką iškrėstų, būtinai aš kalta!

Mama nutilo, o vos po minutėlės turėjau ją pabučiuoti, linkėdama labos nakties. Tas kivirčas gal ir nelabai reikšmingas, bet šiomis dienomis mane viskas nervina.

Ana Mari Frank

20 Žiauri motina (*vok.*).

1944 m. vasario 12 d., šeštadienis

Brangioji Kite!

Šviečia saulė, dangus mėlynas mėlynas, pučia švelnus vėjelis, o aš noriu – labai labai noriu – visko; noriu pasikalbėti, noriu laisvės, noriu

draugų, noriu pabūti viena. Noriu... paverkti! Atrodo, kad mano širdis tuoj pat plyš. Jei paverkčiau, palengvėtų, bet pravirkti negaliu. Nerandu vietos, vaikštau iš kambario į kambarį, prigludusi traukiu orą pro lango plyšį, o mano širdis daužosi ir, atrodo, sako: „Kada gi pagaliau atsiliepsi į mano troškimus...“

Pavasaris. Jaučiu bundant pavasarį, jaučiu visam savo kūne ir sieloj. Reikia tvirtai save suimti į rankas, kad atrodyčiau ir elgčiausi kaip paprastai, nes esu kaip nesava. Nežinau, ką skaityti, ką rašyti, ką daryti. Žinau tik, kad kažko ilgiuosi...

Tavo Ana

1944 m. vasario 14 d., pirmadienis

Mieloji Kite!

Nuo šeštadienio daug kas pasikeitė mano gyvenime. O atsitiko štai kas: tada norėjau (ir dabar noriu) visko, bet... mažą dalelę to, ko norėjau, aš gavau.

Sekmadienio rytą pastebėjau (ir labai apsidžiaugiau, atvirai pasakius), kad Peteris visą laiką žiūri į mane. Visai ne taip kaip paprastai. Nežinau, nemoku paaiškinti, koks tai žvilgsnis, bet staiga pajutau, kad ne taip labai jis įsimylėjęs Margo, kaip maniau anksčiau. Visą dieną stengiausi kuo mažiau į jį dairytis, nes kai tik pažvelgdavau, sugaudavau jį žiūrint į mane ir – ką jau čia slėpti – pasijusdavau labai gerai, o šitą jausmą reikia branginti.

Sekmadienio vakarą visi, išskyrus mane ir Pimą, susispietė prie radijo klausytis laidos „Nemari vokiečių meistrų muzika“. Diuselis nuolatos sukiojo rankenėles, Peteris nervinosi, taip pat ir visi kiti. Pusvalandį Peteris tvardėsi, o paskui kiek suirzusiu balsu paprašė palikti radiją ramybėj. Diuselis išdidžiai atkirto: *„Ich mach' das schon!“*21 Peteris supyko, pasakė kažką užgaulaus, ponas van Danas stojo jo pusėn, galiausiai Diuseliui teko nusileisti. Štai ir viskas.

Pats savaime tas įvykis nelabai svarbus, bet Peteriui, atrodo, jis įstrigo širdin, nes šįryt, kai knisausi palėpėj knygų dėžėj, priėjo ir ėmė apie tai pasakoti. Iš pradžių nesusigaudžiau, bet Peteris suprato aptikęs dėmesingą klausytoją ir ėmė su įkarščiu klostyti.

– Matai, – pasakė jis, – aš paprastai tyliu, nes iš anksto žinau, kad nesugebėsiu išdėstyti savo minčių. Painiojuosi, raustu ir kalbu visai ne tai, ką norėčiau. Ir vakar tas pat, norėjau visai ką kita pasakyti, bet prakalbęs susipainiojau. Baisu. Anksčiau turėjau kvailą įprotį – apskritai gaila, kad dabar taip negaliu: kai ant ko nors supykdavau, nesiginčydavau, o paleisdavau į darbą kumščius. Aišku, kumščiais nieko neįrodysi, pats žinau, todėl taip žaviuosi tavim. Tu, šiaip ar taip, moki išdėstyti savo mintis, kalbi būtent tai, ką nori pasakyti, ir nė truputėlio nesidrovi.

– Smarkiai klysti, – paprieštaravau, – dažniausiai dėstau mintis

visai ne taip, kaip ketinau, kalbu per daug ir per ilgai, o tai irgi blogai.

– Galbūt, bet neatrodai susidrovėjusi. Nerausti ir visada išlaikai pusiausvyrą.

Iš šitų žodžių mintyse nusijuokiau, bet man rūpėjo jam leisti išsikalbėti, todėl pasistengiau užslopinti juoką, įsitaisiau ant pagalvės, kuri gulėjo ant grindų, ir apkabinusi rankomis kelius įdėmiai į jį žiūrėjau.

Aš labai patenkinta, kad mūsų name atsirado dar vienas žmogus, kuriam būna tokie pat pykčio priepuoliai kaip ir man. O Peteriui aiškiai palengvėjo dėl to, kad jis galėjo išplūsti Diuselį paskutiniais žodžiais, nesibaimindamas, jog jį įskųsiu. Man irgi buvo gera, nes jutau, kad mes artimi žmonės – kaip kadaise būnant su draugėmis.

Tavo Ana

21 Pats geriau padarysiu (*vok.*).

1940 m. vasario 15 d., antradienis

Menkas kivirčas su Diuseliu turėjo visai rimtų padarinių ir dėl to kaltas tik jis pats. Pirmadienio vakarą Diuselis atėjo pas mamą ir triumfuodamas pranešė, kad rytą Peteris jo pasiteiravęs, kaip miegojo, ir esą pridūręs, jog apgailestauja dėl to, kas įvyko sekmadienį, jis neturėjęs jokių piktų ketinimų. O Diuselis jį nuraminęs, sakydamas, jog jau ir nepykstąs. Taigi reikalas sutvarkytas. Mama perpasakojo šią istoriją man, o aš viena sau baisiausiai stebėjausi: juk Peteris labai pyko ant Diuselio, kaipgi jis galėjo taip nusižeminti?

Kaipmat pripuoliau prie Peterio. Paaiškėjo, jog Diuselis sumelavo. Kad būtum mačiusi Peterio veidą! Būtinai reikėjo fotoaparato. Pasipiktinimas, įtūžis, neryžtingumas, sąmyšis ir daug kitų jausmų keitė vienas kitą Peterio veide.

Vakare ponas van Danas ir Peteris viską išklojo Diuseliui. Bet, matyt, nebuvo labai baisu, nes jau šiandien Peteris atlaikė dantų gydymo seansą pas Diuselį.

O jau apsišaukė, kad nebesikalba vienas su kitu.

1944 m. vasario 16 d., trečiadienis

Visą dieną nesikalbėjom su Peteriu, apsikeitėm tik vienu kitu nereikšmingu žodžiu. Eiti į palėpę per šalta, be to, šiandien Margo gimtadienis. Pusę pirmos Peteris atėjo pažiūrėti dovanų, užsiplepėjo ir pabuvo ilgiau nei paprastai. Proga pasitaikė popiet. Sugalvojau bent kartą užvaduoti Margo, nuėjau kavos, o paskui bulvių. Įėjau į Peterio kambarėlį, jis kaipmat susirinko ant laiptų paskleistus popierius. Paklausiau, ar man uždengti liuką.

– Taip, – atsakė jis, – uždenk. Kai eisi atgal, pabelsk, aš atidarysiu.

Padėkojau, užlipau viršun ir kokias dešimt minučių rinkau pačias mažiausias bulveles iš didžiulės statinės. Įskaudo nugara, sušalau.

Aišku, nesibeldžiau, pati atsidengiau liuką, bet jis labai paslaugiai priėjo ir paėmė iš manęs puodą.

– Ieškojau kaip įmanydama, mažesnių nebesuradau.

– Ar žiūrėjai didžiojoj statinėj?

– Taip, visą išknaisiojau.

Mums kalbantis stovėjau ant laiptų, o jis laikė puodą ir apžiūrinėjo jo turinį.

– Bulvės neblogos, – pasakė jis ir, atiduodamas man puodą, pridūrė: – Tu šaunuolė.

Ir pažvelgė į mane taip švelniai ir šiltai, kad ėmiau tirpte tirpti. Mačiau, kad jis nori padaryti man malonumą, ir pristigęs iškalbos pagyrimą išsakė žvilgsniu. Puikiausiai jį supratau, buvau jam labai dėkinga. Ir dabar gera prisiminus jo žodžius ir žvilgsnį.

Kai nulipau žemyn, mama pasakė, kad dar reikia bulvių vakarienei. Pasisiūliau dar kartą suvaikščioti. Atėjusi pas Peterį, atsiprašiau, kad turiu jį vėl sutrukdyti. Jis atsistojo ir įsispraudęs tarp laiptų ir sienos – aš tuo metu jau buvau belipanti viršun – paėmė mane už rankos ir suturėjo.

– Leisk, aš nueisiu, man vis tiek reikia viršun, – pasakė jis.

Atsakiau, kad nereikia, kad šįkart nebūtina atrinkinėti mažų bulvių. Įtikintas jis paleido mano ranką. Man grįžtant atgal jis priėjo atidengti liuko ir paimti iš manęs puodo. Tarpdury paklausiau:

– Ką mokaisi?

– Prancūzų, – atsakė.

Paklausiau, ar galiu užmesti akį. Nusiploviau rankas ir atsisėdau priešais jį ant sofos.

Kai ką jam paaiškinau iš prancūzų kalbos, o paskui pradėjom kalbėtis. Jis pasakė, kad suaugęs važiuos į Indoneziją ir turės kaučiuko plantaciją. Pasakojo, kaip gyveno namie, apie juodąją rinką, guodėsi, koks jis netikęs. Pasakiau, kad jis turi didelį menkavertiškumo kompleksą. Kalbėjo apie karą – jis mano, jog anglai paskui tikriausiai kovos tarpusavy, – ir apie žydus. Jis pasakė, kad gyvenimas, būnant krikščioniu, daug lengvesnis. Paklausiau, ar jis nori apsikrikštyti, bet pasirodo, kad ne. Vis tiek negalėtų jausti to, ką jaučia tikras krikščionis, bet įsitikinęs, kad po karo niekas net nežinos, ar jis žydas, ar krikščionis. Nuo tų žodžių man nudiegė širdį. Liūdna, kad jis kartais ne visai sąžiningas. Peteris dar pasakė:

– Žydai visada buvo ir bus išrinktoji tauta.

– Būtų gerai, kad bent kartą juos išrinktų geriems dalykams!

Išskyrus šią akimirką, mūsų pokalbis buvo malonus – apie mano tėtį, apie tai, kad čia mes pažinom žmones, – kas užėjo ant seilės, jau net nebeprisimenu.

Išėjau tik penkiolika po penkių, mat atėjo Bepė.

Vakare jis man vėl pasakė šį tą malonaus. Mudu kalbėjom apie

kino žvaigždės portretą, vieną iš tų, kuriuos jam kadaise padovanojau, jau pusantrų metų jis kabo jo kambary. Peteris pasakė, kad portretas jam labai patinkąs, tai aš pasisiūliau duoti daugiau.

– Ne, atsakė jis, – geriau jau turėsiu tuos. Žiūriu į juos kasdien, tie žmonės tapo man draugais.

Dabar aš, regis, supratau, kodėl jis vis laiko ir glosto Mušę. Jam, kaip ir man, reikia švelnumo. Prisiminiau, ką jis dar pasakė:

– Aš nieko nebijau, tik kartais nepasikliauju savimi, bet bandau tai įveikti.

Peterio menkavertiškumo kompleksas siaubingas. Tarkim, jis visąlaik galvoja, kad mes protingi, o jis kvailas. Kai padedu jam mokytis prancūzų kalbos, jis man tūkstančius kartų dėkoja. Kada nors jam pasakysiu: „Liaukis! Tu juk geriau moki anglų ir geografiją.“

Ana Frank

1944 m. vasario 17 d., ketvirtadienis

Mieloji Kite!

Buvau pažadėjusi poniai van Dan paskaityti ką nors iš savo istorijų ir šįryt užlipau viršun. Pradėjau nuo „Evos sapno“, jai labai patiko, tada paskaičiau keletą pasakojimų iš slėptuvės gyvenimo, ji tiesiog plyšo juokais. Peteris irgi girdėjo, bet ne viską, tik paskutinį, todėl paprašė, kad užeičiau pas jį ir dar paskaityčiau. Nusprendžiau surizikuoti ir atnešiau savo sąsiuvinį, daviau jam paskaityti tą vietą, kur Keidė ir Hansas kalba apie Dievą. Nelabai supratau, kokį įspūdį tai padarė Peteriui, jis kažką pasakė, ne apie tai, gerai ar blogai parašyta, bet apie turinį. Bet tie žodžiai išlėkė man iš galvos. Paaiškinau jam norėjusi parodyti, kad rašau ne vien juokingas istorijas. Jis linktelėjo ir išėjo iš kambario. Palauksiu, gal dar ką pasakys!

Tavo Ana Frank

1944 m. vasario 18 d., penktadienis

Mano Brangioji Kite!

Kada tik einu viršun, vis norėdama pamatyti „jį“. Dabar, kai turiu ko tikėtis, gyventi daug geriau.

Nėra to blogo, kad neišeitų į gera – mano draugystės objektas visada čia pat, nereikia baimintis varžovių, išskyrus Margo. Nemanyk, kad įsimylėjau, visai ne, bet jaučiu, kad tarp mudviejų su Peteriu gali išaugti kažkas gražaus, tikra draugystė ir visiškas pasitikėjimas. Nepraleidžiu progos pas jį nueiti. Anksčiau jis neišmanydavo, kaip su manimi elgtis, dabar, priešingai, kalba be atvangos, jo žodžiai mane vejasi net išėjusią už durų. Mamai nepatinka, kad vaikštau į viršų. Ji priekaištauja, kad įkyriu Peteriui, liepia palikti jį ramybėj. Argi ji nesupranta, kad aš ir pati turiu nuojautą? Kas kartą, kai einu į jo kambarėlį, ji nužvelgia mane kažkaip keistai. O kai leidžiuosi žemyn, klausinėja, kur buvau. Suprantu, kad tai baisu, bet pradedu jos

nekęsti!

Tavo Ana M. Frank

1944 m. vasario 19 d., šeštadienis

Brangioji Kite!

Vėl šeštadienis, pati supranti, ką tai reiškia. Rytas buvo ramus. Kone valandą viršuj lipdžiau mėsos kukulius, bet „jį“ mačiau tik prasilenkdama.

Pusę trijų visi nuėjo viršun – kas paskaityti, kas pamiegoti, o aš, pasiėmusi apklotą ir visa kita, nulipau žemyn ir atsisėdau prie rašomojo stalo, ketindama skaityti arba rašyti. Bet kažkas man užplaukė, įsikniaubiau ir pravirkau. Ašaros liejosi upeliais, jaučiausi baisiai nelaiminga. Ak, kaip norėjau, kad „jis“ ateitų manęs paguosti!

Tik ketvirtą grįžau viršun. Penktą susiruošiau bulvių, vėl tikėdamasi susitikti, bet kol aš vonioj šiaušiau plaukus, jis nuėjo pas Bošą.

Norėjau padėti poniai van D. ir pasiėmusi knygą lipau viršun, bet pajutau, kad tuoj pravirksiu, puoliau žemyn, į tualetą, pakeliui dar nusičiupau veidrodėlį. Sėdėjau ant unitazo, jau seniai užbaigusi savo reikalus ir susitvarkiusi drabužius, ašaros liejosi tamsiomis dėmėmis ant raudonos mano prijuostės. Man buvo taip liūdna.

Štai ką galvojau: ne, taip niekada neužkariausiu Peterio. Gal jam visai nepatinku, gal jam visai nereikia artimo draugo? Gal jis tik retsykiais ir tik probėgšmais mane prisimena? Turėsiu ir toliau keliauti savo keliu viena, be žmogaus, kuriuo galėčiau pasikliauti, be Peterio, be vilties, be paguodos, be ateities. O, kaip norėčiau padėti jam ant peties galvą ir nesijausti tokia beviltiškai viena ir apleista! Bet gal aš jam visai nerūpiu, gal taip švelniai jis žiūri ir į kitus. O aš jau vaizduojuos, jog tas žvilgsnis vien man skirtas. Ak, Peteri, kad tu mane dabar matytum ir girdėtum... Bet išgirsti iš tavo lūpų karčią tiesą tikriausiai būtų nepakeliama.

Paskui, nors mano siela vis dar verkė, vėl įgijau vilties ir tikėjimo.

Tavo Ana M. Frank

1944 m. vasario 20 d., sekmadienis

Tai, kas kitų žmonių namuose vyksta eilinėmis savaitės dienomis, čia, slėptuvėj, – sekmadieniais. Kai normalūs žmonės pasipuošę vaikštinėja saulutės atokaitoj, mes čia šveičiam, šluojam, skalbiam.

Aštuonios valandos. Nors dauguma dar būtų linkę pamiegoti, Diuselis jau keliasi. Eina į vonią, paskui apačion, paskui vėl į viršų, vėl į vonią ir paskiria vandens procedūroms visą valandą.

Pusė dešimtos. Užkuriamos krosnys, pakeliamos užuolaidos, ir į vonią eina van Danas. Didelė kančia sekmadienio rytą žiūrėti į besimeldžiančio Diuselio nugarą. Gal kam tai atrodytų keista, bet

pasakysiu, kad žiūrėti, kaip meldžiasi Diuselis, bjauru. Ne, jis nerauda ir nesijausmina, bet turi įprotį visą ketvirtį valandos – ištisas penkiolika minučių! – suptis ant pėdų. Pirmyn – atgal, pirmyn – atgal ir taip be galo. Jei neužsimerkiu, man pradeda suktis galva.

Penkiolika po dešimtos. Van Danai švilpia, vadinasi, vonia laisva. Frankų šeimynos apartamentuose pirmi apsimiegoję veidai ima kilti nuo pagalvių. Tada jau viskas pradeda virsti kūliais. Mudvi su Margo padedam mamai skalbti. Apačioj šalta, todėl turim apsimauti kelnes ir apsigobti skareles. Tuo metu tėtis eina į vonią. Vienuoliktą eina praustis Margo (arba aš), tada jau mes visi švarūs.

Pusė dvyliktos. Pusryčiai. Plačiau apie tai nepasakosiu, nes čia ir be manęs ganėtinai kalbama apie valgį.

Penkiolika po dvyliktos. Kiekvienas imasi savo darbų. Tėtis, apsivilkęs kombinezonu, keliaklupsčias taip stropiai šepečiu valo kilimą, kad kambarys skęsta dulkėse. Ponas Diuselis kloja lovą (aišku, negrabiai) ir švilpauja – kaip visada – vieną ir tą patį Bethoveno koncertą smuikui. Girdžiu mamą trepinėjant palėpėj – ji džiausto skalbinius. Ponas van Danas užsideda skrybėlę ir nusileidžia į žemutines sritis, dažniausiai lydimas Peterio ir Mušės. Ponia van Dan prisikiša ilgą prijuostę, apsivelka juodą vilnonį nertinį, apsimuturiuoja stora raudona vilnone šerpe, pasikiša po pažastimi nešvarių skalbinių gniutulą ir linktelėjusi galva kaip tikra skalbėja iškanka apačion. Mudvi su Margo plaunam indus ir tvarkom kambarį.

1944 m. vasario 23 d., trečiadienis

Mano Brangioji Kite!

Nuo vakar dienos puikus oras, ir aš labai atsigavau. Rašymas – svarbiausias dalykas – klostosi sėkmingai. Beveik kas rytą einu į mansardą išvėdinti plaučių. Šįryt užtikau ten Peterį, jis tvarkėsi. Greitai baigė ir atėjo prie manęs, o aš sėdėjau ant grindų, mėgstamoj vietoj. Abu žiūrėjom į žydrą dangų, į plikas kaštono šakas, apkibusias spindinčiais lašeliais, į žuvėdras ir kitus paukščius – jie atrodė tarsi pasidabruoti. Visa tai mus tiesiog pakerėjo, neįstengėm net kalbėti. Jis stovėjo, pakaušį įrėmęs į siją, o aš sėdėjau. Gerte gėrėm gaivų orą, žvelgėm pro langą ir jautėm, kad būtų šventvagiška sugriauti tylą. Ilgai mudu taip žiūrėjom pro langą, paskui jam reikėjo eiti skaldyti malkų. Tikrai žinau, kad jis šaunus vaikinas. Jis užlipo pastogės kopėčiomis, aš iš paskos, ir per tas penkiolika minučių, kol jis skaldė malkas, mudu ir vėl nepasakėm vienas kitam nė žodžio. Stovėjau ir žiūrėjau į jį. Jis labai stengėsi skaldyti kuo geriau, parodyti man, koks stiprus. Pro atvirą langą matėsi didelė Amsterdamo dalis – stogų stogai iki pat horizonto, tokio blankiai melsvo, kad vos galėjai įžiūrėti.

Kol visa tai yra, galvojau, kol galiu džiaugtis saulės šviesa ir giedru dangumi, neturiu teisės pasiduoti liūdesiui.

Įbaugintam, vienišam ar nelaimingam žmogui geriausias vaistas – išvažiuoti iš miesto, kad galėtų būti vienas dangaus, gamtos ir Dievo akivaizdoj. Tik tenai, tik tada jis pajus, kad viskas taip, kaip turi būti, ir kad Dievas nori matyti žmones laimingus, apsuptus neišmoningos, bet puikios gamtos.

Kol visa tai yra, o tai bus visada, žinau, kad ir kaip susiklostytų aplinkybės, gali rasti nusiraminimą didžiausiame sielvarte.

Ką gali žinoti, gal netrukus galėsiu pasidalyti tuo visaapimančiu laimės jausmu su tuo, kuris jaučia tą patį.

Tavo Ana

P. S. Mintys. Peteriui

Mums čia daug kas atimta ir jau ilgą laiką. Nekalbu apie išorinius dalykus – tuo požiūriu pas mus kaip tik visko gana. Kalbu apie dvasinius dalykus. Aš, kaip ir tu, ilgiuosi laisvės ir gaivaus oro, bet manau, kad jų stoka mums atlyginta su kaupu. Kalbu vėlgi apie dvasinius dalykus.

Šį rytą sėdėjau ir žiūrėjau pro langą. Žvelgiau į pačią gamtos ir Dievo esmę, buvau laiminga. Negaliu tos būsenos kitaip pavadinti – būtent laiminga. Peteri, kol žmonės gali jausti tokią laimę, kol gali džiaugtis gamta, sveikata ir dar daug kuo – kol žmogus gali patirti tokį jausmą, jis visada bus laimingas.

Turto, garbės gali netekti. Bet laimė giliai širdy gali būti tik trumpam sudrumsta, ji vis tiek bus tavyje, ir kol esi gyvas, būsi laimingas.

Kai jautiesi vienišas ar nusiminęs, pabandyk tokią gražią dieną kaip šiandien pažvelgti pro pastogės langą. Ne į namus ar stogus, o į dangų. Jei be baimės žvelgi į dangų, gali būti ramus, kad tavo dvasia švari ir kad vėl surasi laimę.

1944 m. vasario 27 d., sekmadienis

Mano Brangioji Kite!

Nuo ankstaus ryto iki vėlaus vakaro galvoju tik apie Peterį. Užmiegu su jo paveikslu akyse, jį sapnuoju, o pabudus jis tebežvelgia į mane.

Beveik neabejoju, kad mudu su Peteriu nesam labai skirtingi, kaip gali iš pažiūros atrodyti. Galiu tau paaiškinti ir kodėl: mudviem abiem trūksta motinos. Peterio mama pernelyg paviršutiniška, mėgsta paflirtuoti ir nesidomi sūnaus vidiniu pasauliu. Maniškė smarkiai kišasi į mano gyvenimą, bet netaktiška, nejautri ir neturi motiniškos nuovokos.

Mudu abu drasko vidiniai prieštaravimai, abiem stinga savikliovos ir abiejų sielos per švelnios ir pernelyg pažeidžiamos, kad atlaikytų šiurkštumą. Kartais mielai išbėgčiau iš kambario, bet turiu slėpti savo jausmus. Pradedu be perstojo kalbėti, kelti triukšmą, todėl

visi vieno tetrokšta: kuo greičiau manęs atsikratyti. O Peteris užsisklendžia savy, beveik nekalba, sėdi tylus ir užsisvajojęs – tai jo būdas baikščiai slėpti savo vidų.

Bet kaip ir kada mes pagaliau priartėsim vienas prie kito?

Nežinau, ar dar ilgai mano protas gebės laikyti pažabotus jausmus.

Tavo Ana M. Frank

1944 m. vasario 28 d., pirmadienis

Mano Brangioji Kite!

Vos pabudusi patenku į košmarą. Kas valandą matau jį ir negaliu su juo būti, negaliu taip elgtis, kad kiti pastebėtų, turiu būti linksma, nors mano širdis plyšta.

Peteris Šifas ir Peteris van Danas susiliejo į vieną Peterį. Jis geras ir mielas, ir aš jo be galo ilgiuosi. Mama elgiasi bjauriai, tėtis labai mielas, ir dėl to dar sunkiau. Bet visų sunkiausia man dėl Margo, nes ji vis kalbina, o aš noriu tik vieno – kad mane paliktų ramybėj.

Peteris nepriėjo prie manęs, kai buvau mansardoj, o užlipo į palėpę kažko meistrauti. Girdėjau, kaip jis kaukši plaktuku, kaip tašo medį. Peteris tarsi kapojo skiedras nuo mano tvirtybės, ir aš vis giliau smigau liūdesin. O tolumoje gaudė varpai: „Aukštyn galvą, laikykis!“

Aš pernelyg jautri, žinau. Mane apėmusi neviltis, aš pamečiau protą – pati žinau.

Ak, padėk man!

Tavo Ana M. Frank

1944 m. kovo 1 d., trečiadienis

Brangioji Kite!

Mano asmeniniai reikalai buvo nustumti į antrą planą, pirmame dabar... vagystė. Jau įkyrėjau tau su tomis vagystėmis, bet ką daryti, kad vagims toks didelis malonumas lankytis bendrovėje „Gisas ir partneriai“. Šitas atvejis kur kas painesnis nei ankstesnysis, 1943-iųjų liepą.

Kai vakar vakare, pusę aštuonių, kaip paprastai, ponas van Danas nulipo į pono Kiuglerio kontorą, pamatė, kad ir vidinės stiklinės, ir durys į kontorą atviros. Jis nustebo, ėjo pažiūrėti, kas gi kitur, ir dar labiau apstulbo pamatęs atviras ir direktoriaus kabineto duris, o kontoroje – viską aukštyn kojomis. Vagies būta, – sumetė jis. Norėdamas tuoj pat išsiaiškinti, ponas van Danas nusileido laipteliais žemyn ir paklebeno laukujes duris. Apčiuopė spyną – durys buvo neišlaužtos. „Matyt, Bepė su Peteriu vakar buvo išsiblaškę“, – pamanė. Ponas van Danas minutėlę pasėdėjo pono Kiuglerio kabinete, paskui išsuko lemputę ir užlipo viršun, išmetęs iš galvos ir atlapotas duris, ir netvarką kontoroj.

Šįryt Peteris pasibeldė į mūsų duris ir pranešė nemalonią žinią, kad paradinės durys atplėštos, o iš sieninės spintos dingęs kino projektorius ir naujas pono Kiuglerio portfelis. Peteriui buvo liepta užrakinti duris. Ponas van D. papasakojo, ką matęs išvakarėse, ir mes visi smarkiai sunerimom.

Vienintelis paaiškinimas – vagis turi dar vieną raktą, nes jokių įsilaužimo pėdsakų nėra. Matyt, įsibrauta apie septintą vakaro. Vagis užrakino paskui save duris, paskui jį išgąsdino van Danas, todėl pasislėpė ir palaukė, kol tas išeis, o paskui spruko su savo grobiu ir beskubėdamas paliko neužrakintas duris.

Kas gali turėti mūsų raktą? Kodėl vagis nėjo į sandėlį? O gal jis dirba mūsų sandėly ir dabar, kai išgirdo van Dano žingsnius, o tikriausiai jį net matė, nueis ir įskųs mus?

Tikrai baisu, nes mes nesam tikri, ar įsibrovėliui nešaus į galvą dar kartą pasisvečiuoti. O gal jis išsigando kažkokio kito žmogaus?

Tavo Ana

P. S. Būtų gerai, jei paieškotum mums gero detektyvo. Suprantama, svarbiausia – patikimumas, kad jis mūsų neįduotų.

1944 m. kovo 2 d., ketvirtadienis

Brangioji Kite!

Šiandien mudvi su Margo buvom palėpėj. Ne taip smagu kaip su Peteriu (ar su kuo kitu). Žinau, kad mudvi su Margo daugeliu atžvilgių panašios.

Kol plovėm indus, Bepė guodėsi mamai ir poniai van Dan. Kuo ši pora galėtų jai padėti? Ypač mano netaktiška motušė – ji ne pagelbės žmogui, o veikiau pakenks. Ar žinai, ką jį patarė Bepei? Tegul pagalvoja apie kenčiančius viso pasaulio žmones! Kaipgi gali nelaimėje žmogui padėti mintys apie kitų vargus? Taip ir pasakiau. Aišku, man buvo atsakyta, kad esu per maža samprotauti apie tokius dalykus.

Suaugusieji tikri idiotai! Juk Peteris, Margo, Bepė ir aš – visi jaučiame tą patį. Ir padėti mums gali tik motinos arba kito labai labi artimo žmogaus meilė. Bet šios dvi motinos nežino apie mus pačių svarbiausių dalykų! Gal, tiesa, ponia van Dan kiek nutuokia, bet mama tai visai ne. Ak, kaip norėčiau pasakyti ką nors vargšei Bepei – tai, kas, žinau iš savo patirties, padeda. Bet įsiterpė tėtis ir gana šiurkščiai buvau nustumta šalin. Visi jie tikri kvailiai!

Pakalbėjau su Margo apie tėtį ir mamą, apie tai, kaip būtų gerai, jei jie nebūtų tokie gižekliai. Mes galėtume rengti vakarus, kuriuose kiekvienas pasisakytų diskutuojama tema. Bet to net įsivaizduoti negali. Niekaip neįstengčiau kalbėti tokioj aplinkoj! Ponas van Danas amžinai visiems kimba į atlapus, mama mėto kandžias replikas ir *nieko* negali pasakyti normaliu balsu, tėčiui tokie renginiai nepatinka, ponui

Diuseliui taip pat, o ponią van D. visi taip puola, kad ji sėdi visa raudona ir vargais negalais bando atsikirsti. O mes? Mes negalim turėti savo nuomonės! Taip, nieko neprikiši, šiuolaikiški mūsų tėvai! Neturėti savo nuomonės? Galima žmogui įsakyti tylėt, bet nuomonės iš jo neatimsi. Neuždrausi jam galvoti savaip, kad ir koks jaunas jis būtų. Bepei, Margo, Peteriui ir man padėtų tik didelė ir ištikima meilė, o jos nė vienas čia nepatiria. Ir niekas, ypač idiotai vietiniai postringautojai, negali mūsų suprasti, nes mūsų minčių ir jausmų pasaulis kur kas turtingesnis, nei jie gali įsivaizduoti.

Meilė, kas ji? Manau, kad žodžiais jos neapibūdinsi. Mylėti – tai suprasti žmogų, juo rūpintis, dalytis su juo džiaugsmais ir vargais. O paskui dar turi prisidėti ir kūniška meilė, kai tu kažkuo daliniesi su mylimuoju, kažką atiduodi, kažką gauni, nesvarbu, esi ištekėjusi ar ne, gimdysi kūdikį ar ne. Jokios reikšmės neturi, prarasi garbę ar ne, svarbu tai, kad visam gyvenimui turėsi artimą žmogų, kuris tave supranta ir kurio tau su niekuo nereikės dalytis!

Tavo Ana M. Frank

Mama vėl ant manęs bamba; ji aiškiai pavydi, kad su ponia van Dan kalbuosi daugiau nei su ja. O man nė motais!

Dieną pavyko pagauti Peterį, mudu kalbėjomės mažiausiai keturiasdešimt penkias minutes. Peteris norėjo papasakoti apie save, bet jam tai gana nelengva. Kai kas vis dėlto pavyko, nors buvo sugaišta nemažai laiko. Iš tikrųjų nežinojau, ar man geriau pasilikti, ar eiti šalin. Bet taip norėjau jam padėti! Papasakojau apie Bepę ir apie tai, kokios netaktiškos mudviejų motinos. Jis pasiguodė, kad jo tėvai nuolat pykstasi dėl politikos, dėl to, kad tėvas per daug rūko, ir apskritai bet kokia dingstimi. Kaip jau sakiau, Peteris labai drovus, bet netgi drovus būdamas prisipažino, kad metus ar dvejus nematydamas savo tėvų būtų labai laimingas.

– Mano tėvas visai nėra toks geras, kaip atrodo, – pasakė jis. – Bet dėl rūkymo mama visiškai teisi.

Aš irgi papasakojau jam apie savo mamą. Bet tėtį jis gynė, vadino „šauniu vyruku“.

Vakare, kai suplovusi indus kabinau ant vąšo prijuostę, jis šūktelėjo mane ir paprašė nepasakoti pas mus apačioj, kad jo tėvai vėl susipyko ir nesikalba. Pažadėjau, nors jau buvau papasakojusi Margo. Bet galiu būti tikra, kad Margo laikys liežuvį už dantų.

– Klausyk, Peteri, – pasakiau aš, – tu nebijok manęs, jau atpratau išplepėti kitiems viską, kas man pasakojama. Tai, ką tu man pasakoji, liks tarp mūsų.

Jis buvo patenkintas. Papasakojau, kaip mūsų šeimoj nuolat liežuvaujama, ir pridūriau:

– Margo amžinai priekaištauja, jog nesu savo žodžio šeimininkė,

nes pareiškiau, kad daugiau nesileisiu į apkalbas, bet kai narstomi Diuselio kauleliai, mielai pati įsitraukiu.

– Ir teisingai darai, – pasakė jis ir paraudo. Nuoširdus jo komplimentas manęs irgi vos neišmušė iš pusiausvyros. Paskui dar pakalbėjom apie mūsų šeimų santykius. Peteris nustebo išgirdęs, kad mes nemėgstam jo tėvų.

– Peteri, – paaiškinau, – tu gi žinai, kad aš visada kalbu tik tiesą. Kodėl turėčiau slėpti nuo tavęs šitai? Juolab kad mudu abu gerai žinom jų trūkumus.

Ir dar pridūriau:

– Peteri, labai norėčiau tau padėti, ar leisi? Tu atsidūrei tarp dviejų ugnių ir nors nieko nesakai, žinau, kad viską imi į širdį.

– Taip, labai džiaugsiuosi tavo pagalba.

– O gal tau verčiau pakalbėti su mano tėčiu. Tu jam gali viską sakyti, jis niekam nepasakos.

– Taip, tavo tėtis savas.

– Jis tau patinka, ar ne?

Peteris linktelėjo, o aš tęsiau:

– Tu jam irgi.

Jis dirstelėjo į mane ir paraudo. Tikrai buvo miela žiūrėti, kaip tas keletas žodžių jį nudžiugino.

– Tu taip manai? – paklausė.

– Taip, tai galima matyti iš jo elgsenos.

Tą akimirką įėjo ponas van Danas rašyti diktantų. Peteris „šaunusis vyrukas“, kaip ir mano tėtis!

Tavo Ana M. Frank

1944 m. kovo 3 d., penktadienis

Mano Brangioji Kite!

Vakare, žiūrėdama į žvakės liepsną22, vėl pajutau džiaugsmą ir ramybę. Atrodė, kad toje žvakėje – mano senelė, ji mane saugo ir gina, sugrąžina man džiaugsmą. Bet ne nuo jos, o nuo kito žmogaus priklauso mano nuotaikos, ir tas žmogus – Peteris. Šiandien, kai pririnkusi pilną puodą bulvių stovėjau ant laiptų, jis manęs paklausė:

– Ką veikei nuo ryto iki vakaro?

Atsisėdau ant laiptelio ir mudu ėmėm kalbėtis. Penkiolika po penkių atnešiau bulves, kurių buvau išėjusi lygiai prieš valandą. Šįkart Peteris nė žodžio nepasakė apie tėvus, mudu kalbėjomės apie knygas ir apie ankstesnį gyvenimą. Ak, jis žvelgia į mane su tokia šiluma; manau, kad galiu ir įsimylėti.

Kaip tik apie tai jis pats prakalbo šį vakarą. Nuskutusi bulves užėjau pas jį į kambarį ir pasakiau, kad karšta.

– Pažiūrėjus į mudvi su Margo, galima iškart nustatyti temperatūrą, – pasakiau. – Kai šalta, mudvi išbalusios, o kai karšta –

išraudusios.

– Tu įsimylėjai? – paklausė jis.

– Kodėl turėčiau įsimylėti? – mano atsakymas, o veikiau klausimas nuskambėjo visai naiviai.

– O kodėl ne? – nusistebėjo, bet tą akimirką mus pakvietė valgyti.

Ką jis turėjo omeny? Šiandien galų gale išdrįsau paklausti, ar jam neįkyrėjo mano tauškalai. Jis pasakė tik, kad jam patinka. Nežinau, gal jis taip atsakė iš drovumo.

Kite, aš elgiuosi kaip įsimylėjėlė, kuri kalba vien apie savo brangųjį. Peteris tikrai man brangus. Ar ateis laikas, kai galėsiu jam tai pasakyti? Aišku, tik jei aš būsiu jam brangi, bet tikrai nesu dovanėlė, pati gerai žinau. Be to, jis mėgsta vienatvę, todėl visai nežinau, ar aš jam tinku. Šiaip ar taip, mudu vienas kitą jau geriau pažįstam, nors aš norėčiau, kad drįstume sakyti vienas kitam daug daugiau. Bet ką gali žinoti, gal tas laikas ateis net greičiau, nei aš tikiuosi! Kartą ar dukart per dieną jis pažvelgia į mane kaip sąmokslininkas, aš mirkteliu atsakan, ir abu patenkinti. Tikriausiai nederėtų man kalbėti apie tai, ką jis jaučia, bet tikrai numanau, kad jis galvoja panašiai kaip aš.

Tavo Ana M. Frank

22 Pagal žydų religinį paprotį penktadienio vakarą prasidėjus šabui uždegamos žvakės.

1944 m. kovo 4 d., šeštadienis

Mieloji Kite!

Tai pirmas šeštadienis per ilgus ilgus mėnesius, kai man ne taip liūdna, nuobodu ir ilgu kaip paprastai tokiomis dienomis. Ir to priežastis yra Peteris. Šįryt užlipau į mansardą pakabinti savo prijuostės. Ten buvo tėtis, jis paprašė pasilikti ir pakalbėti su juo ir su Peteriu prancūziškai. Aš mielai sutikau. Iš pradžių mes truputį pakalbėjom prancūziškai, aš Peteriui kai ką paaiškinau, o paskui ėmėmės anglų kalbos. Tėtis mums garsiai skaitė Dikensą, o aš buvau septintam danguj, nes sėdėjau ant tėčio kėdės šalia Peterio.

Be penkiolikos vienuoliktą nusileidau žemyn. Kai pusę dvyliktos vėl lipau viršun, Peteris jau laukė manęs ant laiptų. Mudu kalbėjom iki be penkiolikos pirma. Man išeinant iš kambario, pavyzdžiui, po pietų, Peteris, kai tik gali ir kai niekas negirdi, visada sako: „Iki pasimatymo, Ana.“

Ak, aš tokia laiminga! Gal ir jis mane irgi pamažu įsimyli? Šiaip ar taip, jis šaunus vaikinas, tu net negali įsivaizduoti, kaip malonu su juo kalbėtis!

Ponia van D. nedraudžia mums kalbėtis, bet šiandien ji mane paerzino:

– Ar galiu jumis pasikliauti, kai abu sėdit ten viršuj?

Aš pasipiktinau:

– Žinoma! Jūs mane užgaunate!

Rytą, dieną ir vakare – visą laiką noriu matyti Peterį.

Tavo Ana M. Frank

P. S. Vos neužmiršau pasakyti, kad šiąnakt viską buvo apklojęs sniegas. Ryte dar buvo balta, o dabar jau nėra nė pėdsako.

1944 m. kovo 6 d., pirmadienis

Brangioji Kite!

Gal tau atrodys keista, bet po to, kai Peteris papasakojo man apie savo tėvus, pajutau kažkokią atsakomybę už jį. Atrodo, tarsi jų vaidai mane skaudintų taip pat kaip ir jį. Vis dėlto nesiryžtu kalbėtis apie juos, manau, kad jam tai nemalonu. Už visus pasaulio pinigus nenorėčiau dabar būti jam grisi.

Iš Peterio veido matau, kad jis taip pat pasinėręs į savo mintis kaip ir aš. Vakar vakare mane užgavo, kai ponia van D. šaipydamasi pavadino jį mąstytoju. Peteris paraudo ir sumišo, o aš vos neužsiplieskiau.

Verčiau jau jie prikąstų liežuvį! Tau sunku įsivaizduoti, kaip negera matyti jį vienišą, kai nieko negali padėti. Galiu įsivaizduoti, tarsi save pačią, į kokią neviltį jį stumia jų kivirčai. Arba meilė. Vargšas Peteris, kaip jam trūksta meilės!

Kokie skaudūs man buvo jo žodžiai, kad jam nereikia draugų. Ak, kaip jis klysta! Nemanau, kad jis iš tikrųjų tuo tiki. Jis kabinasi už savo vyriškumo, už savo vienatvės ir apsimestinio abejingumo, nes toks jo vaidmuo – po devyniais užraktais jis užrakinęs savo tikruosius jausmus. Vargšas Peteris, ar ilgai galės vaidinti tą vaidmenį? Ar neprasiverš nežmoniškomis pastangomis tramdyti jausmai?

Ak, Peteri, kad galėčiau tau padėti, kad tu man leistum padėti!

Aš daug galvoju, bet mažai kalbu. Džiaugiuosi, matydama Peterį, o ypač jei dar ir saulė šviečia. Vakar ploviau galvą, labai triukšmingai, nes žinojau, kad jis už sienos. Niekaip negaliu savęs pergalėti – juo mano siela ramesnė ir rimtesnė, juo triukšmingiau elgiuosi. Kas pirmas atspės, kad tai tik apsauginis skydas?

Vis dėlto gerai, kad van Danai turi sūnų, o ne dukterį. Žygis į pergalę nekeltų tiek entuziazmo, nebūtų toks gražus ir išmoningas, jeigu manęs netrauktų priešingos lyties asmuo.

Ana M. Frank

P. S. Kaip žinai, rašau tau tik teisybę, todėl, manau, negaliu nutylėti, jog gyvenu nuo vieno susitikimo iki kito. Vis viliuosi įsitikinti, kad ir jis mane mirtinai nori pamatyti. Aš džiūgauju, pastebėjusi mažus nedrąsius jo žingsnelius manęs link. Man atrodo, kad jis taip pat nori išmokti tiksliai reikšti mintis, ir nė neįtaria, kad jo nerangumas man visų patraukliausias.

1944 m. kovo 7 d., antradienis

Brangioji Kite!

Kai dabar prisimenu savo gyvenimą 1942-aisiais, jis man atrodo visiškai nerealus. Ta Ana Frank, gyvenusi kaip rojaus paukštė, buvo visai kita, ne aš, kuri tiek išminties įgijo tarp šių sienų. Taip, tai buvo tikras rojaus gyvenimas. Ant kiekvieno kampo po penkis gerbėjus, bent dvidešimt draugių ir pažįstamų, aš buvau daugelio mokytojų numylėtinė, mama ir tėtis lepino mane, daugybė gardumynų ir ganėtinai pinigų – ko gali dar norėti?

Tu tikriausiai paklausi, kuo aš tais laikais nukariaudavau žmonių širdis. Peteris sako, kad esu patraukli, bet manau, kad tai dar ne viskas. Mokytojams patiko mano šmaikštūs ir protingi atsakymai, linksmos pastabos, mano besišypsantis veidas ir kritiškas protas. Tokia tada ir buvau: žavinga koketė ir flirtininkė. Bet turėjau tokių bruožų, už kuriuos mane mylėjo ir mokytojai, ir draugai: aš buvau stropi, sąžininga ir negobšuolė. Visada duodavau nusirašyti, visus iš eilės vaišindavau gardumynais ir nebuvau pasipūtusi.

Tikriausiai galų gale būčiau pasikėlusi į puikybę dėl to visuotinio susižavėjimo. Gal ir neblogai, kad savo šlovės viršūnėj atsidūrusi buvau įmurkdyta realybėn. Turėjo praeiti daugiau nei metai, kol pripratau, kad manimi niekas nesižavi.

Kas aš buvau draugų ir mokytojų akyse? Klasės juokdarė, amžina išdaigininkė; niekas nėra matęs manęs susiraukusios ar verkiančios. Tai ko gi nepasivažinėti dviračiu drauge ar neparodyti kokio dėmesio ženklo?

Žiūriu į andainykštę Aną Frank kaip į linksmą, šmaikščią, bet paviršutinišką mergaitę, kuri su manimi neturi nieko bendra. Kažkada Peteris pasakė: „Kai tik tave pamatydavau, tu visuomet būdavai apsupta dviejų trijų vaikinų ir gaujos mergaičių, visada juokeisi ir buvai dėmesio centre.“ Taip iš tikrųjų ir buvo.

Kas dabar liko iš tos Anos Frank? Aišku, nepamiršau juoktis ir šmaikščiai atsikirsti, aš taip pat, o gal net dar geriau įžvelgiu trūkumus, taip pat galiu flirtuoti ir linksminti klausytojus, jei tik norėčiau...

Bet tai ir yra svarbiausia. Kodėl gi nepraleisti štai taip, iš pažiūros nerūpestingai ir linksmai, kokį vakarą, dieną kitą ar savaitę? Bet savaitės pabaigoj man visa tai taip nusibostų, kad pasakyčiau ačiū pirmam sutiktam, jei jis pakalbėtų su manimi apie ką nors rimta. Man reikia ne gerbėjų, o draugų, aš noriu, kad manimi žavėtųsi ne dėl mielos šypsenos, o dėl mano elgsenos ir charakterio. Puikiai žinau, kad būrelis aplink mane smarkiai sumažėtų – na ir tegu; man gana dviejų trijų tikrų draugų.

O juk 1942-aisiais nesijaučiau visiškai laiminga, kartais būdavau

visai vieniša. Bet nuo ryto iki vakaro būdavau kažkuo užsiėmusi ir apie tai tiesiog negalvojau. Stengiausi kuo daugiau linksmintis, sąmoningai ar ne visokiomis pramogomis užpildyti tuštumą.

Dabar žiūriu atgal į savo gyvenimą ir matau, kad vienas jo laikotarpis galutinai baigėsi – nerūpestingi ir linksmi mokykliniai metai niekuomet negrįš. Aš jų nesiilgiu, tiesiog išaugau, jau negaliu tiek laiko skirti niekams, nes didžioji mano sielos dalis visada rimta.

Tyrinėju savo buvusį gyvenimą iki pat 1944-ųjų Naujųjų metų tarsi per stiprų didinamąjį stiklą. Gyvenimas namie – ištisa šventė, o paskui, 1942-aisiais, – staigi permaina: slėptuvė, vaidai, kaltinimai. Aš nieko nesupratau, buvau užklupta, pasidariau šiurkšti, nežinojau, kaip elgtis.

Pirmasis 1943-iųjų pusmetis. Karčios mano ašaros, vienatvė. Pamažu ėmiau suprasti savo trūkumus, jie man rodėsi dukart didesni nei buvo. Bandžiau užpildyti dienas plepėjimu, bandžiau patraukti savo pusėn Pimą. Nepavyko. Turėjau viena susidoroti su sunkiu uždaviniu – taip pasikeisti, kad daugiau negirdėčiau priekaištų, nes jie mane labai slėgė.

Antrąjį pusmetį jau buvo kiek lengviau. Aš tapau paaugle, ir visi mane pamažu ėmė laikyti suaugusia. Pradėjau galvoti apie įvairius dalykus ir rašyti pasakojimus. Pagaliau priėjau išvadą, kad kiti žmonės nieko bendra su manimi neturi. Jie neturi teisės blaškyti manęs čia į vieną, čia į kitą pusę kaip laikrodžio švytuoklės. Norėjau keisti save, kaip pati manau geriausia. Supratau, kad galiu apsieiti be mamos, visiškai ir galutinai. Skaudu tai buvo suvokti, bet dar skaudesnė mintis, kad ir tėtis niekuomet netaps man artimu draugu. Nebeturėjau kuo pasikliauti, tik savimi.

Po Naujųjų metų įvyko dar vienas didelis pasikeitimas mano gyvenime – aš susapnavau tą svarbųjį sapną. Po jo supratau, kad ilgiuosi... vaikino; kad man reikia ne draugės, o draugo. Po linksmu išoriniu kiautu aptikau vidinę laimę. Tarpais aprimstu. Dabar esu gyva vien Peteriu, nuo jo priklauso, kas manęs laukia!

Vakarais, jau gulėdama lovoje, meldžiuosi ir savo maldą baigiu šiais žodžiais: *Ich danke dir für all das Gute und Liebe und Schöne*23.

Ir džiaugiuosi galvodama: gera, jog slapstomės – aš sveika; sakydama „miela“ galvoju apie Peterį, tą vos užgimusį ir dar labai glėžną jausmą, kurio dar nedrįstam pavadinti meile, ir būsimą laimę; „gražu“ – tai pasaulis, visas pasaulis, gamta, apskritai grožis, kuris niekada neišnyks.

Tomis minutėmis negalvoju apie bėdas, galvoju apie grožį, jis niekur nedingo, liks amžiais. Tuo ir skiriamės mudvi su mama. Pakliuvusiam į bėdą ji pataria: „Pagalvok apie visus šio pasaulio vargus ir džiaukis, kad visa tai neatsitiko tau.“ O aš patariu ką kita: „Važiuok iš miesto, į laukus, į gamtą, į saulutę. Važiuok iš miesto ir

pabandyk atgaivinti savy laimės jausmą; prisimink visa, kas gražu, kas tarpsta tavy ir šalia tavęs, ir būk laimingas.“

Manau, kad mamos patarimas niekam tikęs. Ką tada daryti žmogui, kurį ištiko tikrai didelės bėdos? Jis neturi jokios išeities. Priešingai, aš manau, grožis yra amžinas, net bėdoj jis išlieka. Žiūrėk į tai, kas gražu, atgausi pusiausvyrą ir vėl būsi laimingas. O tas, kas pats laimingas, gali ir kitam suteikti laimę, kas drąsus ir tiki gyvenimu, to jokie vargai nepalauš.

Tavo Ana M. Frank

23 Ačiū tau už visa, kas gera, miela ir gražu (*vok.*).

1944 m. kovo 8 d., trečiadienis

Mudvi su Margo rašėm viena kitai raštelius, aišku, pokštaudamos.

Ana: Keista, kad tai, kas buvo naktį, atsimenu tik praėjus dienai. Dabar staiga prisiminiau, kad ponas Diuselis naktį garsiai knarkė (rašau dieną, be penkiolikos trys, Diuselis vėl knarkia, todėl ir atsiminiau, kas buvo naktį). Kai reikėjo pasinaudoti naktipuodžiu, kiek įmanydama garsiau tai dariau, kad jis liautųsi.

Margo: Kas blogiau: kai jis knarkia ar kai gaudo orą?

Ana: Geriau, kai knarkia, tada aš patriukšmauju, ir minėtasis asmuo net neprabudęs liaujasi knarkti.

Tau, brangioji Kite, prisipažinsiu tai, ko neparašiau Margo: aš labai dažnai sapnuoju Peterį. Užvakar naktį sapnavau, kad čia, pas mus slėptuvėj, didžiajam kambary, dirbtinis ledas, aš čiužinėju pačiūžomis su mažu berniuku ir jo sesyte mažomis kojytėmis ir žydra suknyte – juos abu kadaise mačiau čiuožykloj. Bekvailiodama pasakiau, kuo aš vardu, ir paklausiau jo vardo. Jis Peteris. Sapne paklausiau savęs, kiekgi Peterių aš pažįstu.

Paskui dar sapnavau, kad mudu su Peteriu jo kambarėly stovim prie laiptų vienas priešais kitą. Kažką jam pasakiau, o jis mane pabučiavo, bet pasakė, kad nelabai jam patinku ir kad neflirtuočiau su juo. Apimta nevilties sušukau: „Peteri, aš juk neflirtuoju!“

Atsibudusi apsidžiaugiau, kad iš tikrųjų Peteris to man nėra sakęs.

Praėjusią naktį mudu vėl bučiavomės, bet Peterio skruostai mane nuvylė: jie nebuvo tokie švelnūs, kaip iš pažiūros atrodo. Jie buvo kaip tėčio, tai yra kaip jau besiskutančio vyriškio.

1944 m. kovo 10 d., penktadienis

Mano Brangioji Kite!

Šiai dienai tinka patarlė „bėda viena nevaikšto“. Tą bėdą ką tik atvedė Peteris. Tuoj aš tau papasakosiu, kokie čia pas mus nemalonumai ir kas galbūt mums dar gresia.

Pirmas dalykas – susirgo Mipė, dėl Henko ir Agjės vestuvių. Ji persišaldė Vesterio bažnyčioje, kur vyko apeigos. Antras dalykas –

ponas Kleimanas vis dar negrįžo po eilinio kraujoplūdžio, taigi Bepė kontoroje viena. Ir trečia – policija suėmė vieną žmogų (jo vardo nerašysiu). Blogai ne vien jam, bet ir mums visiems, nes jis mums tiekė bulves, sviestą ir uogienę. Ponas M. – pavadinsiu jį taip – turi penketą vaikų iki trylikos metų ir dar vienas pakeliui.

Vakar vakare mes vėl apturėjom baimės: buvom įpusėję vakarieniauti, kai kažkas bilstelėjo visai greta į sieną. Visą vakarą buvom prislėgti ir pikti.

Pastaruoju metu man pasidarė visai neįdomu užrašinėti, kas čia vyksta. Kur kas įdomiau visa, kas susiję su manimi. Labai gaila dėl to, kas tam vargšui gerajam ponui M. atsitiko, bet mano dienorašty jam beveik nėra vietos.

Antradienį, trečiadienį ir ketvirtadienį nuo pusės penkių iki penkiolika po penkių buvau pas Peterį. Mes mokėmės prancūzų kalbos ir plepėjom apie šį bei tą. Labai laukiu tų popiečio valandėlių, bet visų smagiausia, kad ir Peteris, man regis, džiaugiasi mane matydamas.

Tavo Ana M. Frank

1944 m. kovo 11 d., šeštadienis

Brangioji Kite!

Negaliu nusėdėti vienoj vietoj. Lakstau čia aukštyn laiptais, čia žemyn, čia vėl atgal. Man labai smagu kalbėtis su Peteriu, bet vis bijau jam pasirodyti įkyri. Jis kai ką papasakojo man apie savo ankstesnį gyvenimą, apie tėvus ir apie save. Man atrodo, kad per mažai papasakojo, ir vis suku galvą, kaip čia išpešti daugiau. Anksčiau jis negalėjo manęs pakęsti, ir tai buvo abipusis jausmas, dabar mano santykis pasikeitė, bet ar tai reiškia, kad ir jis apie mane kitaip galvoja? Manau, taip, bet tai nebūtinai reiškia, kad mes tapsim artimi draugai, nors gyvenimas čia tada būtų daug lengvesnis. Bet gana bus eiti iš proto. Aš kone visą laiką tik apie jį ir galvoju, tai dabar dar ir tau suku galvą, pasidariau tikra bambeklė.

1944 m. kovo 12 d., sekmadienis

Brangioji Kite!

Juo toliau, juo viskas blogiau. Nuo vakar dienos Peteris į mane net nežiūri. Atrodo, tarsi ant manęs pyktų, nors aš iš visų jėgų stengiuosi jam neįkyrėti ir nelįsti su savo kalbomis; tiesa, tai labai sunku. Kas gi čia darosi, kas gi verčia jį tarpais būti ranka pasiekiamą, o tarpais vengti manęs? O gal aš išsigalvoju, gal jis irgi nuotaikos žmogus ir rytoj viskas bus gerai?

Sunkiausia – elgtis ir atrodyti įprastai, nors man ilgu ir liūdna. Kalbėtis, padėti, sėdėti drauge su visais ir svarbiausia – būti žvaliai. Dviejų dalykų man labiausiai trūksta – gamtos ir kokios nors atkampios vietelės, kur galėčiau pabūti viena tiek, kiek noriu. Kite,

turbūt aš rašau labai painiai, verčiu viską į vieną krūvą, bet sumaištis ir mano galvoj: viena vertus, kvaištu iš ilgesio, ir kai mes sėdim vienam kambary, negaliu susilaikyti visąlaik į jį nežiūrėjus; antra vertus, negaliu savęs suprasti, kodėl jis man taip daug reiškia ir kodėl aš niekaip negaliu nurimti.

Dieną ir naktį, kai tik nemiegu, vis savęs klausinėju: „Ar ne per daug aš prie jo limpu? Ar ne per daug laiko praleidžiu viršuj? Ar ne per daug kalbam rimtomis temomis, kuriomis kalbėti jis nėra pasirengęs? Gal aš jam visai nepatinku? Gal visa tai tik vaizduotės padarinys? Bet tada kodėl jis tiek apie save pasakoja? Gal jis dabar gailisi išsipasakojęs?“ Ir taip toliau.

Vakar mane taip iškankino liūdnos žinios iš laisvės, kad priguliau pamiegoti. Norėjau užmigti, kad negalvočiau. Išmiegojau iki ketvirtos, o tada jau reikėjo eiti pas tėvus. Reikėjo suktis, atsakinėjant į motinos klausimus, ir dar sugalvoti kažkokią pasaką, kad pasiteisinčiau tėčiui, kodėl miegojau dieną. Pasiguodžiau, kad galvą skauda, nes ir tikrai man skauda, tik ne galvą, o širdį.

Paprasti žmonės, paprastos mano amžiaus mergaitės palaikytų mane trenkta dėl nuolatinės savidargos, bet man tai tiesiog būtina: tau išlieju visa, kas man guli ant širdies, todėl turiu jėgų visą laiką būti atšiauri, linksma ir pilna pasitikėjimo, sugebu išsisukti iš visų klausimų ir nesikrimsti.

Margo labai gera ir mielai mane išklausytų, bet negaliu jai visko pasakoti. Ji pernelyg rimtai į mane žiūri, ilgai galvoja apie savo trenktą seselę, ir ką jai tik pasakau, žiūri tiriamai į mane ir svarsto: kas tai – tiesa ar dar vienas spektaklis?

Be to, mudvi su ja visada kartu. Negaliu būti su žmogumi, kuriam atveriau širdį.

Kada gi išsikapanosiu iš minčių maišalynės, kada gi mano sieloj įsivyraus taika ir ramybė?

Tavo Ana

1944 m. kovo 14 d., antradienis

Brangioji Kite!

Gal tau bus įdomu (man tai ne), ką šiandien ketinam valgyti. Šią akimirką, kadangi apačioj dirba valytoja, sėdžiu prie klijuote uždengto stalo pas van Danus, nosį ir burną užsidengusi nosine, dvelkiančia prieškario kvapais. Bet tu tikriausiai nė nenutuoki, apie ką kalba, taigi pradėsiu iš pradžių. Žmonės, aprūpindavę mus maisto kortelėmis, suimti, mes turim tik penkias juodojoj rinkoj pirktas korteles, visiškai baigėsi taukai ir aliejus. Mipė ir ponas Kleimanas negaluoja, o Bepė viena neįstengia susidoroti su pirkiniais. Maistas apgailėtinas, bet ir mes patys ne kitokie. Jau rytoj nebeturėsim nė kruopelės taukų, sviesto ar margarino. Pusryčiams dabar jau ne keptos bulvės (jas

valgėm, kad mažiau suvartotume duonos), o košė, ir kadangi ponia van D. mano, jog mes mirštam iš bado, tai dar nusipirkom konservuoto pieno. Šiandien pietums bulvių košė ir rauginti kopūstai. Todėl ir prireikė apsaugos priemonės – nosinaitės. Tiesiog sunku įsivaizduoti, kaip dvokia keletą metų pastovėję rauginti kopūstai. Kambary tvyro supuvusių slyvų, sugedusių kiaušinių ir raugo kvapai. Mane pykina vien pagalvojus, kad reikės valgyti šitą bjaurybę! Be to, mūsų bulves apniko kažkokia liga – iš dviejų kibirų vieną tenka supilti į krosnį. Linksminamės, nustatinėdami bulvėms diagnozes; padarėm išvadą, kad jos serga vėžiu, raupais ir tymais. Taip, ne pyragai slapstytis ketvirtaisiais karo metais. Kada gi baigsis ta bjauri sumaištis?

Tiesą sakant, dėl maisto nesukčiau galvos, jei kitais požiūriais gyvenimas čia būtų malonesnis. Visa bėda, kad nuo monotonijos visi daromės pikčiurnos. Toliau išdėstyti penkių suaugusių nelegalų samprotavimai apie dabartinę padėtį (kaip žinoma, vaikai negali turėti savo nuomonės, bent kartą nusprendžiau paklusti šiai nuostatai).

Ponia van Dan. Daugiau nebenoriu būti virtuvės karaliene. O sėdėti rankas sudėjus nuobodu. Taigi ir toliau gaminu valgį, bet negaliu nepasiskųsti: neįmanoma gaminti valgio be riebalų, be to, mane pykina visi tie bjaurūs kvapai. O vienintelis atlygis už visus mano vargus – baisus nedėkingumas ir šiurkščios replikos. Esu amžinas atpirkimo ožys, viena dėl visko kalta. Manau, kad karo eiga nėra mums palanki, vokiečiai dar gali ir laimėti. Labai bijau mirti badu ir, kai esu blogos nuotaikos, puolu ant visų, kas tik pasipina.

Ponas van Danas. Vis rūkau, rūkau ir rūkau. Tada bent jau ne taip baisu dėl maisto, politikos ir dėl to, kad Kerlė suniurusi. Kerlė šauni moterėlė. Bet jeigu neturiu rūkalų, susergu, baisiausiai noriu mėsos, viskas atrodo nepakenčiama, viskas ne taip, kaip turi būti, ir reikalas baigiasi audringu barniu. Kerlė tikra kvaiša.

Ponia Frank. Man maistas nėra labai svarbus, bet dabar labai norėčiau suvalgyti riekelę ruginės duonos, nes esu tokia alkana. Ponia van Dan dėta, neleisčiau savo vyrui tiek daug rūkyti. Nors dabar pati surūkyčiau cigaretę, nes galvoje tikra košė. Baisūs žmonės tie van Danai. Anglai daro daug klaidų, bet karas klostosi sėkmingai. Man reikia išsikalbėti. Turiu džiaugtis, kad esu ne Lenkijoj.

Ponas Frankas. Viskas gerai, man nieko nereikia. Tik ramiai, mes turim marias laiko. Duokit man mano bulves, ir aš nė žodžio neištarsiu. Mikliai atidėsiu dalį savo porcijos Bepei. Politiniu atžvilgiu viskas klostosi puikiai, esu nusiteikęs optimistiškai.

Ponas Diuselis. Turiu įvykdyti užduotį, kurią sau išsikėliau, viską turiu padaryti nevėluodamas. Politiniai įvykiai klostosi kuo puikiausiai, mūsų nė už ką ir niekuomet nesuims. A-ė, aš, aš...!

Tavo Ana

1944 m. kovo 16 d., ketvirtadienis

Brangioji Kite!

Pagaliau! Nors minutėlę kitą atsipūsiu nuo karksėjimų! Šiandien girdžiu tik viena: „Jeigu atsitiks tas ir tas, tai mums bus labai sunku, o jeigu tas susirgs, mes būsim palikti likimo valiai, o jeigu...“

Tiek to. Kas toliau, pati lengvai gali įsivaizduoti – manau, kad per tiek laiko gerai susipažinai su slėptuvės gyventojais ir numanai, kokie pokalbiai čia vyksta.

Visi šitie „jeigu“ pasipylė dėl to, kad poną Kiuglerį šešioms dienoms išsiunčia atlikti darbo prievolės, Bepė nejuokais persišaldžiusi ir rytoj jai, matyt, teks sėdėti namie, Mipė dar neatsigavusi po gripo, o ponui Kleimanui buvo toks smarkus skrandžio kraujoplūdis, kad jis neteko sąmonės. Štai tokios tokelės!

Visi mūsiškiai mano, jog ponui Kiugleriui reikėtų tuoj pat kreiptis į patikimą gydytoją pažymos, kad jo sveikata bloga, ir pristatyti tą pažymą į rotušę Hilversume. Rytoj sandėlio darbininkams laisva diena, Bepė kontoroj bus viena. Jeigu (dar vienas „jeigu“) Bepė neateis į darbą, kontora visą dieną bus uždaryta, ir turėsim tūnoti tyliai kaip pelytės, kad mūsų nesigirdėtų „Kego“ bendrovėj. Pirmą dienos pusvalandžiui užsuks Janas, aplankys likimo valiai paliktuosius, tarsi zoologijos sodo prižiūrėtojas.

Šiandien po ilgos pertraukos Janas pirmą kartą papasakojo mums apie tai, kas vyksta už slėptuvės sienų. Būtum mačiusi, kaip mes aštuoniese apspitom jį – tiesiog paveikslėlis „Močiutės pasaka“.

Tokios aukštakilmės publikos akivaizdoj jis be perstojo malė liežuviu, suprantama, daugiausia apie valgį. Jam gamina tokia ponia P., Mipės bičiulė. Užvakar ji patiekė morkų su žaliaisiais žirneliais, vakar buvo užbaigti likučiai, šiandien ji verda pupeles, o rytoj troškins likusias morkas.

Mes pasiteiravom apie gydytoją, kuris gydo Mipę.

– Gydytojas? Ką tas gydytojas? – perklausė jis. – Skambinu jam šįryt, ragelį pakelia asistentė, prašau pakviesti prie telefono gydytoją, kad galėčiau pasikonsultuoti, nes mano žmonai gripas, o ji atsako, kad receptai išrašomi rytais, nuo aštuntos iki devintos. Jei ligonis ypač sunkus, prie telefono prieina pats gydytojas ir sako: „Iškiškite liežuvį, sakykit a-a-a. Girdžiu, kad jūsų gerklė raudona. Išrašysiu jums receptą, vaistus galit užsisakyti vaistinėj. Geriausios kloties.“ Ir viskas. Puikiai susitvarkė, priėmimas pas jį tik telefonu. Bet gydytojus irgi galima suprasti, juk pagaliau žmogus turi tik dvi rankas. Mūsų laikais ligonių minios, o gydytojų vos vienas kitas.

Ir vis tiek labai linksmai juokėmės iš Jano skambučio. Galiu įsivaizduoti, kas dabar darosi gydytojų laukiamuosiuose. Gydytojai nesuka nosies nuo vargingų pacientų, o apie tuos, kurių negalavimas

menkas, galvoja: „Tau čia apskritai nėra kas veikti, nagi, į patį eilės galą, praleisk pirma tikrus ligonius!“

Tavo Ana

1944 m. kovo 16 d., ketvirtadienis

Brangioji Kite!

Oras nuostabus, to gražumo tiesiog neįmanoma apsakyti: netrukus eisiu į palėpę.

Dabar supratau, kodėl Peteris daug ramesnis nei aš. Jis turi atskirą kambarį, ten mokosi, galvoja, svajoja ir miega. O mane vaiko iš kampo į kampą. Kambarėly, kur gyvenu drauge su Diuseliu, negaliu pabūti viena. O taip norėčiau! Tai dar viena priežastis, kodėl sprunku į palėpę. Kai būnu tenai arba kai rašau tau, galiu būti pati savimi. Na, bet maža ko aš noriu, gana niurzgėti, reikia būti tvirtai.

Laimei, maniškiai nieko nepastebi, gal tik tai, kad aš vis šaltesnė motinai, ne taip glaustausi prie tėčio ir nesipasakoju Margo. Visiškai užsisklendžiau. Svarbiausia – atrodyti tvirtai, niekas neturi įtarti, kokia nuolatinė kova verda viduje. Kova tarp širdies ir proto. Kol kas viršų dar ima protas, bet ar galiausiai neįveiks jo širdis? Kartais to bijau, bet dažniau noriu.

Ak, kaip sunku nieko nesakyti Peteriui apie tai, bet žinau, kad jis turi būti pirmas; kaip sunku dieną elgtis taip, tarsi nakties svajonių ir sapnų nė būti nebuvę! Taip, Kite, Ana nenormali, bet juk ir laikai, ir aplinkybės, kuriomis gyvenu, irgi nėra normalūs.

Dar gerai, kad galiu raštu išsakyti savo mintis ir jausmus, nes antraip tiesiog uždusčiau. Ką galvoja Peteris? Vis spėlioju, ar išdrįsiu prakalbėti. Jis tikriausiai kažką nujaučia apie mano vidinį pasaulį, nes to Anos pavidalo, kurį lig šiol pažinojo, mylėti neįmanoma! Kaip gali Peteris, taip mėgstantis tylą ir ramybę, jausti prielankumą man, tokiai triukšmingai ir neramiai? Gal jis pirmas ir paskutinis pasaulyje bus permatęs mano geležinę kaukę? Ar padės ją nusiimti? Yra kažkoks priežodis, kad meilę gailestis prišaukia. Ar ne tai dabar atsitiko? Juk man jo gaila taip kaip ir savęs kartais.

Tikrai nežinau, kaip apie tai prabilti, tai kaip galiu tikėtis Peterį prakalbant, kai jam daug sunkiau rasti žodžius? Kad galėčiau jam parašyti, tada jis bent jau žinotų, ką noriu pasakyti, nes garsiai ištarti labai sunku!

Tavo Ana M. Frank

1944 m. kovo 17 d., penktadienis

Brangiausioji iš brangiųjų!

Iš tikrųjų viskas susiklostė visai neblogai: Bepė neįsisirgo, ji tik užkimusi, o ponas Kiugleris gavo pažymą iš gydytojo ir dabar nuo darbų atleistas. Visa slėptuvė lengviau atsipūtė. Viskas čia kuo

puikiausiai! Išskyrus tai, kad mudviem su Margo įgriso tėvai.

Prašau, suprask mane teisingai: tėtį aš myliu kaip mylėjusi. Margo myli ir mamą, ir tėtį, bet mūsų amžiuje norisi kai ką spręsti savarankiškai, norisi kartais išsiveržti iš tėvų globos. Kai einu viršun, manęs visada klausia, ką ten veiksiu; man neleidžia pasisūdyti maisto; vakare, penkiolika po aštuntos, mama manęs būtinai pasiteiraus, ar dar ne laikas rengtis ir gulti; kiekviena skaitoma knyga pirma turi būti patikrinta. Teisybę pasakius, tikrinama nelabai griežtai, galiu skaityti bemaž viską, ką noriu, bet mums bloga nuo to, kad kiaurą dieną turim klausytis pamokslų ir už viską atsiskaityti.

Dar kai kas juos erzina: nebenoriu jų bučiuoti šimtąkart per dieną ir visi tie išgalvoti malonūs vardai man komiški. Mane pykina nuo tėčio pomėgio kalbėti apie oro gadinimą ir apie tai, kas vyksta tualete. Trumpai tariant, noriu būti bent kiek atokiau nuo jų, bet jie nesupranta. Mudvi su Margo, aišku, jiems nieko nesakom – kokia nauda, vis tiek nesupras.

Margo vakar vakare pasiguodė:

– Man taip įgriso, kad nespėji pasiremti rankomis galvos ir porąkart atsidusti, kai tuoj pat ima kamantinėti, ar tik tau neskauda galvos, ar tik nepasijutai blogai.

Mudviem abiem buvo baisus smūgis, kai pamatėm, kad iš mūsų draugiškos ir darnios šeimos liko taip maža. Ir atsitiko taip daugiausia dėl atžagarumo. Turiu omeny tai, kad su mumis elgiamasi kaip su vaikais, nors esame net labiau subrendusios už savo bendraamžes. Tiesa, man dar tik keturiolika, bet gerai žinau, ko noriu, žinau, kas teisus ir kas ne, turiu savo nuomonę, savaip viską suprantu ir – nors iš mergaitės lūpų tai skamba keistai – jaučiuosi esanti veikiau suaugusi nei vaikas ir visiškai nepriklausoma. Žinau, kad moku ginčytis ir įrodinėti savo tiesą geriau negu mama, kad objektyviau į viską žvelgiu, ne taip viską perdedu, esu valyvesnė ir apsukresnė, todėl – nori juokis, nori ne – daugeliu atžvilgių jaučiuosi pranašesnė už ją. Jeigu aš ką myliu, pirmiausiai turiu tuo žmogumi žavėtis ir jį gerbti, o tokių jausmų mamai nė neatsimenu, kada jautusi!

Viskas būtų gerai, jei turėčiau Peterį – štai juo aš daugeliu atžvilgių žaviuosi. Jis toks mielas, toks protingas!

Tavo Ana M. Frank

1944 m. kovo 18 d., šeštadienis

Brangioji Kite!

Niekam pasaulyje nesu tiek daug pasakojusi apie save ir apie savo jausmus, tai kodėl gi man neišsipasakoti, ką žinau apie seksą?

Tėvai ir apskritai visi suaugusieji šiuo požiūriu elgiasi labai keistai. Užuot viską papasakoję savo sūnums ir dukterims, kai tiems sukanka dvylika metų, jie išprašo vaikus iš kambario, vos kalbai

pakrypus į tą pusę, ir tenka patiems semtis išminties, kur pakliuvę. Paskui patyrę, jog vaikai vis dėlto kažką sužinojo, jie šaltu veidu pasako, kad vaikai žino per daug (ar per mažai). Tai kodėl jie nebando taisyti padėties ir neklausia vaikų, kaip tiems viskas atrodo?

Suaugusiems sunkiai įveikiama kliūtis – nors man atrodo, kad tai gyvi niekai, – yra štai kokia: jie mano, kad vaikai liausis laikę santuokinius ryšius šventais ir neliečiamais, sužinoję, jog tas neliečiamumas yra tik tariamas. Man atrodo, kad turėti kiek patirties prieš vedybas visai nepeiktina. Juk iš tiesų ta patirtis neturi visiškai nieko bendra su santuoka!

Kai sukako vienuolika metų, mane apšvietė apie mėnesines: kaip jos atsiranda ir ką reiškia. Bet aš, tiesą pasakius, gerai visko ir nesupratau. Kai man buvo dvylika su puse, sužinojau kai ką daugiau; mat Žaki buvo ne tokia kvaišelė kaip aš. Dar prieš tai aš pati susigaudžiau, ką daro vyras ir moteris, kai būna kartu; iš pradžių net ta mintis buvo labai keista, bet kai ją patvirtino ir Žaki, pajutau tarsi pasididžiavimą savo nuojauta.

Kad vaikai gimsta ne tiesiai iš pilvo, irgi sužinojau iš Žaki. Ji paaiškino labai paprastai: „Pro kur patenka sudedamosios dalys, pro ten ir gatavas produktas išeina!“ Apie mergystės plėvę ir kitus dalykėlius mudvi su Žaki pasiskaitėm brošiūroj apie lytinį auklėjimą. Taip pat žinojau, kad apvaisinimo galima išvengti, bet kaip tai vyksta organizme, man neaišku. Jau gyvenant čia, tėtis papasakojo apie prostitutes ir panašius dalykus, bet vis tiek man dar yra neaiškių klausimų.

Jeigu mamos neišaiškins visko savo vaikams, jie prisigraibys žinių šen ir ten, o iš to nieko gero nebus.

Nors šiandien šeštadienis, man visai neliūdna! Tai todėl, kad su Peteriu buvau palėpėj. Sėdėjau užmerktomis akimis ir svajojau. Buvo nuostabu.

Tavo Ana M. Frank

1944 m. kovo 19 d., sekmadienis

Brangioji Kite!

Vakar man buvo labai svarbi diena. Po pietų viskas klostėsi įprastai. Penktą valandą užkaičiau bulves, tada mama man davė galelį kraujinės dešros nunešti Peteriui. Iš pradžių nenorėjau, bet galop nuėjau. Jis neėmė dešros. Mane apėmė bjaurus jausmas, kad būtent dėl to ginčo apie nepasitikėjimą. Negalėjau ilgiau ištverti, ašaros jau kaupėsi akyse, todėl daugiau nebeįkalbinėjau, grąžinau lėkštę mamai, o pati nuspūdinau į tualetą išsiverkti. Paskui nutariau, kad metas pasikalbėti su Peteriu. Prieš vakarienę sėdėjom keturiese, padėjom jam spręsti kryžiažodžius, todėl nieko negalėjau jam pasakyti. Bet prieš sėdant prie stalo suspėjau pašnibždėti:

– Peteri, ar vakare mokysies stenografijos?

– Ne, – atsakė jis.

– Norėčiau su tavimi paskui pasikalbėti.

Jis sutiko.

Taigi suplovusi indus užėjau pas jį į kambarį ir paklausiau, ar ne dėl ankstesnio ginčo jis atsisakė dešros. Laimei, priežastis buvo visai kita, jis tiesiog mano, kad nedera taip lengvai pasiduoti pagundai. Kambary buvo karšta, išraudau kaip vėžys. Nunešiau Margo vandens ir pasinaudojusi pretekstu nuėjau kvėptelėti oro. Užlipusi viršun iš pradžių dėl akių atsistojau prie pono van Dano lango, bet tuojau nuėjau į Peterio kambarį. Jis stovėjo prie lango kairėje pusėje, o aš atsistojau dešinėj. Kalbėtis prieblandoj prie atviro lango buvo daug lengviau nei dienos šviesoj, man pasirodė, kad Peteriui taip pat. Mes tiek vienas kitam pripasakojom, tiek prikalbėjom, kad aš niekaip negaliu pakartoti, bet tai buvo puiku, tai puikiausias vakaras iš visų buvusių slėptuvėje. Trumpai papasakosiu, kokiomis temomis kalbėjomės.

Iš pradžių kalbėjom apie vaidus. Pasakiau, kad dabar visai kitaip į juos žiūriu. Apie tai, kaip mes nutolom nuo tėvų. Papasakojau Peteriui apie mamą ir tėtį, apie Margo ir save. Staiga jis paklausė:

– Jūs turbūt bučiuojatės, sakydami vienas kitam labanakt?

– Ir dar kaip. Mes tiesiog laižomės. Jūs tai tikriausiai ne?

– Ne, aš iš tikrųjų nieko nesu bučiavęs.

– Nė per gimtadienį?

– Bet tik per gimtadienį.

Paskui pakalbėjom apie pasitikėjimą – kad nei aš, nei jis nepasitikim savo tėvais. Kad jo tėvai labai myli vienas kitą ir kad jie norėtų, jog jis jais pasikliautų, bet jis negali. Kad apėmus liūdesiui verkiu į pagalvę; o jis tokiais atvejais plūstasi palėpėj. Kad mudvi su Margo tik visai neseniai iš tikrųjų viena kitą pažinom, bet vis dėlto maža ką viena kitai pasakojam dėl to, kad nori nenori visada kartu. Kalbėjom apie viską pasaulyje, apie pasitikėjimą, apie jausmus ir apie mus pačius. Peteris pasirodo esąs toks, kokį ir įsivaizdavau.

Paskui kalba pakrypo apie 1942-uosius, apie tai, kokie mes buvom kitoniški. Mes abu dabar nieko bendra neturim su tais, ankstesniaisiais. Apie tai, kaip iš pradžių vienas kito kęste nekentėm. Jis mane laikė triukšminga ir įkyria, o aš akimoju nusprendžiau, kad jis visai neįdomus. Man buvo nesuprantama, kodėl jis su manimi neflirtuoja, o dabar dėl to džiaugiuosi. Dar jis pasakė, kad mėgsta būti vienas. O aš pasakiau, kad nors jis tylus, o aš triukšminga akiplėša, skirtumas tarp mūsų nelabai didelis, kad aš irgi mėgstu ramybę ir kad neturiu vietos, kur galėčiau pabūti viena, kad apskritai nieko savo, išskyrus dienoraštį, neturiu, kad visi – ypač ponas Diuselis – labiau džiaugiasi man išėjus nei atėjus, kad nuolat būti su saviškiais man

sunku. Jis pasakė: kaip gerai, kad mano tėvai turi vaikų, o aš – kaip gerai, kad jis čia yra. Kad aš dabar gerai suprantu, kaip jam reikia vienatvės, kodėl jo tokie santykiai su tėvais ir kad aš jam mielai padėčiau, kai jie pykstasi.

– Tu ir taip man padedi, – pasakė jis.

– Kaip? – apstulbau.

– Tu tokia linksma.

Tai gražiausias dalykas, ką jis man tą vakarą pasakė. O dar tikino, kad kai pas jį ateinu, jam visai netrukdo, net priešingai – patinka. Aš taip pat jam pasakiau, kad vaikiški vardai, kuriuos mums išgalvoja tėtis su mama, iš tikrųjų bereikšmiai ir kad dalytis bučinukais dar toli gražu nereiškia pasitikėti. Kalbėjom apie savo nuostatas, apie mano dienoraštį, apie vienatvę, apie tai, kaip gali skirtis žmogaus vidus ir išorė, apie mano kaukę ir t. t.

Buvo nuostabu. Atrodo, kad jis pamėgo mane kaip draugę, pradžiai to gana. Trūksta žodžių, kad galėčiau išsakyti dėkingumą ir džiaugsmą, todėl atleisk man, Kite, kad šiandien mano stilius toli gražu nepasiekia įprastinio lygio. Rašiau, kas tik ateina į galvą!

Toks jausmas apėmęs, tarsi mudu su Peteriu turim bendrą paslaptį. Kai jis į mane pažiūri tokiomis akimis, kai taip man nusišypso ar mirkteli, regis, many užsidega liepsnelė. Viliuosi, kad viskas ir toliau taip bus ir kad mudu kartu praleisim daugybę laimingų valandų!

Tavo dėkingoji ir laimingoji Ana

1944 m. kovo 20 d., pirmadienis

Brangioji Kite!

Rytą Peteris paklausė: ar dar ištrūksiu pas jį ateiti vakare, esą aš jam visai netrukdanti ir jo kambary užteksią vietos abiem. Pasakiau, kad negaliu kas vakarą ateiti, nes tam nepritaria mano tėvai, o jis patarė nekreipti dėmesio. Prižadėjau, kad mielai ateisiu šeštadienį, ir dar paprašiau pasakyti man, kada bus galima matyti mėnulį.

– Tada mes nulipsim žemyn, – pasakė jis, – ir iš ten stebėsim mėnulį.

Puiki mintis, ne taip baisiai aš tų vagių ir bijau.

Ilgainiui mano laimę užtemdė šešėlis: jau seniai turėjau įtarimų, kad Peteris patinka ir Margo, ir tai pasitvirtino. Nieko tiksliau nežinau, bet man tai nemalonu. Dabar kaskart matydamasi su Peteriu tarsi tyčia ją skaudinu, o ji būdama kilni beveik neišsiduoda. Iš pavydo mane jau būtų apėmusi neviltis, o ji sako, kad aš neturinti jos gailėti.

Man labai nesmagu, kad tu pasirodei esanti nereikalinga, – pasakiau.

Jau pripratau prie to, – atsakė ji su kartėliu.

Vis dėlto nesiryžtu apie tai pasakoti Peteriui, nebent vėliau, o dabar mums reikia išsiaiškinti tiek daug kitų dalykų.

Gavau vakar nuo mamos niuksą, bet buvau nusipelniusi. Turiu suimti save į rankas, kad per toli nenuvažiuočiau su savo abejingumu ir atžarumu. Nepaisant visko, dar kartą pabandysiu būti meili ir savo pastabas pasilaikyti sau!

Ir Pimas dabar jau ne toks mielas. Jis bando nebesielgti su manimi kaip su vaiku, bet pasidarė labai atšiaurus. Pažiūrėsim, kas iš to išeis! Prigrasino, kad jeigu nesimokysiu algebros, paskui man nesamdys repetitoriaus. Tik pamanykit, išgąsdino! Vis dėlto nusprendžiau vėl mokytis algebros, jei tik gausiu naują vadovėlį.

Na, kol kas užteks. Negaliu nieko daryti, žiūrėčiau ir žiūrėčiau į Peterį, mano jausmai liejasi per kraštus.

Tavo Ana M. Frank

Margo gerumo įrodymas. Gavau šiandien, 1944 m. kovo 20-ąją

Ana, kai vakar tau sakiau, kad nepavydžiu, tai nebuvo visai nuoširdūs žodžiai. Iš tiesų yra taip: nepavyduliauju nei tau, nei Peteriui. Man tiesiog liūdna, kad kol kas neradau ir dar greitu laiku nesurasiu žmogaus, su kuriuo galėčiau dalytis mintimis ir jausmais. Todėl juo karščiau trokštu, kad judu galėtumėt pasitikėti vienas kitu. Juk tau čia ir taip stinga net tokių dalykų, kuriuos kiti žmonės laiko savaime suprantamais.

Kita vertus, žinau, jog mano santykiai su Peteriu niekada nebūtų tokie artimi, kad galėčiau su juo kalbėtis apie viską, na, arba beveik viską. O man reikia būti tikrai, kad žmogus mane supranta iš pusės žodžio. Vadinasi, jis turi būti dvasiškai labiau subrendęs. Šito negaliu pasakyti apie Peterį. Bet tikiu, kad tau su Peteriu visai kitaip.

Taigi tau nėra ko kaltinti savęs, esą kažką iš manęs atimi. Tokie priekaištai laužti iš piršto. O judu su Peteriu draugaudami tampat vis turtingesni.

Mano atsakymas

Brangioji Margo!

Tavo laiškas labai mielas, bet vis tiek nesu ir, matyt, niekada nebūsiu labai patenkinta padėtimi.

Apie pasitikėjimą, kurį tu mini, dar nėra nė kalbos. Bet tamsoj prie atviro lango galima pasakyti daugiau negu skaisčioj saulės šviesoj. Apie jausmus kalbėti lengviau pašnibždomis, nei šaukti per garsiakalbį. Manau, kad Peteriui tu jauti seserišką prieraišumą ir ne mažiau nei aš nori jam padėti. Gal dar turėsi progą tai padaryti, nors ir nejausdama pasitikėjimo ta prasme, kurią mudvi suteikiam tam žodžiui. Manau, kad pasitikėjimas turi būti abipusis; būtent dėl šitos priežasties mudu su tėčiu tikriausiai niekada nebūsim artimi. Pakaks

apie tai. Jei vis dėlto kažkas dar tau guli ant širdies, parašyk. Aš irgi geriau mintis dėstau raštu nei žodžiu. Neįsivaizduoji, kaip tavimi žaviuosi; aš galiu tik viltis, kad kada nors įgysiu nors šešėlį tavo ir tėčio gerumo. Judu su juo labai panašūs.

Tavo Ana

1944 m. kovo 22 d., trečiadienis

Brangioji Kite!

Šitą laišką gavau vakar vakare nuo Margo.

Miela Ana!

Po tavo vakarykščio laiško mane apėmė nemalonus jausmas, kad tave graužia sąžinė, einant kalbėtis ar mokytis su Peteriu; tikrai neturi jokio pagrindo. Širdy nešiojuos atvaizdą žmogaus, kuris nusipelnė mano pasitikėjimo (kaip ir aš jo), Peteris nieku būdu negali jo išstumti.

Tačiau rašydama, kad Peteris man tarsi brolis, tiesa... jaunesnysis, tu teisi. Mudu tarsi čiuptuvėlius iškišom ir apsičiupinėjam, kad vienas kitą geriau pažintume, gal susipažinę pamilsim vienas kitą kaip brolis ir sesuo, o gal ir ne. Šiaip ar taip, tai dar negreitai bus. Todėl manęs nereikia gailėtis. Kaip įmanydama naudokis visais bendravimo malonumais.

Pas mus čia darosi vis smagiau. Žinai, Kite, galbūt slėptuvėj išaugs tikra meilė. Taigi visi tie juokeliai, neva pasėdėję slėptuvėj ilgesnį laiką mudu su Peteriu neišvengsim vestuvių, nėra jau tokie kvaili. Negalvojau apie jokias vestuves, neįsivaizduoju, koks jis bus jau visai užaugęs. Nežinau, ar mudu vienas kitą pamilsim taip stipriai, kad norėtume tuoktis.

Jau neabejoju, kad Peteris man irgi neabejingas, tik neaišku, kokie jo jausmai. Gal jis nori bendrauti su manimi kaip su drauge, o gal patinku jam kaip mergaitė ar gal laiko mane seserimi – kol kas dar nesusigaudžiau. Jo žodžiai, esą aš visada jam padedu pykstantis tėvams, mane labai pradžiugino; teliko žingsnelis patikėti, kad mudu draugai. Vakar jo paklausiau, ką jis darytų, jei čia būtų ne viena, o visas tuzinas Anų ir visos lįstų prie jo. Jis atsakė: „Jei visos būtų į tave panašios, tai visai neblogai.“ Jis labai svetingai mane pasitinka, atrodo, džiaugiasi man atėjus. Dabar labai uoliai mokosi prancūzų kalbos, net vienuoliktą valandą, jau gulėdamas lovoj.

Ak, kai pagalvoju apie šeštadienio vakarą, apie mūsų žodžius, apie mūsų balsus, pirmąkart neturiu sau priekaištų, vadinasi, ir dabar pasakyčiau lygiai tą pat, o ne visiškai priešingai, kaip paprastai būna. Jis toks gražus – ir kai juokiasi, ir kai rimtas, jis toks mielas, geras ir gražus. Matyt, labiausiai jį nustebino, kad aš ne tokia kaip atrodau,

kad mano vidus visai kitoks nei išorė, kad aš tokia pat kaip ir jis svajotoja, kuriai lygiai taip pat sunku.

Vakar vakare suplovusi indus tikėjausi, kad jis pakvies mane pabūti viršuj. Nepakvietė, ir aš išėjau. Jis nulipo žemyn pasakyti Diuseliui, kad eitų klausytis radijo, bet šis buvo ilgam užstrigęs tualete. Pasitrynė prie durų, paskui nieko nepešęs užlipo viršun. Vaikščiojo savo kambary iš kampo į kampą ir labai anksti atsigulė miegoti.

Visą vakarą niekaip negalėjau nurimti, vis laksčiau į vonią apsišlakstyti veido šaltu vandeniu. Bandžiau skaityti, bet neįstengiau susikaupti ir vis nugrimzdavau į svajones. Kas minutę žvilgčiojau į laikrodį ir vis laukiau ir laukiau, vis klausiausi, kas vyksta jo kambary. Visiškai nusikamavusi anksti atsiguliau.

Šiandien mano eilė maudytis, o kas bus rytoj?

Rytdiena dar taip toli!

Tavo Ana M. Frank

Mano atsakymas

Brangioji Margo!

Man atrodo, kad geriausia bus tiesiog palūkėti. Pamatysim, kas bus. Taip ilgai trukti negali, greit turi paaiškėti, kaip klostysis mudviejų su Peteriu santykiai: ar kaip visada, ar kažkaip kitaip. Aš gi toliau savo nosies nematau.

Bet jei mudu su Peteriu draugausim, būtinai papasakosiu jam, kad tau jis irgi patinka ir tu pasiryžusi jam padėti, jei tik reikės. Vargu ar tu to norėsi, bet nuspręsiu pati. Nežinau, ką jis apie tave galvoja, paklausiu. Manau, kad tikrai neblogai! Tu gali nesivaržydama ateiti į mansardą ir prisidėti prie mūsų, nesvarbu, kur būtume. Tu mums tikrai netrukdysi, todėl kad mes, man atrodo, be žodžių susitarėm apie rimtus dalykus kalbėtis vakare, tamsoj.

Nenukabink nosies! Aš irgi laikausi, nors dažnai tai būna nelengva. Gal tavo valanda išmuš anksčiau, nei tikiesi.

Tavo Ana

1944 m. kovo 23 d., ketvirtadienis

Brangioji Kite!

Viskas pamažu grįžta į senas vėžes. Ačiū Dievui, žmones, parūpinančius mums maisto kortelių, išleido laisvėn.

Nuo vakar dienos Mipė vėl čia. Dabar atėjo eilė jos vyrui – jį krečia šaltis, jam aukšta temperatūra, aiškiausi gripo požymiai. Bepė pasveiko, nors vis dar kosti. Ponui Kleimanui dar ilgokai teks tūnoti namie.

Vakar netoliese numušė lėktuvą. Įgula suspėjo iššokti su parašiutais. Lėktuvas nukrito ant mokyklos, laimei, tuo metu nebuvo

pamokų. Kilo nelabai didelis gaisras, žuvo keletas žmonių. Vokiečiai smarkiai apšaudė besileidžiančius parašiutininkus. Įvykį matę amsterdamiečiai baisėjosi tokiu niekšišku elgesiu. Mes, tai yra slėptuvės moteriškės, dar ir mirtinai persigandom. Brrr, nekenčiu šūvių garso.

Dabar apie save.

Vakar būnant pas Peterį kalba, jau nebeprisimenu kodėl, pakrypo prie vyro ir moters santykių. Jau seniai baudžiausi paklausti jo keleto dalykų. Jis žino viską. Kai pasakiau, kad mudvi su Margo tuo klausimu visiškos vištos, jis baisiausiai nustebo. Papasakojau jam daugybę dalykų apie Margo ir apie save, apie mūsų tėvus. Pasiguodžiau, kad pastaruoju metu išvis nesiryžtu jų klausti. Tada jis pasišovė mane apšviesti, o aš mielai pasinaudojau šituo pasiūlymu. Jis papasakojo apie priemones nuo pastojimo, o aš paklausiau, kaip berniukai supranta, jog jie jau suaugę. Jis atsakė, jog apie tai turįs pagalvoti, pasakysiąs vakare. Be kita ko, papasakojau istoriją su Žaki ir pridūriau, jog mergaitės negali pasipriešinti berniukams, nes tie stipresni.

– Na, manęs tu gali nebijoti, – pasakė jis.

Kai vėl atėjau vakare, jis papasakojo man apie berniukus. Jautėmės kiek nejaukiai, bet vis dėlto buvo viršūnė kalbėtis apie tai su juo. Nei jis, nei aš negalėjom net įsivaizduoti, kad berniukas su mergaite gali aptarinėti tokius intymius dalykus. Manausi dabar žinanti viską. Daug pasakojo apie *Präsentivmitteln*24 – taip jis vadina tą dalyką vokiškai.

Vakare mudvi su Margo vonioj kalbėjomės apie du jos draugus – Bramą ir Tresą.

Rytą manęs laukė didelis nemalonumas. Po pusryčių Peteris davė ženklą užlipti su juo viršun.

– Gudriai gi tu man spąstus paspendei, – pasakė jis. – Girdėjau, ką judvi su Margo pliauškėt vakar vonioj. Tu, matau, norėjai iškvosti, kiek Peteris žino, ir smagiai pasijuokti.

Aš suakmenėjau! Kaip mokėdama pasistengiau įtikinti jį, kad mestų iš galvos mūsų kvailus plepalus. Gerai suprantu, ką jis jaučia, bet iš tikrųjų gi taip nebuvo!

– Ką tu, Peteri, – pasakiau aš, – kaip gali pagalvoti, kad aš tokia klastūnė. Pažadėjau laikyti liežuvį už dantų ir tesėsiu savo žodį. Suvaidinti tokį spektaklį, taip apmulkinti – ne, Peteri, tai jau nejuokinga. Tai nedoras poelgis. Aš niekam nieko nesu pasakojusi. Garbės žodis. Ar tiki manimi?

Jis sakė tikįs manimi, bet reikės dar kartą apie tai pasikalbėti, nes visą dieną tik apie tai ir tegalvoju. Dar gerai, kad pasakė tiesiai, ką mano. Ar gali įsivaizduoti jį visa tai laikant širdy? Mielasis!

Dabar turėsiu jam pasakoti viską!

24 Turėtų būti *Präservativmitteln.*
1944 m. kovo 24 d., penktadienis
Mieloji Kite!

Dažnai vakarais einu įkvėpti gaivaus oro Peterio kambarėly. Tamsiam kambary gali daug rimčiau pasikalbėti nei saulei plieskiant į akis. Labai jauku sėdint ant kėdės šalia Peterio žiūrėti pro langą. Van Danai ir Diuselis, pamatę mane pas jį einant, palydi kandžiomis replikomis, pavyzdžiui, *„Annes zweite Heimat“*25 arba „Argi dera vyriškiui tokiu vėlyvu vakaro metu ir dar tamsoj priiminėti jaunas mergaites?“

Tokių sąmojų akivaizdoj Peteris rodo neregėtą dvasios tvirtybę. Mano motinėlė nesitveria savam kaily iš smalsumo ir jau tikriausiai paklaustų, apie ką mudu kalbamės, jeigu slapčia nesibaimintų, jog nepasakosiu. Peteris sako, kad suaugusieji pavydi mūsų jaunystės ir pyksta, jog nekreipiam dėmesio į jų bjaurias pastabas.

Kartais jis pats ateina manęs pakviesti, bet ir tada išeina nei šis, nei tas, nes nepaisant visų atsargumo priemonių jo veidas kaipmat plyksteli raudoniu ir jis vargiai beįstengia žodį išdaužti. Kokia laimė, kad aš niekuomet neraustu, nes tai tikriausiai baisiai nemalonu.

Dar man labai nesmagu, kad Margo sėdi apačioj viena, kai tuo tarpu aš viršuj mėgaujuosi Peterio draugija. Deja, nieko negaliu pakeisti. Galėtų eiti su manimi viršun, bet čia ji būtų nereikalinga – lyg penktas vežimo ratas.

Iš visų pusių esu apmėtyta gausybe pastabų apie staiga įsiplieskusią draugystę. Už stalo nuolat kyla kalbos apie vestuves, kurios bus švenčiamos čia, slėptuvėj, jei karas dar tęsis kokius penketą metų. Ar mus skaudina senimo nesąmonės? Vargu, nors visa tai taip kvaila. Ar gali būti, kad mano tėvai bus užmiršę savo jaunystę? Atrodo, kad taip ir bus, nes visa, ką mes pasakome juokais, būna suprasta rimtai ir juokiamasi iš mūsų, kai esme rimti.

Nežinau, kas bus toliau, nežinau, ar mudu su Peteriu visada turėsim apie ką kalbėtis. Bet jei viskas panašiai klostysis ir toliau, tai mes galėsim dviese ir tylėti. Kad tik jo tėvai nesielgtų taip kvailai. Tikriausiai jiems nepatinka, kad taip dažnai ateinu; nei Peteris, nei aš nepasakojam, apie ką kalbamės. Ar gali įsivaizduoti, kas būtų, jei sužinotų, kokias intymias temas mudu svarstome?

Noriu paklausti Peterio, ar jis žino, kas toj mergaičių vietoj yra. Man atrodo, kad berniukai gamtos sutvarkyti paprasčiau. Juk nuogų vyrų nuotraukose ar piešiniuose gerai matyti, ką jie turi, o moterų – nesimato. Moterų genitalijos – ar kaip ten tai vadinasi – paslėptos tarpkojy. Peteris tikriausiai dar niekada nėra matęs mergaitės iš arti. Tiesą pasakius, aš taip pat. Tikrai berniukų viskas paprasčiau. Kaipgi

man paaiškinti apie mergaites? Iš kalbos supratau, kad jis apie tai nežino. Jis papasakojo man apie *Muttermund*26, bet jis viduj, nepamatysi.

Viskas mūsų, moterų, gudriai sutvarkyta. Tik vienuolikos ar dvylikos metų sužinojau, kad turim dar vienas gėdos lūpas – jų nesimato, nes viduj. O visų juokingiausia tai, jog maniau šlapimą bėgant iš klitorio. Vieną kartą paklausiau mamos, kam aš turiu tą dalykėlį, o ji atsakė nežinanti. Ji tikrai gali bet kada apsimesti kvailele!

Na, gerai, grįžkim prie reikalo. Kaipgi man be jokių piešinėlių jam paaiškinti, kas moters viduj? Pabandysiu išdėstyti dienorašty. Taigi pirmyn.

Stovint iš priekio nieko nesimato, tik plaukai. Tarp kojų yra du minkšti, į pagalvėles panašūs dalykėliai, taip pat plaukuoti. Kai stovi, jie priglunda vienas prie kito ir to, kas yra tarp jų, nematyti. Bet atsisėdus jie prasiskečia, o viduj – ryškiai raudona, panašu į mėsą. Viršutinėj daly, tarp didžiųjų gėdos lūpų, yra odos raukšlelė – kai įsižiūri, panaši į spuogelį. Tai klitoris. Toliau – mažosios gėdos lūpos, irgi susiglaudusios, gali taip pat palaikyti odos raukšle. Joms atsivėrus pamatytum ataugėlę, ne didesnę už mano nykščio pilvelį. Viršutinėje jos dalyje yra skylučių – iš jų bėga šlapimas. Atrodo, kad apačioj – oda, bet kaip tik ten ir yra makštis. Odos klostės visiškai ją uždengia, jos nepamatysi. Skylutė po oda tokia maža, kad negaliu įsivaizduoti, kaip vyras jon gali prasiskverbti, o kaip išlenda kūdikis – tai tikras galvosūkis. Į ją net smilių įkišti sunku. Štai ir viskas, vis dėlto tai labai svarbu!

Tavo Ana M. Frank

25 Antroji Anos tėvynė (*vok.*).

26 Gimdos kaklelis (*vok.*).

1944 m. kovo 25 d., šeštadienis

Brangioji Kite!

Negali suvokti, kaip smarkiai esi pasikeitusi, kol permaina dar nesibaigė. Pasikeičiau iš esmės, viskas pasikeitė: mano nuomonės, požiūriai, kritiškumas. Mano išorė, mano vidinis pasaulis – nieko neliko kaip buvę. Ir galiu tvirtai sakyti – taip iš tikrųjų yra – pasikeitė į gera. Jau esu tau pasakojusi, kaip buvo sunku priprasti prie šiurkščios vaidų ir priekaištų tikrovės, kai anksčiau buvau tiesiog garbinama. Didžioji kaltės dalis dėl to, kad man teko tokia sunki dalia, kliūva tėvams. Namie jie leido man džiaugtis gyvenimu, ir tai buvo puiku, bet čia jiems nederėjo versti manęs pritarti jiems ir palaikyti „savo“ pusę ginčuose ir barniuose. Turėjo praeiti daug laiko, kol supratau, kad kiekvienoj pusėj yra tik po pusę tiesos. Dabar žinau, kiek daug čia visi – ir senimas, ir jaunimas – pridarė klaidų. Didžiausia

tėčio ir mamos klaida – kad su van Danais nekalbėjo atvirai ir draugiškai (tegul tas draugiškumas būtų buvęs ne visai nuoširdus). Labiausiai noriu gyventi su visais taikingai, nesibardama ir neapkalbėdama. Su tėčiu ir su Margo tai nesunku, o su mama jau kas kita, todėl net geriau, kad ji pati kartais man sušeria per nagus. Su ponu Danu galima susidraugauti, jei jam neprieštarausi, jo klausysies ir kuo mažiau kalbėsi pati, o svarbiausia – atsakysi į jo kandžius žodelius pokštais. Kad patiktum poniai van D., reikia kalbėti tiesiai ir pripažinti savo klaidas. Ji irgi atvirai pripažįsta savo gana gausius trūkumus. Žinau, kad jos nuomonė apie mane dabar jau ne tokia bloga kaip iš pradžių. Ir tik todėl, kad aš tiesi ir sakau žmonėms į akis, ką galvoju, kad ir nemalonius dalykus. Noriu būti sąžininga, manau, jog taip galima pasiekti daugiau, be to, pačiai maloniau.

Vakar ponia van D. pradėjo su manimi kalbą apie ryžius, kuriuos mes davėm Kleimanui. Ji pasakė:

– Mes vis duodam jam ryžių. Bet dabar sakau: gana. Ponas Kleimanas ir pats pasistengęs galėtų gauti ryžių. Kodėl mes turim atiduoti visas savo atsargas? Juk ir mums patiems reikia.

– Ne, ponia van Dan, – atsakiau aš, – nesutinku. Tikriausiai ponas Kleimanas gali gauti ryžių, bet jis nemėgsta tuo rūpintis. Mes negalim teisti žmonių, kurie mums padeda. Jei tik galim, turim atiduoti viską, ko jiems reikia. Lėkštute ryžių per savaitę daugiau ar mažiau – jokio skirtumo, puikiausiai tiks ir pupelės.

Ponia van D. manė kitaip, bet, nors ir nesutinkanti, sakė, nesiginčys su manimi.

Na, gerai, gana apie tai. Kartais man atrodo, kad jau suradau savo vietą, o kartais labai smarkiai tuo abejoju, bet žinau, kad būtinai surasiu! Tikrai surasiu! Ypač dabar, kai turiu paramą – Peteris padeda išgyventi sunkias ir niūrias dienas.

Iki šiol nežinau, kiek daug jam reiškiu ir ar kada nors ateis metas bučiniui; šiaip ar taip, nenoriu skubinti laiko. Tėčiui prisipažinau, kad dažnai einu pas Peterį, ir pasiteiravau, ar jis pritaria tam. Aišku, jis pritaria.

Man jau daug lengviau pasakoti Peteriui apie tai, ko niekam nepasakoju. Papasakojau, pavyzdžiui, kad ketinu rašyti; net jei ir netapsiu rašytoja, tai vis tiek nesitenkinsiu vien darbu, rašysiu.

Nesu turtinga pinigų nei žemiškųjų gėrybių, nesu graži nei protinga, bet esu ir būsiu laiminga! Gimiau su marškinėliais, myliu žmones, jais pasitikiu, noriu, kad visi būtų laimingi kaip aš.

Tavo ištikima draugė Ana M. Frank

Tuščia diena, nors ir šviesi,
Vis vien kaip vakaras blausi.

(Šitas eilutes parašiau prieš porą savaičių, dabar viskas pasikeitė.

Bet kad jau labai retai man ateina į galvą eilės, nutariau tiesiog šiaip sau jas užrašyti.)

1944 m. kovo 27 d., pirmadienis

Brangioji Kite!

Gyvenimo slėptuvėj aprašyme bent vieną ilgą skyrių turėtų užimti politika. Bet kad ta tema mane nelabai domina, tai iki šiol jos ir vengiau. Užtat šiandien visą laišką paskirsiu politikai.

Tai, kad nuomonės skiriasi, visiškai suprantama, kaip ir tai, jog sunkiu karo metu daug kalbama apie politiką, bet... nuolat dėl to pyktis tiesiog kvaila. Lažintis, juoktis, ginčytis, plūsti – viskas suprantama, kol kiekvienas verda savo sultyse. Bet tik jau ne pyktis, nes iš to visai nieko gero.

Mus aplankantys žmonės atneša nemaža žinių, kurios paskui pasirodo esančios netikros. O radijas dar niekada nėra pamelavęs. Jano, Mipės, pono Kleimano, Bepės ir pono Kiuglerio politinės nuotaikos baisiai permainingos – čia optimistinės, čia pesimistinės. Tiesa, Jano kiek pastovesnės.

O čionykščių politinės nuotaikos visiškai nesikeičia. Nesibaigiantys svarstymai apie įsiveržimą, antskrydžius, politinių veikėjų kalbas ir t. t., ir pan. komentuojami vis tomis pačiomis pastabomis: „Tai neįtikėtina! *Um Gottes Willen!“*27, „Jei jie tik dabar pradės, baisiai ilgai teks laukti!“, „Viskas klostosi kuo puikiausiai, *gut*, šaunu!“

Optimistai ir pesimistai – jau nekalbant apie realistus – be perstojo gina savo teisybę, ir kiekvienas tiki ją esant vienintelę. Vieną ponią siutina, kad jos vyras be galo pasitiki anglais, o ponas puola savo damą už nepagarbias ir kandžias pastabas jo mylimos tautos adresu.

Aistros verda nuo ankstaus ryto iki vėlaus vakaro, ir keisčiausia, kad jiems niekad nenusibosta. Padariau didžiulį atradimą, veikia garantuotai, panašiai kaip smigtelėjus smeigtuku – žmogus būtinai pašoka. Pradedu kalbėti apie politiką – gana vieno klausimo, vieno žodžio, vienos frazės, ir jau visa slėptuvė įsitraukusi ir įklimpusi iki ausų.

Neseniai radijas pradėjo transliuoti informaciją apie oro antskrydžius – tarsi maža būtų vokiečių „Vermachto naujienų“ ir anglų Bi-Bi-Si. Žodžiu, nuostabu. Bet kita monetos pusė yra ta, kad anglų oro pajėgos dirba be pertraukų kiaurą parą, kaip ir vokiečių propagandos mašina, iš kurios melai liejasi per kraštus.

Taigi radijas pas mus įjungiamas aštuntą ryto (jei ne anksčiau) ir kas valandą klausomos naujienos iki pat devynių, dešimtos ar net vienuoliktos vakaro. Štai kur geriausias suaugusiųjų kantrybės įrodymas ir paliudijimas to, kaip sunku jiems ką nors suprasti (kai

kuriems, nenoriu kaltinti visų). Mums užtektų vienos dviejų žinių laidų per dieną, bet šitie seni pūzrai... na, gana, apie tai jau kalbėjau! *Arbeiterprogramm*28, olandų radijas iš Anglijos, Frankas Filipsas ir jos didenybė karalienė Vilhelmina – viskas klausoma, iš eilės ir be atrankos. Jei tik jie nevalgo ir nemiega, tai sėdi prie radijo ir kalba apie valgį, miegą ir politiką. Ak, kaip įkyru! Nesunku ir pačiai pavirsti sena bambekle. Nors kai tokia tauta aplink, gal ir ne pati blogiausia išeitis.

Kad tau būtų akivaizdžiau, papasakosiu, kaip klausėmės mūsų visų numylėtinio Vinstono Čerčilio.

Devynios, sekmadienio vakaras. Ant stalo – arbatinis po gaubtu; renkasi svečiai. Diuselis sėda prie radijo iš kairės, ponas van D. priešais. Peteris iš dešinės. Mama šalia pono van D., ponia van D. už jų. Mudvi su Margo pačioj paskutinėj eilėj, o Pimas prie stalo. Matau, kad ne visai aiškiai išdėsčiau, kur kas sėdi, bet, šiaip ar taip, tai nėra svarbu. Vyrai rūko, Peteris įdėmiai klauso, net užsimerkęs, mama (apsivilkusi ilgą tamsų chalatą) ir ponia van D. dreba, nes tuo metu lėktuvai, visai nepaisydami kalbos, lekia bombarduoti Eseno. Tėtis gurkšnoja arbatą. Mudvi su Margo tikrai seseriškai suvienijusi mieganti Mušė – ji įsitaisiusi ant mudviejų kelių. Margo plaukai susukti ant suktukų, aš su per ankštais ir per trumpais naktiniais marškiniais. Miela, jauku ir ramu, kol kas iš tikrųjų, bet aš su baime laukiu, kas bus po kalbos. Klausytojai tiesiog negali sulaukti, kol Čerčilis baigs kalbėjęs, trepsi. Kad tik vėl neįsiliepsnotų barnis! Kaip katė, tykodama pelės prie urvo, taip ir jie veikia kits kitam nervus, provokuodami vaidus ir nesutarimus.

Tavo Ana

27 Dėl Dievo (*vok.*).

28 Programa darbininkams (*vok.*).

1944 m. kovo 28 d., antradienis

Mano Brangioji Kite!

Galėčiau daug prirašyti apie politiką, bet šiandien turiu tau krūvą naujienų. Pirmiausia, mama, galima sakyti, uždraudė man vaikščioti viršun, nes, jos žodžiais tariant, ponia van Dan pavydinti. Antra, Peteris pakvietė ir Margo ateiti viršun kartu su manimi, nežinau, ar iš mandagumo, ar jis tikrai to nori. Trečia, paklausiau tėčio, ar turiu paisyti to pavydo, o jis atsakė – ne.

Ką man dabar daryti? Mama pyksta, nenori manęs leisti viršun, liepia man mokytis sėdint kambary su Diuseliu. Gal ji ir pati pavydi? Tėtis nepriekaištauja, kad keletą valandų praleidžiam kartu, mano, jog puiku, jei mudviem kartu gera. Margo taip pat patinka Peteris, bet ji jaučia, kad trims neišeis taip atvirai kalbėtis kaip dviem.

Dar mama mano, kad Peteris mane įsimylėjęs. Tiesą pasakius,

norėčiau, kad taip būtų. Tada mudu su Peteriu būtume lygūs ir lengviau vienas kitą suprastume. Mama sako, neva jis į mane žiūri neatplėšdamas akių. Kas tiesa, tas tiesa – mes vis susižvalgom ir susimerkiam. Na, o jei jam malonu žiūrėti į mano skruostų duobeles, tai aš jau čia nieko negaliu padaryti. Argi ne?

Mano padėtis labai kebli. Mama prieš mane, o aš prieš ją. Tėtis apsimeta nepastebįs mūsų tylaus karo. Mama nusiminusi, nes vis dar myli mane, o man visai nė motais, nes ji man išvis tuščia vieta.

Na, o Peteris... Jo nė už ką neatsisakysiu, jis toks mielas, juo aš taip žaviuosi. Mudviejų santykiai gali būti puikūs, jei tik suaugusieji nekištų nosies į mūsų reikalus. Dar gerai, kad išmokau slėpti nuo visų savo vidinį pasaulį, ir man puikiai pavyksta neišsiduoti, kaip smarkiai esu jį įsimylėjusi. Ar prabils jis kada? Ar kada nors jo skruostas priglus prie manojo, kaip prigludo Peterio Šifo skruostas sapne? Ak, Peteriai, jūs abu susiliejot į vieną! Suaugusieji mūsų nesupranta, jiems net galvon netopteli, kad mums užtenka tik tylomis sėdėti greta. Nesuvokia, kad mus traukia vieną prie kito. Ak, kada gi mes įveiksim visas tas kliūtis? O vis dėlto gerai, kad turim sunkumų – juo smagiau bus paskui. Kai jis guli, užsimerkęs ir pakišęs delnus po pakaušiu, – tikras vaikas. Kai kalbina Mušę ar žaidžia su ja, matau, koks jis mielas. Kai neša bulves ar kitus sunkius dalykus – toks stiprus. Kai stebi šaudymus arba tamsoj eina pasižiūrėti, ar nėra vagių, – drąsus. O kai sutrikęs ir nerangus – be galo brangus. Man daug maloniau, kai jis ką nors aiškina, nei kai aš jį mokau. Labai norėčiau, kad jis visais atžvilgiais būtų pranašesnis už mane.

Kas man rūpi tos visos mamos! Kad tik jis man ką nors pasakytų!

Tėtis mane vis vadina kokete, bet tai netiesa – aš tuščiagarbė! Nedažnai buvau vadinta gražia, tik vienas berniukas mokykloj sakė, kad smagu į mane žiūrėti, kai šypsausi. Vakar Peteris pasakė man tikrą komplimentą ir juoko dėlei apytikriai atpasakosiu mūsų pokalbį.

Peteris dažnai man sako: „Šypsokis!“ Man tai atrodė keista ir vakar paklausiau:

– Kodėl tu nori, kad vis šypsočiausi?

– Todėl, kad skruostuose tau atsiranda duobutės. Kaip tau taip išeina?

– Tokia gimiau. Ant smakro irgi turiu duobutę. Tik tiek ir teturiu gražaus.

– Ne, ne, tai netiesa!

– Tiesa. Žinau, kad nesu graži. Niekada nebuvau ir nebūsiu!

– Nesutinku. Tu graži.

– Ne.

– Sakau, kad taip, mano žodžiais gali patikėti.

Žinoma, tada aš tą patį pasakiau apie jį.

Tavo Ana M. Frank

1944 m. kovo 29 d., trečiadienis

Brangioji Kite!

Vakar ministras ponas Bolkešteinas, kalbėdamas per olandų radiją iš Londono, pasakė, kad po karo bus surinkti šio karo liudijimai – dienoraščiai ir laiškai. Aišku, visi čionykščiai tuoj ėmė kalbėti apie mano dienoraštį. Gali įsivaizduoti, kaip bus įdomu, jei išleisiu romaną apie slėptuvę. Iš pavadinimo visi iškart pamanys, jog tai detektyvas.

O jei rimtai, tai praėjus kokiam dešimtmečiui po karo bus įdomu skaityti, kaip mes, žydai, čia gyvenom, ką valgėm ir apie ką kalbėjom. Nors daug pasakoju apie mus, vis tiek tu pažįsti tik menką dalį mūsų gyvenimo. Tu nežinai, kaip mūsų damos miršta iš baimės per antskrydžius, pavyzdžiui, sekmadienį, kai 350 anglų lėktuvų numetė ant Ijmuideno 500 tonų bombų, o namai virpėjo kaip smilgelės vėjyje. Arba kiek čia kyla epidemijų.

Apie tai tu visiškai nieko nežinai, o kad galėčiau tau iškloti visas smulkmenas, reikėtų rašyti nuo ryto iki vakaro. Prie daržovių ir kitų produktų nutįsusios eilės, gydytojai negali lankyti ligonių, nes vos jiems nusigręžus nuo savo dviračių ar automobilių šie tuoj pat dingsta; vagystės ir įsilaužimai tapo kasdienybe. Imi stebėtis – kas gi nutiko olandams, kas gi privertė juos staiga tapti ilgapirščiais. Aštuonių–vienuolikos metų vaikai daužo butų langus ir tempia kas po ranka pakliuvę. Niekas negali palikti tuščio buto nė penketui minučių – vos išėjus dings ir tavo geras. Kasdien laikraščiuose spausdinami skelbimai, žmonės prašo grąžinti rašomąsias mašinėles, persiškus kilimus, laikrodžius, audinius ir pan. už atlyginimą. Įsigudrina išmontuoti elektrinius gatvių laikrodžius, taksofonai išnarstyti iki paskutinės vielelės.

Vargu ar gali žmonės būti sąžiningi, kai jie alkani – savaitės maisto davinio pagal korteles užtenka vos porai dienų, išskyrus galbūt kavos pakaitalą. Sąjungininkai vis atidėlioja įsiveržimą, vyrus veža į Vokietiją priverstiniams darbams, vaikai serga ir alksta, visi apsirengę skarmalais, apsiavę nudrengtais batais. Juodojoj rinkoj vienas puspadis kainuoja pusaštunto guldeno. Be to, daugelis batsiuvių apskritai neima taisyti batų arba paėmę liepia ateiti po keturių mėnesių. Tada paaiškėja, kad batai dingę.

Bet nėra to blogo, kad neišeitų į gera: juo prastesnis maistas, juo griežtesnės valdžios taikomos priemonės, juo stipresnis pasipriešinimas. Maisto skirstymo tarnybos, policija, valdininkai arba padeda savo tėvynainiams, arba juos įskundžia ir šie pakliūna už grotų. Laimei, tik nedidelė dalis olandų priešų pusėj.

Tavo Ana

1944 m. kovo 31 d., penktadienis

Brangioji Kite!

Tik pamanyk, dabar, kai lauke dar ganėtinai šalta, žmonės nebekūrena, nes jau kone mėnesį neturi anglių. Baisu, ar ne? Visi vėl nusiteikę optimistiškai – dėl įvykių Rusijos fronte, ten viskas klostosi tiesiog puikiai! Paprastai tik retsykiais rašau apie politinę padėtį, bet apie tai, kur dabar rusų kariuomenė, turiu parašyti. Ji pasiekė Lenkijos sieną ir Pruto upę Rumunijoj. Priėjo prie pat Odesos ir apsupo Ternopolį. Čionykščiai kas vakarą laukia ypatingo Stalino pranešimo.

Maskvą mažne kasdien drebina saliutas. Ar jie inscenizuoja čia pat, pašonėj, vykstantį karą, ar tiesiog neranda kito būdo reikšti džiaugsmą?

Vokiečiai okupavo Vengriją, o ten ne mažiau nei milijonas žydų. Jie pasmerkti.

Pas mus viskas eina sena vaga. Šiandien pono van Dano gimtadienis, jam įteikti du pakeliai tabako, kavos vienam puodeliui (sutaupė žmona), ponas Kiugleris padovanojo citrininio punšo, Mipė – sardinių, mūsų šeima – odekolono, dvi alyvų šakeles ir tulpių. Dar būtina paminėti sluoksniuotą tortą, sušlakstytą aviečių ir serbentų kompotu; tiesa, jis išėjo kažkoks kietas, nes miltai prasti ir sviesto neįmaišyta, bet vis tiek skanus.

Kalbelės apie mudu su Peteriu šiek tiek pritilo. Šįvakar jis užeis manęs – gražu iš jo pusės, argi ne, juk jam pačiam tai visiškai nepatinka. Mudu su juo labai geri draugai. Dažnai būnam kartu ir kalbamės įvairiausiomis temomis. Kaip nuostabu, kad nereikia savęs tramdyti, kai kalba pakrypsta prie subtilių temų, su kitais berniukais taip negalėčiau. Pavyzdžiui, kalbėjom apie kraują. Pokalbis savaime pasuko prie mėnesinių ir pan. Jis mano, jog mes, moterys labai tvirtos ir ištvermingos, kad galim ramiai išgyventi, kas mėnesį netekdamos tiek kraujo. Pasakė, kad aš apskritai labai tvirta ir ištverminga. Įdomu, kodėl jis taip pasakė?

Gyventi čia man jau geriau, daug geriau. Viešpats neapleido manęs ir niekados neapleis.

Tavo Ana M. Frank

1944 m. balandžio 1 d., šeštadienis

Mano Brangioji Kite!

Vis dėlto man labai sunku; tu tikriausiai supratai, apie ką kalbu. Aš taip labai noriu, kad Peteris mane pabučiuotų, bet, matyt, dar neatėjo laikas. Argi jis laiko mane tik drauge, ir niekuo daugiau jam netapau?

Mudvi abi žinom, kad esu stipri, kad didžiumą savo sunkumų pakeliu pati viena. Nesu pripratusi kam nors juos užkrauti ar ieškoti pagalbos motinos glėby. Bet dabar svajoju padėti jam ant peties galvą

ir tyliai tyliai pasėdėti. Negaliu, niekaip negaliu užmiršti to sapno apie Peterio skruostą. Kaip man tada buvo gera! Argi jis nenorėtų to paties? Gal iš drovumo neprisipažįsta? Kodėl jis taip dažnai stengiasi būti su manimi... Kodėl pagaliau tyli?

Na, gerai, aš juk stipri, reikia nusiraminti, neištižti, būti kantriai, ir viskas susitvarkys... Bet mane labai trikdo, jog atrodo, kad aš paskui jį lakstau. Visada aš vaikštau į viršų, o ne jis pas mane. Bet juk dėl to, kad taip išdėstyti kambariai; jis negali to nesuprasti. Nors tikriausiai supranta ne vien tai.

Tavo Ana M. Frank

1944 m. balandžio 3 d., pirmadienis

Mano Brangioji Kite!

Visiškai priešingai nei įpratusi šiandien smulkiai papasakosiu apie valgį, mat ne tik slėptuvėje, bet ir visoj Olandijoj, net Europoj ir dar toliau maistas pasidarė labai svarbi ir sunki problema.

Per 21 mėnesį, praleistą slėptuvėj, pergyvenom keletą „maistmečių“. Tuoj paaiškinsiu, ką tai reiškia. „Maistmečiu“ vadinu tą laikotarpį, kai mes valgom vieną ir tą patį valgį arba vienos rūšies daržoves. Vienu metu mes mitom vien cikorinėmis salotomis. Kiekvieną dieną – su smėliu, be smėlio, grūstas su bulvėmis, kaip salotas, keptas ugniai atspariam inde... Paskui pasirodė pamaina – špinatai, po jų – kaliaropės, gelteklės, agurkai, pomidorai, rauginti kopūstai ir t. t.

Aišku, menkas džiaugsmas kasdien ir pietums, ir vakarienei valgyti, pavyzdžiui, raugintus kopūstus, bet niekur nedingsi, alkis ne brolis. O dabar pas mus pats nuostabiausias metas, kai išvis nėra šviežių daržovių.

Šiokiomis dienomis pietums valgom pupas, žirnių sriubą, bulves su miltiniais kukulaičiais, bulvių apkepą, kartais iš Dievo malonės turim batvinių ar papuvusių morkų, o paskui ir vėl pupos. Bulves valgom visą laiką, pradedant pusryčiais, nes duonos neužtenka. Pusryčiams keptos arba pakepintos bulvės. Sriubą verdam iš pupų arba pupelių, bulvių, daržovių koncentratų, vištienos sultinio kubelių ir pupelių sriubos pakelių. Pupų būna visuose patiekaluose, net ir duonoj. Vakarienei paprastai valgom bulves su padažo pakaitalu ir burokėlių salotomis. Laimei, burokėlių turim užtektinai. Noriu smulkiau papasakoti apie miltinius kukulaičius. Juos mes darom iš valstybinių atsargų miltų – persijojam, įpilam vandens, įdedam mielių. Kukulaičiai būna glitūs ir kieti, atrodo, tarsi akmenų būtum prisivalgęs. Na, bet ką aš čia!

Pati didžiausia mūsų ištaiga – griežinėlis kepeninės dešros kartą per savaitę ir duonos riekelė, aptepta uogiene. Bet mes dar gyvi ir net dažnai mums visa tai skanu.

1944 m. balandžio 5 d., trečiadienis

Mano Brangioji Kite!

Ilgai mane kankino dvejonės, kam mokausi, juk karo pabaigos nesimato, net sunku patikėti, kad jis apskritai kada baigsis. Jei karas dar ir iki rugsėjo nesibaigs, nebeisiu į mokyklą, būti dvejais metais atsilikusi nenoriu.

Visas mano dienas užima Peteris, vien Peteris, svajonės ir mintys apie jį. O šeštadienį pasidarė taip sunku, tiesiog siaubingai. Sėdėjau pas Peterį ir vargiai begalėjau suturėti ašaras. Paskui su van Danu gėriau citrininį punšą, pralinksmėjau, susijaudinau ir kvatojau kaip pamišusi. Bet vos likau viena, tuoj pat pajutau, kad reikia išsiverkti. Išnirau iš lovos ir atsiklaupusi ant grindų vienais naktiniais ilgai ir karštai meldžiausi. Paskui susiriečiau į kamuolėlį, susiėmiau rankomis galvą ir sėdėdama ant plikų grindų pravirkau. Garsiai sukūkčiojusi sugrįžau tikrovėn ir užslopinau raudą, kad mūsiškiai gretimam kambary neišgirstų. Ėmiau pati save tramdyti, vis kartodama: „Privalau, privalau, privalau...“ Nuo nepatogios padėties nutirpo visas kūnas, atsirėmiau nugara į lovos kraštą ir tęsiau kovą su savimi. Tik pusę vienuoliktos atsiguliau į lovą. Nusiraminau.

O dabar aš jau visai rami. Žinau, turiu mokytis, kad nebūčiau kvaišelė, kad kažko pasiekčiau, kad tapčiau žurnaliste – štai ko noriu! Žinau, kad *galiu* rašyti. Keletas apsakymų man visai pavyko, pasakojimai apie slėptuvę išėjo juokingi, daugelyje dienoraščio puslapių pasakojama visai gyvai, bet... dar klausimas, ar tikrai esu talentinga.

Geriausia iš mano pasakų – „Evos sapnas“. Įdomiausia, kad visai neturiu nuovokos, kaip ją parašiau. Nemaža vietų „Keidės gyvenime“ irgi pavyko, bet kaip visuma tai nieko ypatinga. Aš pati sau griežčiausia kritikė, žinau, kas parašyta gerai, o kas blogai. Kas pats nėra bandęs rašyti, nežino, kaip tai puiku; seniau krimsdavausi, kam nemoku piešti, o dabar labai laiminga, kad bent galiu rašyti. O jei neturiu talento rašyti knygas ar laikraščio straipsnius, ką gi, rašysiu sau. Bet aš noriu ko nors pasiekti, negaliu įsivaizduoti tokio gyvenimo kaip mamos, ponios van Dan ir visų tų moterų, kurios gyvos vien namų ruoša, o paskui jų niekas net neatsimena. Be vyro ir vaikų, turiu turėti dar ką nors, kam galėčiau atsidėti. Taip, nenoriu pragyventi gyvenimo tuščiai kaip dauguma žmonių. Noriu teikti aplinkiniams, net nepažįstamiems žmonėms naudos arba džiaugsmo, noriu, kad mano gyvenimas tęstųsi ir po mirties. Todėl dėkoju Dievui, suteikusiam man įgimtą savybę ugdyti savo sielą ir protą, davusiam sugebėjimą rašyti, tai yra išreikšti visa, kas many slypi.

Rašydama viską pamirštu, praeina liūdesys, atgimsta dvasia! Tai

visai nereiškia, kad ateityje sukursiu ką nors nuostabaus, kad būtinai tapsiu žurnaliste arba rašytoja.

Labai viliuosi, labai noriu tuo tikėti – galėčiau išreikšti visas savo mintis, idealus ir fantazijas.

Prie „Keidės gyvenimo“ jau seniai nesu dirbusi, mintyse aiškiai regiu, kas ten toliau turėtų būti, bet niekaip nesusiklosto. Gal taip nieko ir neišeis, visa mano rašliava bus pasiųsta šiukšliadėžėn ar krosnin. Nemaloni mintis, bet turiu ją sau pasakyti: būdama keturiolikos metų ir taip maža išgyvenusi, tu negali rašyti filosofinių kūrinių.

Taigi pirmyn, prie darbo, su naujomis jėgomis! Man turi išeiti, nes taip noriu rašyti!

Tavo Ana M. Frank

1944 m. balandžio 6 d., ketvirtadienis

Brangioji Kite!

Klausi apie mano hobius ir interesus. Atsakysiu į tavo klausimą, bet iškart perspėju, kad neišsigąstum: jų visas vagonas ir dar vežimėlis iš paskos.

Pirmų pirmiausiai – rašymas, bet tai jau nebe hobis, o rimtesnis dalykas.

Antra – genealogija. Visuose laikraščiuose, knygose ir dokumentuose ieškau žinių apie prancūzų, vokiečių, ispanų, anglų, austrų, rusų, norvegų ir olandų kilminguosius. Atsekiau gana tolimas daugelio jų linijas, nes jau seniai darau išrašus iš skaitomų biografinių ir istorinių knygų. Dažnai perrašau ištisus istorijos skyrius.

Trečias mano hobis – istorija. Tėtis pripirko man daug istorinių knygų. Laukiu nesulaukdama to laiko, kai galėsiu kiek tinkama knistis viešojoj bibliotekoj.

Ketvirtas iš eilės – graikų ir romėnų mitologija. Šia tema irgi turiu įvairiausių knygų. Galiu nė nemirktelėjusi iškloti devynių mūzų ar septynių Dzeuso meilužių vardus. Vidury nakties galėčiau išvardyti Heraklio žmonas ir t. t.

Dar domiuosi kino žvaigždėmis ir šeimos nuotraukomis. Labai patinka skaityti, mėgstu knygas. Domiuosi meno istorija, pirmiausiai rašytojų, poetų, dailininkų biografijomis. Muzikantais, matyt, imsiu domėtis vėliau. Man didžiai atkari algebra, geometrija ir aritmetika. Visas kitas mokyklines disciplinas mokausi mielai, bet visų mėgstamiausia man istorija!

Tavo Ana M. Frank

1944 m. balandžio 11 d., antradienis

Mano Brangioji Kite!

Galva sukasi, nežinau net, nuo ko pradėti. Ketvirtadienis (kai

paskutiniąkart tau rašiau) praėjo įprastai. Kitą dieną buvo Didysis penktadienis, žaidėm biržą, šeštadienį popiet taip pat. Tos dienos prabėgo labai greitai. Šeštadienį maždaug antrą valandą ėmė baisiai šaudyti, vyrų nuomone, kulkosvaidžiai. Bet paskui aprimo.

Šeštadienį mano kvietimu Peteris užėjo pusę penkių, penkiolika po penkių mudu užlipom į viršų, buvom ten iki šešių. Nuo šeštos iki penkiolika po septynių radijas transliavo puikų Mocarto koncertą, ypač man patiko „Mažoji nakties serenada“. Šiaip jau man dažnai sunku klausytis radijo bendram kambary, nes gera muzika jaudina iki sielos gelmių. Sekmadienio vakarą Peteris negalėjo nusiprausti, nes dubuo su užmerktais skalbiniais buvo nuneštas apačion. Aštuntą abudu užlipom viršun, o kad būtų minkščiau sėdėti, pasistvėriau iš mūsų kambario vienintelę pagalvėlę. Atsisėdom ant dėžės. Ir dėžė, ir pagalvė buvo ganėtinai siaura, todėl sėdėjom susispaudę, prisiglaudę prie kitų dėžių; Mušė irgi mūsų draugėj, taigi buvom prižiūrimi. Be penkiolikos devynios švilptelėjo ponas van Danas ir paklausė, ar tik ne mes būsim paėmę pono Diuselio pagalvėlę. Abu pašokom, ir pasiėmę pagalvėlę ir katę drauge su ponu van Danu nulipom žemyn. Dėl tos nelemtos pagalvėlės kilo baisus triukšmas. Diuselis niršo, kad aš ją paėmiau, sakė, jog priveisėm blusų; dėl tos nususiusios pagalvėlės jis pastatė ant blakstienų visą slėptuvę. Kerštaudami už jo bjaurumą mudu su Peteriu pakišom jam į lovą du šiurkščius drabužių šepečius. Tai bent buvo juoko!

Bet mūsų džiaugsmui nebuvo lemta ilgai trukti. Pusę dešimtos Peteris tylutėliai pasibeldė į duris ir paprašė tėčio užlipti pas jį viršun ir padėti išnarplioti sunkią anglų kalbos frazę.

– Čia kažkas neaiškaus, – pasakiau aš Margo, – plika akimi matyti, kad pretekstas iš piršto laužtas, o mūsų ponai kalba tokiais balsais, tarsi į namą būtų įsilaužę plėšikai.

Pasirodo, pataikiau kaip pirštu į akį – į sandėlį įsibrovė vagys. Tėtis, van Danas ir Peteris nuskubėjo žemyn. Margo, mama, ponia van D. ir aš likom laukti. Keturios persigandusios moterys niekaip negali tylėti, tai mes ir kalbėjomės. Staiga apačioj pasigirdo trenksmas, paskui įsitvyrojo tyla. Laikrodis išmušė be ketvirčio dešimt. Visos išbalom kaip popierius, bet, nors ir drebėdamos iš baimės, sėdėjom tyliai. Kur mūsų vyrai? Kas tai per trenksmas? Gal jie grūmėsi su plėšikais! Buvom taip išsigandusios, kad neįstengėm samprotauti – galėjom tik laukti.

Dešimta valanda. Žingsniai laiptuose. Įeina tėtis, išblyškęs, susijaudinęs, paskui jį ponas van Danas.

– Gesinkit šviesą, visi tylutėliai į viršų. Gali ateiti policija.

Nė nespėjus išsigąsti, užgeso šviesa. Suspėjau pasičiupti nertinį, ir štai mes visi jau viršuj.

– Pasakok, kas gi atsitiko?

Bet nebuvo kam pasakoti, vyrai vėl nulipo žemyn. Tik dešimt minučių po dešimtos jie visi keturi vėl atėjo į viršų. Dviese užėmė stebėjimo punktą Peterio kambarėly prie atviro lango. Durys į slėptuvę buvo užbarikaduotos, naktinė lempelė apgobta marškiniais ir tada išgirdom tokią istoriją.

Peteris koridoriuj išgirdo du garsius smūgius. Nulipo žemyn ir pamatė, kad iš sandėlio durų išlupta viena lenta. Jis galvotrūkčiais užlėkė viršun pranešti tinkamiems kovai slėptuvės gyventojams, tada jie keturiese nulipo žemyn. Jiems atėjus į sandėlį, plėšikai dirbo savo darbą. Ponas van Danas nepagalvojęs sušuko: „Policija!“ Vagys, pasipustę padus, kaipmat dingo. Kad policija neatkreiptų dėmesio į angą duryse, ponai įstatė lentą atgal, bet nuo smarkaus spyrio iš išorės ji vėl išlėkė. Mūsiškiai apstulbo nuo tokio įžūlumo, van Danas ir Peteris baudėsi užmušti akiplėšas. Ponas van Danas iš peties užsimojęs smogė kirviu į grindis, po to viskas aprimo. Ponai vėl ėmėsi lentos ir vėl jiems sutrukdė. Staiga kažkokia pora apšvietė visą sandėlį kišeniniu žibintuvėliu. „Velnias griebtų“, – burbtelėjo kažkuris ir, liovęsi vaidinti policininkų vaidmenį, jie tapo plėšikais. Visas ketvertas spruko viršun, van Danas padėjo Diuseliui surinkti šio knygas, Peteris atlapojo direktoriaus kabineto ir virtuvės duris ir langus, nusviedė ant grindų telefoną, galop pasislėpė už patikimų slėptuvės sienų.

PIRMOS DALIES PABAIGA

Pora su žibintuvėliu galėjo pranešti policijai. Buvo sekmadienis, pirma Velykų diena, antrą Velykų dieną kontora nedirba. Taigi sėdėsim tyliai, ausis suglaudę iki antradienio ryto. Ar gali įsivaizduoti – dvi naktis ir dieną praleisti tokioj baimėj! Galva buvo visiškai tuščia, mes tik kliūtojom aklinoj tamsoj – ponia van D. iš baimės išsuko lemputę, – kalbėjomės pašnibždom, vos kokiam šnaresiui pasigirdus, ramdėm vienas kitą.

Pusė vienuoliktos, vienuolikta. Visiška tyla. Tėtis ir ponas van D. paeiliui užeidinėjo pas mus. Paskui, penkiolika po vienuoliktos, apačioj pasigirdo triukšmas. Sėdėjom nė nekrusteldami, galėjai girdėti kiekvieno kvėpavimą. Žingsniai name, direktoriaus kabinete, virtuvėj, laiptuose... Dabar visi užgniaužė kvėpavimą, tik aštuonias širdis girdėjai dunksint. Žingsniai mūsų laiptuose, krapštosi prie lentynų. Neapsakoma!

– Dabar tai mes žuvę, – pasakiau. Jau vaizdavausi, kaip mus visus penkiolika žmonių tą pačią naktį paims gestapas.

Vėl krapštosi prie lentynų, bilstelėjo kartą, kitą, nukrito konservų skardinė, žingsniai nutolo. Šįkart laimingai. Visus mus krėtė drebulys, girdėjau, kaip mano nelaimės draugams kaukši dantys, niekas vis dar neišdrįso prabilti. Taip mes prasėdėjom iki pusės dvyliktos.

Name viskas aprimo, bet mūsų laiptų aikštelė buvo apšviesta, nes

tiesiai priešais lentynas degė šviesa. Gal lentynos pasirodė įtartinos? Gal policininkai pamiršo išjungti šviesą? Ar kas grįš ją išjungti? Pagaliau mums atsirišo liežuviai. Name tikrai nieko neliko, gal tik prie laukujų durų pastatė policininką saugoti. Galėjom daryti tris dalykus: spėlioti, drebėti ir atlikinėti gamtinius reikalus. Kibirai buvo palėpėj, mes turėjom tik skardinę Peterio šiukšliadėžę. Ponas van Danas padarė pradžią, jį pasekė tėtis, mama gėdijosi. Tėtis nunešė šiukšliadėžę į kambarį, ten ja mielai pasinaudojo Margo, ponia van D. ir aš, pagaliau ryžosi ir mama. Kažkam vis prireikdavo popieriaus, laimei, kišenėj turėjau keletą skiautelių.

Šiukšliadėžė dvokė, visi kalbėjo pašnibždom, visi pavargo. Vidurnaktis.

– Gulkit ant grindų ir miegokit!

Mudviem su Margo davė po pagalvę ir apklotą. Margo atsigulė prie maisto spintos, o aš – tarp stalo kojų. Ant grindų ne taip smarkiai jautei smarvę, vis dėlto ponia van D. ant pirštų galų nusėlino chlorkalkių, „naktipuodį“ dar uždengė rankšluosčiu.

Pokalbiai, šnabždesys, baimė, smarvė, nuolat kažkas eina „ant puodo“ – pabandyk kad gudri užmigti!

Bet pusę trečios nuovargis mane įveikė ir iki pusės ketvirtos nieko negirdėjau. Pabudau pajutusi, kad ponia van D. padėjo galvą man ant kojų.

– Gal galėčiau gauti dar ką nors apsivilkti, – paprašiau. Gavau kažką, net nesiaiškinau, kas tai buvo. Ant pižamos užsimoviau vilnones kelnes, apsivilkau raudoną megztinį, apsisegiau juodą sijoną, užsimoviau baltas kojines ir suplyšusias puskojines.

Paskui ponia van D. atsisėdo ant kėdės, o jos vyras atsigulė, padėjęs galvą man ant kojų. Jau nuo pusės ketvirtos gulėjau ir galvojau. Mane taip krėtė drebulys, kad ponas van Danas negalėjo miegoti. Svarsčiau, kaip reikėtų elgtis, jei policija grįžtų ir mums tektų prisipažinti, kad slapstomės; policininkai bus arba geraširdžiai olandai – tada nieko baisaus, bet gali būti ir vietiniai nacionalsocialistai – tada jiems reikės duoti kyšį.

– Paslėpk gi radiją! – išstenėjo ponia van Dan.

– Kur? Ar į krosnį? – atsakė jos vyras. – Jeigu mus suras, vis tiek suras ir radiją.

– Tada suras ir Anos dienoraštį, – įsiterpė mama.

– Geriausia jį sudeginkim, – tai buvo didžiausios bailės pasiūlymas.

Ši minutė man buvo lygiai baisi kaip ir ta, kai policininkai krapštėsi prie mūsų varstomų lentynų. Ne, šito negali būti! Jei sudegins dienoraštį, tegu ir mane kartu su juo. Bet tėtis, laimei, neatsakė.

Kokia prasmė perpasakoti, ką kiekvienas sakė ir ką aš įsiminiau –

kalbų buvo tiek daug, aš vis raminau įsibaiminusią ponią van D. Aptarinėjom galimybes pabėgti, kalbėjom apie gestapo tardymus, baudėmės skambinti telefonu, drąsinom kits kitą.

– Dabar mes turim elgtis kaip kareiviai, ponia van Dan, jeigu žūsim, tai už karalienę ir už tėvynę, už laisvę, tiesą ir teisingumą, kaip visą laiką skelbia radijas. Baisu tik tai, kad užtrauksim bėdą tiems, kurie mums padeda!

Valandai praėjus ponas van Danas vėl pasikeitė vietomis su žmona, tėtis atsigulė greta manęs. Vyrai rūkė vieną cigaretę po kitos, girdėjai dūsaujant, vaikščiojant nusilengvinti, ir taip visą laiką.

Ketvirta, penkta, pusė šeštos. Nuėjau pas Peterį, mudu klausėmės įtempę ausis, sėdėdami taip arti vienas greta kito, kad jaučiau jį drebant, o jis jautė mane. Sėdėjom tylėdami, tik kartkarčiais persimesdami žodžiu kitu. Tuo tarpu mūsiškiai atitraukė užuolaidas savo kambary ir viską nuosekliai užsirašinėjo, kad galėtų papasakoti telefonu ponui Kleimanui.

Ketino septintą jam paskambinti ir paprašyti, kad kas nors ateitų čia. Rizika buvo didžiulė – sargybinis prie durų galėjo išgirsti pokalbį. Bet policijai sugrįžus būtų buvę dar baisiau.

Įdedu čia tą jų lapelį, bet dėl viso pikto perrašysiu.

Įsilaužimas. Name lankėsi policija, iki varstomų lentynų, bet ne toliau. Vagis, matyt, išgąsdino, jie išlaužė sandėlio duris ir pabėgo per sodą. Pagrindinės durys užrakintos ir dar užstumta velkė, matyt, Kiugleris išėjo per antrąsias duris.

Rašomoji mašinėlė ir aritmometras nepajudinti, stovi direktoriaus kabinete juodoj dėžėj.

Taip pat ir Mipės ar Bepės užmerkti skalbiniai – jie virtuvėj, dubeny.

Tik Bepė ir Kiugleris turi antrų durų raktą. Gali būti, kad jų spyna išlaužta.

Pasistenkit perduoti Janui, kad jis paimtų raktą ir ateitų pažiūrėti, kas darosi kontoroj. Tegul pašeria katę.

Toliau viskas ėjo kaip sviestu patepta. Paskambino ponui Kleimanui, atitraukė velkes, rašomąją mašinėlę įdėjo atgal į dėžę. Paskui vėl visi susėdo prie stalo ir ėmė laukti, kas pirma ateis – Janas ar policija.

Peteris užsnūdo, ponas van Danas ir aš gulėjom ant grindų. Staiga išgirdom žingsnius apačioj. Tylutėliai atsikėliau.

– Tai Janas!

– Ne, policija! – priešgyniavo visi kiti.

Pabeldė į mūsų slaptąsias duris, išgirdom sutartą Mipės švilpimą. Tą akimirką baigėsi ponios van D. jėgos. Ji mirtinai išblyško ir

susmuko savo kėdėj. Dar akimirka, ir būtų apalpusi.

Įėjus į mūsų kambarį Janui ir Mipei atsivėrė neįsivaizduojamas reginys. Jau vien stalas prašyte prašėsi nufotografuojamas: *Kino ir teatro* numeris – atskleistas jo puslapis su šokėjomis, visas išterliotas uogiene ir pektinu, vartotu nuo viduriavimo; du indeliai uogienės, pusė ir ketvirtis bandelės, pektinas, veidrodėlis, šukos, degtukai, pelenai, cigaretės, tabakas, peleninė, knygos, kelnaitės, kišeninis žibintuvėlis, ponios van D. šukos, tualetinis popierius ir t. t.

Janas ir Mipė, aišku, buvo sutikti su ašaromis ir džiaugsmo šūksniais. Janas užmiršo angą duryse, ir netrukus jiedu su Mipe išėjo į policiją papasakoti apie įsilaužimą. Mipė po sandėlio durimis dar rado naktinio sargo pono Slegerso raštelį – jis aptikęs angą ir pranešęs policijai. Janas ketino ir pas jį užeiti.

Turėjom pusvalandį apsitvarkyti. Dar nebuvau regėjusi, kad per tokį trumpą laiką būtų įvykdyta tiek permainų. Mudvi su Margo paklojom apačioj lovas, suvaikščiojom į tualetą, nusiplovėm rankas, išsivalėm dantis ir susišukavom. Paskui dar truputį apsitvarkiau kambarį ir užlipau viršun. Ten stalas jau buvo sutvarkytas, prisileidom vandens iš čiaupo, užplikėm kavos ir arbatos, užvirinom pieno ir padengėm stalą arbatai. Tėtis su Peteriu ištuštino šlapimo ir išmatų puodus, išplovė juos karštu vandeniu ir išdezinfekavo. Tačiau pats didysis dar buvo sklidinas ir nepakeliamai sunkus, be to, kiauras, todėl pirma jį reikėjo įstatyti į kibirą.

Vienuoliktą mes visi ir tuo metu jau sugrįžęs Janas susėdom prie stalo, pamažu ėmėm atsigauti. Štai ką mums išdėstė Janas.

Slegerso žmona – pats jis miegojo – papasakojo, kad jos vyras apeidamas gatves išilgai kanalų pastebėjo mūsų duryse angą. Pakvietė policininką ir abu kartu įėjo į namą. Ponas Slegersas – privatus naktinis sargas, jis kas vakarą, lydimas savo dviejų šunų, dviračiu apvažiuoja gatves išilgai kanalų. Antradienį jis ateis pas poną Kiuglerį ir papasakos viską smulkiau. Policijos nuovadoj dar nieko nežinojo apie įsilaužimą, bet tuoj pat viską užsirašė ir pažadėjo antradienį ateiti pažiūrėti.

Grįždamas atgal Janas ėjo pro pono van Huveno, kuris mums parduoda bulves, krautuvėlę ir papasakojo jam, kad pas mus įsibrovė vagys.

– Žinau, – visai nenustebo van Huvenas, – vakar vakare mudu su žmona ėjom pro jūsų namą ir matėm angą duryse. Žmona tempė mane tolyn, bet aš pašviečiau žibintuvėliu, tada vagys tikriausiai pabėgo. Dėl viso pikto neskambinau į policiją, nenorėjau būtent dėl jūsų. Nors aš nieko nežinau, bet kai ką nuspėju.

Janas padėkojo ir nuėjo toliau. Ponas van Huvenas tikriausiai nujaučia kažką slapstantis name, nes bulves visuomet atneša po pusės dviejų. Puikus žmogus!

Janas išėjo. Kai suplovėm indus, buvo jau pirma. Visi atsigulėm. Pabudusi be penkiolikos trečią, pamačiau, jog pono Diuselio jau nėra. Vonios tarpdury, ką tik iš miegų, susidūriau su Peteriu. Susitarėm susitikti apačioj. Kiek apsitvarkiusi ir nuėjau.

– Ar nebijai po viso to eiti į palėpę? – paklausė jis.

Pasakiau, kad ne, pasičiupau pagalvę ir kažkokį skarmalą, tada abu užlipom viršun. Oras buvo puikus; aišku, tuoj sustūgo sirenos, bet mudu nesijudinom iš vietos. Peteris apkabino man pečius, aš irgi jį apkabinau. Taip apsikabinę nė nekrusteldami mudu sėdėjom iki ketvirtos valandos, kai atėjo Margo ir pakvietė gerti kavos.

Suvalgėm po porciją duonos, išgėrėm savo limonadą ir pradėjom pokštauti. O jei galim juokauti, vadinasi, gyvenimas vėl grįžo į senąją vagą. Vakare padėkojau Peteriui, kad jis pasirodė pats drąsiausias iš visų.

Niekas iš mūsų nebuvo patyręs tokios grėsmės kaip praėjusią naktį. Pats Viešpats mus sergėjo! Tik pagalvok: policija tiesiog kaktomuša atsitrenkė į slaptąsias mūsų duris, prieš jas degė šviesa, ir vis dėlto mūsų nerado! Tą minutę tylutėliai sau pasakiau: „Mes žuvę“, o iš tikrųjų buvom išgelbėti. Kai sąjungininkai pradės pulti ir bombarduoti, kiekvienas atsakys tik už savo likimą, o šią naktį visus kankino baimė dėl mūsų globėjų – gerų ir niekuo dėtų žmonių.

„Mes išgelbėti! Viešpatie, sergėk mus ir toliau!“ Tiek tegalim pasakyti.

Po šio nutikimo kai kas pasikeitė. Nuo to laiko Diuselis vakarais sėdi jau ne kontoroje, o vonioje, pusę devintos ir pusę dešimtos Peteris apeina visą namą. Lango Peterio kambary daugiau nebeatidarinėjam, ir taip jau „Kego“ bendrovės žmogus pastebėjo jį atvirą. Po pusės dešimtos vakare draudžiama nuleidinėti vandenį. Poną Slegersą pasamdė pas mus naktiniu sargu. Šį vakarą ateis taip pat besislapstantis dailidė ir iš mūsų baltų frankfurtietiškų lovų sumeistraus barikadas. Slėptuvėje ištisai ginčijamasi. Ponas Kiugleris prikišo mums neatsargumą. Janas irgi sako, kad išvis negalima būti apačioj. Dabar reikia išsiaiškinti, ar Slegersas patikimas, ar neims loti jo šunys, pajutę už durų žmones, kaip užbarikaduoti duris ir dar daug kitų dalykų.

Mums labai aiškiai buvo priminta, kad esam žydai kaliniai, prikaustyti prie šios vietos, neturintys jokių teisių, tik tūkstantį pareigų. Mes, žydai, negalim paisyti savo jausmų, turim būti tvirti ir ištvermingi, nedejuodami kęsti visus nepatogumus, daryti, ką įstengiam, ir pasikliauti Viešpačiu. Juk tas siaubingas karas vis tiek kada nors baigsis, ir mes vėl būsim žmonės, o ne tik žydai!

Kas mums tą naštą užkrovė? Kas mus atskyrė nuo visų? Kas vertė

kentėti? Tokia Viešpaties valia, bet jo valia mes ir vėl pakilsim. Pasaulio akyse esam pasmerkti, bet jei visų žydų nesunaikins, ateis diena, kai jie, prakeikti ir atstumti, taps pavyzdžiu visiems. Ką žinai, gal kada mūsų tikėjimas išmokys gerumo visus pasaulio žmones, visas tautas, ir dėl to, jau vien dėl to verta pakentėti. Mes negalim būti gryni olandai ar anglai, ar kokios kitos tautybės žmonės, mes esam žydai. Mes turim būti žydai, negana to – norim būti žydai.

Būkim tvirti! Prisiminkim savo prievolę ir nesiskųsdami ją vykdykim. Mes būsim išgelbėti. Dievas niekada mūsų neapleido. Per amžius žydų gyvenimą ženklino kančios ir šimtmečių kančių istorija juos užgrūdino. Silpnieji kris, o stiprieji išliks ir niekas jų nenugalės!

Tą naktį tikrai maniau mirsianti, laukiau ateinant policijos, buvau pasirengusi mirti – kaip kareivis mūšio lauke. Džiaugiausi galėsianti paaukoti savo gyvybę tėvynei. Bet dabar, kai išsigelbėjau, mano svarbiausias noras iškart po karo priimti Olandijos pilietybę. Myliu olandus, myliu savo šalį, man patinka jos kalba. Noriu čia dirbti. Ir net jei man reikėtų kreiptis į pačią karalienę, vis tiek nesitrauksiu, nepasiekusi savo tikslo.

Tampu vis mažiau priklausoma nuo tėvų; nors esu dar visai jauna, drąsiau stoju akistaton su gyvenimu nei mama, stipresnis mano teisingumo jausmas. Žinau, ko noriu, turiu tikslą, savo nuomonę, tikiu ir myliu. Man pakaktų tiesiog būti savimi. Žinau, kad esu moteris, moteris, apdovanota dvasios stiprybe ir drąsa!

Jei Dievas leis man likti gyvai, pasieksiu daugiau nei mama, priversiu išgirsti savo balsą, eisiu į pasaulį ir dirbsiu žmonijos labui!

Žinau, kad pirmiausiai reikia drąsos ir laimės!

Tavo Ana M. Frank

1944 m. balandžio 14 d., penktadienis

Mieloji Kite!

Atmosfera čia įtempta. Pimas beveik virimo temperatūros; ponia van D. atgulė persišaldžiusi, dejuoja; ponas van D., pabaigęs cigaretes, ėmė virsti šešėliu; Diuselis, priverstas atsisakyti daugelio patogumų, dėl visko bamba ir pan. Atrodo, sėkmė bus apleidusi. Tualete teka vanduo, o čiaupas persisuka. Bet visa tai netrukus tikriausiai bus sutvarkyta, nes gerų pažįstamų turim daug.

Kaip žinai, dažnai būnu labai jausminga – retsykiais visai pagrįstai. Kai mudu su Peteriu sėdim tarp seno dulkėto šlamšto ant kietos medinės dėžės, susiglaudę, apsikabinę, ir jis laiko delne mano garbanėlę, kai paukšteliai už lango traukia giesmes, kai sprogsta medžių lapai, kai saulutė kviečia laukan, kai toks žydras dangus – ak, tada taip daug ko norėčiau!

Visa, ką matau šalia, – niūrūs ir nepatenkinti veidai, visa, ką girdžiu, – dejonės. Tarsi staiga čia mums būtų pasidarę nepakenčiama. Bet bloga yra bloga tik todėl, kad mes taip manom. Čia, slėptuvėj, niekas nesivargina rodyti gero pavyzdžio. Kiekvienas turim kaip išmanydamas pats tvarkytis su savo nuotaikomis!

Kasdien tik ir girdi: ak, kada visa tai baigsis!

Kas dieną man gerumo ir stiprybės
Suteikia darbas, meilė ir drąsa!

Žinai, Kite, man atrodo, kad šiandien aš kažkokia trinktelėta – verčiu viską vienon krūvon, be jokio ryšio, neįmanoma patikėti, kad kam nors kada nors ta mano rašliava būtų įdomi. Šitai tikriausiai bus pavadinta „Bjauriojo ančiuko svajomis“. Ne, ponams Bolkešteinui ar Gerbrandžiui29 mano dienoraštis neturėtų būti labai įdomus.

Tavo Ana Frank

29 Bolkešteinas ir Gerbrandis – olandų vyriausybės tremtyje nariai. Žr. 1944 m. kovo 29 d. laišką.

1944 m. balandžio 15 d., šeštadienis

Brangioji Kite!

„Viena nelaimė po kitos. Kada gi tai baigsis?“ Tai, žinoma, apie mus. Paklausyk, kas vėl nutiko: Peteris užmiršo atitraukti laukujų durų velkę. Todėl ponas Kiugleris su sandėlio darbininkais negalėjo pakliūti į namą, teko eiti į „Kego“ bendrovę ir iš ten brautis per virtuvės langą. Mūsų langai buvo atviri, iš „Kego“ gerai matėsi. Ką pagalvojo tarnautojai? Arba van Marenas? Ponas Kiugleris tiesiog įtūžęs. Kaltinam jį dėl to, kad neįtvirtina durų, o patys darom tokias kvailystes. Peteris kaip nesavas. Prie stalo mama pasakė, kad iš visų labiausiai jai gaila Peterio. Įsivaizduoji, jis ko neapsiverkė. O iš tikrųjų kalti visi, nes paprastai kas nors iš mūsų šeimos arba ponas van Danas pasiteirauja, ar Peteris atitraukęs sklendę. Gal šiek tiek vėliau galėsiu jį apraminti. Taip norėčiau jam padėti!

Štai dar keletas šviežiausių naujienų iš slėptuvės gyvenimo.

Lygiai prieš savaitę staiga pasiligojo Bošas. Gulėjo paslikas ir seilėjosi. Mipė nieko nelaukusi čiupo jį, suvyniojo į skepetą ir nunešė į kačių ir šunų kliniką. Ten nustatė, kad jam kažkas žarnynui, davė mikstūros. Peteris keletą kartų sugirdė jam vaistus. Netrukus Bošas dingo iš akių. Galiu lažintis, kad jis buvo nuskuodęs pas savo brangutę. Dabar jo nosis baisiai sutinusi, vos paėmus ant rankų jis pradeda baisiausiai inkšti. Matyt, norėjo kažką nukniaukti ir gavo per nosį. Mušė kelias dienas buvo praradusi balsą, jau ketinom ją nešti pas gydytoją, bet staiga jos reikalai ėmė sparčiai taisytis.

Dabar nakčiai paliekam pravirą palėpės langą. Mudu su Peteriu

dažnai ten vakarais sėdim.

Netrukus tualeto gedimai bus pataisyti – turim gumos klijų ir aliejinių dažų. Susidėvėjusią tarpinę pakeitė.

Laimei, ponas Kleimanas pasijuto geriau. Netrukus jis turi apsilankyti pas gydytoją. Galim tik viltis, kad operacijos jam nereikės.

Šį mėnesį gavom aštuonias maisto korteles. Deja, pirmas dvi savaites avižinių dribsnių ir grikių norma buvo pakeista pupomis. Šiomis dienomis didžiausias mūsų gardėsis – pikalilis. Tiesą sakant, kartais skardinėj randi tik agurkų garstyčių padaže. Šviežių daržovių nėra. Vien salotos, salotos ir vėl salotos. Mūsų pagrindinis patiekalas – bulvės ir padažo užuomina.

Rusai jau užėmė didesnę dalį Krymo. Anglai įstrigo prie Kazino. Tikėsimės, kad bent jau „Zigfrydo liniją“ pralauš. Bombarduoja beveik be perstogės, negailestingai. Hagoje subombardavo valstybinį civilinės metrikacijos biurą. Visiems gyventojams išrašinėjamos naujos įskaitos kortelės.

Šiandienai pakaks.

Tavo Ana M. Frank

1944 m. balandžio 16 d., sekmadienis

Mano Brangioji Kite!

Įsidėmėk vakarykštę dieną – ji be galo svarbi mano gyvenime. Argi gali būti nesvarbi pirmojo bučinio diena mergaitei? Na, štai ir man ta diena atėjo. Tas kartas, kai Bramas pabučiavo man į skruostą, nesiskaito, kaip ir tas, kai Vudstra pakštelėjo į dešinę ranką. Tuojau papasakosiu, kaip tai atsitiko.

Vakar vakare, aštuntą valandą, atsisėdau šalia Peterio ant sofos jo kambary. Netrukus jo ranka apglėbė man pečius. (Jis buvo be kombinezono, nes šeštadienis.)

– Gal šiek tiek pasislinkim, – pasiūliau aš, – tada nebumpčiosiu galvą į lentyną.

Jis pasitraukė vos ne į patį kampą. Užkišau ranką jam už nugaros ir apkabinau. Sėdėjau jo glėby, visiškai užgožta, nes jo ranka buvo ant mano pečių. Ne kartą esam panašiai sėdėję, tik ne taip arti kaip vakar. Jis stipriai mane prispaudė prie savęs, kairioji krūtis prigludo prie jo krūtinės, širdis ėmė plakti vis sparčiau. Bet tai dar ne viskas. Peteris nenurimo, kol nepadėjau galvos jam ant peties, o jis savo galvos – ant manosios. Po kokių penkių minučių pabandžiau atsitiesti, bet jis apglėbė mano galvą abiem rankom ir vėl prisitraukė. Tai buvo taip puiku, negalėjau ištarti nė žodžio – tokia buvo apėmusi palaima; jis kiek negrabiai glostė man skruostą ir ranką, žaidė garbanėlėmis. Beveik visą laiką sėdėjom suglaudę galvas.

Kite, nemoku papasakoti tau, ką tada jaučiau. Buvau neapsakomai laiminga. Man atrodo, kad jis irgi.

Pusę devintos atsistojom. Peteris avėsi sportbačius, kad kai apeis namą nesigirdėtų žingsnių. Aš stovėjau šalia. Pati nežinau, kaip man išėjo padaryti reikalingą judesį, – prieš nulipant žemyn jis mane pabučiavo: per plaukus, tarsi į dešinįjį skruostą, tarsi į ausį. Nuskriejau žemyn be atodairos ir dabar nekantraudama laukiu, kas bus šiandien.

Sekmadienio rytas, tuoj vienuolikta.

Tavo Ana M. Frank

1944 m. balandžio 17 d., pirmadienis

Brangioji Kite!

Ar manai, kad tėvai pritartų tokiam dalykui – mano metų mergaitė sėdi ant sofos su septyniolikos su puse metų vaikinu ir bučiuojasi? Manau, kad ne, bet esu tikra, jog galiu pasikliauti savimi. Kaip man ramu ir gera jo glėby svajoti, kaip mane jaudina jo skruosto prisilietimas, kaip gera žinoti, jog kažkas manęs laukia. Bet – ir iš tikrųjų yra vienas „bet“ – ar Peteriui to pakaks? Taip, jis žadėjo, bet... bet jis berniukas!

Žinau, kad aš gana jauna tokiems dalykams. Dar neturiu nė penkiolikos – o jau tokia savarankiška. Kitiems žmonėms tai sunkiai suprantama. Beveik dedu galvą, kad Margo nebūtų pasibučiavusi su vaikinu, nepaaiškėjus sužadėtuvių ir vestuvių datai. O tokių planų nė aš, nė Peteris neturim. Dar esu visiškai įsitikinusi, kad tėtis buvo pirmasis vyriškis, apkabinęs mamą. Ką pasakytų mano draugės, ką pasakytų Žaki, sužinojusi, kad aš glėbesčiuojuosi su Peteriu, kad mano širdis priglunda prie jo krūtinės, mano galva ilsisi ant jo peties, o jo galva – ant manosios!

Jos pasakytų štai ką: ak, Ana, kaip tau negėda. Bet nesuprantu, ko turėčiau gėdytis. Mes čia įkalinti, atskirti nuo pasaulio, kankinami baimės ir rūpesčių, ypač šiomis dienomis. Tai kodėl mes, mylėdami vienas kitą, turėtume šalintis? Kodėl, kai tokie laikai, mes negalėtume vienas kito pabučiuoti? Kodėl būtinai laukti deramo amžiaus? Kodėl visą laiką turim klausti leidimo?

Pati pasirūpinsiu, kad man nieko neatsitiktų. Peteris niekad manęs nenuskriaus, nepadarys nelaimingos. Kodėl turėčiau nepaklusti širdies balsui ir nedaryti to, kas mudviem teikia laimę?

Bet, Kite, kaip tu jau, matyt, pastebėjai, esu apimta dvejonių. Esu sąžininga ir teisinga, ir man ne prie širdies, kad visa tai vyksta slapčia. Ar nemanai, kad privalau viską papasakoti tėčiui? Ar tau neatrodo, kad savo paslaptį turėtume atskleisti trečiajam asmeniui? Tuomet ji netektų didžiumos patrauklumo, bet man būtų ramiau. Pakalbėsiu apie tai su juo.

Apie tiek daug dalykų turiu su juo pakalbėti! Man atrodo, kad nėra ko visą laiką glamonėtis. Kad galėtum patikėti savo mintis kitam, žmogumi turi labai pasitikėti. Bet mudu abu sustiprėsim, žinodami,

kad pasitikim vienas kitu!

Tavo Ana M. Frank

P. S. Vakar rytą šeštą valandą vėl visi buvom ant kojų – išgirdom kažkokius įtartinus garsus, tarsi vagys brautųsi į namą. Matyt, šį kartą auka buvo kažkas iš kaimynų. Kai septintą patikrinom savo duris, jos buvo užrakintos.

1944 m. balandžio 18 d., antradienis

Brangioji Kite!

Viskas čia klojasi kuo puikiausiai. Vakar vakare vėl buvo atėjęs dailidė ir apkalė duris skarda.

Tėtis vis tikina, jog iki gegužės 20-osios bus įvykdytos stambios operacijos tiek Rusijoj ir Italijoj, tiek Vakaruose; o aš juo toliau, juo sunkiau vaizduojuosi, kad mes kada nors iš čia išeisim.

Pagaliau vakar įvyko tas pokalbis, kurį mudu su Peteriu atidėliojom jau kokį dešimt dienų. Paaiškinau jam viską apie mergaites, nesibaimindama net pačių intymiausių dalykų. Pasirodo – net juokinga, – jis manė, jog anga į moters kūną nepavaizduojama tik dėl to, kad tai nepriimta. Jis net neįsivaizdavo, jog ta vieta yra tarp kojų. Vakaras baigėsi tuo, kad mudu pabučiavom vienas kitą beveik į lūpas. Koks nuostabus jausmas!

Kada nors pasiimsiu viršun savo mėgstamiausių citatų rinkinį, galbūt jis padės nuo paviršutiniškų pokalbių pagaliau pereiti prie rimtesnių. Nemanau, kad nieko negali būti geriau už glėbesčiavimąsi ištisomis dienomis, tikriausiai ir jis pritartų.

Po švelnios žiemos atėjo puikus pavasaris. Balandis tiesiog neprilygstamas, nei per šilta, nei per šalta, kartais nulyja vasariškas lietutis. Mūsų kaštonas jau išsprogęs, net vieną kitą žvakelę iškėlęs.

Šeštadienį Bepė nudžiugino mus keturiomis gėlių puokštelėmis – gavom tris narcizų puokšteles ir vieną hiacintų, specialiai man. Ponas Kiugleris vis geriau mus aprūpina laikraščiais.

Laikas man imtis algebros. Iki, Kite.

Tavo Ana M. Frank

1944 m. balandžio 19 d., trečiadienis

Mano brangenybe!

(Taip vadinasi filmas, kuriame vaidina Dorita Kreisler, Ida Viust ir Haraldas Paulsenas!)

Ar gali būti kas nuostabiau, nei žiūrėti pro atvirą langą, grožėtis gamta, klausytis paukščių giesmių, jausti saulę glamonėjant skruostus ir laikyti apglėbus mielą žmogų? Man taip ramu ir saugu, kai jis apkabina, kai tylomis priglundam vienas prie kito; ar gali tai būti blogas dalykas, jei jaučiu tokią palaimą? Tik būtų gerai, kad mums niekas netrukdytų, netgi Bošas.

Tavo Ana M. Frank

1944 m. balandžio 21 d., penktadienis

Mano Brangioji Kite!

Vakar gulėjau lovoj su perštinčia gerkle, labai įkyrėjo. Nekarščiuoju, todėl šiandien jau atsikėliau. Juolab kad ir gerklės perštėjimo beveik nebejaučiu.

Vakar – šitai tikriausia žinai ir pati – mūsų fiureriui suėjo penkiasdešimt penkeri. O šiandien jos karališkajai didenybei, sosto paveldėtojai Jorko princesei Elžbietai sukako septyniolika. Bi-Bi-Si pranešė, kad ji dar nelaikoma pilnamete kaip paprastai karalių įpėdiniai. Svarstėm, kokiam princui tiktų į žmonas šita gražuolė, bet tinkamo taip ir neradom. Užtat jos sesuo, princesė Margaretė Roza, matyt, ištekės už Belgijos sosto įpėdinio princo Bodueno!

Nespėjam iš vienos nelaimės išsikapanoti, kai kita užgriūva. Tik sutvirtinom laukujes duris, kai vėl apsireiškė van Marenas. Atrodo, bus pavogęs krakmolą, dabar bando suversti kaltę Bepei. Savaime suprantama, visi čionykščiai kaip nesavi. Bepė tiesiog įtūžusi. Ponas Kiugleris, matyt, pagaliau susidoros su tuo bjauriu tipu.

Šįryt pas mus apsilankė įkainotojas iš Bethoveno gatvės. Už mūsų skrynią jis pasiūlė 400 guldenų, visa kita, mums regis, irgi labai pigiai įkainojo.

Noriu kreiptis į *Princo* žurnalą, gal įdėtų vieną mano pasaką, aišku, pasirašyčiau slapyvardžiu. Bet visos mano pasakos labai ilgos, todėl vargu ar sumanymas pavyks.

Iki kito karto, brangioji.

Tavo Ana M. Frank

1944 m. balandžio 25 d., antradienis

Brangioji Kite!

Jau dešimt dienų Diuselis nesikalba su van Danu vien todėl, kad po įsibrovimo mes ėmėmės daugybės papildomų saugumo priemonių. Viena iš tų priemonių – Diuseliui vakarais uždrausta būti apačioje. Kas vakarą pusę dešimtos Peteris su ponu van Danu paskutiniąkart apžiūri namą, po to draudžiama lipti žemyn. Jau nuo aštuntos vakaro tualete negalima nuleisti vandens, o rytais po aštuntos – taip pat. Rytais langai atveriami tik pono Kiuglerio kabinete įsižiebus šviesai, o vakarais nebeparemiam langų pagaliukais. Dėl to Diuselis ir pasipūtė. Jis tvirtina, esą van Danas jį įžeidęs. Bet net jei taip ir būtų, pats kaltas. Sako, nevalgęs dar galįs gyventi, bet be gryno oro – niekaip, esą privalom kažką sugalvoti, kad būtų galima langus atidarinėti.

– Pakalbėsiu apie tai su ponu Kiugleriu, – grasinosi jis, o aš atrėžiau, kad tokius dalykus turi spręsti ne ponas Kiugleris, o mes visi.

– Viskas čia pinkliojama už mano nugaros. Pašnekėsiu su tavo tėčiu.

Dabar jam uždrausta sėdėti Kiuglerio kabinete net šeštadieniais ir sekmadieniais, nes jeigu „Kego“ bendrovės viršininkas sumanytų užeiti į kontorą, gali jį išgirsti būnant gretimoj patalpoj. Bet Diuselis nepakluso ir nulipo žemyn. Ponas van Danas įtūžo, tėtis nuėjo pakalbėti su Diuseliu. Aišku, Diuselis ėmė sukti jam galvą, bet tas numeris šįkart nė su tėčiu nepavyko. Dabar ir tėtis stengiasi kuo mažiau kalbėtis su Diuseliu, nes Diuselis jį užgavo. Niekas nežino, kas ten vyko, bet, matyt, tėtis labai įsižeidė.

Ir kaip tyčia kitą savaitę to nevykėlio gimtadienis. Kaip galima švęsti gimtadienį su visais susipykus, kaip priimti dovanas iš žmonių, su kuriais netgi nesikalbi?

Pono Voskeijlio būklė smarkiai blogėja, jau daugiau nei dešimtį dienų jam laikosi keturiasdešimt laipsnių temperatūra. Gydytojas sako, kad nėra jokios vilties, kad vėžys apėmęs ir plautį. Vargšas, kaip norėčiau jam padėti! Deja, tik vienas Dievas dabar jam gali padėti!

Parašiau visai įdomų apsakymą „Blaris atradėjas“, jis visai patiko trims mano klausytojams.

Iki šiol sirguliuoju, užkrėčiau tėvus ir Margo. Kad tik Peteris neužsikrėstų, nes pareikalavo jį pabučiuoti, pavadino mane savo Eldoradu. Negalima taip vadinti žmogaus, kvaileli! Bet jis vis tiek labai mielas.

Tavo Ana M. Frank

1944 m. balandžio 27 d., ketvirtadienis

Brangioji Kite!

Ponia van D. šiandien iš lovos išlipo ne ta koja. Visą rytą skundžiasi – ak, kaip ji persišaldžiusi, ak, ji neturinti vaistų, ją taip vargina šnirpštimas. Negana to – saulė nešviečianti, sąjungininkai delsiantys, mums uždrausta dairytis per langus ir t. t. Mes nesusiturėjom, ėmėm iš jos kvatoti. Matyt, ne taip jau viskas tragiška, nes tuoj pat ir ji pradėjo kartu juoktis.

Kugelio receptas, patobulintas dėl svogūnų stygiaus.

Sutarkuoti nuskustas bulves, įberti valstybinių atsargų miltų ir druskos. Skardos arba ugniai atsparaus indų vidų patepti parafinu arba stearinu, supilti masę ir kepti pustrečios valandos. Patiekti su prarūgusiu braškių kompotu. (Svogūnų nėra, riebalų tešlai, taip pat skardai patepti – irgi.)

Dabar skaitau *Imperatorių Karolį V*. Autorius – Getingeno universiteto profesorius – rašė ją keturiasdešimt metų. Per penkias dienas perskaičiau penkiasdešimt puslapių, daugiau neįmanoma. Iš viso joje 598 puslapiai, gali suskaičiuoti, kiek laiko ją skaitysiu. O dar ir antra dalis! Bet labai įdomu...

Kiek įvairiausių dalykų turi padaryti mokinukė per vieną vienintelę dieną! Štai kad ir aš. Iš pradžių verčiau iš olandų kalbos į anglų ištrauką apie paskutinį Nelsono mūšį. Paskui skaičiau apie Šiaurės karą (1700–1721), apie Petrą Didįjį, apie Karolį XVII, Augustą Stiprųjį, Stanislovą Leščinskį, Mazepą, fon Gercą, Brandenburgą, Vakarų ir Rytų Pomeraniją, Daniją, mokiausi chronologiją. Paskui persikėliau į Braziliją, perskaičiau apie tabaką, apie kavos perprodukciją, apie pusantro milijono miestą Rio de Žaneirą, apie Pernambuką ir San Paulą, taip pat apie Amazonės upę. Apie negrus, mulatus, metisus, baltuosius, apie neraštingumo lygį – per 50 proc. – ir apie maliariją. Dar liko truputį laiko, todėl greitosiomis peržvelgiau vieną genealogijos šaką: Jonas Senasis, Vilhelmas Liudvikas, Ernestas Kazimieras I, Henrikas Kazimieras I, pagaliau Margaretė Pranciška (gimusi 1943-aisiais Otavoje).

Dvylikta valanda. Mokymasis tęsiasi mansardoje, skaitau apie vienuolyną, dekanus, pastorius, ministrus, popus ir... Och! Jau pirma!

Po antros vargšas kūdikis (hm hm) vėl sėda prie darbo. Tema – Naujojo ir Senojo Pasaulio beždžionės. Nagi, Kite, greitai pasakyk man, kiek begemotas turi pirštų?

Toliau – Biblija: Nojaus arka, Semas, Chamas ir Jafetas. Paskui *Karolis V*. Pas Peterį skaitom Tekerėjaus *Pulkininką* angliškai. Paskui klausinėju jį prancūziškų žodžių, lyginam Misisipę su Misuriu. Šiandien gana. *Adieu!*

Tavo Ana M. Frank

1944 m. balandžio 28 d., penktadienis

Brangioji Kite!

Neužmirštu sapno apie Peterį Šifą (žr. dienoraščio sausio pradžią). Net dabar prisiminusi pajuntu jo skruostą priglundant prie manojo – neapsakomas pojūtis, nuo kurio visa pasikeičia į gera. Kartą sekundei buvo apėmęs tas jausmas ir su šiuo Peteriu, bet ne toks stiprus... iki vakarykščio vakaro. Mes, kaip paprastai, sėdėjom apsikabinę. Staiga kasdienė Ana dingo ir jos vieton stojo kita, visai nepanaši į pirmąją – pašaipūnę ir akiplėšą, kita Ana, tetrokštanti mylėti ir būti švelni.

Prigludau prie jo ir šilti jausmai užliejo širdį. Akys paplūdo ašaromis, viena nukrito jam ant kombinezono, kita, nuriedėjusi nosimi, irgi paptelėjo šalia pirmosios. Ar jis pastebėjo? Nežinau, neišsidavė net judesiu. Ar jis jautė tą patį, ką ir aš? Jis beveik nekalbėjo. Ar suprato, kad greta jo – dvi Anos? Kas atsakys į šiuos klausimus?

Pusę devintos atsistojau, priėjau prie lango – ten mes atsisveikinom. Dar virpėjau, dar buvau kita Ana. Jis priėjo prie manęs, apkabinau jam kaklą ir pabučiavau į skruostą, jau norėjau pakštelėti į kitą, bet čia mūsų lūpos susitiko. Apsvaigę mes bučiavomės ir

bučiavomės, troškom, kad tai niekada nesibaigtų... Ak!

Peteriui taip reikia švelnumo. Pirmą kartą savo gyvenime jis atrado mergaitę, pirmąkart pamatė, kad ir didžiausios akiplėšos turi sielą ir širdį ir vos atsidūrusios akis į akį su berniuku visiškai pasikeičia. Pirmąkart gyvenime jis dovanoja kažkam save ir savo draugystę, iki šiolei jis neturėjo nei draugo, nei draugės. Dabar mudu radom vienas kitą. Juk ir aš niekada nesu turėjusi artimo draugo, ir štai kuo viskas virto...

Tik tas klausimas – ar tai gerai – drumsčia man ramybę. Ar gerai, kad taip greitai nusileidžiu, kad pasiduodu aistrai lygiai taip pat kaip ir Peteris? Ar tai dera man, mergaitei?

O atsakymas tik toks: „Aš taip to trokštu... Aš taip seniai to ilgiuosi. Esu tokia vieniša ir dabar radau paguodą."

Rytais mes elgiamės įprastai, popietėmis taip pat, išskyrus ypatingus atvejus, bet vakarais mus taip ima traukti vieną prie kito. Ta trauka, susikaupusi per dieną, nepaprastai stipri, aitrinama prisiminimų apie buvusią palaimą, ir mes galvojam tik vienas apie kitą. Kas vakarą po paskutinio bučinio noriu bėgti kuo toliau ir nematyti jo akių. Kuo toliau į tamsą ir vienatvę!

O kas gi manęs laukia, nusileidus keturiolika laiptelių? Ryški šviesa, klausimai ir juokas. Turiu elgtis įprastai ir tikėtis, kad jie nieko nepastebi.

Mano širdis tokia gležna, niekaip negali atsigauti po to sukrėtimo, kuris ją ištiko vakar vakarą. Drovi ir švelni Ana pasirodo retai, dėl to ir nesileidžia išprašoma už durų. Peteris užkliudė tą mano sielos pusę, kuri niekam nebuvo pasiekiama, jeigu atmesime tą sapną. Peteris mane užvaldė, pervertė mano sielą. Man atrodo, kad kiekvienam taip atsitikus reikėtų ramybės, kad galėtų atsitokėti. Ak, Peteri, ką padarei man? Ko tu iš manęs nori?

Kuo visa tai baigsis? Dabar, kai tai ištiko mane, labai gerai suprantu Bepę, suprantu jos dvejones. Jei būčiau vyresnė ir jis pasiūlytų tekėti, ką atsakyčiau? Nagi, Ana, būk sąžininga! Juk negalėtum ištekėti, bet ir atsižadėti jo sunku... Peterio charakteris dar nesusiklostęs, jis silpnavalis, ne itin drąsus ir stiprus. Jis dar kūdikis, emociškai nėra vyresnis už mane. Ieško tik ramybės ir laimės. Ar gali būti tiesa, kad man tik keturiolika? Ar tikrai aš viso labo paika mokinukė? Ar tikrai neturiu jokios patirties? Bet juk tos patirties net daugiau už kitus, pergyvenau tokių dalykų, ko niekas iš mano bendraamžių nepatyrė.

Bijau pati savęs, bijau, kad aistra palenks mano valią. Ar gali tada viskas gerai klostytis su kitais berniukais? Ak, kaip sunku, tarp širdies ir proto vyksta nepaliaujama kova. Viskam skirtas laikas ir vieta, bet kaip man būti tikrai, kad tinkamai tą laiką parinkau?

Tavo Ana M. Frank

1944 m. gegužės 2 d., antradienis

Brangioji Kite!

Šeštadienio vakarą paklausiau Peterio, ar jis mano, kad reikėtų tėčiui papasakoti apie mus. Pakalbėjom ir jis pritarė. Apsidžiaugiau – vadinasi, jo jausmai tyri. Nulipusi žemyn tuojau nuėjau su tėčiu atnešti vandens. Jau laiptuose pasakiau:

– Tėti, nė kiek neabejoju, jog tu supranti, kad kai mudu su Peteriu būnam drauge, tai nesėdim priešinguose kambario kampuose. Kaip galvoji, ar tai blogai?

Tėtis ne iškart atsakė.

– Ne, Ana, nemanau, kad tai blogai. Bet kai gyveni taip arti vienas kito kaip mes, turi būti atsargi.

Dar kažką panašaus pridūrė ir mudu nuėjom į viršų. Sekmadienio rytą jis pasišaukė mane ir pasakė:

– Ana, aš dar kartą visa pergalvojau. – (Man pasidarė baisu.) – Čia, šitoj vietoj, tai nėra gerai. Iki šiol maniau, kad judu tiesiog geri draugai. Peteris tave įsimylėjęs?

– Aišku, ne, – atsakiau aš.

– Ką gi, labai gerai judu suprantu. Bet būk santūresnė, nelakstyk taip dažnai viršun, neskatink jo. Šituose reikaluose aktyvioji pusė visada būna vyras, o moteris jį tramdo. Laisvėje viskas būtų visai kitaip, bendrautum su kitais berniukais ir mergaitėmis, galėtum kažkur nueiti, sportuoti ir daryti daugybę kitų dalykų. O čia, kur jūs labai daug laiko praleidžiat drauge, kur tu negalėsi pasitraukti panorėjus, kur jūs matotės nuolat, netgi kas valandą... Būk atsargi, Ana, ir nežiūrėk per daug rimtai!

– Visai ir nežiūriu rimtai, bet Peteris padorus, mielas vaikinas!

– Taip, bet jis silpnavalis, lengvai pasiduoda įtakoms – ir geroms, ir blogoms. Viliuosi, kad vis dėlto gėris ims viršų, nes iš prigimties jis geras žmogus.

Sutarėm, kad tėtis pakalbės ir su Peteriu.

Sekmadienio priešpietę, būnant viršuje, Peteris paklausė:

– Taip kaip, Ana, ar pakalbėjai su tėvu?

– Taip, – atsakiau, – tuoj tau papasakosiu. – Tėtis nemano, kad tai blogai, bet sako, kad čia, gyvenant taip susikimšus, mums gresia konfliktai.

– Juk mudu prižadėjom vienas kitam, jog nesipyksim. Ketinu savo pažado laikytis.

– Aš irgi, Peteri. Bet tėtis nesitikėjo, kad mūsų santykiai „tokie“, manė, kad mes tiesiog geri draugai. Kaip manai, ar mes galim būti draugai?

– Aišku. O tu?

– Ir aš. Dar tėčiui pasakiau, kad pasitikiu tavim, kaip ir tėčiu. Manau, kad ne tuščiai tavimi pasitikiu, ar ne?

– Tikiuosi.

(Jis kiek sutriko ir išraudo.)

– Tikiu tavim, Peteri, – tęsiau, – tikiu tavo geru būdu ir tuo, kad kažko pasieksi gyvenime.

Kalba nukrypo kitur, o paskui aš pasakiau:

– Žinau, kad išėjęs iš čia tu mane pamirši.

Jis plykstelėjo.

– Netiesa, Ana! Ne, ne, draudžiu tau taip galvoti apie mane!

Tada kažkas mus pašaukė.

Tėtis pakalbėjo su Peteriu, jis papasakojo man pirmadienį.

– Tavo tėtis pasakė, esą tie mūsų draugiški santykiai gali kada nors baigtis meile, – sakė jis. – Bet aš pažadėjau, kad mudu vienas kitam padėsim neperžengti ribų.

Dabar tėtis norėtų, kad nevaikščiočiau taip dažnai viršun vakarais. Bet aš nesutinku – ne vien todėl, kad man malonu būti su Peteriu, dar ir dėl to, kad pasakiau pasitikinti juo. Jei dėl kieno nors įtarumo bus uždrausta vaikščioti pas jį, tai niekada to pasitikėjimo ir negalėsiu parodyti.

Ne, aš vis tiek eisiu!

Šiomis dienomis sulaukėm palankios Diuselio dramos atomazgos. Šeštadienio vakarą grakščiomis olandų kalbos frazėmis jis išdėstė savo atsiprašymą. Ponas van Danas iškart jį priėmė. Matyt, visą dieną Diuselis mokėsi savo kalbą mintinai.

Sekmadienis, Diuselio gimimo diena, praėjo ramiai. Mes padovanojom jam butelį gero vyno, išpilstyto 1919 m., van Danai (dabar jie jau gali dovanoti) – pikalilio skardinę ir pakelį skutimosi peiliukų, ponas Kiugleris įteikė skardinę citrinų sirupo limonadui, Mipė – knygą *Mažasis Martinas*, Bepė – gėlę. Diuselis pavaišino visus kiaušiniais.

Tavo Ana M. Frank

1944 m. gegužės 3 d., trečiadienis

Brangioji Kite!

Pirmiausiai savaitės naujienos. Politika paleido mus atostogų. Nieko, visiškai nieko nevyko, apie ką galėčiau papasakoti. Palengva ir aš įtikėjau sąjungininkų įsiveržimu. Juk negali jie vien rusams suversti visą juodą darbą. Beje, ir rusai dabar nieko nedaro.

Ponas Kleimanas vėl kas rytą ateina į kontorą. Jis atnešė naujas spyruokles Peterio sofai, dabar Peteris turės tą sofą apmušti. Aišku, noro jis visai neturi. Ponas Kleimanas dar atnešė miltelių nuo kačių blusų.

Ar esu tau pasakojusi, kad Bošo nebėra? Dingo praeitą

ketvirtadienį be jokių pėdsakų. Jis tikriausiai jau kačių rojuj. Koks nors gyvūnėlių bičiulis bus pagaminęs iš jo gardų patiekalą, o kažkokiai piningingai mergaitei teks jo kailio kepuraitė. Peteris labai dėl to liūdi.

Jau antras šeštadienis pietus valgom pusę dvyliktos. Iki to laiko tenka tverti, ryte užsiganėdinus tik dubenėliu košės. O nuo rytdienos tokia tvarka galios kasdien. Taip mes sutaupysim vieną valgymą. Daržovių vis dar sunku gauti, šiandien pietums buvo patiektas troškintas supuvęs kopūstas. Paprastos salotos, špinatai ir troškinti kopūstai – visa, ką turim. Ir dar pridėjus supuvusias bulves, gausi karališką patiekalą!

Man jau daugiau nei du mėnesius nebuvo mėnesinių, pagaliau sekmadienį prasidėjo. Nors tai nemalonus ir varginantis dalykas, labai džiaugiuosi jomis.

Tu tikriausiai nujauti, kad mums iš nevilties dažnai išsprūsta: „Kam gi tas karas reikalingas? Kodėl gi žmonės negali gyventi taikiai? Kam visi tie niokojimai?“

Suprantamas klausimas, bet įtikinamo atsakymo nėra. Na, kodėl gi Anglijoje daro vis didesnius ir geresnius lėktuvus, vis galingesnes bombas, bet stato išklerusius namus sugriautųjų vieton? Kodėl karui kasdien išleidžiami milijonai, o medicinai, paramai dailininkams ir artistams, pagalbai vargšams nėra nė grašio? Kodėl vienose šalyse žmonės badauja, o kitose pūva nereikalingas maistas? Na kodėl gi žmonės elgiasi taip neprotingai?

Nemanau, kad karai – tai politikų ir kapitalistų rankų darbas. Ne mažesnė kaltė ir jų įrankio – eilinio žmogelio. Priešingu atveju žmonės ir tautos jau seniai būtų sukilusios prieš karą! Kad ir ką sakytum, žmogus turi potraukį griauti, žudyti, jis nori siautėti ir sėti mirtį, ir kol visi be išimties žmonės nepasikeis, tol karai niokos Žemę, nuo jos paviršiaus vis bus nušluojama ir sunaikinama visa, kas pastatyta, išauginta ar išaugo. Kad paskui vėl visa būtų pradėta iš pradžių!

Dažnai būnu nusiminusi, bet niekada nepasiduodu nevilčiai. Tai, kad mes slapstomės, man atrodo kaip pavojingas nuotykis, romantiškas ir įdomus, o visi nepritekliai – kaip papildoma medžiaga mano dienoraščiui. Juk neketinu gyventi kaip kitos mergaitės, o paskui – kaip paprastos namų šeimininkės. Įkalinimas slėptuvėj – gera įdomaus gyvenimo pradžia. Todėl, jau vien todėl, pačiomis pavojingiausiomis akimirkomis turiu juoktis iš komiškų aplinkybių.

Esu jauna, daugelis mano bruožų dar neatsiskleidę, esu jauna, stipri ir išgyvenu didį nuotykį, esu pačiam jo centre ir neturiu jokios teisės niurgzti, esą iš manęs atimti malonumai! Gamtos esu apdovanota daugeliu dalykų: sėkme, gyvenimo džiaugsmu ir stiprybe. Jaučiu, kaip sulig kiekviena diena brėsta mano siela, kaip artėja išsivadavimas, kokia puiki gamta, kokie geri žmonės aplink, koks

puikus ir įdomus šitas nuotykis! Tai ko gi man pasiduoti nevilčiai?

Tavo Ana M. Frank

1944 m. gegužės 5 d., penktadienis

Mieloji Kite!

Tėtis manimi nepatenkintas. Jis manė, kad po mūsų sekmadieninio pokalbio nebevaikščiosiu viršun kas vakarą. Jis pageidautų, jog tas *Knutscherei*30 baigtųsi. Tas žodis mane labai užgavo, ir taip jau visas pokalbis man buvo nemalonus, kam jis dar labiau stengėsi jį apkartinti? Šiandien su juo pakalbėsiu. Margo davė gerą patarimą. Maždaug tai norėčiau jam parašyti.

Tėti, regis, tu lauki mano pasiaiškinimo. Taigi pasiaiškinsiu. Tu manimi nusivylei, tikėjaisi, kad būsiu kur kas santūresnė. Tikriausiai nori, kad elgčiausi kaip dera keturiolikmetei. Bet esi neteisus!

Nuo to laiko, kai čia atsidūrėm, nuo 1942 metų liepos, iki pat pastarųjų savaičių man buvo labai sunku. Kad tu žinotum, kaip verkdavau naktimis iš nevilties, kokia jaučiausi nelaiminga ir vieniša, tuomet gal suprastum, kodėl mane traukia viršun. Dabar jaučiu, kad galiu gyventi ir be mamos ar kieno kito pagalbos. Ne per vieną dieną viskas pasikeitė. Kovojau ilgai ir atkakliai, slėpiau savo ašaras, kol tapau nepriklausoma. Gali juoktis, gali netikėti – man vis tiek, bet žinau, kad esu nepriklausomas žmogus ir tėvams neturiu jokių įsipareigojimų. Papasakojau tau apie mudu su Peteriu, kad nemanytum, jog kažką darau slapčiomis, bet už savo poelgius atsakau tik pati sau.

Kai man buvo sunku, jūs – ir tu taip pat – užmerkėt akis ir užsikimšot ausis. Užuot sulaukusi pagalbos, girdėjau tik priekaištus, kad esu pernelyg triukšminga. Kėliau triukšmą, kad nebūčiau visą laiką prislėgta, elgiausi akiplėšiškai, kad nors trumpam užslopinčiau vidinį balsą. Pusantrų metų, kasdien ir kas valandą, vaidinau spektaklį, nesiskųsdama ir nė minutei nepamiršdama savo vaidmens, o dabar... dabar mūšis baigtas. Aš laimėjau. Mano siela ir kūnas nepriklausomi. Man nebereikia mamos. Kovodama užsigrūdinau, įgijau jėgos.

Dabar, kai išplaukiau, kai pergalė jau mano, toliau savo keliu eisiu viena. Eisiu pačios pasirinktu keliu. Nelaikyk manęs keturiolikmete, negandos subrandino mane; nesigailėsiu dėl savo poelgių, elgsiuos taip, kaip man atrodys geriausia!

Mandagiais įkalbinėjimais nesulaikysi manęs apačioj. Arba uždrausk lankytis viršuj, arba pasikliauk manimi. Bet vienaip ar kitaip – palik mane ramybėj!

Tavo Ana M. Frank

30 Glamonėjimasis (*vok.*).

1944 m. gegužės 6 d., šeštadienis

Brangioji Kite!

Vakar prieš vakarienę įkišau savo laišką tėčiui į kišenę. Paskui Margo man pasakė, kad perskaitęs jį, tėtis visą vakarą buvo kaip nesavas (aš viršuj ploviau indus). Vargšas Pimas, galėjau numanyti, kaip jį paveiks mano pareiškimas. Juk tėtis toks lengvai pažeidžiamas! Peteriui iškart pasakiau, kad daugiau manęs nieko neklausinėtų ir nieko nekalbėtų. Pimas kol kas neužsiminė apie laišką. Gal viskas dar prieš akis?

Gyvenimas čia palengva stojasi į senas vėžes. Janas, ponas Kiugleris ir ponas Kleimanas pasakoja visiškai neįtikimus dalykus apie kainas ir žmones: pusė svaro arbatos kainuoja 350 guldenų, pusė svaro kavos – 80 guldenų, svaras sviesto – 35 guldenai, vienas kiaušinis – 1,45 guldeno. Bulgariškas tabakas parduodamas po 14 guldenų už unciją! Visi pardavinėja iš po skverno, kiekvienas pasiuntinukas siūlo ką nors pirkti. Mūsų kepėjo pasiuntinys atnešė adymo siūlų – 90 centų už plonytę sruogelę; pieninininkas gauna maisto kortelių; laidotuvių biure prekiaujama sūriu. Kasdien įsilaužimai, vagystės, žudomi žmonės, ir tuo užsiima ne vien vagys – lygiai taip pat policija ir naktiniai sargai. Kiekvienas nori numarinti alkio kirminą, o atlyginimas įšaldytas, žmonės verčiasi kaip įmanydami. Nepilnamečių reikalų policija neįstengia susidoroti su nežmoniška gausybe paieškų, kasdien dingsta penkiolikmetės, šešiolikmetės, septyniolikmetės ir vyresnės mergaitės.

Norėčiau pabandyti užbaigti apsakymą apie burtininkę Eleną. Būtų linksma padovanoti jį drauge su autorinėmis teisėmis tėčiui gimtadienio proga.

Iki pasimatymo! (Iš tikrųjų tai ne visai tinkama frazė. Vokiečių radijo iš Anglijos vedėjai atsisveikina taip: *„Auf Wiederhören“*31, o aš turėčiau rašyti: „Iki kito laiško“.)

Tavo Ana M. Frank

31 Iki kitos laidos (*vok.*).

1944 m. gegužės 7 d., sekmadienis, rytas

Mieloji Kite!

Vakar pavakare ilgai kalbėjomės su tėčiu. Ašaros man liejosi dviem upeliais, jis irgi verkė. Ar žinai, Kite, ką jis man pasakė?

– Daug laiškų esu gavęs gyvenime, bet nė vienas nesukėlė tiek skausmo. Tu, kuri esi patyrusi tokią tėvų meilę. Tu, kurios tėvai visuomet pasiryžę tau padėti, kurios tėvai visuomet tave gynė, kad ir kas nutiktų. Tu kalbi, kad neprivalai atsiskaityti mums už savo veiksmus! Jautiesi esanti nuskriausta ir apleista. Ne, Ana, tai tu mus užgavai, tai tu mums labai neteisinga! Gal tu taip ir nemanai, bet

parašei taip. Ne, Ana, mes tikrai nenusipelnėm tokių priekaištų!

Ką gi aš pridirbau! Nieko baisesnio nesu padariusi per visą savo gyvenimą! Parašiau tą laišką, kad pelnyčiau taškų savo ašaromis ir raudomis, kad parodyčiau, kokia esu svarbi ir gerbtina. Man tikrai buvo labai negera, ir apie mamą parašiau gryną tiesą, bet kaltinti gerąjį Pimą, kuris daro mano labui ką tik išgali, – tai neapsakomas žiaurumas.

Ir labai gerai, nusipelniau, kad pagaliau būčiau nustumta iš savo nepasiekiamų aukštumų, kad mano didybė nors kartą gautų sprigtą kakton – pernelyg jau aš vaizdavausi. Paaiškėjo, kad panelė Ana Frank toli gražu ne visada elgiasi teisingai! Taip nuskausti kitą žmogų, o dar sąmoningai, o dar žmogų, kurį, pačios žodžiais, myli, – tai niekšybių niekšybė!

Dar labiau man gėda dėl to, kad tėtis viską atleido, prižadėjo išmesti laišką į krosnį. Jis man toks geras, tarsi pats būtų kaltininkas. Taip, Ana, tau dar reikia daug ko išmokti, taigi imkis darbo, užuot žvelgusi į žmones iš aukšto ir juos kaltinusi.

Patyriau daug širdgėlos, bet kas mano amžiaus jos nepatiria? Vaidinau spektaklį, dažnai net nesuvokdama. Jaučiausi vieniša, bet nepasidaviau nevilčiai! Tėtis kartą buvo išlėkęs gatvėn su peiliu, norėdamas pasidaryti galą. Man toli gražu nebuvo taip blogai.

Turėtų būti labai gėda, ir iš tikrųjų gėda; tai, kas padaryta, neatšauksi, bet man pamoka visam gyvenimui. Pradėsiu viską iš pradžių ir dabar bus lengviau, nes turiu Peterį. Turėdama tokią atramą, žinau, įstengsiu! Jau nesu vieniša. Jis myli mane, aš – jį, turiu savo knygas, rašymą ir dienoraštį. Nesu gi kokia išsigimėlė ar paskutinė kvailė, prigimties man duota džiaugtis gyvenimu, aš noriu išsiugdyti gerą charakterį!

Taip, Ana, tu ir pati puikiai supratai, kad tavo laiškas žiaurus ir neteisingas, bet juo didžiavaisi! Imsiu pavyzdį iš tėčio ir būtinai pasitaisysiu.

Tavo Ana M. Frank

1944 m. gegužės 8 d., pirmadienis

Brangioji Kite!

Ar esu kada pasakojusi apie mūsų šeimą? Manau, kad ne, taigi papasakosiu. Tėtis gimė Frankfurte prie Maino pasakiškai turtingoj šeimoj: Michaelis Frankas buvo bankininkas, užgyveno milijonus, Alisa Štern kilusi iš gerbiamos ir pasiturinčios šeimos. Jaunystėj Michaelis Frankas nebuvo turtingas, bet sugebėjo prasimušti. Mano tėtis jaunystėj gyveno kaip ir visi turtuolių sūnūs: kiekvieną savaitę vakarėliai, puotos, šventės, gražios merginos, valsai, kviestiniai pietūs, daugybė kambarių ir pan. Po senelio mirties didžiuma pinigų pražuvo, o po Pasaulinio karo ir infliacijos iš jų visai nieko nebeliko. Tačiau iki karo šeima dar buvo gana turtinga. Taigi tėtis buvo puikiai išauklėtas,

ir vakar prapliupo juoktis, pirmąkart per 55 metus prie stalo gremždamas keptuvę.

Mama nebuvo tokia turtinga, bet irgi gyveno nieko nestokodama; mes čia išsižioję klausomės pasakojimų apie puotas, kviestinius pietus ir sužadėtuvių vakarėlius 250 svečių.

Dabar mūsų niekaip negalėtum pavadinti turtingais, bet tikiuosi, kad po karo viskas pasikeis. Patikėk, visai nenorėčiau nuobodaus miesčioniško gyvenimo, koks, ko gero, patiktų mamai ir Margo. Norėčiau po metus pagyventi Londone ir Paryžiuje, mokytis kalbų ir studijuoti meno istoriją. Gali palyginti tai su Margo ketinimais – ji norėtų būti akušere Palestinoje. Vis dar svajoju apie prašmatnius pašvitus ir įdomias pažintis, norėčiau, kaip jau ne kartą esu sakiusi, pamatyti pasaulio ir daug ką patirti, taigi šiek tiek pinigų tikrai būtų neprošal!

Šiandien Mipė pasakojo apie dukterėčios sužadėtuves – jos buvo šeštadienį. Dukterėčios tėvai turtingi, o jaunikio – dar turtingesni. Seilės tekėjo klausantis Mipės pasakojimo apie vaišes: daržovių sriuba su mėsos kukulaičiais, sūris, pyragėliai su mėsa, šalti kiaušinių ir jautienos užkandžiai, pyragėliai su sūriu, tortas, vynas ir cigaretės – ir visko kiek tik širdis geidžia.

Mipė išgėrė dešimt taurelių ir surūkė tris cigaretes; ką čia ir sakyti, gera mūsų blaivybės skleidėja! Jeigu jau Mipė tiek išgėrė, galiu įsivaizduoti, kiek įveikė jos vyras. Visi toj puotoj kaušteléjo. Iš svečių buvo du žmogžudysčių tyrimo komisijos policininkai, jie fotografavo sužadėtinius. Mipė nė minutei nepamiršta mūsų, savo globotinių: įsidėmėjo tų policininkų pavardes ir adresus – gal kada, nelaimei atsitikus, prireiks gerų olandų pagalbos.

Seilių prisirinko pilna burna, nes pusryčiams suvalgę po du šaukštus košės buvom alkani kaip vilkai. Pastaruoju laiku mintam tik apvirtais špinatais (kad liktų daugiau vitaminų) ir supuvusiomis bulvėmis, neturim daugiau kuo užmušti kirmino, kaip tik troškintomis salotomis, žaliomis salotomis, špinatais, špinatais ir dar kartą špinatais. Gal nuo jų kada tapsim tokie stiprūs kaip jūreivis Popajus iš filmukų, bet kol kas nė iš tolo nepanašu!

Jei Mipė būtų paėmusi mus į tas sužadėtuves, kitiems svečiams nebūtų likę nė aptrupėjusio pyragėlio. Atsidūrę tenai, nušluotume viską akimoju, net baldų nepaliktume vietoje! Gali įsivaizduoti, kaip mes gerte gėrėm Mipės žodžius. Apspitom ją, tarsi niekuomet gyvenime nebūtume girdėję apie gardų maistą ir prašmatnius žmones! Ir tai mes, garsaus milijonieriaus vaikaitės! Vis dėlto keistų dalykų būna pasaulyje!

Tavo Ana M. Frank

1944 m. gegužės 9 d., antradienis

Brangioji Kite!

Apsakymą apie burtininkę Eleną užbaigiau. Perrašiau ant gero laiškų popieriaus, papuošiau raudono rašalo ornamentais ir susiuvau lapus. Dalykėlis atrodo visai neblogai, bet nesu tikra – gal mažoka dovanai. Margo ir mama parašė po eilėraštį.

Ponas Kiugleris šiandien atėjo pranešti žinią, kad nuo pirmadienio ponia Broks kiekvieną popietę porą valandų praleis kontoroj. Ar gali įsivaizduoti? Niekas negalės ateiti viršun, van Huvenas – atnešti bulvių, Bepė – ateiti pavalgyti, mes – naudotis tualetu. Apskritai turėsim sėdėti tyliai kaip pelytės, maža dar kokių nemalonumų dėl to gali kilti! Ėmėm siūlyti būdus, kaip jos atsikratyti. Van Danas sakė, kad patikimiausia priemonė – į kavą jai įberti laisvinamųjų.

– Ne, – užprotestavo ponas Kleimanas, – tada ji neišlįs iš išvietės!

Nugriaudėjo juokas.

– Iš išvietės! – pasiteiravo ponia van D. – O ką gi tai reiškia?

Jai buvo paaiškinta.

– Ar visada galiu vartoti tą žodį? – naiviai paklausė ji.

– Įsivaizduokim, kad „Bijenkorfo“ parduotuvėj staiga imi ir paklausi, kur yra išvietė. Niekas nesuprastų, apie ką kalbi!

Dabar Diuselis lygiai pusę pirmos užima išvietę, jei jau tas žodis vartotinas. Šiandien įsidrąsinusi pasiėmiau rožinio popieriaus ir parašiau:

Tualeto tvarkaraštis p. Diuseliui
Rytą – nuo 7.15 iki 7.30 val.
Dieną – po pirmos val.
Vėliau – prireikus

Lapelį prismeigiau prie žalių tualeto durų. Dar reikėjo pridurti: už taisyklių pažeidimą bus baudžiama įkalinant. Mat mūsų tualetas gali būti rakinamas ir iš vidaus, ir iš išorės.

Šviežiausias pono van Dano anekdotas.

Vienas trylikmetis berniukas po Biblijos pamokos apie Adomą ir Ievą paklausė tėvo:

– Tėti, pasakyk, kaip aš gimiau?

– Ogi tave per potvynį atnešė gandras, padėjo mamai į lovą ir kirto snapu jai į koją. Nuo to ji pradėjo kraujuoti ir daugiau nei savaitę išgulėjo lovoj, – paaiškino tėvas.

Nevisiškai patenkintas tokiu atsakymu berniukas nuėjo pas mamą.

– Mama, pasakyk, kaip tu gimei ir kaip aš gimiau? – paklausė jis.

Motina žodis žodin pakartojo tėvo istoriją. Tada berniukas dar kreipėsi į senelį:

– Prašau, papasakok, kaip gimei tu ir kaip gimė tavo duktė?

Ir trečią kartą išgirdo tą patį pasakojimą.

Vakare savo dienoraštyje parašė: „Padaręs kruopščią apklausą įsitikinau, kad mūsų šeimoje jau trys kartos verčiasi be lytinių santykių.“

Turiu imtis darbo – jau trys valandos.
Tavo Ana M. Frank

P. S. Apie mūsų naują valytoją tau jau sakiau, noriu tik pridurti, kad ji ištekėjusi, šešiasdešimties metų ir neprigirdi. Labai miela, ypač turint omeny, kad ją gali pasiekti aštuoneto nelegalų skleidžiami garsai.

Ak, Kite, koks nuostabus oras! Kad galėčiau išeiti!

1944 m. gegužės 10 d., trečiadienis
Brangioji Kite!

Vakar dieną sėdim mansardoj ir mokomės prancūzų kalbos. Staiga išgirstu čiurlenant. Klausiu Peterio, kas tai galėtų būti, o jis kaip akis išdegęs šauna į palėpę, į katastrofos vietą, čiumpa Mušę už pakarpos – kuri, kaip paaiškėjo, nepanoro nusilengvinti skirtoje vietoje, nusprendusi, kad dėželė pernelyg šlapia, ir įsitaisė greta, – ir patupdo nusikaltėlę į vietą. Girdisi šūksniai, miaukimas. Katė, tuomet jau pabaigusi reikalą, sprunka žemyn. Ieškodama kažko panašaus į savo dėželę, Mušė surado drožlių, kuriomis buvo užkimštos skylėtos mansardos lubos. Šlapimas iškart prasisunkė per lubas ir, nelaimei, ant statinės su bulvėmis, taip pat šalia jos. Ten telkšojo balutė, o kad ir mansardos grindys skylėtos, tai daugybė gelsvų lašelių nulašėjo nuo kambario lubų tiesiai ant stalo, tarp stirtelės knygų ir kojinių.

Raičiausi iš juoko, regėdama tokį vaizdelį: Mušė, susirietusi į kamuolėlį po stalu, Peteris, apsiginklavęs kibiru vandens, chlorkalkėmis ir grindų skuduru, ir bandantis visus apraminti ponas van Danas. Netrukus nelaimės padariniai buvo likviduoti, bet visiems gerai žinoma, kaip nežmoniškai dvokia kačių šlapimas. Tuo dar kartą turėjom progos įsitikinti, atsinešę bulvių; ypač dvokė lupenos – jas tėtis nunešė apačion ir sudegino.

Vargšelė Mušė! Iš kur tu gali žinoti, kad neįmanoma gauti sausų durpių į tavo dėželę?

Ana

1944 m. gegužės 11 d., ketvirtadienis
Brangioji Kite!

Dar vienas linksmas vaizdelis.

Peteriui reikėjo pakirpti plaukus, kirpėja kaip paprastai turėjo būti jo motinėlė. Be penkių pusę aštuntos Peteris nuėjo į savo kambarį, lygiai pusę aštuonių vėl pasirodė, nuogut nuogutėlis, tik su mėlynomis glaudėmis ir su sportbačiais.

– Tai einam? – paklausė mamos.

– Tuoj pat, tik susirasiu žirkles.

Peteris puolė jai pagalbon ir jos tualetinį stalčių pervertė aukštyn kojom. Ji bambėjo:

– Peteri, nedaryk tokios netvarkos.

Ką atsakė Peteris, neišgirdau, tikriausiai kažką įžūlaus, nes ji sudavė jam per ranką, šis plekštelėjo jai atgal, o tada ji trenkė iš visų jėgų, ir Peteris, nutaisęs išsigandusį veidą, atitraukė ranką.

– Einam, senute!

Ponia van D. nesijudino. Peteris suėmė ją už riešų ir taip nutempė per kambarį, verkiančią, besiplūstančią, besijuokiančią, besispyriojančią, – niekas jos negelbėjo. Nuvedė savo belaisvę iki laiptų į mansardą ir ten jau turėjo paleisti. Ponia van D. grįžo į kambarį ir garsiai atsidususi žnektelėjo į krėslą.

– *Die Entführung der Mutter*32, – pajuokavau aš.

– Taigi, bet man skaudėjo.

Priėjau pažiūrėti ir ant jos karštų paraudusių riešų uždėjau šaltus prievilgus. Peteris, kurį laiką stovėjęs prie laiptų, grįžo kambarin, rankoj laikydamas kelnių diržą kaip kokį bizūną. Bet ponia van D. vis tiek nėjo, sėdėjo prie rašomojo stalo ir ieškojo nosinės.

– Pirmiausiai atsiprašyk.

– Na, gerai, atsiprašau, bet tik todėl, kad priešingu atveju viskas truktų iki vidurnakčio.

Ponia van D. prisiversdama nusijuokė, atsistojo ir nuėjo prie durų. Šitoj vietoj jai pasirodė būtina kai ką mums paaiškinti. (Mums – tai man ir mano tėvams; mes plovėm indus.)

– Namie jis toks nebuvo, – pasakė ji. – Namie būčiau jam taip įkrėtusi, kad jis nusiridentų laiptais (!). Niekad nebuvo toks akiplėša, juk esu sudavusi jam ne kartą. Štai jums ir šiuolaikiškas auklėjimas, šiuolaikiški vaikai. Argi būčiau galėjusi taip tampyti savo mamą, o jūs, ponas Frankai, ar jūs taip elgėtės su savo motina?

Ji baisiausiai įsikarščiavo, vaikščiojo pirmyn ir atgal, klausinėjo ir pati atsakinėjo, paistė dievai žino ką, bet viršun vis nėjo. Galop, dėkui Dievui, pasišalino.

Nepraėjus nė penkioms minutėms grįžo pasipūtusi, nusijuosė prijuostę, į mano klausimą, ar taip greitai apsisuko, atsakė nei šį, nei tą – kad trumpam einanti apačion, ir kaip vėjas nulėkė žemyn, matyt, į savo Pučio glėbį.

Užlipo viršun tik aštuntą, drauge su vyru. Peterį atvedė iš mansardos ir žiauriai išbarė, girdėjau tik kai kuriuos žodelius – pusgalvis, chuliganas, storžievis, blogas pavyzdys, Ana šį, Margo aną.

Šiandien pas juos, regis, jau ramu.

Tavo Ana M. Frank

P. S. Antradienio ir trečiadienio vakarą per radiją į šalį kreipėsi mūsų mylima karalienė. Ji išeina atostogų, kad atgautų jėgas prieš grįždama į Nyderlandus. Sakė tokius žodžius: kai sugrįšiu į Nyderlandus, išsivadavimas jau čia pat, didvyriškumas ir sunkūs išbandymai.

Po jos kalbėjo ministras pirmininkas Gerbrandis. Pasirodo, jo balsas toks vaikiškai spigus, kad mama išgirdusi net aiktelėjo. Laidos pabaigoj kalbėjo dvasininkas pono Edelio balsu. Jis meldė Dievą neapleisti žydų, koncentracijos stovyklų ir kalėjimų kalinių, taip pat išvarytųjų Vokietijon.

32 Motinos pagrobimas (*vok.*). Galbūt tai užuomina į Mocarto operą „Pagrobimas iš Seralio“.

1944 m. gegužės 11 d., ketvirtadienis

Mieloji Kite!

Palikau viršuj savo turtų dėželę, joje ir plunksnakotį, o van Danams iki pusės trijų pogulis, žadinti draudžiama. Taigi nepyk, kad turėsi skaityti pieštuku rašytą laišką.

Dabar esu baisiausiai užsiėmusi, kad ir kaip keistai šitai skambėtų. Man trūksta laiko tokiai krūvai darbų. Gal papasakoti trumpai, ką turiu padaryti? Klausyk: iki rytdienos turiu baigti perskaityti pirmą Galilėjaus biografijos dalį, nes knygą reikia grąžinti į biblioteką. Pradėjau ją skaityti vakar, perskaičiau iki 220 puslapio, o iš viso yra 320 puslapių, turėčiau suspėti. Kitą savaitę skaitysiu *Palestiną kryžkelėj* ir antrą dalį Galilėjaus. Toliau – vakar baigiau pirmą imperatoriaus Karolio V biografijos dalį, daug ką išsirašiau, žinoma, ir genealogiją, dabar reikia viską sutvarkyti. Be to, prisirinko trys puslapiai tarptautinių žodžių – išsirašiau juos iš visokiausių knygų, reikia perskaityti, perrašyti ir išmokti. Ketvirtas mano programos punktas – kino žvaigždės, jos suverstos krūvon, laukia nesulaukdamos, kad jas kas sutvarkytų; bet tai užtruks ne dieną ir ne dvi, profesorė Ana, kaip jau minėta, šiuo metu apsikrovusi darbais, tai tegul tas chaosas dar kiek pabūna. Toliau – Tesėjas, Edipas, Pelėjas, Orfėjas, Jasonas ir Heraklis, jų nesuskaičiuojami žygiai susipynė mano galvoj. Mironui ir Feidijui irgi kuo skubiausiai reikia skirti dėmesio, nes paskui pamiršiu, ką žinau. Tas pat pasakytina, tarkim, apie Septynerių ir Devynerių metų karus.

Man viskas ima painiotis. Bet ką padarysi, jei atmintis prasta! Įsivaizduoju, kaip viską užmiršinėsiu, būdama aštuoniasdešimties!

Tiesa, dar Biblija. Kada gi pagaliau prieisiu Zuzanos maudynių epizodą? Ir kas yra ta Sodoma ir Gomora? Ak, kokia daugybė klausimų, kiek dar visko turiu išmokti! Tuo tarpu visiškai esu užmetusi *Šarlotę Palatinietę*.

Taigi matai, Kite, kokiam aš katile verdu.

Dabar apie ką kita. Jau seniai tau žinoma, kad noriu tapti žurnaliste, o paskui žymia rašytoja. Ar mano didžioji svajonė (gal tai didybės manija?) kada nors taps tikrove, pamatysim ateity, bet jau dabar turiu galybę visokių sumanymų. Šiaip ar taip, po karo norėčiau išleisti knygą pavadinimu *Slėptuvė*. Dar klausimas, ar pavyks, bet pagrindas jai bus mano dienoraštis.

Turiu pabaigti „Keidės gyvenimą“, sugalvojau tokį tęsinį: Keidė pasveiksta, grįžta iš sanatorijos namo ir susirašinėja su Hansu. 1941-ieji. Netrukus paaiškėja, kad Hansas prijaučia naciams. Keidė visa širdimi žydų pusėj, atsidavusi savo draugei Marijanai, todėl nutolsta nuo Hanso. Paskui jie susitinka, iš pradžių tarsi viskas klostosi gerai, bet galop ryšiai nutrūksta, Hansui ėmus susitikinėti su kita mergaite. Keidė sukrėsta, kad rastų nusiraminimą, nutaria tapti medicinos seserimi. Baigusi mokslus, tėvų bičiulių raginama, išvyksta į Šveicariją. Ten gauna darbą džiovininkų sanatorijoje. Per pirmas atostogas vyksta prie Komo ežero ir atsitiktinai sutinka Hansą. Jis papasakoja, kad prieš dvejus metus vedė Keidės įpėdinę, bet per depresijos priepuolį žmona nusižudžiusi. Tik vedęs kitą, jis suprato, kaip mylėjo savo mažąją Keidę, ir dabar vėl prašo jos rankos. Keidė jam atsako, nors ir dabar, net prieš savo valią tebemyli jį taip pat stipriai. Išdidumas neleidžia jai pasakyti taip. Hansas išvyksta. Praėjus keletui metų Keidę pasiekia gandas, kad jis įsikūręs Anglijoj ir kad jo sveikata silpna.

Keidė išteka dvidešimt septynerių metų už pasiturinčio kaimiečio Simono. Ilgainiui jį pamilsta, bet vis dėlto ne taip kaip Hansą. Jai gimsta dvi dukros ir sūnus – Lilijana, Judita ir Niko. Simonas ir Keidė laimingi, bet Hansas niekaip nesitraukė iš jos minčių, kol vieną naktį jo nesusapnavo ir nepasakė jam sudie.

Tai visai ne kokie sentimentalūs niekai. Šitos istorijos pagrindas – tėčio gyvenimas.

Tavo Ana M. Frank

1944 m. gegužės 13 d., šeštadienis

Mano Brangioji Kite!

Vakar buvo tėčio gimtadienis, be to, devynioliktos tėvų vedybų metinės. Valytoja tą dieną nedirbo, o saulė švietė kaip niekad šiemet. Mūsų kaštonas apsipylęs žiedais, laja labai vešli ir jis daug gražesnis nei pernai.

Ponas Kleimanas padovanojo tėčiui Linėjaus biografiją, ponas Kiugleris – taip pat knygą apie gamtą, Diuselis – *Amsterdamo kanalus*, van Danai – milžinišką dėžę, taip gražiai išpuoštą, tarsi būtų padirbėjęs profesionalus dailininkas, o joje buvo įdėta trys kiaušiniai, butelis alaus, jogurto indelis ir žalias kaklaraištis. Mūsų melasos butelis tokiam fone atrodė gana vargingai. Užtat mano rožės

nuostabiai kvepėjo palyginti su Mipės ir Bepės padovanotais gvazdikais. Žodžiu, tėtis buvo deramai pagerbtas. Iš Simonso kepyklos atsiuntė penkiasdešimt neapsakomai skanių pyragaičių! Be to, pats tėtis pasirūpino vaišėmis – valgėm meduolį, ponai gėrė alų, o ponios – jogurtą. Viskas buvo tiesiog nuostabu!

Tavo Ana M. Frank

1944 m. gegužės 16 d., antradienis

Mano Brangioji Kite!

Tik dėl įvairumo (kadangi jau senokai nieko tokio nepasakojau) persakysiu menką sutuoktinių van Danų ginčą, vykusį vakar vakare.

Ponia van D. Vokiečiai turėjo aibes laiko pasirūpinti Atlanto įtvirtinimu, jie, aišku, stengsis kaip įmanydami sulaikyti anglus. Vis dėlto kokios milžiniškos vokiečių pajėgos!

Ponas van D. Taip, tikrai milžiniškos.

Ponia van D. Tikrai!

Ponas van D. Tie vokiečiai dar galų gale laimės karą!

Ponia van D. Visai galimas daiktas, aš dar kol kas neįsitikinusi, kad bus priešingai.

Ponas van D. Aš su tavimi nesiginčiju.

Ponia van D. Betgi tu visada prieštarauji, būtinai bandai įtraukti mane į ginčą.

Ponas van D. Na jau ne. Atsakau kuo trumpiau.

Ponia van D. Atsakai ir vis esi įsitikinęs teisumu. O tavo pranašystės ne visada išsipildo.

Ponas van D. Iki šiolei jos išsipildydavo.

Ponia van D. Tai jau ne. Jei taip būtų, tai sąjungininkai turėjo būti išsilaipinę jau praėjusiais metais, Suomijoje jau taika, Italijos kampanija baigta jau praėjusią žiemą, o rusai užėmę Lvovą. Tos pranašystės sudilusio skatiko nevertos.

Ponas van Danas (stodamas). Gana, galėtum dėl įvairumo ir patylėti! Kada nors įrodysiu, kad esu teisus. Vieną dieną liausiesi mane erzinusi. Negaliu nė minutės ilgiau klausytis tavo kudakavimo. Palauk, vieną dieną sugrūsiu tavo žodžius atgal į koserę!

(Pirmo veiksmo pabaiga)

Vos beįstengiau sutramdyti juoką, mama irgi. Net Peteris kramtė lūpas, bandydamas susitvardyti. Ak, jau tie kvaili suaugusieji, kad bent pirma patys išmoktų elgtis, užuot lindę prie vaikų su amžinais pamokymais.

Nuo penktadienio mes vėl nakčiai atveriam langus.

Tavo Ana M. Frank

SLĖPTUVĖS ŠEIMYNOS INTERESAI

Mokymosi dalykų bei skaitymo pomėgių sisteminė apžvalga

Ponas van Danas. Nieko nesimoko; dažnai sklaido Knauro enciklopediją; mėgsta detektyvus, medicinos knygas, patrauklius ir nerimtus meilės romanus.

Ponia van Dan. Neakivaizdžiai mokosi anglų kalbos; mėgsta biografinius romanus, kartais ir kitokius.

Ponas Frankas. Mokosi anglų (Dikensas!), kartais ir lotynų kalbos; romanų neskaito, bet mėgsta rimtas ir sausokas gyvenimo istorijas, taip pat knygas apie įvairias šalis.

Ponia Frank. Neakivaizdžiai mokosi anglų kalbos; skaito viską iš eilės, išskyrus detektyvus.

Ponas Diuselis. Mokosi anglų, ispanų ir olandų kalbų, bet pastebimų rezultatų nėra; skaito viską iš eilės; visada pritaria daugumos nuomonei.

Peteris van Danas. Mokosi anglų, prancūzų (neakivaizdžiai), olandų, anglų ir vokiečių stenografijos, dalykinės korespondencijos anglų kalba, dailidės amato, ekonomikos ir kartais matematikos; skaito nedaug, kartais geografijos knygas.

Margo Frank. Neakivaizdžiai mokosi anglų, prancūzų ir lotynų kalbų, mokosi anglų, vokiečių ir olandų stenografijos, trigonometrijos, stereometrijos, mechanikos, fizikos, algebros, geometrijos, anglų, vokiečių ir olandų literatūros, buhalterijos, geografijos, istorijos, biologijos, ekonomikos; skaito viską iš eilės, ypač iš religijos ir medicinos srities.

Ana Frank. Mokosi prancūzų, anglų, vokiečių kalbų, olandų stenografijos, geometrijos, algebros, istorijos, geografijos, meno istorijos, olandų literatūros; labai mėgsta skaityti biografijas, nesvarbu, patraukliai ar sausai parašytas, istorijos knygas (kartais romanus ir pramoginę literatūrą).

1944 m. gegužės 19 d., penktadienis

Brangioji Kite!

Vakar jaučiausi bjauriai. Vėmiau (aš, Ana!), skaudėjo galvą, pilvą – užpuolė visos negandos, kokias tik įmanoma įsivaizduoti. Šiandien jaučiuosi geriau, labai noriu valgyti, bet pupų, šiandieninio patiekalo, verčiau nevalgysiu.

Mums su Peteriu viskas klostosi gerai. Vargšui berniukui švelnumo reikia net labiau nei man. Jis iki šiol raudonuoja, kai vakare atsisveikindami pasibučiuojam, o paskui maldauja dar vieno bučinio. Gal aš tapau geru prapuolusio Bošo pakaitu? Na ką gi, ir tai neblogai, Peteris dabar toks laimingas, kai žino, jog kažkas jį myli.

Po to, kai turėjau tiek vargo jį užsikariaudama, kažkaip atitolau nuo tos situacijos, bet nemanyk, kad mano meilė išblėso. Peteris mano

mieliausias, bet aš užtrenkiau savo sielos duris; jei jis vėl norės įveikti užraktą, turės pasirūpinti tvirtesnį laužtuvą!

Tavo Ana M. Frank

1944 m. gegužės 20 d., šeštadienis

Brangioji Kite!

Vakar vakare, nusileidusi iš mansardos, įėjau į kambarį ir pamačiau tokį vaizdelį: puiki vaza su gvazdikais nutelžta ant grindų, mama keliaklupsčia valo skuduru grindis, o Margo žvejoja iš balos mano popierius.

– Kas atsitiko? – paklausiau, apimta blogos nuojautos ir nesulaukusi atsakymo apžvelgiau padarytą žalą. Visas mano aplankas su genealogijomis, sąsiuviniai, knygos – viskas kiaurai permirko. Vos nepravirkau ir iš susijaudinimo ėmiau kalbėti vokiškai. Neprisimenu, ką sakiau, Margo pasakojo, esą kalbėjau visokius niekus, kaip antai: *„Unübersehbarer schade, schrecklich, entsetzlich, noch zu ergänzen“*33 ir taip toliau. Tėtis kvatojo, mama su Margo irgi prisidėjo, o aš vos neverkiau: tiek darbo nuėjo vėjais, taip gaila kruopščių išrašų.

Bet iš arčiau pažiūrėjus pasirodė, kad nuostoliai, laimei, nėra tokie dideli. Užlipusi mansardon, rūpestingai atrinkau ir atskyriau sulipusius popierius. Paskui susegiau po du ir pakabinau džiūti ant skalbinių virvės. Gražus buvo vaizdelis, nejučia net nusijuokiau. Marija Mediči greta Karolio V, Vilhelmas Oranietis greta Marijos Antuanetės.

– Tai *Rassenschande*34, – pašmaikštavo ponas van Danas.

Patikėjusi savo popierių apsaugą Peteriui, vėl nulipau žemyn.

– Kokios knygos sugadintos? – paklausiau Margo, tvarkančią mano turtus.

– Algebra, – atsakė Margo.

Bet net algebros vadovėlis nebuvo sugadintas, dėl ko galėjau tik apgailestauti. Jau verčiau jis būtų nuskendęs vazoj – tą algebros vadovėlį man bjauru imti į rankas. Antraštiniame lape bent dvi dešimtys pavardžių – tai mergaitės, kurios iš jo mokėsi pirma manęs; jis senas, pageltęs, pripaišytas, pritaisinėtas, pribraukinėtas. Vieną kartą, apimta šišo, sudraskysiu šitą bjaurų šlamštą į skutelius!

Tavo Ana M. Frank

33 Neįkainojami nuostoliai, baisu, siaubinga, nepataisoma (*vok.*).

34 Rasės išniekinimas (*vok.*).

1944 m. gegužės 22 d., pirmadienis

Brangioji Kite!

Gegužės 20-ąją tėtis per lažybas ponui van Danui pralošė penkis indelius jogurto: sąjungininkai dar neįsiveržė. Galiu tikrai pasakyti, kad visas Amsterdamas, visa Olandija, negana to – visa Europos

vakarų pakrantė iki pat Ispanijos dieną naktį kalba tik apie įsiveržimą, ginčijasi, lažinasi ir... tikisi.

Įtampa pakilusi kone iki aukščiausio taško; toli gražu ne visi, priskiriami „geriesiems olandams“, vis dar pasitiki anglais, toli gražu ne visi laiko, kad anglų blefavimo taktika yra tobula, žmonės pagaliau nori pamatyti kokius nors veiksmus, didžius ir didvyriškus žygius.

Niekas nemato toliau savo nosies, negalvoja, kad anglai kaunasi už save ir savo šalį; visi kažkodėl įsitikinę, kad anglai privalo kuo greičiau išvaduoti Olandiją. Kokios galėtų būti anglų pareigos mums? Kuo gi olandai bus užsitarnavę tą kilniaširdę pagalbą, kurios laukia nė kiek nedvejodami? Iš tikrųjų olandai smarkiai klysta. Nepaisant visų blefų, anglų dėl karo negalima kaltinti labiau nei kitų šalių, didelių ir mažų, kurias dabar okupavę vokiečiai. Nėra ko tikėtis, kad anglai pultų atsiprašinėti, nors jie, aišku, pramiegojo visą tą laiką, kol Vokietija ginklavosi; betgi ir kitos šalys, beje, Vokietijos kaimynės, taip pat pramiegojo. Anglija ir kitos šalys suprato, kad galvą įkišus į smėlį vargiai ką laimėsi, dabar visos, o ypač Anglija, turi mokėti baisią kainą už tą stručio taktiką.

Nė viena šalis veltui neaukos savo kareivių, ypač dėl svetimų interesų, o Anglija irgi ne išimtis. Vieną dieną tai ateis – įsiveržimas, išvadavimas ir laisvė; bet ta diena bus parinkta Anglijos, o ne okupuotų šalių nuožiūra.

Dideliam mūsų liūdesiui ir siaubui, yra žinių, kad daugelis žmonių pakeitė pažiūrą į mus, žydus. Girdėjom, kad antisemitizmas sklinda tokiuose sluoksniuose, kur anksčiau jo nė iš tolo nebūta. Visas mūsų slėptuvės aštuonetas labai įskaudintas. Neapykantos priežastis aiški, gal net žmogiška, bet tai nepateisinama. Krikščionys kaltina žydus tuo, kad šie, pakliuvę į vokiečių rankas, paleidžia liežuvį, išduoda savo gelbėtojus, kad daugeliui krikščionių per žydų malonę teko baisi lemtis ir siaubinga bausmė. Visa tai tiesa. Bet kaip ir į viską pasaulyje, reikėtų žvelgti iš abiejų pusių: ar krikščionys, atsidūrę mūsų vietoje, elgtųsi kitaip? Ar gali žmogus – kad ir kas jis būtų, žydas ar krikščionis, – tylėti, kankinamas vokiečių? Visi žino, kad tai neįmanoma, tai kodėl gi reikalauja iš žydų neįmanomų dalykų?

Nelegalų sluoksniuose sklando gandas, kad Vokietijos žydai, emigravę į Olandiją, o dabar atsidūrę Lenkijos koncentracijos stovyklose, nebus įleisti atgal į Olandiją, – ši šalis esą suteikusi jiems prieglobstį, bet kai Hitlerio nebebus, lai visi grįžta Vokietijon.

Girdint tokias kalbas, kyla klausimas – dėl ko gi vyksta šis ilgas ir sunkius karas? Mus vis tikina, kad kovojama už laisvę, tiesą ir teisingumą. Bet dar nesibaigus kovai, prasidėjo rietenos, o žydai vėl laikomi žemesnėmis būtybėmis. Labai liūdna, kad jau nebe pirmą kartą pasitvirtina sena tiesa: už tai, ką padarė vienas krikščionis, atsako jis pats, už tai, ką padarė vienas žydas, kaltė krinta visiems

žydams.

Tiesą pasakius, man galvoj netelpa tokie dalykai, kad olandai, ta gera, sąžininga ir teisinga tauta, tokios nuomonės apie mus, labiausiai engiamą, nelaimingiausią pasaulio tautą; tautą, kuriai visų labiausiai reikia užuojautos.

Turiu viltį, kad atšiaurumas žydams praeis, kad olandai vėl bus tokie kaip anksčiau, kad nei dabar, nei vėliau neišduos savo teisingumo jausmo, juk antisemitizmas – tai tokia neteisybė!

O jeigu šitas baisus gandas pasitvirtins, išlikęs apgailėtinas žydų būrelis pasitrauks iš Olandijos. Mes irgi drauge – vėl surišim į ryšulėlius savo gerą ir keliausim kuo toliau iš šitos puikios šalies, kadaise taip geraširdiškai pasiūliusios mums priebėgą, o dabar atgręžusios nugarą.

Aš myliu Olandiją, tikėjau, kad aš, tremtinė, rasiu čia tėvynę. Vis dar tuo tikiu!

Tavo Ana M. Frank

1944 m. gegužės 25 d., ketvirtadienis

Brangioji Kite!

Bepė susižiedavo! Žinia nėra visai netikėta, ir niekas iš mūsų ja pernelyg nesidžiaugia. Bertus – padorus, simpatingas, sportiškas vaikinas, tačiau Bepė jo nemyli. Mano galva – kam tada tekėti? Bandyčiau atkalbėti ją.

Bepė stengiasi daug pasiekti gyvenime, o Bertus ją tiesiog tempia atgal; jis darbininkas, jam niekas neįdomu, nieko nereikia. Netikiu, kad ji bus laiminga su tokiu silpnavaliu. Bepė tiesiog ilgiau negali tverti to neaiškumo; prieš mėnesį ji parašė laišką, atsisakė už jo tekėti, bet jai buvo dar blogiau. Paskui parašė dar vieną laišką, o dabar jau ir susižiedavo.

Tos sužadėtuvės įvyko dėl keleto aplinkybių. Pirma – ligoniui Bepės tėvui patinka Bertus; antra – Bepė vyriausia iš Voskeijlių vaikų, turi dar keletą jaunesnių sesučių, todėl mama jai nuolat prikaišioja, kad vis dar neištekėjusi; trečia – Bepei greitai jau dvidešimt penkeri, ji dėl to labai kremtasi.

Mama sako, kad geriau Bepė šiaip susitikinėtų su Bertum. Nežinau, man gaila Bepės, suprantu, kokia ji jautėsi vieniša. Bet vis tiek susituokti jie galės tik po karo, nes Bertus slapstosi, arba, kitais žodžiais tariant, gyvena nelegaliai, be to, abudu neturi nė grašio, negaus ir kraičio. Liūdna bus Bepės ateitis, o mes taip norėtume, kad ji būtų laiminga. Bet aš viliuosi, kad Bertus pasikeis greta jos, o gal Bepė susiras kitą simpatingą vyriškį, kuris mokės ją įvertinti.

Tavo Ana M. Frank

TĄ PAČIĄ DIENĄ

Kas dieną vis naujiena: šį rytą suėmė poną van Huveną. Jis slėpė du žydus. Mes sukrėsti. Dar du žydai atsidūrė ties nebūties riba. Baisu

ir dėl paties pono van Huveno.

Pasaulis apvirto aukštyn kojom. Patys geriausi žmonės siunčiami į koncentracijos stovyklas, uždaromi į kalėjimų vienutes, padugnės valdo šalį ir visi jų turi saugotis: senas ir mažas, turtingas ir vargšas. Vienas įkliūva prekiaudamas juodojoj rinkoj, kitas – už tai, kad padeda žydams ir kitiems nelegalams; niekas, išskyrus olandų nacionalsocialistus, nėra tikras dėl savo rytdienos.

Be pono van Huveno mums bus labai sunku. Bepė negali sutempti tokių krūvų bulvių, ji ir neprivalo to daryti, taigi vienintelė išeitis – mažiau valgyti. Kaip mums pavyks, dar papasakosiu, bet galiu jau dabar pasakyti, kad gyventi nebus smagiau. Mama sako, kad mes išvis nepusryčiausim, pietums bus košė su duona, vakarienei – keptos bulvės ir kartą du per savaitę daržovės arba salotos. Štai ir viskas. Alksim, bet vis geriau, nei būti sugautiems.

Tavo Ana M. Frank

1944 m. gegužės 26 d., penktadienis

Mano Brangioji Kite!

Na pagaliau ramiai įsitaisiau prie savo stalelio šalia vos vos praviro lango ir galiu viską tau iškloti.

Taip nusiminusi nebuvau jau daug mėnesių, net po įsibrovėlių antpuolio nesijaučiau tokia palūžusi ir kūnu, ir siela. Iš vienos pusės – suimtas van Huvenas, nuolat aptarinėjamas žydų klausimas, atidėliojamas sąjungininkų puolimas, bjaurus maistas, įtempti nervai, nusivylimas Peteriu; iš kitos – Sekminės, gėlės, pono Kiuglerio gimtadienis, tortai ir pasakojimai apie kabaretą, filmus ir koncertus. Koks didžiulis skirtumas, visai kitas gyvenimas – tai mes nepaliaujamai jaučiam. Vieną dieną galim pasišaipyti iš komiškų slėptuvės buities dalykų, bet kitą dieną (o tokių dienų daugybė) mus apima baimė, kiekvieno veide tos baimės, įtampos ir nevilties įspaudas.

Dėl to, kad mes čia slapstomės, daugiausia rūpesčių tenka Mipei ir ponui Kiugleriui. Mipei vis daugėja darbų, o ponas Kiugleris jaučia sunkiai pakeliamą atsakomybę už mus aštuonis. Kartais jis taip nervinasi, kad bemaž negali kalbėti. Ponas Kleimanas ir Bepė taip pat mumis labai rūpinasi, bet jie nors kartkarčiais, nors dienai kitai gali išmesti iš galvos slėptuvę. Jie turi ir savų rūpesčių – ponas Kleimanas dėl sveikatos, o Bepė – dėl sužadėtuvių, kurių ateitis, bent jau kol kas, neatrodo rožine spalva piešta. Be šitų rūpesčių, jie dar kažkur vaikšto, važinėja, lankosi svečiuose, nors tarpais gyvena kaip normalūs žmonės, jiems įtampa bent trumpam atslūgsta, o mums niekada, nė minutei, štai jau dveji metai. Kiek ji dar slėgs mus vis didėjančiu, vargiai bepakeliamu svoriu?

Kanalizacija vėl užsikimšo, negalima nuleisti vandens, nebent po lašelį. Pasirinkimas toks – arba išvis nevaikščioti į tualetą, arba pasiimti šepetį; nešvarų vandenį pilam į didžiulį molinį puodą. Šiandien dar kaip nors išsiversim, bet kas bus, jei šaltkalvis nesugebės pataisyti – juk miesto remonto tarnybos nepakviesi anksčiau nei antradienį.

Mipė atsiuntė mums duonos su razinomis, ant jos užrašyta: „Linksmų Sekminių“. Atrodo kaip patyčios – kokios gali būti linksmybės, kai visi nusiminę ir išsigandę.

Po to, kai taip atsitiko ponui van Huvenui, mus dar labiau apėmė baimė, iš visų pusių girdi vien „ššš“, stengiamės laikytis tylos. Policija išlaužė pono van Huveno duris, vadinasi, ir mums taip gali atsitikti! Jeigu ir mus kada nors... ne, negaliu pabaigti frazės, bet šiandien tos minties neįmanoma atsikratyti. Vis stingstu, prisimindama išgyventus siaubus.

Aštuntą vakaro teko vienai eiti apačion į tualetą. Ten nieko nebuvo, visi sėdėjo prie radijo. Drąsinausi kaip įmanydama, bet maža iš to naudos. Čia, viršuj, vis dėlto jaučiuosi saugiau nei būdama viena dideliam tuščiam name. Apačioj, atsidūrus paslaptingų garsų iš viršaus ir automobilių signalų iš gatvės apsupty, mane ima krėsti drebulys, jei nepaskubu kuo greičiausiai sprukti ir nenuveju šalin minčių.

Pasikalbėjusi su tėčiu, Mipė tapo kur kas mielesnė ir nuoširdesnė. Tiesa, tos istorijos dar nesu tau pasakojusi. Vieną gražią dieną Mipė atėjo pas tėtį raudona kaip vėžys ir be užuolankų paklausė, ar jis mano, kad ir jie užsikrėtę antisemitizmu. Tėtis labai išsigando, bandė ją įtikinti, kad taip nėra, bet Mipė, matyt, nevisiškai juo patikėjo. Dabar jie dažniau mums kažko atneša, labiau domisi mūsų vargais, nors, aišku, mes neturim įkyrėti savo skundais. Ak, jie tokie nuostabūs, tokie geri žmonės!

Nuolatos savęs klausiu: gal visiems būtų geriau, jei nebūtume slapstęsi, jei dabar mūsų jau nebūtų gyvų ir nereikėtų taip kentėti, o svarbiausia – kitiems užtraukti pavojaus. Bet ir apie tai baisu pagalvoti, mes dar mylim gyvenimą, mes dar nepamiršom gamtos šauksmo, mes vis dar tikim. Tikim, kad viskas bus kitaip.

Kad bent kas vyktų, ir kuo greičiau, nors ir antskrydžiai. Net ir jie mūsų taip neslėgtų kaip ta pavojaus grėsmė. Tegul ateina galas, kad ir žiaurus; tada bent jau paaiškėtų, nugalėjom ar tapom aukomis.

Tavo Ana M. Frank

1944 m. gegužės 31 d., trečiadienis

Brangioji Kite!

Šeštadienį, sekmadienį, pirmadienį ir antradienį buvo taip karšta, kad negalėjau išlaikyti plunksnakočio, todėl ir tau neparašiau. Penktadienį užsikimšę kanalizacijos vamzdžiai buvo sutvarkyti

šeštadienį. Dieną mus aplankė ponia Kleiman, papasakojo daugybę naujienų apie Jopę, be kitų, ir tą, kad ji drauge su Žaki van Marsen įstojo į klubą ir dabar žaidžia žolės riedulį. Sekmadienį Bepė užėjo patikrinti, ar pas mus neįsilaužta, ir pasiliko pusryčių. Pirmadienį (antrą Sekminių dieną) sargybą prie nelegalų ėjo ponas Gisas, o antradienį pagaliau vėl leista atverti langą. Retai kada per Sekmines būna toks puikus, šiltas, o tikriau – karštas oras. Čia, slėptuvėj, tiesiog nepakenčiamai karšta. Kad galėtum įsivaizduoti mūsų skundų srautą, trumpai aprašysiu tas karštas dienas.

Šeštadienis. „Ak, koks nuostabus oras“, – sakėm visi vienu balsu rytą. „Galėtų būti ne taip karšta“, – skundėmės dieną, nes langų nebuvo galima atidaryti.

Sekmadienis. „Na ir pragaras, tiesiog nepakenčiama, sviestas tirpsta, name nėra jokios vėsios vietos, duona džiūsta, pienas rūgsta, o langų atverti negalima. Ak, mes vargšai atstumtieji, sėdim įkalinti ir dūstam nuo karščio, o visi žmonės švenčia Sekmines.“ (Tai ponios van Dan žodžiai.)

Pirmadienis. „Man skauda kojas, neturiu vasarinių drabužių, tokiam karšty negaliu plauti indų.“ Visi dejavo nuo ankstaus ryto iki vėlaus vakaro. Ir tikrai buvo labai sunku.

Aš pati nepakenčiu karščio, todėl džiaugiuosi, kad šiandien pakilo stiprus vėjas, o saulutė vis tiek šviečia.

Tavo Ana M. Frank

1944 m. birželio 2 d., penktadienis

Mieloji Kite!

Eidami į mansardą pasiimkite didelį skėtį, geriausiai vyrišką. Tik taip galima apsisaugoti nuo lietaus, srūvančio per stogą. Sakoma: aukštai užlipai – sausas likai, dar palypėsi – baimės neregėsi. Bet pasakymas visai netinka karo laikui dėl šaudymo, be to, viršuj – kačių išvietė. Mušė įjunko lengvintis ant laikraščių arba į grindų plyšį, taigi ne tik lietus pila, bet ir nepakenčiamai dvokia. O jei dar pridėsim, kad naujoji sandėlio katė irgi turi šitą pačią silpnybę, tai visi, kas kada turėjo netvarkingą katę, galės įsivaizduoti, kokių aromatų, be pipirų ir čiobrelių, prisisunkęs mūsų namas.

Galiu išrašyti vaistų nuo šaudymo baimės: išgirdus garsiai šaudant tučtuojau bėgti prie artimiausių medinių laiptų ir kiek įmanoma greičiau lakstyti aukštyn žemyn; beje, privaloma bent kartą pargriūti. Triukšmas, kilęs lakstant ir griuvinėjant, nustelbs šūvius, o įsitaisęs mėlynių ir gumbų turėsi įvairiausių rūpesčių ir mažiau bijosi. Šių eilučių autorė sėkmingai išbandė minėtą idealų receptą.

Tavo Ana M. Frank

1944 m. birželio 5 d., pirmadienis

Brangioji Kite!

Nauji nemalonumai slėptuvėj. Vaidas tarp Diuselio ir Frankų šeimos dėl sviesto dalijimo. Diuselio kapituliacija. Artima ponios van Dan ir minėtojo Diuselio draugystė, flirtas, bučiniai ir draugiški juokeliai. Diuselis aiškiai pasiilgęs moters.

Van Danai prieštarauja, kad Kiuglerio gimtadieniui būtų kepamas meduolis – esą mes patys meduolių nevalgom. Kaip niekinga! Viršutinių nuotaika bloga. Ponia van D. persišaldžiusi. Diuselis buvo sučiuptas geriantis alaus mielių tabletes, nors mes tuo tarpu nieko negaunam.

Penktoji armija užėmė Romą. Miestas nebuvo bombarduojamas, nesugriautas. Propagandinis triukšmas Hitlerio labui.

Mažai daržovių ir bulvių, vienas duonos kepalas supelijo. Džiūsnelė (taip vadinam naują sandėlio katę) negali pakęsti pipirų kvapo. Miega ji kačių išvietės dėžėj, o reikalus atlieka drožlėse. Neįmanoma jos laikyti.

Oras bjaurus. Nuolat bombarduojama Pa de Kalė ir vakarinė Prancūzijos pakrantė.

Dolerių niekas neperka, juo labiau aukso. Juodosios pinigų skrynelės dugnas jau šviečiasi. Kaip mes gyvensim kitą mėnesį?

Tavo Ana M. Frank

1944 m. birželio 6 d., antradienis

Mano Brangioji Kite!

*„This is D-day“*35,– dvyliktą valandą pranešė Bi-Bi-Si. Tikrai, šiandien didi diena – prasidėjo sąjungininkų puolimas!

Aštuntą ryto anglai pranešė, kad smarkiai bombarduojama Kalė, Bulonė, Havras ir Šerbūras, taip pat Pa de Kalė (kaip paprastai). Paskui perdavė įspėjimą okupuotoms teritorijoms: visi, gyvenantys 35 kilometrų zonoj nuo jūros kranto, turi pasirengti bombardavimams. Kur įmanoma, valandą prieš bombarduojant anglai išbarstys lapelius.

Pagal vokiečių pranešimus, į Prancūzijos pajūrį nusileido keletas anglų parašiutininkų būrių. O Bi-Bi-Si perdavė, kad anglų desantiniai laivai stojo į kovą su vokiečių jūrų pėstininkais. Štai kokią išvadą priėjo slėptuvė devintą ryto prie pusryčių stalo: tai viso labo puolimo repeticija, tokia kaip ir prieš porą metų prie Djepo.

Dešimtą Bi-Bi-Si pranešė vokiečių, olandų, prancūzų ir kitomis kalbomis: puolimas prasidėjo! Vadinasi, dabar jau tikrai. Vienuoliktą Bi-Bi-Si vokiečių kalba transliavo vyriausiojo kariuomenės vado Dvaito Eizenhauerio kalbą.

Bi-Bi-Si laida anglų kalba: *This is D-day!* Generolas Eizenhaueris pasakė Prancūzijos liaudžiai: *Stiff fighting will come now, but after this the victory. The year 1944 is the year of complete victory. Good luck!*36

Bi-Bi-Si transliacija anglų kalba pirmą valandą (pateikiu vertimą): 11 000 lėktuvų, parengti kovai ir nuolat siunčiami į skrydžius, gabena

kariuomenę ir bombarduoja priešo užnugarį. 4000 desantinių laivų, neskaitant mažesniųjų, atplaukė prie Šerbūro–Havro pakrantės ruožo. Anglų ir amerikiečių daliniai jau kaunasi sunkiuose mūšiuose. Transliavo Belgijos ministro pirmininko Gerbrandžio, Norvegijos karaliaus Hakono, de Golio iš Prancūzijos ir, savaime suprantama, Čerčilio kalbas.

Slėptuvėj baisiausias sąmyšis. Ar gali būti, kad artėja ilgai lauktas išvadavimas? Išvadavimas, apie kurį tiek kalbėta, kuris atrodo pernelyg nepaprastas, pernelyg panašus į pasaką, kad kada nors taptų tikrove! Ar gali būti, kad šie metai, 1944-ieji, atneš mums pergalę? Kol kas dar to nežinom. Bet viltis teikia jėgų gyventi. Ji mus padrąsina, sugrąžina jėgas. Juk mes turėsim atlaikyti visas baimes, netektis ir kančias. Dabar mes turim būti ramūs ir tvirti, sukąsti dantis ir ištverti. Prancūzija, Rusija, Italija, net pati Vokietija turi teisę aimanuoti nuo kančių, o mes ne!

Ak, Kite, pats nuostabiausias dalykas, susijęs su sąjungininkų puolimu, – jausmas, kad draugai tuoj bus čia. Tie baisūs vokiečiai taip ilgai engė ir kankino, kad mus palaiko jau vien mintis apie draugus ir išgelbėjimą. Kalbu ne vien apie žydus, bet ir apie Olandiją, apie visą okupuotą Europą. Galimas daiktas – taip pasakė Margo – rugsėjį arba spalį aš jau eisiu į mokyklą.

Tavo Ana M. Frank

P. S. Aš tau nuolat pranešiu šviežiausias naujienas!

Šį rytą, taip pat ir naktį vokiečių užnugary iš dangaus biro baidyklės ir manekenai, atsitrenkę į žemę, sproginėjo. Išmesta nemažai desantininkų, kariai išsitepę veidus juodais dažais, kad tamsoje būtų nepastebimi. Šeštą ryto prie kranto priplaukė pirmieji desantiniai laivai, o dar prieš tai, naktį, pakrantėn numesta penki tūkstančiai tonų bombų. Šiandien karo veiksmuose dalyvavo dvidešimt tūkstančių lėktuvų. Iki to laiko, kol išsilaipino desantas, vokiečių kranto apsauga buvo sutriuškinta. Užimtas nedidelis placdarmas, viskas klostosi gerai, nors oras prastas. Kariuomenę, taip pat ir gyventojus vienija *one will and one hope*37.

35 Šiandien – lemiama diena (*Day of Decision*) (*angl.*).

36 Prieš akis – žūtbūtinė kova, bet po jos ateis pergalė. 1944-ieji – galutinės pergalės metai. Sėkmės! (*Angl.*)

37 Vienas noras ir viena viltis (*angl.*).

1944 m. birželio 9 d., penktadienis

Brangioji Kite!

Puikios žinios apie puolimą! Sąjungininkai užėmė Bajė, Prancūzijos pajūrio kaimelį, dabar kaunasi dėl Kano miesto. Jų tikslas aiškus – atkirsti pusiasalį, kuriame yra Šerbūras. Kas vakarą karo

korespondentai pasakoja apie sunkumus, kurie kliūva sąjungininkų kariuomenei, apie jos didvyriškumą ir ryžtą. Jų pasakojimai tiesiog neįtikėtini. Per radiją kalbėjo ir sužeistieji, dabar jau grįžę Anglijon. Nors oras baisus, lėktuvai skrenda be perstojo. Per Bi-Bi-Si girdėjom, kad Čerčilis pats norėjo dalyvauti puolime, bet atsisakė savo ketinimo, įkalbėtas Eizenhauerio ir kitų generolų. Tik pamanyk, koks drąsus tas senas žmogus, juk jam jau turbūt kokie septyniasdešimt metų!

Mūsų jaudulys kiek aprimo; vis dėlto mes tikimės, kad iki metų pabaigos karas baigsis. Būtų pats laikas! Nebeturiu daugiau jėgų klausytis ponios van Dan dejonių; dabar, kai ji nebegali mums prikaišioti, jog puolimas atidėliojamas, kiauras dienas skundžiasi blogu oru. Tiesiog nežti nagai įsodinti ją į šalto vandens kibirą palėpėj!

Visa slėptuvė, išskyrus tik van Daną ir Peterį, perskaitė trilogiją *Vengriškoji rapsodija*. Tai Ferenco Listo, kompozitoriaus, pianisto virtuozo ir vunderkindo, biografija. Labai įdomi knyga, bet, mano galva, ten per daug pasakojama apie moteris; Listas, pasirodo, buvęs ne tik didis ir garsus pianistas, bet ir mergišius, net iki septyniasdešimties metų. Turėjo romaną su grafiene Mari d'Agu, kunigaikštiene Karolina Vitgenštein, šokėja Lola Montes, pianiste Agnese Kingvort, pianiste Sofi Menter, čerkesų kunigaikštiene Olga Janina, baroniene Olga Mejendorf, aktore Lila – kaip ten ji – ir t. t. iki begalybės. Kai kalba sukasi apie muziką ir kitus menus, kur kas įdomiau. Aprašytas Šumanas ir Klara Vik, Hektoras Berliozas, Johanas Bramsas, Bethovenas, Joachimas, Richardas Vagneris, Hansas fon Biulovas, Antonas Rubinšteinas, Friderikas Šopenas, Viktoras Hugo, Onorė de Balzakas, Hileris, Humelis, Černis, Rosinis, Cherubinis, Paganinis, Mendelsonas ir t. t.

Listas buvo šaunus vaikinas, labai dosnus ir padorus, nors ir garbėtroška. Visiems padėjo, užvis labiausiai vertino meną, turėjo nenugalimą potraukį konjakui ir moterims, negalėjo pakęsti ašarų, buvo tikras džentelmenas, negalėjo atsakyti kam nors paprašius, pinigams neteikė reikšmės, pasisakė už tikėjimo laisvę.

Tavo Ana M. Frank

1944 m. birželio 13 d., antradienis

Brangioji Kite!

Dar vienas gimtadienis praėjo, taigi dabar man penkiolika. Gavau visai nemažai dovanų; penkiatomę Špringerio meno istoriją, apatinių drabužių komplektą, du diržus, nosinę, du indelius jogurto, džemo, du nedidelius meduolius, botanikos knygą nuo tėčio ir mamos, auksinę apyrankę nuo Margo, lipnaus popieriaus bloknotėlį nuo van Danų, maltozės ir pelėžirnių nuo Diuselio, saldėsių nuo Mipės, saldėsių ir

sąsiuvinių nuo Bepės, o pati didžiausia dovana – knyga *Marija Teresė* ir trys riekelės riebaus sūrio nuo pono Kiuglerio. Peteris įteikė gražią bijūnų puokštę; vargšelis, taip jis stengėsi ką nors gauti, bet nepavyko.

Sąjungininkai puola sėkmingai, nors oras baisiai bjaurus – vėtros, liūtys, audra jūroj.

Vakar Čerčilis, Smatsas, Eizenhaueris ir Arnoldas aplankė prancūzų kaimus, kuriuos užėmė ir išvadavo anglai. Čerčilis buvo torpediniame kateryje, kuris apšaudo pakrantę. Regis, kad jis, kaip ir dauguma vyrų, nepažįsta baimės. Pavydu!

Kai sėdi slėptuvės tvirtovėj, negali sužinoti, kokios olandų nuotaikos. Be jokios abejonės, žmonės džiaugiasi, kad Anglija, taip jų vainota už neveiklumą, pagaliau pasiraitojo rankoves ir ėmėsi darbo. Kai kas vis nepatenkintas, esą anglų okupacija nereikalinga, bet tie žmonės nesupranta, kokie neteisingi jų išvedžiojimai. Jie svarsto maždaug taip: tegul Anglija kaunasi ir aukoja savo sūnus, tegul išvaduoja Olandiją ir kitas okupuotas šalis. Bet paskui anglai neturi teisės likti Olandijoj, tad tegul nuolankiai atsiprašo visų okupuotų šalių, sugrąžina Indoneziją ankstesniam šeimininkui ir, netekę kraujo ir turto, grįžta Anglijon. Taip galvoja tik apgailėtini mulkiai, bet, kaip jau esu sakiusi, Olandijoj tokių nestinga. O koks būtų Olandijos ir kaimyninių šalių likimas, jei Anglija – tokią galimybę ji turėjo – būtų sudariusi taiką su Vokietija? Olandija taptų Vokietijos dalimi – štai tau ir džiaugsminga pabaiga!

Visus olandus, vis dar iš aukšto žiūrinčius į anglus, burnojančius ant Anglijos ir ant jos senių lordų vyriausybės, vadinančius anglus bailiais, bet vis tiek neapkenčiančius vokiečių, reikėtų gerai krestelėti – kaip kokią pagalvę; gal tada jų sujauktos smegenys susitvarkytų!

Visokiausi norai, mintys, kaltinimai ir priekaištai sukasi mano galvoj. Iš tikrųjų nesu tokia pasipūtusi, kaip daug kas mano; matau visus savo trūkumus ir klaidas, bet žinau ir tai, kad noriu pasitaisyti, pasitaisysiu ir nemaža jau pasiekiau!

Dažnai savęs klausiu, kodėl visi ir dabar mano, jog esu išdidi ir visažinė? Argi tikrai tokia esu? Ar tikrai aš viena išdidi, o gal ir kiti tokie patys? Skamba keistai, suprantu, bet vis dėlto neišbrauksiu šios frazės, nes geriau pagalvojus, tai nelabai ir keista. Ponia van Dan ir Diuselis, svarbiausi mano kritikai, abu garsėja kaip neinteligentiški žmonės, o tiesiai tariant – kvailiai. Kvailys paprastai pakęsti negali, jei kiti daro ką nors geriau už jį; pats akivaizdžiausias pavyzdys – būtent šita kvailių porelė: ponia van Dan ir Diuselis. Ponia van D. laiko mane kvaišele dėl to, kad nesergu ta liga taip sunkiai kaip ji; sako, kad man stinga kuklumo, nes to kuklumo pati dar mažiau turi; mano, jog vilkiu pernelyg trumpas sukneles, nes jos pačios suknelės dar trumpesnės;

vadina mane visažine, nes dukart dažniau kiša savo dvylekį, kai kalbama apie jai visiškai nesuprantamus dalykus. Tas pat tinka ir Diuseliui. Bet viena iš mano mėgstamiausių patarlių: nėra dūmų be ugnies. Todėl nesiginčydama sutinku – esu išdidi.

Mano charakteris sunkus tuo požiūriu, kad ne kas kitas, o pati daugiausia save plūstu ir kaltinu. O kai dar ir mama prideda savo gerų patarimų, ant manęs užvirsta toks kalnas, jog netenku vilties išsikapstyti. Iš sielvarto tampu šiurkšti ir priešgyna, kol pagaliau ima skambėti sena ir labai gerai pažįstama giesmelė: niekas manęs nesupranta.

Ta mintis tūno many; aišku, gal pasirodys, jog klystu, bet yra joje tiesos kruopelė. Kartais taip užverčiu save kaltinimais, jog be paguodos žodžio negaliu išsikapstyti. Kad bent vienas žmogus suprastų mano jausmus. Deja, kol kas jo neturiu, reikės dar ieškoti.

Žinau, dabar paklaustum apie Peterį, ar ne, Kite? Taip, Peteris man draugas, bet ne mylimasis. Kasdien jis vis labiau prisiriša prie manęs. Vis dėlto kažkokia slėpininga siena tarp mūsų, pati negaliu suprasti, kas tai.

Kartais pagalvoju, kad tas mano ilgesys nėra toks stiprus. Betgi negaliu nė dienos prabūti nenuėjus pas jį, kaip ir anksčiau imu jo be galo ilgėtis. Peteris mielas ir geras, vis dėlto negaliu nuneigti, kad daug kas mane nuvilia. Pirmų pirmiausiai man nepatinka, kad jis atmeta religiją, kad nuolat kalba apie valgį ir dar apie kai kuriuos panašius dalykus. Bet mes davėm vienas kitam žodį nesipykti, aš įsitikinusi, jog taip ir bus. Peteris mėgsta ramybę, jis tolerantas, labai lengvo būdo. Galiu jam sakyti tokius dalykus, kokių savo motinai neleistų. Jis uoliai stengiasi išvalyti rašalo dėmes iš savo sąsiuvinio ir palaikyti tvarką. Kodėl vis dar neatskleidžia man slapčiausių minčių, kodėl gi niekaip neįstengiu jo palenkti? Peteris kur kas uždaresnio būdo nei aš – kas tiesa, tai tiesa; bet žinau iš patirties (nors nuolat man priekaištaujama, kad visos mano žinios grynai teorinės, negyvenimiškos), kad ir uždariems žmonėms kartais reikia – gal net labiau nei kitiems – kam nors išsipasakoti.

Mudu su Peteriu slėptuvėj praleidom tuos metus, kai žmogus labiausiai linkęs apmąstymams. Dažnai kalbam apie ateitį, praeitį ir dabartį, bet, kaip jau sakiau, iki kažko tikro nenusigaunu, nors žinau, kad tai yra!

Tiesiog iš proto kraustausi dėl gamtos – gal todėl, kad taip ilgai esu įkalinta ir negaliu net nosies iškišti laukan. Gerai prisimenu, kad anksčiau mano žvilgsnis vargiai užkliūdavo už skaistaus žydro dangaus, mėnesienos, žydinčių gėlių ir čiulbančių paukščių. Čia, slėptuvėj, viskas pasikeitė. Kad ir per Sekmines – buvo taip karšta, akis man lipdė miegas, bet išlaukiau pusės dvyliktos, kad nors kartą per atvirą langą viena pasigrožėčiau mėnesiena. Deja, mano auka

pasirodė bergždžia: mėnuo taip ryškiai švietė, kad bijojau atverti langą. Kartą, tai buvo jau seniai, prieš keletą mėnesių, atsitiktinai atsidūriau viršuj vakare, kai buvo vėdinama. Neišėjau, kol neuždarė lango. Mane tiesiog užbūrė tas tamsus vėjuotas ir lietingas vakaras, audra, padange skriejantys debesys; pirmąkart per pusantrų metų atsidūriau akistatoje su naktimi. Po to vakaro troškimas pamatyti visa tai dar kartą nustelbė vagių, tamsos, žiurkių, antskrydžių baimę. Vienut vienutėlė nusileidau žemyn ir žiūrėjau pro direktoriaus kabineto ir pro virtuvės langą. Daugelis grožisi gamta, kai kas net miega po žvaigždėtu dangumi, ne vienas ligoninėj ar kalėjime svajoja apie tą dieną, kai vėl galės laisvai gėrėtis pasauliu. Bet maža tokių, kurie įkalinti drauge su savo ilgesiu, kuriems atimta teisė džiaugtis gamta – o šito trokšta ir vargeta, ir turtuolis.

Tai ne išsigalvojimas, kad žvelgdama į dangų, debesis, mėnesį ir žvaigždes, įgyju kantrybės, nurimstu. Tai daug geresnė priemonė nei valerijonai ar bromas – gamtos akivaizdoj nurimstu ir įgyju ryžto pakelti visus smūgius!

Taip susiklostė, kad pasaulį galiu matyti – išskyrus ypatingus atvejus – pro dulkėtus langus ir nešvarias užuolaidas; maža džiaugsmo taip žiūrėti. Gamta yra niekuo nepakeičiama!

Vienas iš daugelio man rūpimų klausimų – kodėl moters padėtis anksčiau buvo, o ir dabar dar daugelyje tautų išliko žemesnė nei vyro. Kiekvienas pasakys, jog tai neteisinga, bet man to nepakanka, turiu žinoti tokios siaubingos neteisybės priežastį!

Greičiausiai vyras kadaise užvaldė moterį fizine jėga; vyras uždirba gyvenimui, vyras pradeda vaikus, vyrui viskas leidžiama... Vos ne iki mūsų dienų moterys tylomis kentė tokią padėtį, o taip elgtis kvaila – juk juo ilgiau paprotys išlieka, juo labiau jis įsišaknija. Laimei, moterims atsivėrė akys, kai jos pradėjo mokytis, dirbti, lavinti protą. Daugely šalių moterys gavo lygias teises su vyrais; daug žmonių – pirmiausiai moterys, bet taip pat ir vyrai, – suprato, kaip klydo pasaulis, taip ilgai toleruodamas tokią tvarką. Šiuolaikinė moteris nori turėti teisę būti visiškai nepriklausoma!

Bet ir tai dar ne viskas. Moteris turi būti gerbiama! Didžiojoj pasaulio daly vyrai yra labiau gerbiami, kodėl gi ir moterys negali atsistoti greta jų? Kariai ir karo didvyriai garbinami ir šlovinami, išradėjai apgaubiami nemirtinga šlove, prieš kankinius nulenkiama galva, bet ar daug kas pasaulyje supranta, jog moteris – tas pats karys?

Knygoje *Žmogus prieš mirtį* perskaičiau mintį, kuri mane sukrėtė. Ten sakoma maždaug taip: moteris jau vien gimdydama vaikus pakelia daugiau skausmo, negalių ir kančių nei bet koks karo didvyris. Ir kokį gi atlygį gauna moteris už tokias kančias? Kai gimdymai pasiglemžia sveikatą, ji nustumiama šalin, greitai ir vaikai ją palieka, ir grožis

nuvysta. Moterys, kovojančios ir kenčiančios už žmogaus padermės išlikimą, daug tvirtesnės ir drąsesnės karės nei pagyrūnai kovotojai už laisvę!

Visai nemanau, kad moterys turi negimdyti vaikų, priešingai – taip gamtos sutvarkyta ir taip turi būti. Tik kaltinu pasaulio tvarką ir vyrus, kad didi, sunki, bet drauge nuostabi moters dalia nenusipelnė deramos visuomenės pagarbos.

Visiškai sutinku su minėtos knygos autoriumi Pauliumi de Kreifu: civilizuotuose kraštuose vyrai turi išmokti vertinti gimdymą visai kitaip, nelaikyti jo savaime suprantamu ir kasdieniu dalyku. Bepiga vyrams kalbėti – jiems netenka ir niekada neteks nešti moters daliai kliuvusios naštos.

Aš tikiu, kad per kitą šimtmetį pažiūra, jog moters priedermė – gimdyti vaikus, pasikeis, visokeriopą pagarbą ir žavėjimąsi pelnys ta, kuri kantriai ir be skambių žodžių neša šitą naštą ant savo pečių.

Tavo Ana M. Frank

1944 m. birželio 16 d., penktadienis

Brangioji Kite!

Naujos problemos: ponia van D. apimta nevilties. Kalba apie sušaudymą, kalėjimą, kartuves ir savižudybę. Pavyduliauja man Peterio, mat jis manimi, o ne ja pasikliauna; užsigavusi, kad Diuselis per menkai kreipia dėmesio į jos viliones; baiminasi, kad vyras rūkalams išleis visus pinigus, gautus už jos kailinius; vaidijasi, plūstasi, verkia, skundžiasi, juokiasi ir vėl vaidijasi.

Na ir ką gi daryti su tokia kvaiša ašarų pakalne? Niekas į ją rimtai nežiūri, ji tikra bestuburė, verkia į rankovę pirmam pasitaikiusiam; iš nugaros mergelė, iš priešakio – senelė. O blogiausia tai, kad į tokį jos elgesį Peteris atsako šiurkštumu, van Danas suirzta, mama ima šaipytis. Negali skųstis, puiki aplinka pas mus! Bet nereikia užmiršti vienos taisyklės: iš visko juokis ir nesirk svetimomis ligomis. Nors skamba egoistiškai, iš tikrųjų – tai vienintelis būdas nepradėti savęs gailėtis.

Poną Kiuglerį siunčia mėnesiui į Almakarą darbo prievolei. Jis bandys išsisukti su daktaro pažyma ir „Opektos“ laišku. Ponas Kleimanas nori, kad jam kuo greičiau operuotų skrandį. Vakar vienuoliktą vakaro išjungti visi asmeniniai telefonai.

Tavo Ana M. Frank

1944 m. birželio 23 d., penktadienis

Brangioji Kite!

Slėptuvėj nieko ypatinga. Anglai pradėjo didelį Šerbūro puolimą. Pimas ir van Danas tikina, kad spalio 10 d. būsim laisvi. Rusai dalyvauja kampanijoje, vakar pradėjo pulti Vitebsko kryptimi. Tai

įvyko tiksliai trejų metų sukakties, kai vokiečiai užpuolė Rusiją, dieną.

Bepės nuotaika prasta kaip niekad. Beveik baigėm bulves. Nuo dabar tikrai turėsim suskaičiuoti bulves po lygiai, kad kiekvienas galėtų daryti su jomis, ką tinkamas. Nuo pirmadienio Mipė savaitę atostogauja. Pono Kleimano rentgeno nuotraukoj gydytojai nieko bloga nerado. Dabar jis nežino, ar ryžtis operacijai, ar tegul bus, kas bus.

Tavo Ana M. Frank

1944 m. birželio 27 d., antradienis

Mano Brangioji Kite!

Nuotaika visiškai pasikeitė, viskas klostosi tiesiog nuostabiai. Šiandien užimtas Šerbūras, Vitebskas ir Žlobinas. Tikriausiai paimta galybė belaisvių ir trofėjų. Prie Šerbūro žuvo penki vokiečių generolai, du pateko į nelaisvę. Dabar, turėdami savo žinioj uostą, anglai gali atsigabenti visa, kas reikalinga. Nuo puolimo pradžios tepraėjo trys savaitės, o jau visas Kontenteno pusiasalis anglų rankose! Tai bent šaunuoliai!

Visas tas tris savaites nuo *D-day* kasdien lyja, siaučia audros ir čia, ir Prancūzijoj, bet blogas oras nesutrukdė anglams ir amerikiečiams parodyti savo galios, ir dar kokios galios! Aišku, vokiečiai paleido savo stebuklingą ginklą, bet kokia nauda iš to niekalo, gal tik anglams kiek žalos, tiesa, dar Krauto laikraščiai patriukšmauja. Šiaip ar taip, kai jie savo „Krautlande“ supras, jog „bolševikų grėsmė“ visai reali, tada juos tikrai apims panika.

Visi vokiečių vaikai ir moterys, nedirbančios vermachtui, evakuojami iš pajūrio į Groningeną, Fryziją ir Gerderlandą. Musertas38 pareiškė, kad jei puolimo banga pasieks Olandiją, jis pats apsirengsiąs kareiviškus drabužius. Ar tikrai tas riebokšlis ketina kariauti? Ko gi jis anksčiau neišvyko į Rusijos frontą? Kadaise Suomija atmetė pasiūlymą sudaryti taiką, dabar ir vėl derybos šiuo klausimu nutrauktos. Mulkiai paskutiniai, jie dar krims nagus gailėdamiesi!

Kaip manai, kur mes būsim liepos 27-ąją?

Tavo Ana M. Frank

38 Olandijos NSDP lyderis.

1944 m. birželio 30 d., penktadienis

Brangioji Kite!

Blogas oras, arba kitaip tariant: *bad weather from one at a stretch to the thirty June*39. Argi ne puikiai sudėsčiau sakinį? Taip, gali patikėti manimi, jau visai neblogai moku anglų kalbą; įrodymui su žodynu skaitau *Idealų vyrą*. Karas vyksta puikiai: paimtas Bobruiskas, Mogiliovas ir Orša, daugybė belaisvių.

Čia viskas *all right*. Visų nuotaika gerėja, mūsų superoptimistai

triumfuoja, van Danai vykdo cukraus dingimo veiksmus, Bepė pakeitė šukuoseną, o Mipė savaitę atostogauja. Tai naujausios žinios!

Man labai skausmingai marino nervą, o dar priekinio danties. Skaudėjo nepakeliamai, Diuselis net pamanė, kad tuoj pat neteksiu sąmonės. Ir tikrai taip galėjo būti. Poniai van D. irgi ūmai ėmė gelti dantį!

Tavo Ana M. Frank.

P. S. Gavom žinutę iš Bazelio, Berndas40 atliko smuklininko vaidmenį *Minoje fon Barnhelm*. „Jis turi artisto gabumų“, – pasakė mama.

39 Blogas oras visą birželį – nuo pirmos iki trisdešimtos (*angl.*).

40 Pusbrolis Bernardas Elijasas.

1944 m. liepos 6 d., ketvirtadienis

Brangioji Kite!

Man baisu klausytis, kai Peteris kalba, jog paskui jis tikriausiai tapsiąs nusikaltėliu arba spekuliantu; aišku, juokauja, bet vis tiek nujaučiu, kad jis pats būgštauja dėl savo charakterio silpnumo. Margo su Peteriu man amžinai kartoja: „Jei aš turėčiau tiek stiprybės ir ištvermės, kiek tu turi, jei taip sugebėčiau siekti tikslo, jei turėčiau tiek atkaklumo ir energijos, na, tada aš...“

Ar tikrai gerai, kad nepasiduodu jokioms įtakoms? Ar esu teisi, eidama keliu, kurį man rodo sąžinė?

Tiesą sakant, man sunku suprasti, kaip gali žmogus, prisipažinęs esąs silpnas, ir toliau toks būti. Jei jau žinai, kad esi silpnas, tai kodėl nekovoji prieš tą silpnumą, kodėl negrūdini charakterio? O jie atsako: „Todėl, kad taip daug patogiau!“ Toks atsakymas kelia man liūdesį. Patogiau? Ar tai reiškia, jog gyvenimas apgaulėje ir tinginystėje patogesnis? Ne, netiesa, netikiu, kad patogus gyvenimas ir... pinigai būtų tokia neįveikiama pagunda. Ilgai galvojau, ką atsakyti, ką padaryti, kad Pitas pasitikėtų savimi, o svarbiausia – kad panorėtų keistis. Nežinau, ar aš esu teisi.

Dažnai vaizduodavausi, kaip būtų puiku, jei kas manimi visiškai pasikliautų. Tik dabar, kai mano svajonė išsipildė, suprantu, kaip sunku atsidurti kito žmogaus kailyje ir rasti *teisingą* atsakymą. Pirmiausiai dėl to, kad veržimasis prie „lengvo gyvenimo“ ir „pinigų“ man yra nepažįstamos ir nepriimtinos sąvokos.

Kartais tampu atrama Peteriui – nieku būdu taip negali būti. Gana sunku išsilaikyti ant dviejų kojų, bet likti ištikimai savo charakteriui ir dvasiai dar sunkiau.

Vis dar plūduriuoju kažkur aplinkui, nebe pirmą dieną ieškau patikimos priemonės nuo apgailėtino žodelyčio „patogu“. Kaip jam paaiškinti, kad tai tariamas patogumas ir kad tas gražus gyvenimas

nutemps jį į dugną; į dugną, kur nebeturės nei draugų, nei paramos, kur nebus nieko gražaus; į dugną, iš kurio pakilti beveik neįmanoma?

Visi mes gyvenam, nežinodami kodėl; visi norim laimės; visų gyvenimai skirtingi, vis dėlto tokie patys. Mes trys kilę iš gerų šeimų, galim mokytis ir kažko gyvenime pasiekti. Mes galim tikėtis būti laimingi, bet... tą laimę turim užsitarnauti patys. O jei gyvensim patogiai, niekada jos nematysim. Užsitarnauti laimę – reiškia daryti kažką gera, dirbti, bet ne tinginiauti ar spekuliuoti. Tinginystė tik *atrodo* viliojamai, bet tik darbas *teikia* pasitenkinimą.

Negaliu suprasti žmonių, nemėgstančių dirbti, bet Peteris visai ne toks. Tik jis neturi tikslo, be to, laiko save menkysta ir bukagalviu, nieko neįstengiančiu pasiekti. Vargšelis, jis nežino, jis niekada nepatyrė, ką reiškia kitą padaryti laimingą, o aš vargu ar galėčiau jį to išmokyti. Jis netiki, šaiposi iš Jėzaus Kristaus, piktžodžiauja. Nors ir nesu davatka, man kaskart skaudu matyti jį vienišą, skurdžiasielį, visus niekinantį.

Tikintys – laimingi žmonės, bet ne kiekvienam suteikta malonė tikėti aukštesniąja jėga. Nebūtina gyventi amžinoj pomirtinės bausmės baimėj (kaip tik skaistykla, pragaru ir rojumi daugelis ir netiki), vis dėlto tikėjimas, nesvarbu koks, neleidžia žmogui išklysti iš kelio. Ne Dievo baimė palaiko žmogų, o paties sąžinė ir garbė. Kokie puikūs, kokie geri būtų visi žmonės, jei jie kas vakarą prieš miegą prisimintų praėjusią dieną ir pabandytų įvertinti savo poelgius, ką padarė gerai, o ką blogai. Tada žmogus naujos dienos aušroj savaime stengtųsi būti geresnis, ilgainiui tai jam tikrai pavyktų. Ši priemonė visiems prieinama, nemokama ir tikrai labai naudinga. Jei kas nėra to patyręs, turės patikėti, jog gryna sąžinė teikia jėgų.

Tavo Ana M. Frank

1944 m. liepos 8 d., šeštadienis

Brangioji Kite!

Ponas Broksas buvo Beverveike ir aukcione nupirko braškių. Jas atgabeno čionai visas sudulkėjusias, smėlėtas, bet tokią daugybę. Ne mažiau nei du tuzinus dėžių, kontorai ir mums. Tą patį vakarą šešis stiklainius užkonservavom ir išvirėm aštuonis stiklainius uogienės. Kitą rytą Mipė norėjo virti uogienę kontorai.

Pusę pirmos laukujės durys užrakinamos, Peteris, tėtis ir van Danas, brazdindamiesi laiptais, neša dėžes į virtuvę. Ana leidžia šiltą vandenį iš boilerio, Margo neša kibirą, žodžiu, įdarbinta visa įgula. Man net pilvą suspaudė, perlipus kontoros virtuvės slenkstį. Ten buvo pilna žmonių – Mipė, Bepė, Kleimanas, Janas, tėtis, Peteris: slėptuvės kontingentas ir tiekimo padalinio nariai susibūrę krūvon, ir dar dienos aky! Užuolaidos atitrauktos, langai atlapoti, garsios kalbos, durų trankymas... Nuo susijaudinimo ėmė krėsti drebulys. Šmėkštelėjo

mintis: argi mes jau nebesislapstom? Tikriausiai panašiai pasijusim, kai vėl galėsim pasirodyti pasaulio akivaizdoj. Prileidusi puodą vandens, skuodžiu viršun. Virtuvėj prie stalo stovi kiti šeimos nariai ir valo braškes, tikriau, vaizduoja valančius, nes burnon patenka daugiau nei kibiran. Vis dėlto netrukus prireikia dar vieno kibiro. Peteris nulipa į apatinę virtuvę, ir tuomet du kartus suskamba durų varpelis. Peteris meta kibirą, puola į viršų ir uždaro lentynas. Mes trypčiojam iš nekantros, čiaupą užsukom, nors braškės nebaigtos plauti. Deja, įsigaliojo taisyklė nelegalams: jei yra kas svetimas name, neatsukinėti čiaupų, nes gali išgirsti.

Pirmą valandą ateina Janas ir praneša: tai buvęs paštininkas. Peteris vėl skuta žemyn. Ir vėl dilin-dilin... durų varpelis, vėl atgal. Išeinu paklausyti, ar kas nors neateina; iš pradžių stoviu prie lentynų, paskui ant viršutinio laiptelio. Galop mudu su Peteriu nelyginant du vagys persisveriam per turėklus ir bandom įsiklausyti į garsus apačioje. Nepažįstamų balsų negirdėti. Peteris tylutėliai leidžiasi laiptais žemyn, pusiaukely sustojęs šūkteli Bepę, dar kartą šūkteli. Jo balsą nustelbia gaudesys virtuvėje. Tada jis nulipa žemyn ir įeina virtuvėn. Aš įsitempusi stebiu, kas gi vyksta apačioj.

– Greičiau viršun, Peteri! Atėjo banko buhalteris, slėpkis!

Tai pono Kleimano balsas. Peteris dūsaudamas kopia aukštyn, uždaro lentynas.

Pagaliau pusę antros ateina Kiugleris.

– Kad tave kur devynios, nėra kur pasislėpti nuo tų braškių. Pusryčiams gaunu braškių, Janas pietums valgo braškes, Kleimanas jas valgo kaip užkandį, Mipė verda braškes, Bepė valo braškes, visi kampai trenkia braškėmis. Gelbėdamasis nuo tų raudonųjų, kopiu viršun – ir ką gi matau viršuje? Žmones, plaunančius braškes!

Likusias braškes užkonservavom. Vakare du stiklainius turėjom atidaryti, tėtis tuoj pat išvirė uogienę. Kitą rytą turėjom atidaryti du stiklainius, per pietus – keturis. Van Danas blogai jas iškaitino. Dabar tėtis kas vakarą verda uogienę. Mes geriam pasukas su braškėmis, valgom košę su braškėmis, sumuštinius su braškėmis, braškes desertui, braškes su cukrumi, braškes su smėliu. Dvi dienas daugiau nieko nematėm, tik braškes. Paskui viskas dingo, išskyrus atsargas, užrakintas ateičiai.

– Klausyk, Ana, – šaukia man Margo. – Ponia van Huven atsiuntė mums žirnių, dvidešimt svarų!

– Ji labai maloni, – atsakau.

Ir tikrai puiku, bet kiek su jais terlionės!

– Šeštadienį nuo pat ryto sėdam aižyti žirnių, – pareiškė prie stalo mama.

Taigi šiandien iškart po pusryčių ant stalo išdygo pats didžiausias

mūsų emaliuotas puodas, kaupinas žirnių ankščių. Pati žinai, kaip nuobodu aižyti žirnius, o dar turėjom išlupti plėveles iš ankščių vidaus. Manau, kad nedaug kas supranta, kokia gardi, minkšta žirnio ankštis be tos plėvelės, o kiek joje vitaminų! Bet didžiausia nauda yra ta, kad gaunama triskart daugiau maisto nei vartojant vien žirnius.

Lupti tas plėveles – subtilus, vos ne juvelyriškas darbas, jis gali būti prie širdies pedantui dantų gydytojui ar tikslumą mėgstančiam prieskonių specialistui, bet man, nenuoramai paauglei, tai tikra kankynė. Pradėjom pusę dešimtos, aš dirbau stovėdama, pusę vienuoliktos atsisėdau, vienuoliktą vėl atsistojau, pusę dvyliktos vėl atsisėdau. Ausyse man skamba viendūdė: nulaužti smaigalį, ištraukti plėvelę, nuimti plaukelius, mesti ankštį į dubenį, nulaužti smaigalį, ištraukti plėvelę ir t. t., ir t. t. Akyse man žalia žalia, matau kirminėlį, plaukelį, supuvusią ankštį ir vėl žalia, žalia, žalia. Visiškai gali atbukti, todėl nepaliaudama pliauškiau niekus, visus juokinau, bet pati jutau, kad man jau galas, ta monotonija mane pražudys. Sulig kiekvienu judesiu mano ryžtas, kad niekada niekada nebūsiu tik namų šeimininkė, darėsi vis tvirtesnis!

Pagaliau dvyliktą einam valgyti, bet nuo pusės pirmos iki penkiolika po pirmos vėl lupam plėveles. Baigiant pajutau kažką panašaus į jūrligę, kiti irgi. Tuoj pat atsiguliau ir išmiegojau iki ketvirtos, bet ir atsikėlusi buvau kaip maišu trenkta nuo tų nelaimingų žirnių.

Tavo Ana M. Frank

1944 m. liepos 15 d., šeštadienis

Brangioji Kite!

Iš bibliotekos mums atnešė knygą intriguojančiu pavadinimu *Ką manote apie šiuolaikinę merginą?* Šiandien norėčiau su tavimi apie tai pakalbėti.

Rašytoja deda „šiuolaikinį jaunimą“ į šuns dienas, bet ne dėl to, kad jaunimas nieko nesugeba. Visai ne – ji mano, jog jaunimas panorėjęs galėtų sukurti naują, didesnį ir geresnį pasaulį, bet jis linksta prie niekingų dalykų ir visai nesidomi tikruoju grožiu.

Tarpais mane apimdavo jausmas, jog rašytoja kaltina tiesiogiai mane, todėl šiandien tau noriu išlieti visa, kas susikaupė širdy, ir atremti jos puolimą.

Turiu vieną ryškų charakterio bruožą. Ilgiau su manimi bendraujantys jo negali nepastebėti – tai siekimas pažinti. Galiu pažvelgti į savo elgesį tarsi iš pašalio. Todėl sugebu vertinti ir gerus, ir blogus Anos poelgius visiškai objektyviai, be jokių išankstinių nuostatų. Niekuomet nesiliauju savęs vertinusi, vos ištarusi žodį žinau: „Reikėjo pasakyti ne taip“ arba „Neblogai“. Smerktinų žodžių ir poelgių tiek daug, ir juo toliau, juo labiau įtikiu tėčio žodžiais:

„Kiekvienas vaikas turi pats save ugdyti.“ Tėvai gali tik patarti savo vaikui ar pakreipti jį tinkama linkme. Savo charakterį kuria pats žmogus. Kitas mano bruožas – visai nejaučiu gyvenimo baimės, visada jaučiuosi esanti tokia stipri, tiek daug pajėgianti, tokia laisva ir jauna! Pirmąkart aptikusi tai savy apsidžiaugiau: vadinasi, aš ne taip greitai palūšiu nuo smūgių, tenkančių kiekvienam žmogui.

Bet apie visa tai dažnai esu rašiusi. Dabar norėčiau pereiti prie temos: „Tėvai manęs nesupranta“. Tėvai mane visąlaik lepino, buvo man mieli, gynė nuo aukštutinių ir darė visa, ką gali tėvai. Bet vis tiek ilgą laiką jaučiausi vieniša, atstumta, užmiršta, nesuprasta. Tėtis išbandė visas priemones maištingai mano dvasiai sutramdyti, bet viskas veltui. Pati save išgydžiau, nuolat primindama sau apie klaidas ir savo elgesį.

Kodėl tėtis neparėmė manęs toj kovoj? Kodėl jis taip nemokšiškai bandydavo tiesti man pagalbos ranką? Jis neteisingai mane suprato, kalbėjo su manimi kaip su vaiku, išgyvenančiu, kaip ir visi vaikai, sunkų amžiaus tarpsnį. Skamba nei šiaip, nei taip, nes iš tikrųjų vienintelis tėtis stiprino mano savikliovą, tik jis man sakė, jog esu protinga. Bet vieną dalyką pražiūrėjo: nepagalvojo apie tai, kad įveikti sunkumus man svarbiau už viską. Nenorėjau nė girdėti apie „tipiškus amžiaus tarpsnio reiškinius“, „kitas mergaites“, apie tai, jog „viskas praeis savaime“. Nenorėjau būti kaip visos, o štai tokia Ana. Pimas to nesuprato. Be to, negaliu pasikliauti žmogumi, kuris pats apie save beveik nieko nepasakoja. Apie Pimą nežinau nieko, todėl ir nėra ko tikėtis, kad būsim vienas kitam atviri. Pimas visada kalba kaip vyresnis žmogus, kadaise turėjęs panašių polėkių, bet dabar jis nebegali suprasti jaunimo, kad ir kaip stengtųsi. Todėl taip ir išeina, kad savo pažiūrų į gyvenimą ir visapusiškai apsvarstytų teorijų nepatikiu niekam, išskyrus dienoraštį, dar retsykiais Margo. Nuo tėčio visąlaik slėpiau tai, kas mane jaudino, niekad neatskleidžiau jam savo idealų, savanoriškai ir sąmoningai tapau jam svetima.

Kitaip ir negalėjau elgtis. Savisaugos jausmas taip man liepė. Gal tai ir egoistiška, bet elgiausi taip, kaip buvo būtina dvasios ramybei išsaugoti. Tą ramybę ir savikliovą įgijau per didelį vargą, visa tai dar netvirta, ir jei kam kiltų noras pakritikuoti mano nebaigto darbo rezultatus, viskas tuoj pat pavirstų laužo krūva. O tokios aukos net Pimo labui nedaryčiau. Gal žiauru, bet aš ne tik nesipasakoju jam apie savo dvasinius išgyvenimus – dažnai būdama irzli net stumiu jį tolyn nuo savęs.

Vienas klausimas man dažnai neduoda ramybės: kodėl Pimas kartais mane taip erzina? Reikia prisiversti su juo mokytis, jo dėmesys rodosi apsimestinis. Verčiau jau jis bent kol kas paliktų mane ramybėj, kad įgyčiau pasitikėjimą. Mane juk iki šiolei graužia sąžinė dėl to laiško, kurį parašiau, ištikta visiškos nevilties. Ak, kaip iš tikrųjų

sunku visada būti tvirtai ir drąsiai!

Bet tai dar ne pats didžiausias mano nusivylimas. Apie Peterį galvoju daug daugiau nei apie tėtį. Puikiai žinau, kad pati jį užkariavau, o ne jis mane. Susikūriau jo paveikslą mintyse, vaizdavausi jį esant tylų, jautrų, mielą vaikiną, kuriam taip reikia meilės ir draugystės! Man pačiai reikėjo išlieti širdį gyvai būtybei. Norėjau įgyti draugą, kuris padėtų man rasti savo kelią. Pasiekiau tikslą – pamažu, didelėmis pastangomis, bet užtikrintai jis tapo savas. Kai galop išsikovojau jo draugystę, savaime atsirado intymumas; kai dabar apie tai pagalvoju, viskas atrodo begėdiškai. Kalbėjom apie tokius slaptus dalykus! Bet apie tai, kas gildė ir gildo man širdį, taip ir neprabilom. Iki šiolei neperpratau Peterio: ar jis tiesiog paviršutiniškas, ar drovumas jam neleidžia išlieti jausmų, net man? Bet jau nekalbant apie tai, padariau lemtingą klaidą, panaudojusi intymumą jam pritraukti – taip užkirtau kelią kitiems draugystėms pavidalams. Jis trokšta meilės, ir aš kasdien jam vis labiau patinku. Jam patinka mūsų susitikimai, o aš vis nesėkmingai bandau su juo pakalbėti apie tai, kas man rūpi. Jėga pasiglemžiau Peterį, jam pačiam to nesuprantant, o dabar jis įsikibo manęs. Kol kas nežinau, ką daryti, kad jis atsitokėtų, kaip priversti jį laikytis ant savo kojų. Labai greitai supratau, kad jis negali man būti draugiška siela, dabar mano tikslas – ištraukti jį iš to menko pasaulėlio, parodyti platesnius horizontus.

Jaunas vienišesnis už seną. Šitą pasakymą atsimenu iš kažkokios knygos, manau, kad jis labai teisingas.

Argi čia, slėptuvėj, vyresniems sunkiau nei mums, jauniems? Manau, kad ne. Jų pažiūros jau susiklosčiusios, jie pasikliauna savimi, žino, kaip elgtis. Mums, jauniems, dukart sunkiau likti ištikimiems savo pažiūroms tokiais laikais, kai visi idealai išklibinti arba sutriuškinti, kai aikštėn iškilę niekingiausi žmogaus bruožai, kai kiekvienas ima abejoti tiesa ir teisingumu, net Dievu.

Kas teigia, esą vyresniems sunkiau slėptuvėje, veikiausiai nesupranta, jog ant mūsų galvų užgriuvo daug sunkesnės problemos. Problemos, kurias spręsti mes dar tikriausiai per jauni. Jos slegia mus, verčia ieškoti išeities; tos paieškos dėl mūsų jaunumo be galo sunkios. Galop, kai išeitis jau, regis, rasta, kaipmat viskas dūžta nuo baisių gyvenimo tikrovės smūgių. Stebuklas, kad dar neatsisakiau visų savo vilčių – juk jos juokingos ir neįgyvendinamos. Laikausi jų įsikibusi ir, nepaisydama jokių aplinkybių, tikiu, kad žmogaus širdis iš prigimties gera.

Niekaip negalėčiau kurti savo pasaulio ant chaoso, kančios ir mirties pagrindo. Pasaulis palengva virsta dykuma, girdžiu tolimus aidus griaustinio, kuris ir mus nušluos nuo žemės paviršiaus. Jaučiu, kaip milijonai žmonių kenčia, ir vis tiek žvelgdama į dangų tikiu, kad

viskas pasikeis į gera, kad baigsis tie žiaurumai, ir pasaulyje įsivyraus taika ir ramybė. Būtinai turiu iki to laiko išsaugoti savo idealus. Gal ateis ta diena, kai jie taps tikrove!

Tavo Ana M. Frank

1944 m. liepos 21 d., penktadienis

Brangioji Kite!

Dabar jau vėl atgyja mano viltys, viskas vėl gerai. Ar gali įsivaizduoti – viskas gerai! Didžios naujienos! Į Hitlerį pasikėsino, ir ne žydų komunistai ar anglų kapitalistai, o grynas arijas – vokiečių generolas, grafas, be to, visiškai jaunas. „Dievo apvaizda“ išgelbėjusi Hitlerį – jis atsipirkęs vos keliais įbrėžimais ir nudegimais. Keletas greta buvusių karininkų ir generolų žuvo arba sužeisti. Sąmokslo organizatorius sušaudytas.

Tai pats geriausias įrodymas, kad daugeliui karininkų ir generolų karas jau lipa per gerklę, jie džiaugtųsi, matydami Hitlerį karste. Tuomet jau jie įvestų karinį režimą, sudarytų taiką su sąjungininkais, vėl imtų ginkluotis ir po poros dešimtmečių vėl pradėtų karą. Gal Apvaizda padarė apgaulingą judesį ir tyčiojasi iš Hitlerio, nes juk sąjungininkams būtų ir patogiau, ir naudingiau, jei neklystantys vokiečiai patys perkąstų vienas kitam gerkles, – juo mažiau darbo liktų rusams ir anglams, juo greičiau jie galėtų pradėti atstatinėti savo miestus. Bet kol kas reikalai dar taip toli nepasistūmėjo, o aš visų mažiausiai norėčiau užbėgti šlovingiems įvykiams už akių. Tu tikriausiai ir pati supranti, jog sakau tiesą, vien tiesą ir nieko daugiau. Šįkart bent jau nekvaršinu tau galvos dėl aukštų idealų.

Negana to – Hitleris teikėsi pranešti savo atsidavusiai ir mylinčiai tautai, jog nuo šios dienos visi kariškiai pavaldūs gestapui ir kad kiekvienas karys, žinąs, jog jo vadas dalyvavo tam bailiam ir niekingam pasikėsinime, gali nušauti tą vadą vietoj.

Na ir dalykėliai! Kažkoks karštakošis, nusivaręs po ilgo žygio ir dar apibartas viršininko, čiumpa šautuvą ir šaukdamas: „Tu norėjai užmušti fiurerį, še tau už tai!“ pokšteli tam į kaktą. Ir pasipūtėlis, išdrįsęs duoti garo karštakošiui, įžengia į amžinąjį gyvenimą (o gal tai amžinoji mirtis?). Galiausiai ponai karininkai dės į kelnes iš baimės kiekvienąkart susiginčiję su kareiviais ar tuomet, kai prireiks jiems duoti komandą, nes kareiviai dabar turi daugiau teisių.

Ar supratai, ką norėjau pasakyti, ar vėl kaip paprastai šokinėju nuo viena prie kita? Nieko negaliu padaryti – taip džiaugiuosi dėl to, jog spalį tikriausiai eisiu į mokyklą, kad logika man visiškai nerūpi. Ak ir vėl, juk ką tik tau prižadėjau neužbėgti įvykiams už akių! Atleisk, matyt, ne tuščiai apie mane sakoma, kad esu priešingybių kamuolys!

Tavo Ana M. Frank

1944 m. rugpjūčio 1 d., antradienis

Brangioji Kite!

„Priešingybių kamuolys“ – tai paskutiniai mano ankstesnio ir pirmieji šios dienos laiško žodžiai. Ar gali man išaiškinti, ką reiškia „priešingybė“? Kaip ir daugelis žodžių, jis apima keletą sąvokų – priešingybės, kurios atsiranda, susilietus su išoriniu pasauliu, ir vidinės priešingybės. Pirmu atveju tai reiškia, jog nepritariu kito nuomonei, manausi žinanti viską geriau nei kiti, būtinai noriu pasilikti sau paskutinio žodžio teisę, trumpai tariant, visus bloguosius mano būdo bruožus; antroji prasmė kitiems visiškai nežinoma – tai mano paslaptis.

Kaip jau ne kartą esu tau sakiusi, aš tarsi perskirta pusiau. Vienoj pusėj – neišsenkantis linksmumas, gyvenimo džiaugsmas, lengvabūdiškumas, o svarbiausia – gebėjimas matyti visa ko šviesiąją pusę. Turiu omeny tai, jog nelaikau smerktina flirto, bučinio, glamonės, dviprasmio anekdoto. Šita mano dvasios pusė nuolat stovi sargyboje ir nustumia tolyn kitą pusę – daug tyresnę, gilesnę ir gražesnę. Niekas nepažįsta Anos gražiosios pusės, todėl dauguma manęs nemėgsta. Iš manęs lyg iš kokio klouno žmogus gali juoktis valandą kitą, bet paskui persisotina visam mėnesiui. Tai tas pat kas mąstančiam žmogui sentimentalus filmas – tokį filmą žiūri tik pramogai, tik tam kartui, ir tą pačią akimirką jam pasibaigus užmiršta. Negalėtum pasakyti, kad jis blogas, bet, šiaip ar taip, ir ne geras. Nesmagu prisipažinti, bet kodėl gi nutylėti, jei tai tiesa? Mano lengvoji, paviršutiniškoji pusė labai lengvai susidoroja su gilesniąja. Sunku tau būtų ir įsivaizduoti, kiek kartų esu bandžiusi atstumti, pakeisti, užgrūsti į kokį kampą šitą Aną – juk tai tik pusė šį vardą turinčios būtybės, – bet man niekaip nepavyksta ir žinau kodėl.

Baiminuosi, kad žmonės, kurie mane pažįsta tokią, kokia esu visada, nesuprastų, jog yra ir kita, geresnė mano pusė. Bijau, kad jie neimtų iš manęs šaipytis, nepalaikytų juokinga, sentimentalia. Galbūt apskritai į mane rimtai nežiūrėtų. Pripratau, kad į mane nežiūrima rimtai, bet prie to priprato ir atlaiko tokį požiūrį tik „lengvabūdė“ Ana, o „rimtesnioji“ pernelyg silpna. Tais retais atvejais, kai pavyksta ištraukti viešumon geresniąją Aną, ji, prireikus tarti bent žodį, nugeibsta lyg mimoza ir leidžia už save kalbėti pirmajai Anai. Kol susivokiu, jos jau ir nėra.

Taigi ta miela Ana nėkart nėra pasirodžiusi viešumoj, nors kai esu viena, būtent ji duoda toną. Gerai žinau, kokia noriu būti. Iš tikrųjų tokia ir esu... deja, vidiniame pasaulyje, kurio niekas, be manęs pačios, nemato. Ir tikriausiai – netgi ne tikriausiai, o tikrai – būtent dėl šios priežasties manau, jog laimę randu tik ten, o ne bendraudama su kitais, kaip visi įsitikinę. Vidiniame pasaulyje man vadovauja tyroji Ana, o viešumoj elgiuosi kaip nuo pasaito nutrūkusi ožkelė.

Jau sakiau, jog visuomet kalbu ne tai, ką galvoju, todėl visi mane

laiko vilioke, flirtininke, smarkuole ir lengvų romanų mėgėja. Linksmoji Ana tik nusijuoks tai išgirdusi, atsakys kandžia replika, abejingai gūžtelės pečiais, apsimes, kad jai tai nė motais, bet visiškai kitaip į tokį vertinimą sureaguos tylioji Ana. Kalbant visiškai atvirai, dedu šitiek pastangų tapti kitokia, bet kaskart susiduriu su daug stipresnėmis priešininko pajėgomis. Tai man labai nepatinka.

Vidinis balsas mane graudena: „Matai, kaip nusigyvenai – visi apie tave prastos nuomonės, tu keli tik pašaipą ir pyktį. Niekas tau nejaučia simpatijos – ir tik todėl, kad neklausai savo geresniosios pusės patarimų.“ Ak, kaip norėčiau klausyti, bet nepavyksta, vos pritylu ir tampu rimtesnė, visi pamano, jog vaidinu kažkokią naują komediją. Tuomet man belieka griebtis juokų. Apie savo šeimą išvis nekalbu, jie tikrai nuspręs, jog susirgau, privers ryti tabletes nuo galvos skausmo ir raminamuosius, tikrins man gerklę, čiupinės kaktą – gal karšta, klausinės apie virškinimą ir atskaitys pamokslą už prastą nuotaiką. Tokių dalykų kęste neapkenčiu, tuoj pat užsiplieskiu, paskui mane apima liūdesys, galop širdis apsiverčia blogąja puse į viršų, gerąja apačion ir vėl imu ieškoti būdų, kaip tapti tokia, kokia norėčiau ir galėčiau būti, jeigu... pasaulyje nebūtų kitų žmonių.

Tavo Ana M. Frank

Čia Anos dienoraštis baigiasi.

PABAIGOS ŽODIS

1944 m. rugpjūčio 4 d., tarp dešimtos ir pusės vienuoliktos ryto prie Prinsengrachto krantinės 263-iojo namo sustojo mašina. Iš jos išlipo keletas žmonių: uniformuotas SS karininkas Karlas Jozefas Zilberbaueris ir bent trejetas parankinių iš olandų slaptosios policijos – šie civiliais drabužiais, bet su ginklais. Kažkas įskundė, jog name slapstosi žmonės.

Pareigūnai suėmė aštuonetą slėptuvės gyventojų, taip pat du jų pagalbininkus – Viktorą Kiuglerį ir Johanesą Kleimaną (nors Mipę Gis ir Elizabetą-Bepę Voskeijl paliko); paėmė iš slėptuvės visus vertingus daiktus, taip pat pinigus.

Iškart po suėmimo Kiugleris ir Kleimanas buvo įkalinti Amsterdamo kalėjime. Rugsėjo 11 d. be jokio teismo sprendimo jie buvo išgabenti į Amsterforto (Olandija) stovyklą. Dėl prastos sveikatos

1944 m. rugsėjo 18 d. Kleimanas buvo paleistas. Gyveno ir mirė (1959) Amsterdame.

Kiugleriui pavyko pabėgti tik 1945 m. kovo 28 d., kai jis drauge su kitais kaliniais buvo siunčiamas priverstiniams darbams į Vokietiją. 1955 m. jis emigravo į Kanadą, mirė 1989 m. Toronte.

Elizabeta (Bepė) Voskeijl-Vaik mirė Amsterdame 1983 m.

Mipė Gis-Santručic gyveno ir mirė (2010) Amsterdame. Jos vyras Janas mirė 1993 m.

Areštuotieji žydai keturias dienas buvo kalinami Amsterdamo kalėjime, paskui nugabenti į Vesterborką, į etapinę žydų stovyklą šiaurės Olandijoj. Su paskutine siunta iš čia į Rytų stovyklas buvo išgabenti ir jie – tai įvyko 1944 m. rugsėjo 3 d. Po trijų dienų jie atvyko į Aušvico (Osvencimo) stovyklą Lenkijoje.

Edita Frank mirė ten nuo bado ir išsekimo 1945 m. sausio 6 d.

Hermanas van Pelsas (van Danas), Olandijos Raudonojo Kryžiaus duomenimis, vos atvykęs į koncentracijos stovyklą, tą pačią rugsėjo 6 d., pateko į dujų kamerą. Nors Oto Franko duomenimis, gyvybė jam atimta praėjus keletui savaičių, tai yra 1944 m. spalio ar lapkričio mėnesį, visai prieš pat uždarant dujų kameras.

Augustė van Pels (Petronela van Dan) iš Aušvico buvo nugabenta į Bergeną-Belzeną, iš ten – į Buchenvaldą, 1945 m. balandžio 9 d. – į Tereziną, paskui, matyt, dar į kažkokią stovyklą. Aišku tik tai, kad ji neišgyveno, o mirties data nežinoma.

Peteris van Pelsas (van Danas) 1945 m. sausio 16 d. iš Aušvico perkeltas į Mauthauzeną (Austrija). Ten ir mirė 1945 m. gegužės 5 d., likus trims dienoms iki išvadavimo.

Fricas Pfeferis (Albertas Diuselis) mirė 1944 m. gruodžio 20 d. Nojenheimo koncentracijos stovykloje, į kurią buvo perkeltas arba iš Buchenvaldo, arba iš Zaksenhauzeno.

Margo ir Ana Frank spalio pabaigoje buvo perkeltos iš Aušvico į Bergeną-Belzeną, koncentracijos stovyklą netoli Hanoverio (Vokietija). 1944–1945 m. žiemą dėl baisios antisanitarijos ten kilo šiltinės epidemija, nusinešusi tūkstančius kalinių gyvybių – be kitų, ir Margo, o po keleto dienų – Anos. Ji mirė vasario pabaigoj – kovo pradžioj. Abi mergaitės tikriausiai palaidotos Bergeno-Belzeno masiniuose kapuose. Anglijos kariuomenė koncentracijos stovyklą išvadavo 1945 m. balandžio 12 d.

Otas Frankas vienintelis iš aštuonių išliko gyvas. Kai rusų kariuomenė išvadavo Aušvicą, jis per Odesą nusigavo iki Marselio. 1945 m. birželio 3 d. atvyko į Amsterdamą ir ten gyveno iki 1953 m. Paskui persikėlė į Bazelį (Šveicarija), kur gyveno jo sesuo su šeima ir brolis. Vedė Elfridę Heiringer, gimusią Vienoje, kaip ir jis, išgyvenusią Aušvicą, Mauthauzene netekusią vyro ir sūnaus. Iki pat mirties 1980 m. rugpjūčio 19 d. Otas Frankas gyveno Birsfeldene, netoli Bazelio.

Gyvenimą paskyrė dukters dienoraščiui.